

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ELSE KORNERUP

ENRICO MOCENNI

DEN DANSKE ITALIENER I SIENA

KØBENHAVN

G · E · C GADS FORLAG

Enrico Mocenni, Maleri af ukendt Kunstner, 1800–01, Siena.
Tilhører Ingeniør Giuseppe Mocenni, Firenze.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Forord	5
Indledning	7
1. Kapitel: Hjemmet i Siena	9
2. Kapitel: Enricos Barndom og første Ungdom til 1796	16
3. Kapitel: Aarene i Danmark 1796–1800	20
4. Kapitel: I Siena 1800–01	27
5. Kapitel: Officer i København 1801–05	43
1. Det første Aars Vanskeligheder	43
2. Teresa Mocennis Død. Quirinas Ægteskab	46
3. Dagligt Liv i København. Sagen mod Musketer Georg og Madam Ranck	49
4. Tre Digte	61
5. Sagen med Løjtnant Braes	63
6. Familien Frey	67
6. Kapitel: Lærer i København 1805–07	72
1. Dansk-italiensk Grammatik	72
2. Undervisning. Universitetet	77
3. Forsoning med Faderen	80
7. Kapitel: Officer i København 1807–11	83
1. Bombardementet 1807	83
2. Anklagedigtet mod England. – Sara Lind	85
3. De spanske Tropper	89
4. Fremtidsplaner og dagligt Liv	91
5. Danske Venner	96
6. Haandbog i den italienske Litteratur	99
7. Vittorios Død. Forberedelser til Hjemrejsen	103
8. Kapitel: Hjemrejsen 1811	110
1. København–Paris	110
2. Paris	114
3. Paris–Firenze	123
9. Kapitel: Italien 1811–43	130
1. Slægt og Hjem	130
2. Virksomhed i Siena	147
3. Forfatterskab	151
4. Danske Gæster	170
5. Sagen mod Emil v. Scholten	186
6. Biskop Friederich Münter	196
7. De sidste Aar	199
10. Kapitel: Enrico Mocennis Personlighed	201
Noter	204
Digte af Enrico Mocenni	218
Personregister	219

FORKORTELSESLISTE

Bandini: Il diario di A. F. Bandini. 1785–1838, Manuskript i Biblioteca comunale, Siena. – *Brigidi*: E. A. Brigidi, Giacobini e Realisti, 1882 (Biblioteca comunale, Siena). – *Dagb.*: Enrico Mocennis Dagbog fra Rejsen København–Paris–Firenze 1811. Tilhører Dr. Aldo Mocenni, Firenze. – *d'Albany I*: Léon-G. Péliissier. Lettres inédites de la Comtesse d'Albany 1797–1802 (u. A.) – *d'Albany II–III*: Lettres inédites de la Comtesse d'Albany, Bibliothèque Méridionale, 2 Série, XIV, XVIII, 1912–15. – *Dep. f. u. A.*: Departement for udenlandske Anliggender. (R. A.) – *Digte*: Enrico Mocennis Digte, indført i hans Enchiridio, 1811. Tilhører Dr. Aldo Mocenni, Firenze. – *Fr. VI*: Frederik VI's Hær 1784–1814, 1948. – *G. B.*: Generalstabens Bureau. (R. A.) – *Gen.*: Generalitets- og Kommissariatskollegiet. (R. A.) – *G. K.*: Generalitets- og Kommandokontoret. (R. A.) – *H. A.*: Hærens Arkiv, København. – *Højstk. A.*: Højstkommanderendes Arkiv. (R. A.) – *Kgl. Bibl.*: Det kongelige Bibliotek, København. – *L. A.*: Landsarkivet for Sjælland, København. – *Leg. M.*: Legato Martelli, Haandskriftsamling i Biblioteca Marucelliana, Firenze. – *Lettere*: Bernardi og Milanese, Lettere inedite di V. Alfieri, 1864 (Universitetsbibliotekets 1. Afd., København). – *Mangia*: La Mangia, Sienas Vejviser. (Biblioteca comunale, Siena). – *Mar. Reg. J.*: Marineregimentets Justitsprotokol 1804–06. (H. A.) – *Mem. Br.*: Memoirer og Breve, I–L, 1905–27. – *Monte*: Monte dei Paschi di Siena, VII, 1909. (Biblioteca comunale, Siena). – *Nk S.*: Ny kgl. Samling. (Kgl. Bibl.) – *Pol.*: Københavns Politiret. (L. A.) – *R. A.*: Rigsarkivet, København. – *Sjæll. Inf. J.*: Sjællandske Infanteriregiment, Justitsprotokol 1791–1804. (H. A.) – *Vargas*: Else Kornerup, Edouard Vargas Bedemar, 1959.

Hvor intet andet bemærkes, findes de citerede Værker paa Det Kgl. Bibl.

BILLEDFORTEGNELSE

Enrico Mocenni, Maleri af ukendt Kunstner, 1800–01. Siena. Tilhører Ingeniør Giuseppe Mocenni, Firenze	Efter Titelbladet
Teresa Mocenni, Maleri af Grevinde d'Albany 1797, gengivet efter Fotografier i Monte dei Paschi, VII, 1909. Nuværende Ejer ukendt ...	Overfor Side 48
Quirina Mocenni Magiotti, Maleri af ukendt Kunstner, Palazzo vecchio, Firenze. Fotografia Comune di Firenze, Repartizione Belle Arti.	Overfor Side 128
Fortegnelse fra Enrico Mocennis Dagbog over danske Gæster i hans Hjem i Siena.	Overfor Side 176
Bandinis Dagbog, 13. 1. 1796, om Mocennis Afrejse til København.	Overfor Side 184
Marmortavle i Enrico Mocennis Hus, Siena, sat til Minde om Prins Frederiks (Frederik VII's) Besøg 1828.	Overfor Side 184
Ulvinden, Sienas Vartegn	Omslagets Forside

FORORD

Blandt de mange danske, der paa deres Udenlandsrejse traf Enrico Mocenni i Siena, var ogsaa Prins Christian Frederik (Christian VIII) og Prins Frederik (Frederik VII). Det maatte naturligvis være af Betydning at faa at vide, om de havde efterladt Udtalelser om deres Møde med den dansk-italienske Officer, og jeg bringer Hans Majestæt Kong Frederik IX min ærbødige Tak for Tilladelse til at gennemse de i Kongehusets Arkiv beroende Samlinger vedrørende Frederik VI, Christian VIII og Frederik VII.

Naar et Arbejde som det nærværende næsten udelukkende bygger paa utrykt Kildemateriale, er det nødvendigt at søge Hjælp og Oplysning hos mange Personer og Institutioner. Først og fremmest maa jeg nævne Dr. Aldo Mocenni, Firenze, der henledte min Opmærksomhed paa det righoldige Mocenni'ske Familiearkiv, som under Navn af Legato Martelli findes i Biblioteca Marucelliana, Firenze, og som er en uvurderlig Kilde for Studiet af Slægtens Historie. Dr. Mocenni er selv Ejer af Enrico Mocennis Dagbog og utrykte Digte og har med stor Beredvillighed givet mig Adgang til at benytte dem. Paa mangfoldige Maader har han iøvrigt lettet mig mine Undersøgelser i Italien og med aldrig trættet Interesse fulgt mit Arbejde. For denne værdifulde Støtte takker jeg ham hjerteligt.

Til de mange, der paa forskellig Vis har givet mig en Haandsrækning, har jeg paa det paagældende Sted i Bogen rettet en Tak, men gentager den her. Det har været en Opmuntring at møde saa megen venlig Hjælpsomhed. – I en ganske særlig Taknemmelighedsgæld staar jeg til Pastor Heuer, Farumgaard, og mag. art. Lektor Spore, Nancy, der har oversat Mocennis latinske Digte og vurderet deres metriske Form. Det var en Opgave, der laa udenfor mine Kundskaber, og jeg takker dem begge meget for deres kyndige Bistand.

Endvidere vil jeg gerne udtale min oprigtige Tak til de Institutioner i Ind- og Udland, som har været mig behjælpelige med at finde Stoffet frem. Det gælder saaledes Det danske Rigsarkiv, Hærens Arkiv, Landsarkivet for Sjælland, Det kongelige Bibliotek og Universitetsbibliotekets 1ste Afdeling, fremdeles Biblioteca Marucelliana, Biblioteca Nazionale

og Archivio di Stato, Firenze, Biblioteca Comunale og Archivio di Stato, Siena.

Endelig beder jeg Carlsbergfondet modtage min ærbødige og varme Tak, fordi det har støttet Bogens Udarbejdelse og bekostet dens Offentliggørelse.

Bakkehuset, April 1963.

Else Kornerup.

INDLEDNING

Sienas Beliggenhed som Gennemfartsby paa Vejen fra Firenze til Rom har været den baade til Gavn og Skade. Den kendes af næsten alle Italiensfarere, men den kendes kun flygtigt, fordi de, der besøger den, har Tankerne vendt mod det store Maal, den evige Stad. Vore Dages forjagede Turister nøjes med faa Timers Ophold for at se Domkirken og Raadhuspladsen, men ogsaa i tidligere Aarhundreder, da man gav sig bedre Tid, fik Siena kun kortvarige Besøg. Man havde i Reglen dvælet saa længe ved Firenzes Kunstskatte, at man nu higede mod Rom. Det er saaledes karakteristisk, at de mangfoldige Breve, der er bevarede fra Mennesker, der vitterligt har gjort Ophold i Siena, næsten aldrig omtaler denne By. Naar den rejsende efter sin Ankomst til Rom vilde skrive hjem, var han saa betaget af Indtrykkene herfra, at Oplevelserne paa Vejen dertil var udviskede, Siena glemte. Det er den store Treklang Firenze-Roma-Napoli, der toner i alle Rejsebeskrivelser før og nu.

Saa meget mere betyder det, at der i over 50 Aar har været en levende Vekselvirkning mellem Siena og Danmark, en rent personlig, menneskelig Kontakt mellem vort Land og en af Byens ansete Slægter, Familien Mocenni. Den centrale Skikkelse i denne Forbindelse er Enrico Mocenni, der fra 1796-1811 stod som Officer i den danske Hær, virkede som Sproglærer i København og udgav den første originale dansk-italienske Grammatik. Efter sin Tilbagevenden til Siena 1811 bevarede han Tilknytningen til de mange danske Venner, og næsten alt, hvad der havde Navn i Datidens Danmark, besøgte ham i hans gæstfri Hjem. Det er om denne Mands Liv og Personlighed, der i det følgende skal fortælles, men tillige om den ejendommelige Kulturkreds i Siena, hvorfra han var udgaet.

1. KAPITEL

HJEMMET I SIENA

Første Gang, man møder Navnet Mocenni i Forbindelse med en dansk Mand, er i et Brev af 16. Juni 1769, skrevet af Købmanden Ansano Mocenni til den unge Diplomat P. C. Schumacher, der aabenbart havde opholdt sig en Tid i Siena og nu fra Livorno skulde videre til London¹. Schumacher var paa det Tidspunkt 26 Aar, Mocenni 29, saa de unge Herrer har muligvis moret sig lidt sammen. I hvert Fald taler Mocenni om nogle Sporer, som Schumacher havde laant, og som den nøjeregnende Købmand er ivrig for at faa tilbageleveret. Han fortæller endvidere, at han har sendt Schumachers Hilsen til signora Silvia Nelli, og han er villig til, om det ønskes, at viderebesørge et Brev til hende. – Hvis der bag disse Ord kan anes en lille Forliebelse mellem Schumacher og en italiensk Dame, saa var der anderledes prosaiske Planer i Mocennis Hoved. Han beder Schumacher om i London at skaffe ham Forbindelse med Fabrikanter af Galanterivarer og med Købmænd i Metalarbejderbranchen. – Der foreligger intet Vidnesbyrd om yderligere Forbindelse mellem den sienesiske Handelsmand og den danske Diplomat, men den her omtalte Ansano Mocenni blev ti Aar senere Fader til Enrico, Dansk-Italieneren par excellence.

Navnet Mocenni er knyttet til Sienas Historie gennem Aarhundreder. Som Storkøbmænd og Bankierer havde Familien efterhaanden vundet sig en saadan Position, at den var accepteret i de fødsels- og aandsaristokratiske Kredse, der fra Adelspaladserne og Universitetet dominerede Byen. Men naar Ansano Mocennis Hjem i næsten 25 Aar blev et Midtpunkt for Sienas aandelige Liv, skyldtes det ikke hans Rigdom og sociale Anseelse. Det var hans højtbegavede, karakterfulde Hustru Teresa, der i sin litterære Salon samlede Byens Lærde og Skønaander til Tidens yndede „conversazioni“, medens hendes Mand mest havde Interesse for sin praktiske Virksomhed.

Ansano Mocenni var gift to Gange. Om hans første Hustru Maria Angiola di Luca Pescetti ved man ikke andet, end at hun ved sin Død efterlod ham en Søn og Datter, men 1778 giftede han sig paa ny, 37 Aar gammel, med den 26aarige Teresa Regoli, hvis førstefølte Søn var

Enrico, den senere danske Officer². Teresa havde fra sin tidlige Ungdom haft en levende Sans for Videnskaben og de skønne Kunster og var i sin Opvækst blevet vejledet af den lærde Abbed Giuseppe Ciaccheri, hendes Lærer og Ven³.

Endnu større Betydning for hende fik dog det mangeaarige Venskab med Datidens største Digter, Vittorio Alfieri, og med dennes Veninde Grevinde d'Albany. Alfieri opholdt sig i sine yngre Aar ofte Maaneder igennem i Siena for, som han selv siger, at tilegne sig det italienske Sprog i dets reneste Form paa et Sted, „hvor selv de jævreste Mennesker taler saa smukt, med saa megen Elegance, Præcision og Korthed“⁴. Det var ogsaa i denne By, han fandt sin kæreste Ven Francesco Gori Gandellini, i hvis Hjem han altid boede under sine Besøg, og hos hvem han skrev Udkastene til flere af sine berømteste Tragedier. Hos Gandellini søgte han desuden Trøst for sine Sorger i den stormfulde Kærligheds-historie med Grevinde d'Albany, og det var denne Ven, der indførte ham i Teresas Hjem. Mellem hende og Alfieri sluttedes et varmt Venskab, der varede til hendes Død 1802. Han sendte hende sine Arbejder i Manuskript, skrev Breve og Digte til hende, og hun forsøgte sig til Gengæld med Sonetter og Disticha til ham⁵. Da hans Forhold til Grevinde d'Albany var blevet om ikke legaliseret saa dog stabiliseret og offentligt anerkendt, saa at de havde fælles Hjem i Firenze, blev de to Kvinder fortrolige Veninder, og deres omfattende Korrespondance, af hvilken kun Grevindens er bevaret, giver ikke blot et værdifuldt Indtryk af Teresas Personlighed, men ogsaa vigtige Oplysninger om Familien Mocennis forskellige Medlemmer⁶.

Grevinde d'Albany var født Prinsesse af Stolberg og havde været gift med den sidste Stuart, Prætendenten til Englands Trone. Ægteskabet var ulykkeligt, baade paa Grund af den store Aldersforskel, og fordi Charles Edward Stuart i Fortvivelse over sine bristede Forhaabninger om at blive Konge, var endt som en drikkældig, brutal Tyran. Den lidenskabelige Kærlighed, der opstod mellem Grevinden og Alfieri, fik hende til at flygte fra sin Mand og søge Beskyttelse i et Kloster, men der skulde gaa lang Tid, før det lykkedes hende at undslippe Kirkens Tvang og forene sin Skæbne med den Mand, hun elskede. I flere Aar levede de i Tyskland og Frankrig, og det var i yderste Øjeblik, de undgik Guillotinen. Paa det Tidspunkt var Charles Edward død, og de bosatte sig nu i Firenze uden dog nogensinde at indgaa Ægteskab. Hun blev Alfieris inspirerende Muse, og i hendes Salon mødtes alle europæiske Berømtheder. Ikke med Urette blev hun kaldt Firences ukronede Dronning. Naar en Kvinde med hendes Verdenserfaring og omfattende Kultur

kunde knytte sig saa nært til den borgerlige Købmandskone fra Siena, er det et Vidnesbyrd om, at Teresa har været en usædvanlig og fængslende Personlighed.

Grevindens allerførste Brev fra 1797 begynder med den Forsikring, at Teresa er den eneste italienske Kvinde, hun nogensinde har holdt af og følt Interesse for, og hun haaber, at deres Venskab skal vare Livet ud⁷. Da Veninden senere var forpint af Smaastadssladderer om hende og hendes Salon, styrkede Grevinde d'Albany hendes Selvfølelse med kærlige, men lidt hovmodige Ord: „I denne Verden maa man bede om Tilgivelse for de gode Egenskaber, man muligvis har, særlig hvis man har Aand og Kundskaber i et lille Land, hvor alle er uvidende, navnlig Kvinderne, og hvor man tror, at de, der læser, er ugudelige. Man straffer Dem, kære, for det udsøgte Selskab af Aandens Folk, som De i nogle Aar har samlet omkring Dem, – det tilgiver Misundelse og Jalousi ikke saa let. – Husk at Taabernes Skare er uendelig“⁸.

At de to litterære Damer udvekslede Tanker om de Bøger, de var optaget af, er en Selvfølge, og man faar derigennem et godt Indtryk af Teresas Læsning. Det var i væsentlig Grad filosofiske, politiske og sociale Spørgsmaal, der interesserede hende, hvad der ogsaa kommer frem i hendes radikale Syn paa Revolutionstidens Ideer. Hun læste Plutarch „Sammenlignende Biografier“ og Diogenes Laërtios „Filosoffernes Liv og Lære“, desuden af Machiavelli ikke blot „Fyrsten“, men ogsaa hans „Betragtninger over de ti første Bøger af Livius' romerske Historie“, et Værk, som Grevinde d'Albany karakteriserede som en „Revolutionens Historie“⁹. At Rousseau blev grundigt studeret af denne det 18de Aarhundredes ægtefødte Datter er en Selvfølge, baade „Émile“ og „Contrat social“¹⁰. Af Émile oversatte hun den femte Bog „Sophie“, der omhandler Kvindens Opdragelse i Modsætning til Mandens, og som hun tilegnede sin Datter Quirina. Den blev aldrig trykt, men foreligger i Manuskript og er sikkert den ældste italienske Oversættelse af denne Bog¹¹. – Et andet bevaret Arbejde er Teresas Oversættelse til Italiensk af den engelske Bog „Father's Legacy to his daughters“, ogsaa den beregnet som en Ledetraad for Datteren Quirina¹².

Fortroligheden og Tilliden mellem Grevinden og Teresa var saa stor, at de kunde drøfte alle Problemer fra den daglige Tilværelse, og ved Teresas tidlige Død i September 1802 sørgede hendes Veninde oprigtigt. I sine Breve til deres fælles Ven Ærkepræsten Luti ved Domkirken i Siena taler hun Gang paa Gang om, hvormeget hun savner denne Kvinde, „der ikke blot var fordomsfri, men havde Egenskaber, der løftede hende op over hendes Stand og Opdragelse, og dertil ejede

sund Dømmekraft; hun manglede blot lidt mere Verden, var ikke fortlig med det store Teater, hvorpaa alting opføres. Jeg vil savne hende hele mit Liv, og jeg har aldrig truffet en Kvinde, der var mere efter mit Hjerte, uden nogen af sit Køns Smaaligheder¹³.

Naar man kender Grevinde d'Albanys ofte bidske og snæverhjertede Domme over Mennesker, virker de varme Venneord saa meget stærkere. Teresa maa baade ved sin Karakter, sin Aand og sit Hjerte have været en betydelig Kvinde. Da Biskop Friederich Münter i Februar 1785 besøgte hende, omtalte han hende ogsaa som „gennemkultiveret og kundskabsrig“, medens hendes Mand kun benævnes „en af Sienas rigeste Købmænd“¹⁴.

Den her anførte Karakteristik af Ansano Mocenni maa kaldes yderst elskværdig, naar man ser, hvorledes han ellers blev bedømt af Vennekredsen og af sine Børn. Haardest faldt Ordene fra Grevinde d'Albany. Hun kalder ham aldrig andet end „brontolone“, d. v. s. Gnavpotte, og desuden beskylder hun ham for Gerrighed, Taabelighed, manglende Forstaaelse for sine Børn og Brutalitet mod sin Hustru¹⁵. Man maa vel formode, at Grevindens bitre Udgydelser var inspirerede af Teresas Klager i de forsvundne Breve, men hun reagerede i Sandhed voldsomt, som naar hun siger: „gid han vilde ryge Fanden i Vold eller til Paradis, ligemeget hvorhen, naar blot han forsvandt“¹⁶. Engang gik hun saa vidt i sit Raseri, at hun ønskede at kvæle ham med sine egne Hænder, fordi han havde gjort sin Kone ulykkelig lige fra Ægteskabets Begyndelse¹⁷. Det var navnlig Teresas hyppige Svangerskaber, der ophidsede Grevinden, – kunde den fromme Idiot da aldrig blive træt af at befolke Verden med Taaber som han selv? Meget rationelt gav hun Raad om, hvordan man undgik Følgerne af „den amourøse Ild“, naar man ikke kunde blive fri for den¹⁸. Teresa fik ofte Tilnavnet „den hellige“, fordi hun saa taalmodigt bar sit Ægteskabs Kors, og til Kapellet i Mocennis Hus malede Grevinden en Altertavle, der forestillede den spanske Helgeninde Teresa¹⁹. Hun malede desuden et Portræt af sin Veninde, da denne besøgte hende i Firenze 1797, og hun haabede, at Billedets strenge Alvor vilde imponere Ægtemanden, saa han lod sin Kone i Fred²⁰.

Ogsaa Alfieri foragtede Ansano. I et Brev fra 1785 beklagede han overfor sin gode Ven Mario Bianchi i Siena, at Teresa nu efter syv Aars Ægteskab for femte Gang var gravid: „Det vil skade hende baade fysisk og moralsk, og det er nødvendigt, at hun slipper for det oftere, men hun har en brutal og haardkogt Mand“²¹. Alfieri vidste, at hans Ord vilde finde Genklang hos den Mand, de var rettede til, for Mario Bianchi var mere end nogen anden impliceret i Sagen og var vel den egent-

lige Aarsag til Ægteskabets Forlis. Han var, som det dengang var almindeligt, Teresas cavaliere servente, men medens der ofte kunde være Usikkerhed om Intimiteten i saadanne Forhold, var der i dette Tilfælde ingen Tvivl. Hele Byen vidste, at Mario Bianchi var Teresas Elsker, og hendes Mand vidste det ogsaa. Nu var Ansano uheldigvis ikke fashionabel nok, eller for at tale i vore Dages Tungemaal ikke „saa moderne indstillet“, at han kunde tage Sagen let, som Skik og Brug krævede det, og denne hans Mangel paa Levemaade vakte beaumonté's Harm. Hvad værre var, den skabte en utryg Atmosfære i Hjemmet.

Forholdet mellem Teresa og Bianchi maa være opstaaet paa et meget tidligt Tidspunkt, for Ansano tvivlede om, at han var Fader til deres første Barn Enrico, en Tvivl, der fik skæbnesvangre Følger for Drengens Barndom og Ungdom. Faderen hadede og forfulgte ham, og Hadet blev gensidigt. Med hvor megen Begrundelse Ansano rettede en saa haard Beskyldning mod sin Hustru, kan naturligvis ikke afgøres, men han hævdede at have grebet de elskende in flagranti²², og han var saa hensynsløs ikke at skjule sin Skam og Vrede overfor Omverdenen. Mærkelig nok kunde han dog ikke hindre, at Bianchi fortsatte med at være hans Kones opvartende Kavalier. At man i Siena var fuldkommen underrettet om Forholdet, fremgaar af en Notits i en sienesisk Borgers Dagbog i Anledning af Bianchis Død den 7. November 1796: „Ridder af San Stefansordenen, Kammerherre Mario Bianchi er død af en langvarig Svindsot i den unge Alder af 40 Aar. . . Han var den berømte Regoli's bedste Ven, hun, der er gift med Ansano Mocenni, og som kaldes den gule Venus. Ved dette Dødsfald er hun sat ud af Spillet“²³.

En lille Episode fra 1785 giver et klart Billede af det mærkelige Trekantsforhold og viser, at Ansano af Vennerne kun blev betragtet som et taalt Onde. Alfieri opholdt sig paa det Tidspunkt i Pisa og inviterede Mario Bianchi og Teresa Mocenni til at besøge sig i Maj Maaned for at overvære den berømte Vædekamp „Brolegen“, hvor 800 Mand kæmpede ved den gamle Marmorbro over Arno, og det Parti gik af med Sejren, der kastede de fleste Modstandere i Floden. Det fremgaar af hans Breve, at Ansano havde gjort Indsigelse mod at lade de to Elskende rejse bort sammen alene, og Alfieri skrev derfor irriteret, at selv om han helst var fri for denne Tredjemand, vilde han dog hellere tage ham med end undvære de andres Besøg. „Saa inviter ham da bare fra mig“ lyder den venlige Opfordring²⁴. – Ansano havde imidlertid ikke Lyst til at være med som en uvelkommen, paatvungen Gæst og fandt paa den Udvej at lade en af Sønnenne følge med Moderen. Paa den Maade bevaredes i det mindste et Skin af Sømmelighed. Det blev sandsynligvis den

14aarige Silvestro af første Ægteskab, og Alfieri var yderst tilfreds med en saadan Løsning: „bedre er det med denne ligegyldige Person end med den anden“²⁵. Da Vennerne var rejst hjem efter Festen, skriver han til Mario, at han haaber, de er lykkeligt ankomne, og „at Ansanos første Vredesudbrud har lagt sig og efterhaanden vil stilne af“²⁶. – Det var kun Spot og onde Ord, man havde tilovers for denne Mand, der dog ikke alene bar Skylden for det mislykkede Ægteskab.

Om Ansano virkelig holdt af Teresa og derfor led under hendes afvisende Kulde, er ikke let at afgøre, men i hvert Fald krævede han sin Ret som Ægtemand, og efter Enrico fulgte en Børneflokk paa to Dreng og to Piger foruden to Smaapiger, der døde som spæde²⁷. Der forlyder intet om, at Faderen ikke betragtede disse Børn som sine ægtefødte, og Enrico hævdede senere, at hans Søskende aldrig havde regnet ham for en af deres egne, saa at han havde følt sig brændemærket og ensom fra sine tidligste Aar²⁸.

Terasas berømte Salon kostede saaledes dyrt i menneskelig Lykke, men det var en munter, frisindet, mangesidigt orienteret Kreds, der samledes i Huset Mocenni. Der findes en italiensk Skildring af hele dette Milieu, og da den ikke blot har Interesse som Tidsbillede, men ogsaa giver et Indtryk af Teresa selv, skal den citeres med sine egne Ord: „Aristokratiet forlod gerne sine store og pragtfulde Paladser for at besøge en Købmands noble, men ikke luksuøse Bolig. Og da Konversationerne fandt Sted om Aftenen, var det meget bekvemt for Selskabet, der bestod af Litterater, Handelsfolk, Præster, Professorer og Patriciere, at enhver kunde passe sine Studier og Forretninger om Dagen . . . I disse Aftensamtaler diskuterede man fredeligt om Videnskab og Litteratur, om Moral og Politik; man fortalte ogsaa gerne Skandaler og Sladderhistorier om Mænd og Kvinder i Byen, de sidste Nyheder, krydrede med Satirer og Epigrammer, iblandede lidt Hvisken om Naboen; man skrev Vers og Prosa af enhver Slags og dyrkede Erotik baade platonisk og reelt. Det var intelligente og kultiverede Mennesker, muntre, høflige, tjenstvillige; men de fleste var tankeløse og nydelsessyge, nogle af dem filosofiske af den Voltaire'ske Type, og for mange var Studierne kun en Leg, der egentlig blot skulde fordrive Tiden, uden at man vilde udrette noget alvorligt, som adskillige af dem dog havde kunnet og evnet. Teresa var ypperlig til at holde Fred og Enighed mellem saa forskellige Hoveder og Mænd af saa forskellig Karakter. Hun trøstede de bedrøvede og lidende, opmuntrede de frygtsomme, tøjlede de dumdristige, beroligede de ophidsede og mistroiske, med et Ord, et Smil, et Blik, et Raad. For hendes Trone fremførte man Klager og litterære Stridigheder og lod

• hendes naturlige og fine sunde Sans være Dommer. Dronningen i denne Kreds var kort sagt Teresa. Der manglede heller ikke en Konge, og det var cavaliere Mario Bianchi, Husets hyppigste Gæst og Husfruens intimeste Ven, hendes opvartende Kavalere²⁹.

Som Teresas Salon var der mangfoldige andre i Samtiden, men naar Grevinde d'Albany beklagede, at Veninden paa Grund af sine huslige Forretninger ikke havde tilstrækkelig Tid til at uddanne sin Aand ved Læsning, var det en forkert Vurdering³⁰. Det var sikkert netop denne Omstændighed, der bidrog til at bevare hendes levende Menneskelighed. Hun blev aldrig en Drivhusplante, en Skønaand, der kun trivedes i Salonernes fortyndede Luftlag. Børnenes Opdragelse og Hjemmets Bestyrelse krævede allerede meget, og dertil kom, at hun hjalp sin Mand med hans Forretninger i By og paa Land. I Siena havde Ansano Mocenni en Butik, antagelig med Landbrugsprodukter³¹, men det synes ogsaa, som han har haft Salg af Drikkevarer og Chokolade samt de berømte sienesiske panpepati³². I hvert Tilfælde bestilte Grevinde d'Albany hyppigt Chokolade og bad Teresa komme rigeligt Vanilje i, selv om det blev dyrere, – der var ingen, der lavede den saa god som hun³³. – Endnu større Arbejde havde hun dog paa Gaarden Piana, hvor hun om Efteraaret deltog i Behandlingen af Silkeormene, Vinhøsten og Vindersningen, Tilberedelsen af Olie og Ost, og om Foraaret i Plantningen af Blomster og Urter. Stolt fortæller hun Sønnen Vittorio, at hun ikke staaar tilbage for nogen Bondekone, og at hun er dygtigere og mere udholdende til at grave end Forpagteren³⁴. Det er en meget charmerende Teresa, man møder i Brevene fra de maanedlange Ophold paa Landet. Hun savnede aabenbart ikke sin intellektuelle Vennekreds og tilstod rent ud, at hun aldrig aabnede en Bog, fordi hun arbejdede fra den tidlige Morgenstund. Der blev heller ikke Tid til aandfuld Korrespondance, for om Aftenen kom Bønderne paa Besøg, og hun vilde finde det utaknemmeligt ikke at tage venligt mod disse jævne Mennesker, der viste hende deres gode Sindelag, ja det vilde være i Modstrid med hendes Hjertes Følelser ikke at tage Del i deres Liv³⁵.

De her omtalte Breve til Vittorio viser Teresa som en erfaren Kvinde i nær Kontakt med Livets Realiteter. Ofte maatte hun paatale hans Forseelser, som naar hun bebrejdede ham hans ubeherskede Opførsel overfor Faderen og hans Selvretfærdighed, der ikke kunde ydmyge sig og indrømme sine Fejltrin. Undertiden tog hun endogsaa Ansano i Forsvar, fordi han i det mindste havde den Dyd at kunne glemme en Fornærmelse og blive god igen. Hvad nyttede al Vittorios Begavelse, naar han havde et saa hævngherrigt Sind?³⁶ Hun var heller ikke bange for at

nævne Tingene ved deres rette Navn og vise ham, at hun kendte hans hemmelige Skrøbeligheder. Efter at have tilraadet ham at tage beroligende Piller hver Aften samt drikke varm Bouillon, anbefalede hun ham at læse Tissot's Bog om Onanismen, – den vilde lære ham at overvinde sig selv baade moralsk og fysisk, og Sejren vilde gøre ham lykkelig³⁷. – Saadan taler en Kvinde, der har lært af Rousseau.

Og Teresa var ikke blot sine Børns myndige Opdragerinde, hun fulgte med i deres Studier og aandelige Udvikling. Hun læste de samme Bøger som de, drøftede Problemerne med dem og lod sig inspirere af deres Interesser til selv at erhverve sig nye Kundskaber, saaledes i Engelsk og paa saa specielt et Omraade som Kemi³⁸. Da hun 1796 havde mistet sin kæreste Ven Mario Bianchi, søgte hun Trøst i Samlivet med sine to halvvoxsne Børn, Datteren Quirina og Sønnen Vittorio. Men om hendes Tilknytning til Enrico, der maatte staa hendes Hjerte særlig nær, hvis han virkelig var Marios Søn, forlyder der intet.

2. KAPITEL

ENRICOS BARNDOM OG FØRSTE UNGDOM TIL 1796

Enrico Virgilio Dario Mocenni blev døbt den 30. Oktober 1779¹. Om hans Barndom og tidligste Ungdom er man yderst sparsomt underrettet og har kun hans egne Udsagn at bygge paa. Disse unægtelig ret subjektive Kilder bestaar i nogle Breve fra September-December 1802, skrevet af den unge Fændrik i København til Søsteren Quirina, der boede som nygift i Firenze. I September fortæller han hende om sine økonomiske og personlige Vanskeligheder og kommer med gaadefulde Antydninger med Hensyn til sit Forhold til Forældrene. Han indrømmer, at han ikke har Lov til at beklage sig over dem „men visse Smaating fra Fortiden, en vis Holdning, kort sagt noget vist, jeg ved ikke hvad, har gjort og vil altid gøre mig ulykkelig. . . . Hvis jeg kunde sige til dig det, som jeg aldrig har sagt til nogen, hvis jeg kunde sige dig, hvad det er for en Slange, der saa længe har fortæret mig, hvis du kunde læse i mit Hjerte, sværger jeg dig til, at du vilde have Medlidenhed med mig. Aa, hvorfor giver Naturen os dog Følsomhedens frygtelige Gave. Hvis jeg havde mindre deraf, vilde jeg maaske være lykkelig. Tro nu ikke straks, at det har noget at gøre med Kærlighed. Den kan ikke gøre en Mand virkelig ulykkelig; nej, dette er en gammel Historie,

jeg har vidst alt for meget, fordi jeg stadig vilde vide mere.“ Han slutter med Hilsner til Moderen og beder Quirina om ikke at vise hende Brevet: „sig hende, at jeg elsker hende, at jeg aldrig vil glemme hende, at jeg er ulykkelig, færdig, at alle Bebrejdelser, alle Hjælpemidler, alle Fornuftgrunde, som hun kunde tænke paa at fremføre, er unyttige, at mit eneste Hjælpemiddel har jeg i mig selv, det eneste mulige i mine Forhold. – Farvel du kære, farvel for altid.“ – Og som Efterskrift: „for Himlens Skyld, riv Brevet i Stykker, maaske har jeg sagt for meget“².

At et saadant Brev maatte bevæge Quirina er en Selvfølge, fuldt af Mystik som det er, desperat, med en Slutningssalut som en Selvmorders Skud. Dertil kom det tragiske Moment, at Brevet var skrevet Dagen før Teresa Mocennis Død, og at Enrico intet anede om hendes Sygdom. Da Quirina modtog det, var Moderen forlængst begravet, og Søsteren sendte ham nu et Svar, der maa have været saa varmt og deltagende, at det aabnede for alle Sluser i hans Sind. Den 30. December skrev Enrico da sin lange selvbiografiske Bekendelse, og selv om den naturligvis kan være farvet og fortegnet af hans eget Syn paa Forholdene og navnlig maaske fortier vigtige Momenter, kan man sikkert i det væsentlige bygge derpaa. Quirina havde jo let ved at korrigere og supplere hans Fremstilling. – Da Brevet baade ved Indhold og Form giver et levende Billede af den 23aarige unge Mands Personlighed skal det anføres i sin Helhed.

„Saa er jeg ikke helt ulykkelig efter saa mange Sorger. Saa genfinder jeg da i dig en elsket Moder, en Veninde, en Trøsterinde! Er det virkelig sandt? Aa kære, du kan ikke tænke dig hvilken Virkning dit Brev, som jeg fik i Gaar, har haft paa mit Hjerte. Og du interesserer dig for mit Vel? Er det muligt? Jeg kan næppe tro det. Du er da ikke blændet af lave, egoistiske Interesser, som fornægter en Broders Blod? Du elsker mig? Aa Gud, aldrig havde jeg troet, at der paa Arnos Bredder levede en ædel Sjæl, som huskede den ulykkelige Enrico ved Østersøens Kyst. Og dog – nej jeg vilde gøre dit gode Hjerte Uret. Du tilhører ikke mere Huset Mocenni, og derfor har du nu større Krav paa min Kærlighed. Hvis du ikke havde forladt Hjemmet, vilde jeg maaske ikke have kunnet gøre Forskel paa dig og de andre. Tilgiv mig kære. Fejlen er ufrivillig.

Du ved godt, at man vanskeligt kan forestille sig det, man ikke ser eller kender, og det har netop været min Brøde. I 7 Aars Alderen var jeg allerede gammel nok til at være i Vejen hjemme. Da man mente, jeg var Frugten af et utro Favntag, var det naturligt, at man ikke vilde se

Familiens og Navnet Mocennis Skændsel i Huset. Under Paaskud af Opdragelse blev jeg forvist til et Kollegium, hvor Lasten triumferede under Føjelighedens Slør, og hvor Lærernes frygtelige Arrogance og Dyriskhed benyttede sig af Elevernes uforsigtige, uerfarne Uskyld til at tilfredsstille deres afskyelige Lidenskaber. Tvunget til at leve mellem dem i fem Aar kan du tænke dig, hvilke Fremskridt jeg gjorde.

Da mine Forældre blev nødt til at tage mig derfra, fordi jeg havde afsluttet mine Studier, tror du saa, de vilde have mig hjemme? Nej. Saasart jeg havde gjort mig fri af de kolde Omfavnelser, jeg blev modtaget med af dem, som knap nok regnede med at være knyttet til mig ved Blodets Baand, sendte de mig til Genua under det Paaskud, at jeg skulde i Handelslære. Hvad kunde man vente af en ung Dreng paa 14 Aar uden Erfaring, fuld af Fordomme og falske Principper, overladt til sig selv. Resultatet viste, at det maatte gaa, som det gjorde. Jeg blev kaldt tilbage. Tror du, at de saa vilde have mig i Huset? Saasart jeg var kommet til Firenze, forviste de mig til San Vivaldo som en Statsforbryder, som en Ateist. Hvad led jeg ikke der? Efter næsten tre Maaneder formildede de min Straf ved at sende mig til San Miniato for at udsone min Skyld i et Munkekloster. Jeg skal ikke sige dig, hvilken Virkning en saadan Straf fremkaldte. Endelig blev jeg kaldt hjem. I hvilken Hensigt tror du? Blot for at bevare Skinnet. I de ti Maaneder, jeg blev der, pinte de mig saadan, at jeg grebet af Fortvivlelse besluttede at blive Soldat. Og saa kom jeg til Danmark⁴³.

Brevet taler for sig selv og behøver ikke mange Kommentarer. Naar man kender Forholdet mellem Teresa og Mario Bianchi, der var en offentlig Hemmelighed mellem Vennerne og i Byen, naar man ved, hvordan Ansano reagerede, og at han paa ingen Maade skjulte sin Harm og Skinsyge, er der god Grund til at tro, at Enrico havde det svært i Hjemmet. Selv om Moderen har haft den bedste Vilje til at være god mod ham, vovede hun antagelig ikke at vise Barnet sine Følelser for ikke yderligere at ophidse Manden mod den formodede Gøgeunge. Det ulykkelige Drama, der udspillede omkring ham, lod ham altfor tidligt mærke, at han ikke var som de andre Børn, at han var uønsket, sat udenfor. Intet Under at hans Sind blev forhærdet, og de følgende Aar blandt fremmede var aabenbart heller ikke gode for ham. Den Skole, han i 1787 blev sendt til, var Piaristernes Kollegium i Volterra, en af de talrige „fromme Skoler“ (scuole pie), der har haft stor Betydning i Italien. Det havde været ulige lettere at lade Drengen besøge Sienas Kollegium, Collegio Tolomei, som var saa berømt for sin fremragende Undervisning, at unge Adelsmænd fra hele Italien, ja selv fra Udlandet

strømmede dertil. Men man ønskede altsaa ikke at beholde ham i Hjemmet.

Skildringen af de lastefulde Forhold i Skolen er muligvis noget over-drevne, selv om det er en kendt Sag, at Kostskoler kan være farlige og ikke blot virke forraaende, men ogsaa moralsk depraverende. Derimod er det en Realitet, at han fik en udmærket grundig Uddannelse. Hans Sprogkundskaber baade i de klassiske og moderne Sprog (Fransk-Tysk) var saa fortrinlige, at han senere med lige stor Lethed digtede sine Vers paa Italiensk, Latin og Fransk. Disse digteriske Forsøg viser desuden dyb Fortrolighed med Oldtidens og Middelalderens Historie og Litteratur, spækkede som de er med mytologiske og symbolske Billeder. Enrico maa have været en velbegavet Elev, og noget daarligt Ry kan han heller ikke have haft i Skolen. Da han engang senere fik Brug for en Anbefaling, en Erklæring om Arten af sin Uddannelse, bød han Quirina skaffe den ved at skrive til hans gamle Lærer Padre Bacci i Volterra⁴. Arcangelo Bacci var øverste Leder af Kostskolen og har som saadan kendt sin mangeaarige Elevs Forhold godt. Naar Enrico henvendte sig til ham, maa han have været sikker paa at faa et godt Vidnesbyrd, men der foreligger desværre intet om Resultatet af dette Forsøg.

De fem Aar i Volterra fra 1787–92⁵ var maaske i nogle Henseender uheldige, men den 13aarige Enrico kom altsaa hjem med gode Kundskaber. Da man nu sendte ham til Genua, var det vel ikke blot for at blive ham kvit, men ogsaa fordi Ansano ønskede ham oplært i Handelen, ligesom det senere skete med de yngre Sønner. Naturligvis var det i en meget ung Alder, han blev overladt til sig selv i den store Havneby. Hvad han her har forbrudt, siger han ikke. Det er nærliggende at tænke paa økonomiske Letsindigheder, daarligt Selskab, Pigesjov og lignende Ungdomsforsyndelser, men Straffen, der ramte ham, tyder paa værre Ting, muligvis Udløbere af de daarlige Erfaringer fra Skolen. At blive sendt til San Vivaldo var, som han selv siger, at blive stemplet som Statsforbryder, som Ateist. San Vivaldo di Camporena i Toskana laa højt paa et Bjerg, midt i uhyre Skove. Det var et Franciskanerkloster af meget streng Observans og med en naadeløs Disciplin, hvorfor det var almindeligt, at Præster, der havde forsyndet sig paa en eller anden Maade, blev sendt derhen af deres Biskop for at straffes med haard Pønitense⁶. For en halvvoksen Dreng maa det have været en fysisk og psykisk Lidelse at underkaste sig de barske Ordensregler og at leve mellem asketiske Munke og lastefulde Præster, der alle var betydeligt ældre end han. En sund Kur var det næppe.

Efter tre Maaneders „Tugtelse“ (castigo), som han selv kalder det,

fortsatte han sin Udsoning i Klostret i San Miniato ved Pisa, der i hvert Fald var mindre strengt. Men da han omsider fik Lov at komme hjem, følte han sig ulykkelig mellem sine egne, – han siger, at de „martyriserede“ ham i ti Maaneder –, og i en Slags Desperation bestemte han sig for at rejse bort og lade sig hverve til Soldat. I den Dagbog, som en sienesisk Borger, Antonio Bandini har ført gennem 40 Aar, og som er en uvurderlig Kilde til Byens Historie i smaat som i stort, hedder det den 13. Januar 1796: „I Mandags rejste Hr. Federico (∴ Enrico) Mocenni til København for at blive Soldat; han er en Søn af Ansano Mocenni og Teresa Regoli, som er berømt for sin Forbindelse med cav. Bianchi.“

Endnu i Afskedens Øjeblik hviskede Sladdereren og satte sit Stempel paa ham.

3. KAPITEL

AARENE I DANMARK 1796–1800

Da Enrico forlod Italien, var Revolutionskrigene endnu ikke brudt hærgende ind over Landet, og han havde levet sin Barndom i et lykkeligt Toskana, præget af en langvarig Fredsperiode og af Storhertugerne Leopold I og Ferdinand III's fremskridtsvenlige Styre. Men ude i Europa var der Kampe og gærende Kræfter. Det er forstaaeligt, at den 17aarige Yngling vilde bort fra Hjemmets Kulde og glemme sin Fortid, men hvorfor valgte han at søge Lykken i Danmark? Herom findes der intetsteds nogen Oplysning, og man kan kun forsøge Formodninger.

Det er næppe sandsynligt, at Ansano Mocennis Bekendtskab med P. C. Schumacher i 1769 kan have spillet nogen Rolle¹, og der foreligger heller intet om en fortsat Kontakt mellem Friederich Münter og det Mocenniske Hus efter Münters Besøg 1785². Münter stod i livlig Brevveksling med mange italienske Venner, men de tilhørte den lærde Verden. Derimod synes der at have været en personlig Forbindelse mellem Rigs greve, Oberst Carl v. Baudissin og Familien Mocenni. Baudissin, der oprindeligt havde været i sachsisk Militærtjeneste, var 1787 traadt ind i den danske Hær, fordi han havde arvet to Godser i Holsten og saaledes nu tilhørte det danske Monarki. Han blev 1793 Oberst og Chef for Sjællandske Infanteriregiment, netop det Regiment, hvori Enrico Mocenni indrulleredes, da han den 11. Maj 1796 blev hvervet af Kaptajn v. Busekist i Holsten³. Der er kun faa og svage Holdepunkter for Hypo-

tesen om Baudissins Medvirken til, at den unge Italiener kom til Danmark, men da det er den eneste Mulighed for en Opklaring af Spørgsmaalet, maa de overvejes.

I den omfangsrige Brevsamling, der er bevaret fra Enrico til hans Søster Quirina, er der adskillige Gange Tale om Grev Baudissin. Første Gang er i September 1802, hvor han fortæller Søsteren om en Duel, han havde haft med Fændrik F. C. Gerstenberg, i hvilken de begge var blevet alvorligt saarede. Ingen af dem havde ladet sig indlægge paa Hospital, da de frygtede den uundgaaelige Straf, der var fastsat for Dueller, men Affæren var dog blevet kendt, og Kronprinsen havde beordret dem i Husarrest. Enrico fortsætter nu: „Sagen vilde nok have taget en daarlig Vending, hvis den elskværdige Grev Baudissin – jeg formoder, det er ham – ikke havde lagt sig imellem, saa at det hele blev neddysset“⁴. Naturligvis kan dette forklares som en velvillig Intercession fra en Overordnet, der har villet hjælpe to ubesindige Brusehoveder, men der er senere Eksempler paa en mere privat Forbindelse mellem Enrico og Greven.

Da Quirina i Begyndelsen af 1803 havde Planer om at hente Broderen hjem ved at skaffe ham en Stilling i den kgl. Garde i Firenze, gjaldt det om at faa de nødvendige Anbefalinger, og skønt Grev Baudissin ikke mere var hans Chef, men var blevet dansk Minister i Berlin, skrev Enrico straks til ham og kunde nogle Maaneder senere fortælle, at han havde faaet det venligste Svar⁵. Det hele Projekt blev ikke til noget, men da Enrico i Marts 1805 havde søgt og faaet sin Afsked fra Hæren med Titel af Løjtnant, synes det, som om Quirina har skrevet direkte til Greven for at høre nærmere om Grunden til dette Skridt. I et Brev fra Juli 1805, hvor Enrico fortæller om alt muligt andet, hedder det nemlig i en lille uventet Efterskrift: „Hvad har Grev Baudissin skrevet til dig?“⁶, Man har Følelsen af, at det er Brevets vigtigste Replik. Halvandet Aar senere hentydes der atter til en Korrespondance mellem Quirina og Grev Baudissin: „du taler til mig om Grevens første Brev, hvor der var en Historie med en Enke!“⁷, – og Søsterens Spørgsmaal resulterer i en meget omstændelig Beskrivelse af en lidt mysteriøs Affære mellem Enrico og hans Værtinde i København, en Sag, der senere skal omtales⁷. – Det ser saaledes ud, som om Grev Baudissin har fulgt Italienerens Adfærd med vaagent Øje og afgivet Rapport hjem, ogsaa da den unge Mand ikke mere stod under hans Kommando. – Som endnu et Eksempel paa en privat Kontakt mellem Familien Mocenni og Grev Baudissin kan anføres, at Ansano Mocenni i 1808 sendte Greven 50 scudi og bad ham udbetale dem til Sønnen⁸. Da Baudissin paa det Tidspunkt var Kom-

mandant i København, havde han mindre end nogensinde Pligt til at ulejlige sig med at være Mellemand mellem Fader og Søn. Pengene kom aldrig frem, men Ansanos Henvendelse tyder paa et særligt Tillidsforhold, der efter det ovenfor anførte maa have været af gammel Dato.

Hvordan og hvornaar en saadan Forbindelse er opstaaet, er det umuligt at afgøre med Sikkerhed, men da vi bevæger os paa Formodningernes Hængedynd, kan der maaske være Grund til at antyde en eventuel Forklaring. Til den Kreds af Venner, der samledes i Teresa Mocennis Salon, hørte i Aarene 1793–1800 Grev Edouard Vargas Bedemar⁹. Han var en fremmed i Italien og havde en gaadefuld Fortid. Selv hævdede han at være spansk Greve, og hans Legitimationspapirer viste, at Faderen var af spansk, Moderen af skotsk Adel. Ikke desto mindre erklærede han at være dansk Statsborger, da han var født i Kiel 1770, hvor hans Forældre tilfældigvis havde opholdt sig paa Gennemrejse. Denne Mand var nært knyttet til Teresa og tilegnede hende 1795 sin lille Bog „Dell' Epigramma greco“, fordi hun havde hjulpet ham med Oversættelsen af Prosastykkerne fra Fransk til Italiensk. Saa vidt vides havde Vargas dengang endnu aldrig været i Danmark, men han vidste en hel Del om Landet og vilde gerne fastslaa sin Samhørighed med det. Da anden Udgave af „Dell' Epigramma greco“ udkom, blev den saaledes dediceret til A. P. Bernstorff med en overstrømmende Hyldest, hvori Vargas antydede, at han havde kendt den danske Statsmand personligt, og ved Bernstorffs Død 1797 skrev han en udførlig Nekrolog i „Gazzette di Firenze“. Det er ikke utænkeligt, at han kan have givet gode Raad, da Enricos Rejseplaner blev drøftede, – Danmark laa endnu paa det Tidspunkt i en fredelig Yderkant af den europæiske Krigsskueplads og kunde ogsaa af den Grund være tilløkkende. Men til disse almindelige Formodninger kommer en mærkelig Omstændighed. I 1799 udsendte Vargas et militærhistorisk Arbejde: „Kleine militärische Bemerkungen“, som var delvis inspireret af de samtidige Krigstilstande i Italien. Det var dediceret til Oberst v. Baudissin, der netop i de Aar var Enricos Regimentschef. Intet har kunnet oplyses om Vargas' Forbindelse med Baudissin, men der er Grund til at antage, at han paa en eller anden Maade har kendt ham. Ellers havde han vel, hvis han tilsigtede at indynde sig hos den danske Hærledelse, dediceret Bogen til en Officer, der var højere paa Rangstigen end en Oberst. Og har Vargas haft blot et fjernere Kendskab til Grev Baudissin, er det ikke usandsynligt, at han for at hjælpe sin Veninde Teresa har henvendt sig til ham og anbefalet Enrico Mocenni til hans Bevaagenhed. Dette maa i saa Fald være sket i sidste Halvdel af 1795, da Enrico forlod Italien i Januar 1796. Maaske

man endda kan betragte Dedikationen fra 1799 som en Tak for den Støtte, Grev Baudissin havde ydet den unge Italiener, der var blevet ham rekommanderet. Forholder Sagen sig som her fremstillet, skulde Vargas altsaa være den, der ved sine Lovtaler over Danmark og sin Forbindelse med en dansk Officer var den egentlige Aarsag til, at Enrico valgte at blive Soldat i den danske Hær. Men det maa endnu engang understreges, at der kun er Tale om en Formodning, udledet af et Spind af usikre Forudsætninger.

Den unge Mocenni blev indrulleret i Hæren den 11. Maj 1796¹⁰, og han maatte nu tjene i tre Aar, før der kunde være Tale om Forfremmelse. Disse Aar tilbragte han udelukkende i København, og da han blev indstillet til Avancement, var der kun godt at sige om hans Dygtighed og Opførsel. Det var hans Chef, Oberst Baudissin, der den 15. April 1799 afgav følgende Indstilling til Generalitets- og Kommissariatskollegiet: „Ved det mig anfortroede Regiment staaer i nærværende Øyeblik to Underoffiserer paa Avantage, som begge for deres gode Opførsel og Anlæg til Kundskaber fortjener at blive det Høye Collegium anbefalet til videre Forfremmelse. Den Første Hendrik Mocenni fød i Sienna i Italien, en Søn af Kiøbmanden Ansano Mocenni sammesteds, nu 20 Aar gammel blev af mig antaget i Aar 1796 i Følge Herr Capitaine Busekists Rekomendation. Herr Capitaine Bierring paatog sig at sørge for hans Dannelse, og herved følger et Beviis om hans Duelighed.“

Efter en Omtale af den anden Aspirant Chr. Fischer afslutter Baudissin sin Indstilling saaledes: „Da det nu ville have en ufordelagtig Indflydelse paa disse to unge Mænds Ærekiærhed at forblive længere i Militairstandens lavere Klasser, saa er det min Pligt at ønske at det Høye Collegium ville foreslaae samme Hans Majestæt Kongen til at blive begge ansatte som Offiseerer à la Suite . . . og tillige at forunde til Hendrik Mocenni den til hans Forfremmelse fornødne Indføds Ret.“

Som Bilag til Indstillingen ligger følgende Udtalelse om Mocenni: „Underofficer Henric Mocenni ved Siellandske Infanterie Regiment, har den længste Tiid han har opholdt sig her i Landet, været i mit Huus, og under min Opsigt, jeg kan derfor give ham Vidnesbyrd om hans Opførsel. Naturen har forundt ham Evner, hvilke han skiønsom benytter, har lært Matematik, og giort god fremgang i Kort-Tegning, forstaar og taler det Danske Sprog, saa at dersom han fremdeeles vedbliver at viise samme Lyst for Tienesten og fremturer i samme sin gode moralske Opførsel, saa vil hans Foresadte ikke kunde nægte ham sin Agtelse“¹¹.

Anbefalingen er dateret den 13. April 1799 og underskrevet af Kap-tajn Biering. Den 7. Maj samme Aar indsendte Oberst Baudissin et nyt

Promemoria, i hvilket han foreslog, at de omtalte Underofficerer blev ansat à la suite i det sjællandske Infanteriregiment, hvor de hidtil havde gjort Tjeneste, og hvor to Officerspladser blev ledige: „Regimentet kunne paa denne Maade indhøste selv Frugten af den militarisk Opdragelse disse to unge Mænd erholdte ved samme. – Kunde i Fremtiden ansætte Underoffiseer Mocenni ved Regimentets Artillerie hvortil hans Kundskaber vil gjøre ham duelig – og begge ville jo uden Tvivl danne sig fortrinlig ved Regimentet til brugbare Offiseerer da de forblev under deres nuværende Foresattes Opsigt og Førelse“¹².

Kollegiet lod nu Sagen gaa videre til kgl. Approbation, og den 14. Juni resolverede Kongen, at Mocenni blev udnævnt til virkelig Fændrik i sjællandske Infanteriregiment „med de emolumenta, som ere de yngste af denne Classe tilstaaede“, medens Chr. Fischer, der kun havde tjent i to Aar, blev Fændrik à la suite ved Regimentet¹³.

Kort før sin Udnævnelse havde Enrico opnaaet den Indfødsret, der krævedes for at blive Officer. Under 31. Maj resolverede Kongen, at: „bemelte Henrik Mocenni med hans ægte Afkom, som i Vore Riger og Lande blive og boe, maae agtes og ansees, ligesom de vare fødte i bemelte Vore Riger og Lande“¹⁴. – Han var saaledes blevet dansk Statsborger og Officer, men det varede adskillige Aar, før han fik udleveret sit Naturalisationspatent. Han havde simpelthen ikke de fornødne Penge, der skulde betales, og først i Maj 1807 lykkedes det ham, efter en Ansøgning til Kongen og under Henviisning til lang og tro Tjeneste samt til sin Uformuenhed, at faa Patentet leveret gratis. Men i Realiteten betød det ikke noget, hvor Patentet laa, – det afgørende var, at det var udstedt, og at den sienesiske Enrico var blevet en dansk Henrik.

Med sit ypperlige Sprogmemme havde han hurtigt lært at tale og forstaa Dansk, og der er andre Vidnesbyrd om, at han havde gjort sig fortrolig med vor nationale Kultur. Da Historikeren P. F. Suhm døde i September 1798, indrykkede Enrico i Kiøbenhavns Adresse-Contoires Efterretninger et lille Mindedigt paa Italiensk. Det er hverken betydeligt ved Form eller Indhold, men fortjener dog at omtales, fordi det er det tidligste Lejlighedsdigt, der er bevaret fra hans Haand, og fordi det viser, hvorledes den unge Italiener forstod og følte, at Danmark havde mistet en af sine bedste Mænd: „Død er den store Suhm! Ak fortvivlede staar ved hans Side Muser og Dyder og søger forgæves at holde Graaden tilbage. Ophøjede Danmark, med vaade Øjne skal du i Skyggen af hans store Navn i kommende Aarhundreder vente hans Lige“¹⁵.

Det var ikke almindeligt at møde en saadan Dannelse hos hvervede udenlandske Soldater, men Mocenni kom jo ogsaa fra et Milieu, der

laa over de fleste andres. Af Betydning for hans Udvikling har det desuden været, at han tilbragte sine første Aar her i Landet hos en Officersfamilie. Kaptajn Chr. Fred. Biering var ca. 40 Aar, da Enrico kom i hans Hjem, og da han og hans otte Aar yngre Hustru var barnløse, havde de Plads til at huse et Par unge Logerende, Underofficerer og Studenter¹⁶. Familien boede i St. Gertrudsstræde 88, og Enrico blev boende hos dem ca. tre Aar, indtil han i 1800 flyttede til Springgaden 24¹⁷. Gennem Bierings Anbefaling faar man et afgjort sympatetisk Indtryk af den unge Soldat, der var flittig, velbegavet og opførte sig godt. Selv om det var beskedne Kaar, han levede under, har der været Mulighed ikke blot for faglig Dygtiggørelse, men ogsaa for Læsning og Samtaler, der kunde indføre ham i den helt nye Verden, han var kommet til. Det var desuden en stor Fordel at bo i et hyggeligt Hjem, naar man var Underofficer paa laveste Lønningstrin. Pengene var smaa, og Fornøjelserne derfor faa. Det lykkedes da heller ikke Enrico at undgaa at stifte Gæld, og i 1798 maatte Moderen sende Hjælp til at dække den, sikkert uden Ansans Vidende og Vilje. Teresa betroede sine Bekymringer til Grevinde d'Albany, men her fandt hun ikke megen Deltagelse. Grevinden bebrejdede hende, at hun var for svag overfor sine Børn som overfor alt, hvad hun elskede, og hun tilraadede hende at forlange Pengene tilbagebetalt maanedsvist af Enricos Løn. Eller ogsaa lade ham sætte i Gældsfaengsel, til han havde faaet betalt, hvad han skyldte, – det skulde nok vænne ham af med at gøre Gæld¹⁸. Man mærker den barnløse Kvindes manglende Forstaaelse for en Moders Følelser i Forholdet til en Søn, der var sendt saa langt fra Hjemmet i saa ung en Alder og til saa streng en Gerning.

Om Mocennis Soldaterliv i disse Aar ved man intet ud over, hvad der var fælles Kaar for hele Standen. Baade teoretisk og praktisk stilledes der store Krav til Officersuddannelsen, men han havde sine gode Evner og sin kraftige Fysik at støtte sig til. Vinteren 1798–99 har dog nok været slem at komme igennem for en Sydlænding. Selv paa vore Breddegrader var den usædvanlig barsk, og Kulden var saa haard, at de vagthavende Soldater fik tildelt Ekstrarationer af varmt Øl og Tvebakker¹⁹. Værre var det dog, at Krigens Skygger ude fra Europa samlede sig truende over Landet, og at det blev stadig sværere for Danmark-Norge at bevare sin Neutralitet. Overfor England og Frankrig voldte Spørgsmaalet om Handelsskibenes Konvoyering ved Krigsskibe store Vanskeligheder og var underkastet skiftende Synspunkter, men efterhaanden tilspidsedes Forholdet navnlig til England. I August 1800 maatte Danmark give Afkald paa enhver Konvoyering og sluttede derefter et væbnet Neutrali-

retsforbund med Sverige og Rusland, et skæbnesvangert Skridt, der førte til Krigen med England.

Enrico oplevede kun de første Varsler om Slaget paa Reden. I April 1800 kom en engelsk Flaade paa 8 Linieskibe og 6 Fregatter til Helsingør, og skønt den Højstkommanderende paastod at være blevet drevet derhen af Vind og Storm, troede man ikke paa hans Foregivende. Det sjællandske Regiment, hvori Enrico stod, blev derfor sendt til Helsingør for at være parat til Kamp²⁰, men denne Gang blev Krigsudbruddet undgaet, og da den engelske Flaade det følgende Aar angreb København, var Enrico langt borte. Den 29. Juli 1800 var han med Briggen Amphibium sejlet til Livorno²¹, hvor han ankom i de første Dage af September²².

Der ligger vistnok en meget pludselig, impulsiv Beslutning bag denne Rejse. Endnu den 23. Juli blev Mocenni udtaget til at deltage i en Øvelse i „Situations Opmaaling med Instrument“ ved Jægersborg og i Dyrehaven, men paa Listen fra den 25. Juli over de Officerer, der fulgte med Professor Rawert ved Opmaalingen, findes hans Navn ikke²³. Man har altsaa ikke i hans Regiment vidst noget om hans forestaaende Bortrejse 6 Dage, før den fandt Sted. Mærkeligere er det dog, at det har været umuligt at finde nogen Ansøgning om Orlov eller Tilladelse til en saadan. I de kgl. Resolutioner fra denne Tid meddeles der stadig midlertidig Fritagelse fra Tjenesten til Officerer af alle Grader, ogsaa saa langt ned som til Fændrikker. Hans Kammerat Chr. Fischer, der var blevet forfremmet sammen med ham, fik saaledes ved kgl. Resolution Orlov for længere Tid. Men intetsteds i Generalitets- og Kommissariatskollegiets Protokoller og Papirer har det været muligt at finde Oplysninger om Mocennis Tilladelse til Bortrejse. Heller ikke i Registranten over danske Pasudstedelser findes hans Navn, og han har vel kunnet benytte sit italienske Pas. Det ser næsten ud, som om det var en Flugt, en Desertation. Herimod taler den Kendsgerning, at han ved sin Tilbagevenden et Aar senere uanfægtet traadte ind i sin Stilling og tilmed snart fik Gageforhøjelse²⁴. Det hele synes ret uforstaaeligt, men har han virkelig gjort sig skyldig i Desertation, kan han være kommet ind under den almindelige Pardon, der ved et Patent af 20. Februar 1801 blev udstedt for alle af Land- og Søetaten, der befandt sig udenlands, hvis de blot kom tilbage inden Aarets Udgang²⁵. Hæren trængte til at styrkes og udvides, og man tog derfor imod de hjemvendende Syndere uden at straffe dem. Paa den Maade kunde han have faaet Tilgivelse for sin Eskapade. Mere sandsynlig forekommer dog den Formodning, at Afgørelsen om Rejsetilladelse har skullet træffes saa hurtigt, at der ikke

var Tid til at gaa den normale Vej. En uventet Skibslejlighed til Livorno har skullet udnyttes, og den unge Fændrik er derfor gaaet direkte til sin øverste Foresatte, Oberst Baudissin og har faaet dennes Tilladelse til at rejse. Sagen skulde naturligvis senere have været forelagt til allerhøjeste Approbation, men det maa være glem²⁶. Tænker man paa Mocennis særlige Tilknytning til Oberst Baudissin, er en saadan Forklaring mest nærliggende. En ung Officer med Enrico Mocennis Opdragelse og sociale Baggrund vilde ikke flygte som en gemen Rømningsmand.

4. KAPITEL

I SIENA 1800–1801

For Familien i Siena var Enricos uventede Hjemkomst en Overraskelse, og han var paa ingen Maade velkommen. Til Søsteren Quirina skildrede han faa Aar senere den Modtagelse, han havde faaet: „Naar bare han rejser langt væk hjemmefra og aldrig mere kommer igen, saa er det ligemeget, hvor Fanden han vil være! Det har altid været og er Parolen. Alene, uden Venner, uden Hjælp, hvad skulde jeg gøre her (i Danmark). Leve i evig Længsel. Efter fire Aars Forløb beslutter jeg mig da til at gense mine Forældre. Jeg kommer til Livorno. Et tordnende Brev venter mig, forbyder mig at komme mine Forældre for Øje og tilraader mig, at jeg hellere maa blive Soldat i de kejserlige Hære. Jeg tager dog til Siena i Tillid til min Uskyldighed, i Trods mod Kabaler. Jeg fremstiller mig: Ingen kender mig. Du ved det selv, du var tilstede. Mere vil jeg ikke sige. Jeg gyser ved Tanken om en saadan Modtagelse. Du ved Resten, nej, jeg tror det dog ikke. Far var desperat, fordi han troede, jeg ikke mere vilde rejse. Jeg hørte sige, at han vilde jage mig hjemmefra. Jeg stod fast paa mine Rettigheder, og saa skiftede han Mening. Han gav mig 600 scudi, for at jeg skulde rejse ad Helvede til. Mine Brødre, som tænkte, at jeg nu bøjede mig, glædede sig og intrigerede imod mig. Den Dag, jeg rejste, var der ingen, der sagde mig Farvel“¹.

Naar Enrico i dette Brev paaberaaber sig Søsterens egen Erindring om den Kulde, der havde mødt ham i Hjemmet, maa man vel tro, at hans Fremstilling er sandfærdig, skønt det forekommer utroligt, at man kunde modtage en Søn saaledes efter fire Aars Fravær. Uvilkaarlig spørger man om Grunden. Hans Ungdomssynder maatte vel nu være udso-

nede efter et eksemplarisk Liv i det fremmede, men antagelig var man i Begyndelsen ængstelig for Aarsagen til den pludselige Bortrejse fra Danmark. Familiens Følelser genspejler sig som saa ofte i Grevinde d'Albanys Breve. Umiddelbart efter Enricos Tilbagevenden maa Teresa have henvendt sig til hende for at finde en Stilling til ham, men Grevinden var yderst skeptisk baade overfor Mulighederne for at anbringe ham og overfor ham selv personligt: „Det vil være meget vanskeligt, kære Teresa, at faa Deres Søn ind i Militæret, hvor der er flere Ansøgninger end Stillinger. Jeg tilstaar Dem ærligt, at jeg ikke kan interessere mig for Deres Søn, hvis han har opført sig daarligt. Jeg er bange for, at han har spillet eller gjort Gæld, og da han saa ikke kunde betale, stak han af. Han burde ærligt tilstaa, hvorfor han er kommet saa pludselig tilbage. Hvis man ikke kan anbringe ham i Toskana, bør De tænke paa Rom. Kan De huske, da De for to Aar siden betalte hans Gæld, sagde jeg til Dem, at det var ikke godt for ham. . . . Det er nu den anden Eskapade, han har gjort, og i Stedet for at prøve paa at anbringe ham, vilde jeg tænke paa at straffe ham, for han ender med at gøre Dem utallige Sorger“².

Naar Grevinde d'Albany taler om „den anden Eskapade“, er den første antagelig Afrejsen til Danmark 1796, men det er ogsaa muligt, at han i sin Tid er echapperet fra Kollegiet i Volterra eller Arbejdet i Genua. De haarde Ord i Brevet maa have fremkaldt en omgaaende moderlig Reaktion hos Teresa, for blot en Uge efter skriver Grevinden, at hun er glad for at høre, at man har bedømt Sønnen forkert, og at han har opført sig godt³. I de følgende Breve tales der stadig yderst venligt om „Danskeren“, der skal være smuk, en flot Officer og gøre Lykke hos Damerne. Ikke blot Teresa, men ogsaa Ærkepræsten Luti omtalte ham rosende til Grevinden⁴, og det var sandsynligvis først og fremmest Ansano Mocenni, der var ham fjendtligt stemt. Maaske dog ogsaa Brødrene. For at forstaa Enricos Stilling i Hjemmet vil det være naturligt at lære Søkendeflokken at kende, men først er det nødvendigt at faa et Overblik over Sienas omtumlede Skæbne i de Aar, han havde været borte⁵. Medens han havde levet trygt indenfor Voldene i København, havde skiftende Hære kæmpet om hans Fødeby, dens Borgere havde været brandskattede, fængslede, truede paa Livet. Heller ikke hans Forældre var gaaet fri. Hvis Teresa i sine Breve til København har fortalt om de Ulykker, der havde ramt dem, kan ogsaa det have været medvirkende til at vække hans pludselige Længsel efter Hjemmet.

Siden Napoleons Erobring af Piemont havde Italien levet under en bestandig Krigstrusel, og for Toskana kom Afgørelsen den 25. Marts

1799, da de franske Tropper besatte Firenze og fordrev Storhertug Ferdinand og hans Familie. Baade den militære og civile Overkommando blev overtaget af Franskmand, og Siena fik et nyt liberalt Borgerstyre, udnævnt af Civilkommandanten i Firenze. Følelserne overfor de fremmede Erobrere var delte, men Størstedelen af Folket var antifransk, navnlig Kirken, Adelen og Bønderne. Frygten for Revolutionens Frankrig, for Guillotinens Rædselsherredømme og Gudløshedens Triumf maatte hindre Forstaaelsen af de nye Tanker om Frihed, Lighed og Broderskab. Rundt om i Byerne var der dog mange, der med Sympati havde sluttet sig til Liberalismen. Det var især Akademikere, Digtere, enkelte Adelsmænd og Præster, Storkøbmænd og Jøderne. Ved Sienas Universitet var adskillige af de betydeligste Videnskabsmænd overbeviste Republikanere og Ateister, saaledes f. Eks. Fysikeren Giuseppe Gattescchi, Juristen Biagio Provedi, Medicineren Nicolò Semenzi, Lægen Anton Marchi og den europæisk berømte Anatom Paolo Mascagni⁶. I Præsteskabet var Ærkepræsten Luti kendt som yderst frisindet og fordomsfri, men den førende liberale Præst var Francesco Lenzini⁷. Blandt Købmændene var Ansano Mocenni baade franskvenlig og demokratisk, og i hans Hustrus Salon samledes Byens „esprits forts“, – de intellektuelle, der var Modstandere af Kleresiets Obskurantisme og den enevældige Statsmagt. At de til Gengæld af Reaktionen betragtedes som farlige Samfundsomstyrtere, som Jakobinere er let forstaaeligt.

Da Franskmandene den 29. Marts 1799 tog Siena i Besiddelse, hilstes de med Jubel af den lille frisindede Kreds, men det varede ikke længe, før Begejstringen tabte sig. Byen blev demilitariseret, Fæstning og Porte besat af de fremmede Tropper, de kommunale Kasser plyndrede og Borgerne haardt beskattede. Kommandanten var først General Vignolle, senere General Ballet, og Byens Kommissær var den meget republikansk sindede Francesco Abrâm. Han var ikke, som Navnet kunde lade formode, en Jøde, men han var Jøderne venligsindet og udstedte straks et Manifest, i Følge hvilket alle Jøder skulde være frie Borgere. Da disse i Aarhundreder havde levet som Paria i Sienas Ghetto, var det naturligt, at de betragtede Franskmandene som deres Befriere. Og Abrâm havde videregaaende Planer. Han vilde afskaffe aristokratiske og gejstlige Titler, alle skulde kun være „Borgere“, – Ordensvæsenet skulde forsvinde, og al Censur ophøre. Paa Sienas berømte Raadhusplads (Piazza del Campo) rejste man Frihedens Træ og Frihedens Alter med Frihedsgudinden, og den 7. April afholdtes en Nationalfest, hvor den liberale Præst Francesco Lenzini holdt Hovedtalen. Blandt Festens Deltagere var naturligvis hele det franskvenlige Parti, saaledes ogsaa Teresa

Mocenni, men mindre forstaaelig og paakrævet var Ærkebiskop Zondaris Nærværelse. Skønt han var en af Reaktionen selvskrevne Tilhængere, søgte han at navigere forsigtigt i det urolige Farvand og udsendte et Hyrdebrev, hvori han anbefalede absolut Lydighed mod den franske Regering. Ved Frihedsfesten paa Piazza del Campo raabte han endda et svagt „Leve“, og da den fanatiske padre Lenzini bebredede ham hans vage Tilslutning, svarede han diplomatisk og ikke uden Humor: „Hvis jeg havde Deres Lunger og Deres Ungdom vilde jeg have raabt højere“⁸.

I Teresas Salon var der i de følgende Maaneder sikkert en mere end almindelig perlende Stemning, præget af de mange Franskmands Nærværelse. Selv den forsigtige Ansano lod sig rive med, ja han gik saa vidt, at han vovede sig ind paa Forfatterbanen. Den 8. Juni 1799 kunde man i den yderliggaaende republikanske Avis „Il Monitore Fiorentino“ læse et Brev, skrevet af Borger Ansano Mocenni fra hans Vingaard til „hans kultiverede og elskværdige Hustru“, et Brev, som af Redaktionen betegnedes som „fortjenstfuldt, veltalende uden Kunstleri og fuldt af de bedste Hensigter“. Da dette Brev trods „de gode Hensigter“ fik meget alvorlige Følger for Familien Mocenni, skal det kort refereres.

Ansano fortæller, at han Pinsedag havde været til Messe i Landsbykirken, hvor Sognepræsten havde kundgjort nogle franske Proklamationer, men i Stedet for at vejlede Folket havde tilføjet: „ja, nu regerer de jo; vi maa have Taalmodighed“. Da et Par Bønder bagefter havde spurgt Ansano, hvorlænge denne Regering da vilde vare, havde han svaret: „Ved Guds Naade forhaabentlig altid“, og da de havde henvist til Præstens Ord og ment, at det kun vilde vare kort Tid, havde han bedt dem komme hjem til sig, saa skulde han forklare det hele. Ikke faa var kommet til Stede, og han var da begyndt med at tage stærkt Afstand fra de Oprørsbevægelser, der rundt om i Toskana rejste sig mod „vore Befriere, Franskmandene“. Det var Uvidenhed og Ondskab, der stod bag, og han haabede, Bønderne her vilde forholde sig rolige, for, som han sagde: „Franskmandene er kommet til Toskana for at bringe os Friheden. Men denne Frihed bygger paa vor hellige Religion og Guds Bud, d. v. s. paa Kærligheden til Ham og til Næsten“. Om det første kunde Præsten belære dem, medens han selv vilde forklare dem, hvem Næsten var. Det var alle Mennesker i Verden, og man skulde leve saadan, at man ikke gjorde mod andre, hvad man ikke ønskede gjort mod sig selv. Alle var nu fri, men Friheden hvilede paa Regeringen, som var Samfundets Fundament. Alle skulde lyde Loven, ogsaa de Embedsmænd, der var dens Udøvere. Derfor havde ingen Ret til at krænke sin

Næste, til at bemægtige sig andres Gods eller til at leve i Lediggang eller være til Byrde for Samfundet. Alle var lige for Loven, Menneskerettighederne var fælles for Adel, Rigmand og Bonde. Ligheden udelukkede dog ikke Kravet om Respekt for sin Overmand, saadan som Sønnen skulde have den for sin Fader, Soldaten for sin Kaptajn, Tjeneren for sin Herre.

Nu vilde nogen maaske sige, at denne Lighed ikke var meget værd, naar mange havde overflødig Rigdom, medens andre levede i Elendighed, og at al Ejendom burde fordeles retfærdigt. – Men her løftede den rige Vingaardsejer sin Røst og udbrød: „Nej, Medborgere, dette er en farlig Illusion. En saadan Lighed vilde være umulig, og hvad der er værre, skæbnesvanger for Jer selv og for Samfundet. Selv om hele denne Villa (∴ Ansanos Gaard) blev delt i lige Dele mellem alle, vilde det ikke vare længe, før alting var som før, og de samme Klager vilde fremkomme“. Han fortsatte med at forklare, hvordan Jordens forskelligartede Bonitet, Menneskenes varierende Flid, Dygtighed, Økonomi og Børnerigdom hurtigt vilde skabe en ny Ulighed, saa man maatte begynde en ny Fordeling. Vilde det være retfærdigt? Hvem vilde saa arbejde, hvis man ikke fik Lov at beholde Frugten af sin Møje? Resultatet vilde blive alles Elendighed. Det var netop den ulige Fordeling af Livsgoderne, der skærpede et Menneskes Evner og øgede hans Anstrengelser for at forbedre sine Kaar. – Efter disse ikke helt uselviske Betragtninger sluttede Ansano saaledes: „Lad Jer ikke forføre af løs Snak og tro ikke, at vore heltmodige Krigere snart forlader os. Nej bed til Himlen, at vi maa beholde dem, saa at Frihed og Lighed maa herske hos os altid“.

Ansanos Artikel skal naturligvis ikke bedømmes ud fra vor Tids Forudsætninger, men paa Baggrund af Datidens sociale Struktur og Tankegang. Alligevel er det svært at forstaa den Ophidselse, den vakte. Selv om den viser aaben Sympati for de franske Magthavere og deres Ideer, er den dog langt fra revolutionær Jakobinisme eller statsfarlig Agitation. Og en italiensk Nationalfølelse var dengang først i sin Vorden. Men Artiklen førte øjeblikkelig til, at Grevinde d'Albany, som ikke havde læst den, men kun hørt om den, for en Tid afbrød sin Korrespondance med Teresa. Grevinden, der ligesom Alfieri var yderliggaaende franskfjendtlig, var ængstelig for, at hendes Udtalelser skulde komme uvedkommende for Øre og eventuelt blive offentliggjort. Hun vidste, at det var Teresas Mand, der havde skrevet „det taabelige Brev“, men hun kendte ogsaa Venindens liberale Sympatier og foretrak derfor at tie⁹.

Det var unægtelig et uheldigt Tidspunkt, Ansano havde valgt til at

optræde som Samfundsreformer. Den Oprørsbevægelse, han saa indtrængende advarede sine Bønder imod, var begyndt den 6. Maj 1799 i Arezzo, hvor den samlede sig om et undergørende Mariabilled. En Skare nationalreligiøse Fanatikere, Bønder og forbryderisk Pøbel broget Blanding, trængte ud over Toskana, støttede af østrigske Tropper, og erobrede By efter By fra Franskmændene. Den 28. Juni naede de Siena, hvor den franske Kommandant Ballet skyndsomst forskansede sig i Citadellet. Gaderne laa øde, da Oprørerne rykkede ind, bevæbnede med Økser, Knive, Køller, Leer og Forke. I Spidsen gik Præsten Giuseppe Romanelli, og Mariabilledet var det Vartegn, man samledes om, prydet som det var med Kejserkronens dobbelthovede Ørn og med Roms korslagte Nøgler, de verdslige og religiøse Symboler. Sienas Erobring blev Indledning til en Række grufulde Ugeringer, der især gik ud over Jøderne, som man antog for Jakobinere. Frihedstræet paa Piazza del Campo blev væltet og stukket i Brand, og 19 Jøder samt en fransk Soldat kastedes ind i Flammerne efter først at være frygteligt lemlæstede. Andre Jøder blev dræbt paa Gaden eller i Kirkerne, hvor de søgte Tilflugt. Overalt lød Raabet: „Leve Maria! Død over Jakobinerne!“ Forretningerne blev plyndrede og talrige liberale arresterede, deriblandt ogsaa Ansano Mocenni. Men Teresa undslap den Skæbne, der ramte mange af hendes ligesindede Medsøstre, som blev slæbt i Fængsel og skændede¹⁰.

Da Blodbadet var forbi, kom den østrigske Fændrik Friherre Karl Schneider med 100 regulære Soldater og skaffede Ro i Byen. Den 6. Juli kapitulerede Franskmændene, hvis Bortdragen blev hilst med Klokkeringning fra alle Kirker. Præsteskabet og Royalisterne jublede, og den østrigske Baron Zweyer overtog Kommandoen i Siena. En ny Sejrsfest blev afholdt paa Piazza del Campo, hvor 500 fattige blev bespist, opvartede af Byens fornemme Kavalerer og Damer samt af Præsterne. Blandt disse var Ærkebiskoppen, der tidligere havde deltaget i Republikaneren Abråms Fest. Samme Dag, Franskmændene forsvandt, udsendte han et Edikt, hvori han vovede at sige, at Oprørerne ikke „havde anrettet Forstyrrelser“, og at den 28. Juni havde været „den guddommelige Barmhertigheds lyksalige Dag!“ Om Aftenen den 6. Juli var der Festgudstjeneste i Domkirken, og Klokkernes Malm rungede over den ganske By, ogsaa over de uheldige, der sad i Fængslernes underjordiske Hvælvinger¹¹.

I Løbet af kort Tid var Toskana befriet for Franskmændenes Herredømme, og en streng Rettergang begyndte mod deres Tilhængere. Ca. 32.000 af den Million, der udgjorde Landets Befolkning, blev sat under

Tiltale, saa at alle Arrester var overfyldte¹². Det var en haard Prøvelse at sidde indespærret i Datidens Fængsler, og Teresa prøvede gennem Grevinde d'Albanys Forbindelser at hjælpe sin Mand, men her mødte hun en absolut Afvisning. Grevinden mente, at Ansano havde opført sig som en Taabe og maatte bære Følgerne. Hvorfor vilde det Fæ holde Taler for Folket, som var meget klogere end han? Desuden kunde han have godt af at svale sin erotiske Appetit i Ensomhed, og det maatte da være en Lettelse for Teresa at være fri for ham¹³. Ansano slap dog alligevel for at sidde indespærret de mange Maaneder, hans Sag stod paa. Under Henviſning til sit Helbred lykkedes det ham allerede sidst i Juli at forvandle Fængsel til Husarrest mod at stille en Kaution paa 200 scudi og betale en særlig Vagt, der skulde overvaage ham¹⁴.

Imidlertid gik Processen sin Gang, og det var strenge Straffe, der kunde tildeles de anklagede „Jakobinere“. Til de haardeste hørte Indespærring i de berygtede og frygtede Fæstninger i Volterra og Portoferraio, Landsforvisning eller Embedsfortabelse. Ansano blev af Domstolen i Siena dømt til Landsforvisning, medens Højesteret i Firenze formildede Straffen til fire Maaneders simpelt Fængsel¹⁵, – efter Grevinde d'Albanys Mening, fordi man ansaa ham for imbecil!¹⁶ Den 6. Januar 1800 blev han indsat i Sienas Fængsel for at paabegynde Afsoningen¹⁷, men ogsaa denne Gang fik han Fængselsstraffen ændret til Husarrest¹⁸. Medvirkende til Forbedringen af hans Kaar var sikkert først og fremmest hans rundhaandede Bidrag til et Laan, som Regeringen i Februar 1800 maatte optage for at købe Korn i Livorno. Handelshusene Mocenni i Siena ydede 15.000 scudi, hvoraf Ansano paatog sig at betale de 4000. Renten var fastsat til 1 % mdl., og Beløbet skulde tilbagebetales efter fire Maaneder, men Ansano tilbød med en usædvanlig largesse at vente et helt Aar med Refusionen. Guvernøren Vincenzo Martini udtalte da ogsaa sin Tak til de forskellige, der havde ofret sig for det almene Bedste, og blandt disse nævnede han Ansano Mocenni¹⁹, – Vejen til Frihed var derefter ikke lang. Den ulyksalige Artikel havde været en kostbar Fornøjelse, og mange af hans Meningsfæller blev haardere ramt. Saaledes f. Eks. Dr. Anton Marchi, der senere blev berømt som Napoleons Læge paa St. Helena. Han blev dømt til at staa tre Dage i Gabestokken og til tre Aars Arbejde i Galejerne²⁰.

Selv om Teresa gik fri for personlig Overlast, maatte ogsaa hun lide for sine liberale Sympatier. Der var en Tid Tale om, at hun skulde idømmes „Retræte“ i et Kloster, det vil sige en Art finere Fængselsstraf med Bodsøvelser og Pønitense, men Domstolen lod hende slippe²¹. I Stedet fik hun at føle, hvordan enkelte Venner svigtede hende i Nø-

dens Stund, medens skjulte Fjender lod Bagtalelsens onde Tunger spille²². Hun led under den Kulde, hun mødte, men Grevinde d'Albany trøstede hende med, at det var den pure Misundelse, der laa bag. Teresa havde mere esprit end de andre Kvinder i Siena, i hendes Salon kom en Kreds af aandfulde, frigjorte Mennesker, – det var nok til at ophidse de skinhellige, der havde saa travlt med andres Samvittighed, at de glemte deres egen. Naar man har set Grevindens Ufølsomhed overfor Ansanos Trængsler og ved, at hun absolut misbilligede Teresas Deltagelse i Abrâms Fest²³, er hendes Holdning i dette Forhold et Bevis paa hendes varme Følelser for Veninden. Klogt og fornemt lyder hendes Ord, da hun i den allervanskeligste Periode opfordrer Teresa til at holde sig rank og ikke gaa paa Akkord: „Jeg beder Dem om ikke at ændre noget somhelst i Deres Væremaade, for saa vil det se ud, som om De har haft Uret. Jo mere man forfølger os, jo højere skal man løfte sit Hoved, overbevist om sin gode Samvittighed. Gaa ikke hyppigere i Kirke, gør ikke flere Visitter, kort sagt, opfør Dem som sædvanlig“²⁴.

Uden Tvivl fulgte Teresa sin Venindes Raad, men Vinteren 1799–1800 har været haard at komme igennem. Til de personlige Sorger og Krænkelser kom de stadige Beskatninger, Dyrtid og Varemangel. Intet Under at hun, saa snart hendes Mand var kommet tilbage fra Fængslet, søgte bort fra Byen ud til Gaarden Piana, hvor hun blev boende fra Marts til August 1800²⁵. Hun var saaledes lige kommet hjem, da Enrico uventet dukkede op i Begyndelsen af September²⁶. Om hendes Følelser for ham er der ikke bevaret en eneste direkte Udtalelse, og det er kun indirekte gennem Grevinde d'Albanys Breve, man kan se, hvordan hun forsvarede ham og ønskede at beholde ham i Landet. Men hos Faderen mødte han aabenbar Uvilje, hos sine Søskende Ligegyldighed eller Uvenlighed. Hvad var det, der gjorde dem fremmede for deres Broder?

I Ansanos første Ægteskab var en Søn Giovanni Silvestro (døbt 1771) og en Datter Guglielma (døbt 1772). I andet Ægteskab foruden Enrico Datteren Quirina (døbt 1781), Vittorio (døbt 1784), Fabio (født 1789) og Maria Luisa (født 1798)²⁷. Af de to Halvsøskende var Guglielma ved Enricos Hjemkomst sikkert forlængst gift med en Fanfani i Città di Castello²⁸, medens Silvestro, som var Epileptiker, opholdt sig i Hjemmet. Han havde et Par Aar tidligere tilbragt nogle Maaneder i det meget liberalistisk sindede Bologna og dér faaet de samme politiske Synspunkter som Forældrene, til stor Ærgrelse for Grevinde d'Albany²⁹, men til Glæde for Teresa. Mellem hende og hendes Stedsøn var der et smukt Forhold, som det fremgaar af det forstaaende og sympatiske

Billede, hun giver af ham i et Brev til Vittorio: „Din Broder har mere Kultur end du. Naar han er rask, kan han enten med en Bog eller Samtale uden Kedsomhed tilbringe en hel Dag. . . . Denne Kultur har han vundet ved stædig Flid, taget Timerne fra Søvn og Fornøjelser. Derfor betragtes han som en forstandig ung Mand, skønt han ikke har store Evner, men han vilde for Alvor, naar du kun har en vag Vilje³⁰“. Man faar af de faa Ord Indtrykket af et fint, stilfærdigt Menneske, mærket, men ogsaa forædlet af den uhyggelige Sygdom, der nogle Aar senere skulde volde hans tidlige Død. Meget Interesséfællskab har der dog næppe været mellem dette svagelige Stuemenneske og den robuste danske Fændrik.

Søsteren Quirina var ved Enricos Tilbagekomst 19 Aar gammel. Hun havde netop tilbragt nogle Maaneder i et Kloster, medens Moderen var paa Landet, og var vendt hjem i en melankolsk, tillukket Sindsstemning. Grevinde d'Albany raadede Teresa til at søge at vinde hendes Tillid og at sætte sig i Respekt, – de unge skulde forstaa, at man vilde dem det vel, ogsaa naar man irettesatte dem. Med vanlig Nysgerrighed prøvede hun at gætte, hvad der var i Vejen med Quirina. Savnede hun Klosterlivet, sine Veninder? Var hun ked af sin Faders Væsen, eller havde hun en hemmelig Passion?³¹ – Naar man kender Quirinas senere tragiske Skæbne, er det mest sandsynligt, at hun allerede da var ulykkelig forelsket i den unge Martelli, som hun ikke kunde faa, fordi hans Fader var imod Partiet³². Derfor var hun indesluttet i sig selv, optaget af sine egne Problemer, og skønt det var hende, der efter Moderens Død fik saa stor Betydning for Enrico, at hun blev hans eneste fortrolige, hans eneste Forbindelse med Hjemmet, gik hun ham nu forbi som en fremmed.

Med den 11aarige Fabio og 2aarige Lillesøster var der naturligvis ikke Mulighed for andet end lidt Spøg og Leg. Tilbage var da kun den 16aarige Vittorio, der var ikke saa lidt af en problematisk Natur. Hans Ulykke var i Virkeligheden den, at han var opkaldt efter sin Gudfader Digteren Alfieri og derigennem fra sin tidligste Barndom kunstigt skruet op til at være værdig til denne Ære. Det er endog blevet formodet, at Æren var endnu større, og at den berømte Digter var hans Fader³³. En saadan Mistanke synes imidlertid usandsynlig, og Teresas og Alfieris mangeaarige, nære Venskab berettiger ikke dertil. Det er rigtigt, at Digteren opholdt sig i Siena i September–Oktober 1783³⁴, og at Vittorio blev født i Maj 1784³⁵, men da Teresas Elsker Mario Bianchi var en af Alfieris bedste Venner, er det temmelig absurd at forestille sig, at hun skulde bedrage baade sin Mand og Elsker, og at Alfieri

kunde svigte sin Ven saa groft. Alligevel skal man intet forsværge i dette Galanteriets og Frivolitetens Aarhundrede. Gaadefulde forekommer i hvert Fald Grevinde d'Albanys usædvanlige Interesse og Omsorg for Vittorio helt fra hans Barndom. Var det blot, fordi han var Gudsøn og Navne af den Mand, hun beundrede og havde viet hele sit Liv? Eller var det den barnløse Kvindes Kærlighed til en Søn, hun ikke selv havde faaet Lov at blive Moder til? Venskabet med Teresa faar i saa Fald sin egen Farve. Har Grevinden formodet eller vidst, at Vittorio var Frugten af en kortvarig, intim Forbindelse mellem Teresa og Alfieri, saa har hun været overlegen nok til ikke at lade det forstyrre den gensidige Sympati. I den Periode tog man det ikke højtideligt med erotiske Eventyr.

Spørgsmaalet om Vittorios Herkomst kan ikke besvares med Vished, men takket være de mange Breve, der er bevaret fra ham, til ham og om ham, har man et ret klart Indtryk af hans Karakter. Han følte sig tidligt klogere og finere end sine Omgivelser, og det var ikke gavnligt for ham at være Genstand for Grevindens Interesse. Kun 13 Aar gammel begyndte han at sende hende smaa franske Breve, som hun returnerede i gennemrettet Stand for at dygtiggøre ham i dette Sprog. Samtidig gav hun Raad med Hensyn til hans Læsning, der baade skulde øve ham i Fransk og udvide hans Kundskaber: Plutarch „La vie des hommes illustres“, – Titus Livius „Décades“, – Rollin „Histoire romaine“, – Gillies „Histoire de la Grèce“, – Herodot, Thukydid og Xenofon i franske Oversættelser³⁶. Stadig taler hun om, hvor meget han ligner sin Gudfader, hvordan de har samme stædige Karakter, samme melankolske Sind³⁷. Da den 14aarige Vittorio ikke vilde deltage i Karnevallets Fornøjelser, skrev hun dog til Teresa, at han burde mere sig, medens Tid var. Bagefter kunde han saa med flere Kræfter studere i Fastetiden, „men han vil overgaa sin Gudfader, der begraver sig i græske og latinske Folianter. Gudfader er meget tilfreds med ham³⁸“.

Højst sandsynligt har Vittorio hørt Rygterne om sit og Alfieris indbyrdes Forhold og har søgt at danne sin lille Person i den berømte Digters Lignelse. Men dels havde han ikke Evnerne, dels var han ikke som Alfieri en Adelsmand med al Tid til sin Raadighed. Han var Købmandssønnen fra Siena, der skulde oplæres i sin Faders Forretning, og Ansano vilde paa ingen Maade lade ham dyrke sine litterære Interesser. Grevinde d'Albany støttede mærkeligt nok i Begyndelsen Faderens Krav, vel sagtens fordi det var en økonomisk Nødvendighed. Hun mente, at Vittorio først og fremmest skulde dygtiggøre sig til sin Gerning, men samtidig bruge al sin Fritid til at studere, – „han skulde blot se, hvordan hans Gudfader udnytter hvert Øjeblik³⁹“.

Resultatet af denne Dobbeltuddannelse blev imidlertid ikke godt. Med Faderen var der bestandige Sammenstød, fordi Vittorio ikke var høflig nok mod Kunderne eller paa anden Maade forsømmelig⁴⁰. Ogsaa Grevinde d'Albany beklagede sig over hans mangelfulde Ekspedition af bestilte Varer⁴¹. Efterhaanden forstod hun, at han burde have Lov til at hellige sig Studierne alene, og at han ikke egnede sig til Handelen, men Ansano vilde ikke indse det, og han havde Magten til at bestemme. For Vittorio var det et alt andet end sundt Liv. Han overanstrengte sig ved aldrig at unde sig Fritid, lærte nu ogsaa Engelsk, fordybede sig i Moralfilosoffer som Fontenelle, Helvetius og Sabatier og ræsonnerede over det læste i lange Breve til Moderen og Quirina, naar de var paa Landet⁴². Nerverne blev daarlige af den overvættets Flid, han blev ubehersket, selvoptaget og ofte dybt melankolsk. Teresa fandt ham undertiden krukket og ligefrem latterlig, men Grevinden tog ham i Forsvar: „hvad gør det, han er latterlig, naar han blot opfører sig godt? Man er altid latterlig, naar man ikke ligner Flertallet af de Dyr, der befolker Verden“. Hun tilføjer dog, at han maa sørge for at faa Motion for ikke at blive syg⁴³.

Værst var det, at Vittorios Følelsesliv blev ganske forkvaklet, saa at Ansano maaske er den, der bedst har karakteriseret ham, da han gav ham Tilnavnet „Egoisten“⁴⁴. Kun i enkelte Breve til Søsteren Quirina finder man lidt ungdommelig Munterhed, ja en indtagende Barnlighed, som naar den 17aarige Ungersvend slutter med at sende hende et Kys og siger, at hun skal kysse Ordet Kys, for det har han gjort!⁴⁵ – I Almindelighed tog han sig selv og sine Betragtninger saare alvorligt og saa med Ringeagt paa alle, der var ham underlegne i Forstand og Dannelse. I dette Hovmod finder man saa stor en Lighed med Alfieris olympiske Menneskeforagt, at man fristes til at tro paa en virkelig Blodsbeslægtethed. Hverken Teresa eller Ansano havde et saadant Sind. – Naturligvis drømte Vittorio ogsaa om at blive Digter, og hans første Sonet fra 1801 havde den Lykke at vinde den store Gudfaders Bifald⁴⁶. Nogle Aar senere kunde Grevinde d'Albany dog se, at det var krampagtige Anstrengelser, der laa bag hans digteriske Produktion: „han vil favne alt og naar derfor intet“, skrev hun, og hun gav i de faa Ord den egentlige Grund til Vittorios Skibbrud i Livet.

Men ved Enricos Hjemkomst i September 1800 stod Broderen som det lysende Eksempel paa en evnerig Yngling med store Løfter for Fremtiden. Han var sin Moders Stolthed og var selv i sjælden Grad knyttet til hende. Det er derfor sandsynligt, at han nærede en vis skin-syg Uvilje mod Enrico, der kunde tage noget af hendes Tid og Tanker

fra ham. Maaske blev hans Forfængelighed ogsaa saaret ved denne flot uniformerede Broders Tilsynekomst. Samtidig følte Enrico sig kun altfor meget som Familiens sorte Faar, saa at Mangelen paa Sympati sikkert var gensidig mellem ham og Vittorio. Der er altsaa Grund til at tro, at Skildringen af Modtagelsen i Hjemmet ikke er overdrevet, og at Enrico talte sandt, da han skrev: „der var ingen, der kendte mig“.

Det skulde dog ikke vare længe, før han blev kendt i Byen paa en opsigtvækkende Maade. Som Udløbere af det blodige Opgør i Juni 1799 mellem de reaktionære og de saakaldte Jakobinere, og provokerede af Franskmændenes fornyede Fremrykning i Toskana, forefaldt der stadig Uroligheder og Optøjer paa Gaderne i Siena. Næppe en Maaned efter sin Ankomst blev Enrico uden egen Vilje Hovedpersonen i et saadant Sammenstød. Affæren er beskrevet saa dramatisk og giver et saa levende Billede af den danske Officer, at den bør anføres i sin Helhed⁴⁸. De fanatiske Maria-Tilbedere strømmede gennem Gaderne, og i via Rinaldini, nærved Piazza del Campo mødte de Enrico. „Den danske Uniform, som Mocenni bar, bestod i en rig, skarlagentrød, langskødet Frakke med sorte Rabatter, sorte Opslag og Guldknapper. Han havde en hvid, toradet Klædesvest, Benklæder af hvidt Daadyrsskind og Ridestøvler. Et sort, skinnende Læderbandolér gik tværs over Brystet. Midt paa det straaledede en Sølv- og Guldplade med det danske Kongehus' Vaaben i Relief. Om Livet var bundet et Silkeskærf med tre Farver, rød, gul og himmelblaa. Ved hans Side hang en Sabel med indlagt Haandfæste med forgyldte Arabesker. Han havde ved Tindingerne tætklippede Bakkenbarter, sorte som Ibenholt, Snurbarterne var korte og tynde, Hagen glatbarberet. Høj, kraftig, robust, med Muskler af Staal, havde han plastiske Former af en Michelangelo'sk Skønhed, en Løves Dristighed og Styrke. Panden var bred, Haaret tykt og krøllet, Øjnene sorte, dybe, funklende. Ansigtet var aabent og sympatisk i al sin Strenghed. Kort sagt en smuk Mand i Ordets fulde Betydning. . . . Med et letfængeligt Sind og et Blod, der bruste op for enhver Smaating var han hurtig til Vrede og til at afvise Fornærmelser. Hans heftige Karakter taalte ikke dulgte Hentydninger, fandt sig ikke i Uret. Enhver, der blot indirekte vovede at sige ham et krænkende Ord, slog han paa Øret. Fornærmelser besvarede han med Spidsen af sin Klinge. Uovervindelig i Duel førte han den fineste Kaarde i Fægtekunsten, hvis beundrede og energiske Forkæmper han var baade i Italien og i Udlandet.

Da han som sagt skraaede over via Rinaldini, flokkedes Madonna-Tilhængerne omkring denne Kæmpesoldat i den fremmedartede Uniform og troede, det var en tysk General. De skreg og raabte med vilde Leve-

raab for Kejseren, Østrig og Ferdinand III. Mocenni forstod Fejltagelsen, og medens han stolt og fuld af Foragt søgte at undslippe enhver Hyldest fra disse Banditter, der endnu var plettede af deres Medborgeres Blod, forlangte nogle af de fanatiske og dristige Tølpere, at han sammen med dem skulde raabe „Leve Maria“.

Mocenni, som ikke var vant til at vige for nogen Overmagt, standsede knap nok, men svarede, at han som dansk Soldat og fra et Land, der ikke var tilsluttet den hellige Alliance, havde Pligt til at være neutral, og at han kun udbragte Leve for sit Land og sin Konge. Maria-Soldaterne, der ikke fattede Betydningen af Ordet neutral, forstod af det korte og friske Svar, at en vis Jakobineraand besjælede den frygtløse Kaptajn. De trængte stadig nærmere ind paa ham, som for at spærre ham Vejen og blev haardnakket ved at forlange, at han skulde raabe: „Leve Maria“. Den hidsige Officer tabte nu Taalmodigheden, greb til sit Sværd og trak blank, og hurtigere end det kan fortælles lykkedes det ham at bane sig Vej ved Hjælp af rasende Sabelhug, der trods Marias Beskyttelse regnede ned til højre og venstre over denne hellige Pøbel, som var grusom mod de svage, fejt overfor de stærke. – Mængden splittedes paa et Øjeblik“.

Som Enrico er skildret her ser man ham lyslevende paa et Maleri, der blev malet under hans Besøg i Hjemmet. Det er ikke noget Kunstværk, men giver et udmærket Indtryk af den unge Fændriks Fysiognomi, hans Skikkelse og farveprægtige Uniform. Denne sidste er ikke korrekt, men tilstrækkelig karakteristisk til at man kan datere Maleriet til ca. 1800⁴⁹. De manglende Epauletter viser, at Uniformen er fra før 1801, Skærfet, at den er senere end 1795. Frakken er rød, Vest og Benklæder hvide, Rabatter og Opslag sorte, nøjagtig som han er beskrevet fra Gadeoptøjerne i Siena. Forfatteren af den ovenanførte Skildring kan ikke selv have været Øjenvidne til Begivenhederne⁵⁰ og maa bygge paa mundtlig Tradition eller skriftlig Kilde, desuden sandsynligvis paa Maleriet, der stadig er i Familien Mocennis Eje⁵¹. At Enrico har sammenstykket sin militære Elegance af lidt heterogene Ting er aabenbart, – den fjerprydede Hat er saaledes en Tilsnigelse, da den 1798 var blevet afløst af en rundpuld, og Bandoleret var afskaffet allerede 1790, saa det har han aldrig baaret. Men selv om den unge Officer er lidt ureglementeret paaklædt⁵², har han tydelig tilkendegivet, at han tilhørte den danske Hær. Paa Bandoleret ses det danske Rigsvaaben, og i Haanden holder han et Brev, der er adresseret til „Hs. Excellence Baron Gerstorff, Gouverneur i Kiøbenhavn“. Ogsaa denne Adresse daterer Billedet til 1800–1801, da Gersdorff 1801 trak sig tilbage fra Guvernørembedet⁵³.

Portrættet er sikkert malet af en Amatør, maaske en Ven af Enrico, der har været imponeret af hans Fremtoning og af hans tapre Optræden i Pøbeltumulterne, som naturligvis vakte ikke saa lidt Opmærksomhed i Siena. Enricos Forældre var dog næppe glade for Begivenheden, – de ønskede ikke nye Besværligheder fra de reaktionæres Side. I et samtidigt Brev roser Teresa Vittorio, fordi han under nogle Gadeuordner havde trukket sig tilbage i Huset: „man skal altid undgaa Spektakler!⁵⁴“ Om de Tumulter, Enrico var blevet indblandet i, blev Grevinde d'Albany underrettet af Ærkepræsten Luti, og hun følte sig øjensynlig tiltalt af den unge Mands Tapperhed, for hun skrev til hans Moder: „Danskeren maa være en god Officer, ogsaa i det Ydre med en saa martialsk Holdning⁵⁵. – Trods al sit Had til Revolutionens Frankrig var Grevinden en afgjort Fjende af religiøs Fanatisme, og Maria-Tilbedernes nye Demonstrationer i Siena irriterede hende i den Grad, at hun maatte have Luft overfor Teresa: „Jeg tror, den hellige Maria foretrækker Siena for Firenze, fordi hun bliver mere feteret dér, og da denne Kvinde har spillet en fremtrædende Rolle hele sit Liv, kan hun ikke vænne sig til at forsvinde i Mængden her, hvor enhver kun tænker paa sine egne Kærlighedsaffærer⁵⁶. – Hendes blasfemiske Betragtning kunde næppe være udtrykt mere kynisk af en Jakobiner!

Enrico fik saaledes hurtigt at føle, at han var kommet til et Land, hvor Krig og Oprør hørte til Dagens Orden. Trods Vaabenstilstandsforhandlingerne i Luneville lod Napoleon den 15. Oktober 1800 sine Tropper rykke ind i Firenze, hele Toskana blev okkuperet, og de aretinske Oprørere endelig nedkæmpede. Kort efter rejste Teresa ud til Gaarden Piana og blev der til den følgende Sommer, saa hun har ikke haft megen Glæde af Samværet med sin ældste Søn⁵⁷, men til Gengæld slap hun for de Ulykker, Byen atter blev ramt af. I Oktober, November og December hjemsogetes den af skiftende Afdelinger fransk Kavalleri og Infanteri, der huserede overalt⁵⁸, og den 6. Januar 1801 blev den erobret af napolitanske Tropper under Anførsel af General Damas. Allerede den 14. Januar blev Damas' lille Hærstyrke dog tvunget til Tilbagetog, saa at Siena paany var i Franskændenes Vold. Der var givet Ordre til almindelig Plyndring af Byen, men General Miollis forhindrede det og nøjedes med at udskrive en ny Skat paa 24.000 frcs.⁵⁹

Foraaret 1801 blev for hele Toskana en Brandskatnings og Forarmelsens Tid, saa det var ikke lystelige Kaar, Enrico var vendt hjem til. Som Officer fra et neutralt Land kunde han dog holde sig uden for Kampene og i Stedet udnytte sine Chancer som flot militær Charmør. Lige straks behagede de sienesiske Damer ham ikke, men det varede

ikke længe, før han tabte sit Hjerte til en af Byens Skønheder. Grevinde d'Albany, der i Begyndelsen havde rost ham for hans Tilbageholdenhed overfor de „taabelige“ italienske Kvinder⁶⁰, konstaterede nu med et Suk, at han naturligtvis var faldet for Sienas største Kokotte for ikke at sige Kokotte. Hendes Ræsonnementer er typiske for den til Syden omplantede tyske Fyrstinde: „Pigen vil ikke bryde sig om hans platoniske Kærlighed, for hun vil nyde sanseligt, som man gør det i Italien. Sanserne taler stærkere i dette Land end i Nordens Is, og Danskeren vil snart kede sin Tilbedte“⁶¹. Enrico var dog næppe helt saa asketisk, som Grevinden formodede, og hans Fader var i hvert Fald alt andet end tilfreds med at have en Søn hjemme, der ikke bestilte andet end at rende til sin Pige og i Mellemtiden lave Spillegæld, som han ikke kunde betale⁶². Sin Misfornøjelse med Sønnens Opførsel maa han have givet saa kraftigt til Kende, at den rygtedes helt til Firenze, for Grevinden skriver til Teresa: „Man siger, at Gnævotte mishandler Danskeren paa det frygteligste, men det gør nu ikke saa meget. Paa den Maade faar han mere Lyst til at vende tilbage til sit Regiment og forlade sin skønne“⁶³.

Enrico havde imidlertid ikke Lyst til at løsrive sig. Han ønskede at faa en Ansættelse i den toskanske Hær, og Gang paa Gang forsøgte baade han og hans Moder at overtale Grevinden til at tale hans Sag i Firenze. Men hun var altid yderst uvillig til at virke for sine Venner hos sine formaaende Forbindelser, og desuden havde hun sikkert Ret, naar hun hævdede, at det var umuligt at skaffe nogen ind i Hæren i Øjeblikket. Der var ingen Penge, og Toskana befandt sig i en usikker Overgangstilstand. Skulde Hæren engang udvides, vilde de tidligere Officerer have Førsteret. Hun tilraadte derfor stærkt at lade Enrico rejse tilbage til Danmark, hvor han havde en Fremtid for sig. Og da hun havde hørt om Slaget paa Reden den 2. April 1801, beklagede hun meget, at han ikke havde været paa sin Post i et Øjeblik, „hvor enhver i hint Land havde udmærket sig“⁶⁴.

Underligt nok synes det, som om en væsentlig Hindring for Enricos Tilbagevenden til Danmark var Mangel paa Rejsepenge. Man skulde tro, at Ansano for at blive af med ham var villig til at betale, hvad det kostede, men det lader til, at den paaholdende Mand ikke kunde faa ham billigt nok afsted. Glemmes maa det heller ikke, at Skatterne laa tungt paa de besiddende. Grevinde d'Albany rasede over denne kortsynede Gerrighed. I Stedet for en mindre Udgift i Øjeblikket vilde det koste meget mere at have Enrico gaaende i aarevis uden Stilling, foruden at den unge Mand vilde blive doven og udsvævende, hvis han skulde blive ved med „at daske paa Sienas Brosten“⁶⁵.

Omsider blev hans Tilbagerejse besluttet, og da Grevinden et Par Maaneder tidligere havde ønsket, at han skulde tage et Brev med fra hende til Prins Carl af Hessen, Frederik VI's Svigerfader, bad man hende nu tilføje et Par anbefalende Ord om Enrico til Prinsen. Men ikke engang det vilde hun indlade sig paa. Hun undskyldte sig med, at det omtalte Brev allerede var afsendt, „og da mine Breve mere er Bebrejdelser end Komplimenter, er jeg ikke den rette til at anbefale nogen“⁶⁶. Hun forstod dog godt, at det var vigtigt for den unge Mand at finde en Forklaring paa, hvorfor han i dette for Danmark skæbnesvangre Øjeblik ikke havde været ved sit Regiment, og hun foreslog at anføre som Grund, at Skibene havde haft Forbud mod at forlade Livorno⁶⁷. Hendes Holdning i denne Sag er meget karakteristisk. Altid nysgerrig, parat til Kritik og Formaninger, fuld af gode Raad, men uden Vilje til at have Ulejlighed eller løbe nogen Risiko for at hjælpe sine Venner.

Ansanos oprindelige Plan havde været, at Enrico skulde rejse med Violinstreng og Chiantivin og med disse Varer betale en Del af Rejseomkostningerne. Det var en Plan, der havde moret Grevinden meget, og med en Undertone af aristokratisk Spot skrev hun til Ærkepræsten Luti, at det var et beundringsværdigt Handelsarrangement: „vi har ordentlig let af den danske Officer . . . ja vi andre er jo nogle Taaber, som kun kan bruge Penge“⁶⁸. Da Enrico endelig kom afsted, blev det dog paa en mere standsmæssig Maade. Det var lykkedes at faa en Plads til ham paa en Handelsskude, der gik fra Livorno til Hamburg, og Violinstrengene, der i København skulde kunne indbringe en god Sum Penge, blev afsendt som Fragtgoods, saa at han ikke behøvede at føle sig som en omrejsende Kræmmer. Ovenikøbet havde Faderen betroet ham den kontante Sum af 600 scudi, for hvilke han i København skulde købe Varer til Handelshuset Mocenni⁶⁹. Naar Ansano personligt ledsagede ham til Livorno, var det næppe, fordi han følte sig bevæget over at tage Afsked. Snarere var det vel, fordi han vilde sikre sig, at Sønnen kom rigtigt afsted med de mange Penge.

I den tidligere citerede sienesiske Dagbog omtales denne Afrejse saaledes: „Forrige Lørdag Morgen den 25. (3: Juli 1801) rejste Ansano Mocenni til Livorno sammen med sin Søn, den danske Officer, som ved førstkommende Lejlighed skal sejle fra Havnen dér til sit Maal, og saaledes er da denne Dødens Helt eller Venusdyrker tabt for sit Fædreland“⁷⁰. – En kort, men megetsigende Kommentar til Enricos Besøg i Siena 1800–1801.

5. KAPITEL

OFFICER I KØBENHAVN 1801–1805

1. *Det første Aars Vanskeligheder*

Den 30. Oktober 1801 kunde man i Adresse-Contoirs Efterretninger læse, at Fændrik Mocenni var kommet til Byen fra Hamburg. Han maa straks være blevet modtaget ved det sjællandske Infanteriregiment, hvor han tidligere havde tjent, for allerede den 19. Januar 1802 ansøgte Oberst Lemming om „at den hidtil ved Regimentet, paa de for de yngste Fændriker bevilgede emolumenta staaende Fændrik von Mocenny, nu maatte oprykke, og nyde den ved Regimentet vacant værende virkelige Fændriks-Gage“¹. Ansøgningen bevilgedes af Kongen den 27. Januar², saa den hjemvendte Officer maa trods sin lange Fraværelse være sluppet for videre Tiltale.

Han kunde ogsaa trænge til lidt Opmuntring, for Skuffelser og Bekymringer var hurtigt væltede ned over ham. I et Brev af 12. Januar 1802 til Moderen – det eneste bevarede og mærkelig nok skrevet paa Fransk – fortæller han udførligt om sin Modgang. Indledningen har ikke været glædelig at læse for Teresa: „Jeg er begyndt daarligt, kære Moder, og jeg er bange for, at det ender endnu værre“. Han aflægger derefter Regnskab for de mange Udgifter, han havde haft siden sin Ankomst. Uniformen var under hans Fravær blevet forandret, saa at den, han havde ladet sy i Siena, slet ikke kunde bruges. Snittet paa Frakken var blevet anderledes, den skulde have Epauletter, Benklæderne skulde være lange, Støvlerne korte med Kvaster³. Alle disse nødvendige Udgifter var, sammenlagt med Rejsen fra Hamburg til København, blevet 145 scudi⁴, som dog ikke havde bekymret ham, da han ventede en Indtægt paa ca. 1200 scudi af de Violinstrengene, der var sendt fra Italien. Ved Modtagelsen af disse betalte han derfor gladelig 30 scudi for Told og Transport, men da han fik dem udpakkede og prøvede, viste det sig, at de ikke var en Øre værd. Naar de skulde holde den rigtige Tone, sprang de, og de Mennesker, der havde købt dem af ham, var blevet meget fortørnede og følte sig bedragede. Enrico havde da gennem en Annonce forsøgt at sælge dem til halv Pris, men ingen vilde have dem, saa han havde mest Lyst til at sende dem tilbage til Sælgeren med Protest. Ikke uden Grund anklagede han sig selv, fordi han ikke havde prøvet dem i Siena, men havde troet sign. Stasi paa hans Ord.

Han maatte desuden erfare, at en Ulykke sjældent kommer alene. I Begyndelsen af Januar 1802 opdagede han, at hans Oppasser Hein-

rich Klee havde bestjaalet ham for Tøj, Penge og andre Genstande til en Værdi af 160 scudi, og skønt Klee var blevet arresteret, vilde det næppe være muligt at faa de stjaalne Genstande igen, fordi Tyven hævdede, at han ikke kendte dem, han havde solgt Tingene til. For at Forældrene ikke skulde tro, at denne Historie var opdigtet, fik Enrico Regimentsauditør Lindgreen til at udstede en Erklæring, der bevidnede Tyveriet, og som blev vedlagt Brevet.

Det var ikke mærkeligt, at den unge Fændrik havde tabt Modet, for der var ogsaa andet end Øjeblikkets økonomiske Bekymringer, der trykkede ham. For at dække sine Udgifter havde han været nødt til at forgribe sig paa den Kapital paa 600 scudi, som Faderen havde betroet ham, og som han skulde gøre Indkøb for til Forretningen i Siena. Tilbage af den ret betydelige Sum var kun 140 scudi kontant, en Kasse med Marmor, som endnu ikke var solgt, og nogle Guldsmykker til en Værdi af 30 scudi. Med Ængstelse tænkte han paa sin Faders Vrede og frygtede Vennernes Dadel. Nu vilde man nok tro paa Berettigelsen af de stygge Mistanker, man havde næret mod ham før Afrejsen. Patetisk paakalder han sin Moders Forstaaelse: „Tror du, at mit Hjerte, som altid har holdt sig paa Ærens og Hæderlighedens Vej, som aldrig har haft noget at bebrejde sig, vil kunne bære de Saar, som denne uforudsete Ulykke har tilføjet dets Æresfølelse . . . Jeg er ikke saa fræk, at jeg vil forsvare mine Fejl, heller ikke saa lav, at jeg vil nægte eller fortie dem . . . Sæt dig i mit Sted og forstaa min frygtelige Tilstand“.

For dog at kaste et lidt forsonende Skær over sin Person fortæller han tilsidst, at Kronprinsen havde været saa tilfreds med hans Arbejde ved de Batterier, der var ham betroet, at hans Gage var blevet forhøjet med tre scudi, saa at han havde ni scudi hver Maaned, men heraf blev de to tilbageholdt i Regimentskassen til Ekvipering⁵. Med denne Gages Lidenhed in mente maa man smile over Enricos Forsikring, at han enten snart vender tilbage med store Rigdomme – eller aldrig!⁶

De Oplysninger, der er meddelt i Brevet til Teresa, kan kontrolleres ad anden Vej. Forsøgene paa at sælge de daarlige Violinstrengene kan følges gennem Annoncer i Adresse-Contoires Efterretninger⁷, og Sagen med den tyvagtige Oppasser er vidtløftigt behandlet i Politirettens og den militære Domstols Protokoller⁸. Man havde fundet den Person, der havde købt de stjaalne Sager, en Lærer i Bogholderi ved Navn Christian Gottlob Francke, og hans Sag behandlede for Politiretten, medens Klee, der var Musketer, var sat i militær Arrest. Baade Stjæler og Hæler var tysk fødte, og da Francke faa Aar tidligere havde tjent i det sjællandske Infanteriregiment, kendte han sikkert Enrico personlig. Han tilstod at

have afkøbt Klee nogle Violinstrengene med mere, skønt han vidste, at Tingene var stjaalet, og den 16. Januar blev han dømt til at betale Mocenni 42 Rd. 3 Mark for 17 Stokke Strengene. Det lykkedes desuden at skaffe nogle af de bortkomne Klædningsstykker tilbage⁹. Herom fortæller Enrico intet, men da Brevet til Moderen er skrevet fire Dage, før Dommen faldt, kunde han paa det Tidspunkt ikke vide, at han fik tilkendt lidt Erstatning. Francke blev iøvrigt dømt til fire Maaneders Forbedringshus, medens Klee fik ti Dages Vand og Brød¹⁰.

Denne Affære fik et lille Efterspil. Da Francke var kommet paa fri Fod, undlod han at betale de 42 Rd., som han ifølge Dommen skyldte Enrico, og en mørk Novemberaften 1802 kom det til et heftigt Sammenstød imellem dem. Vægteren blev tilkaldt, og de blev begge anholdt „for Klammerie paa Gaden“, men slap dog med en Advarsel. Faa Dage senere havde Francke den Frækhed at stævne Mocenni for „Molest paa Gaden“¹¹.

Under Forhøret for Politiretten den 7. December 1802 fremstillede Enrico Sagen saaledes¹². Han havde den 30. November om Aftenen været hos Traktør Dørup og Sulthana paa Kongens Nytorv og havde der faaet at vide, at Francke havde en Del Penge paa sig. Sammen med to Venner, Student J. F. Lisberg og Student Claudius Jessen var han derefter gaaet nedad Østergade og havde paa Amagertorv truffet Francke, der var i Selskab med Kopist Julius Gustav Brock og Kirurg Fred. Schythe. Mocenni bad nu Francke „i Mindelighed“ om at afgøre deres Mellemværende, men denne blev grov og slog hans Pibe ud af Munden, saa den faldt til Jorden. For at undgaa flere Uordener tilkaldte Enrico selv Vægteren, og han benægtede, at han i Ord eller Gerning havde fornærmet sin Skyldner.

Til alt Held havde der jo været Vidner til Stede hos begge Parter, og deres Udsagn afgjorde Sagen. Franckes Ledsagere udtalte sig valent og yderst forsigtigt. De havde hørt en Ordstrid, og at der blev talt om Penge og Tegnebog, – derefter havde den ene af Parterne slaet den anden, men hvem, det var, og hvem der begyndte, vidste de ikke. – Til Gengæld bevidnede Student Lisberg, at Francke slog Piben ud af Mocennis Mund, og han havde ikke set, at denne slog igen. Student Jessen forklarede Sagen paa samme Maade, men tilføjede, at Mocenni tilsidst havde langet ud efter Francke, uden at han dog kunde sige, om han ramte. Alle Vidner bekræftede deres Udsagn med Ed, og Dommen, der faldt den 13. December, maatte paa Grundlag heraf blive Frifindelse for Mocenni, medens Francke for Gadeuorden blev idømt 2 Rd. til Politikassen¹³.

Det var haardt, at den fattige Officer ikke kunde faa de ham lovligt tilkendte Penge udbetalt, men det var sikkert heldigt, at han blev fri-fundet for Anklagen for Slagsmaal paa Gaden. Faa Maaneder tidligere havde han nemlig – som tidligere omtalt¹⁴ – duelleret med Fændrik Frederik Carl Gerstenberg, en Duel, som var resulteret i ret alvorlige Blessurer paa begge Sider, og som kunde have faaet endnu værre Følger for de to Kamphaner, hvis Sagen ikke var blevet neddyssset. Gerstenberg havde faaet et Hul i Haanden, Enrico et Hug over højre Skulder, saa at der i to Maaneder var Fare for, at han aldrig mere kunde bruge sin Arm¹⁵. Var han nu blevet kendt skyldig i Overfald paa Francke, vilde Strafdmaalingen for den militære Domstol antagelig være blevet skærpet paa Baggrund af den tidligere Forseelse, saa i det store og hele maatte Enrico være tilfreds med Sagens Udgang.

2. *Teresa Mocennis Død. Quirinas Ægteskab*

Enricos Moder blev forskaanet for at høre om hans ubesindige Duel. Det Brev til Quirina, der fortæller om Affæren, er skrevet den 20. September 1802, og Dagen efter døde Teresa, kun 50 Aar gammel¹. Hun havde i sine sidste Aar lidt af Fordøjelsesbesværligheder og Vand i Benene², og det var maaske en Leversygdом, der blev Aarsag til hendes Død. Herpaa tyder ogsaa den mørke Ansigtifarve, som havde givet hende Tilnavnet „den gule Venus“³. Grevinde d'Albany mente, at Ansanos vanskelige Karakter havde undergravet hendes Helbred og fremkaldt for megen Galde, og desuden var Opholdet paa Gaarden Piana i den sumpede Maremma ikke sundt⁴. Sommeren 1802 var usædvanlig hed, med en Tørke, der var kvælende for Mennesker og ødelæggende for Markerne⁵, og selv om den vel ikke har haft direkte Indflydelse paa Sygdommen, har den i hvert Fald gjort det sidste Sygeleje strengt. Men langvarigt blev det ikke. Teresa var til Stede ved Datteren Quirinas Bryllup den 10. August samme Aar⁶, og hun skulde netop stige ind i Vognen for at køre til Firenze og besøge de nygifte, da et heftigt Smerteanfald hindrede Rejsen for stedse⁷. Hvis det er rigtigt, at en af Grundene til Quirinas ulyksalige Ægteskab var Teresas Ønske om hyp-pigt at faa Anledning til at komme til Firenze og der være sammen med Vennerne Alfieri og Grevinde d'Albany⁸, saa maa man sige, at Nemesis ramte hende øjeblikkeligt.

Haardere ramt var dog hendes unge Datter, der var blevet givet bort til en Mand, som allerede ved Brylluppet blev karakteriseret som „en fed og aandssvag Tosse“⁹. Utilgiveligt og ubegribeligt at Forældre kunde handle saadan med en ung Pige, saa rigt udstyret med Aand og

Hjerte som Quirina. Brudgommen var Ferdinando Magiotti, Søn af den meget velhavende Kaptajn Magiotti fra Firenze. For Ansano spillede Pengene naturligvis en stor Rolle, medens Teresa trods al Frisind var forfængelig nok til at ønske Datteren indført i de fornemme Kredse, hvortil Militærpersoner lettere fik Adgang end Handelsfolk. Gennem Grevinde d'Albanys Breve kan man se, hvordan hun er blevet spurgt til Raads, først med Hensyn til et Parti med en romersk Kornhandler og lidt senere angaaende det mulige Ægteskab med Magiotti. Grevinden foretrak absolut Kornhandleren, – hun vilde aldrig give sin Datter til „en imbecil af denne Type, som faar mig til at flygte langt væk, bare jeg ser ham“. Med djærve Ord retlede hun Teresas honette Ambition. I et monarkisk Land maatte der altid være to skarpt adskilte Klasser, og Quirina vilde ikke ved et Ægteskab med Magiotti faa mere Adgang til adelige Kredse, end hvis hun giftede sig med en Handelsmand i Rom. Med den Forstaaelse, som Teresa burde have haft, tilføjede hun, at hvis den unge Pige var forelsket i en anden, var det Vanvid at gifte hende bort, da hun kun vilde blive ulykkelig¹⁰.

Man skulde synes, at Grevinde d'Albanys Ord var saa indlysende rigtige, at Ægteskabsplanerne var blevet opgivede, men maaske ønskede Quirina selv at komme bort fra Siena, bort fra Tankerne om den Mand, hun elskede og ikke maatte faa, bort fra den vrantne, paaholdende Fader. Hendes Samtykke i Forbindelsen med Magiotti kan kun betragtes som en desperat Handling, men Ansaret ligger tungt paa hendes Forældre. Hun gik ind til et Samliv med en impotent Taabe og til en Svigerfader, der i Gerrighed ikke stod tilbage for hendes Fader. Trods sine 70 Aar efterstræbte Kaptajnen hende desuden rent korporligt og holdt hende skinsygt borte fra Omgang med andre Mænd¹¹. De første Aar af Quirinas Ægteskab var et Martyrium, og gennem Grevinde d'Albanys ofte indiskrete og hjerteløse Udtalelser til Ærkepræsten Luti faar man et levende Indtryk af hendes Lidelser og Savn. Hun ser trist ud, hendes Øjne er fulde af Længsel, hun søger efter en Elsker, men hun er ikke køn nok, og hun ser altfor sultent paa Mændene¹². Denne sidste Bemærkning beder Grevinden dog Luti om ikke at lade gaa videre til Quirina selv, og man maa haabe, at Præsten har haft mere Takt og Hjerte end den højadelige Dame.

Maaske var det netop denne sørgelige Tilværelse, der fik Quirina til at forstaa Enricos vanskelige Kaar i det fremmede Land. Han anede intet om hendes Tragedie, og det maa have været smerteligt for hende at læse hans Glæde over hendes „lykkelige Liv i den elskede Mands Arme“, og hans Forventninger om snart at blive Onkel¹³. Endnu saa

sent som 1808 drillede han og spurgte, om hun havde giftet sig som den hellige Kunigunde, siden han endnu ikke havde faaet nogle Nevøer og Niecer, der kunde kysse Onkel paa Haanden¹⁴. Quirina var tavs, og først i 1811 fik Enrico ad anden Vej Sandheden at vide¹⁵, men da havde hun forlængst taget sit Liv i sin egen Haand. Hun havde faaet gennemtrumfet økonomiske Favoriseringer fra Svigerfaderen mod at indvillige i at blive boende i Hus med den Mand, fra hvem hun betragtede sig som separeret „efter tre Aars forgæves Forsøg paa Samliv efter den kanoniske Lovs Forskrifter“. Svigerfaderen anerkendte i sit Testamente „det enorme Offer hendes Ungdom, Aand og Kultur havde bragt“¹⁶. Ved dette Testamente, der blev oprettet 1806, blev Quirina forsaavidt fri, som hun blot behøvede at betragte sig som en Slags Sygeplejerske for sin Mand, men dengang Enrico 1802 skrev til „den højtelskede, nygifte Hustru“¹⁷ var den lange Lidelsens Vej først lige begyndt. Til de øvrige Sorger kom Moderens pludselige Død halvanden Maaned efter Brylluppet.

Naar man ved, hvor nært knyttede baade Quirina og Vittorio var til deres Moder, forstaar man, at de to blev haardest ramt. Vittorio modtog fra Grevinde d'Albany et velment, unægtelig ret strengt Kondolencebrev, hvori hun foreholdt ham hans mange Fejl, hans Selvretfærdighed, Forfængelighed og Spillelidenskab, og bad ham ikke glemme sin Moders Formaninger, men prøve at blive hende lig¹⁸. Vittorio svarede med et Brev saa fuldt af eksalterede Udbrud om Moderen, at Grevinden fandt ham utaalelig overspændt. Ja hun mente endogsaa, at han var blevet en ren Karikatur og gjorde bedre i at blive Købmand end Litterat, da han hverken havde Aand eller Kundskaber¹⁹. – Antagelig er disse lidet smigrende Refleksioner over Vittorios Evner og Personlighed fremkaldt af et Par Digte, han havde skrevet under Indtrykket af Moderens Død²⁰. Det ene er en Elegi om hendes Sjæl, der aabenbarer sig for ham i det Øjeblik, den kommer ud af Skærsilden, – en ejendommelig Vision, men hverken gribende eller storladen i sin Udførelse. Det andet er ogsaa en Elegi, og den har mere personlig Farve. Han taler her om Enrico „min blide Germaner“, som er saa langt borte, og som maaske i dette Øjeblik tænker paa at ile tilbage til Moderens Bryst uden at ane, at hun er sænket i Jorden. Rygtet vil nu med 100 Munde flyve gennem Luften og forkynde det smertelige Budskab. Hvem skal da trøste ham i hans Ensomhed? Gud vil beskytte ham, for han ved, at Germanerens Hjerte ikke er af Staal og Emalje.

Tanken er i og for sig køn, men Elegiens vanskelige metriske Form har tvunget Forfatteren til mange kunstlede Udtryksformer, og naar man

Teresa Mocenni, Maleri af Grevinde d'Albany 1797,
gengivet efter Fotografi i Monte dei Paschi, VII, 1909.
Nuværende Ejer ukendt.

ved, hvordan Enrico saa paa sit Forhold til sine Søskende, tvivler man lidt om Ægtheden af Vittorios Ord. Den fjerne Broder har blot været et godt Stof til Deklamation. – Karakteristisk er det iøvrigt, at Faderen slet ikke nævnes i de to Digte.

Medens Vittorio saaledes udtrykte sine Stemninger i anstrengt Lyrik, tog Quirina tappert og kærligt den Opgave op, som Teresa ikke mere kunde fortsætte. Enrico fandt i hende en moderlig Søster, til hvem han frit kunde udøse sine Følelser, sikker paa at møde Forstaaelse, klog Vejledning og virksom Hjælp, naar det gjaldt. Af Brevvekslingen mellem de to er desværre kun hans Breve bevarede, men de giver et levende Indtryk af hans Tilværelse i København i Aarene 1802–1811.

3. *Dagligt Liv i København. Sagen mod Musketer Georg og Madam Ranck*

Nægtes kan det ikke, at økonomiske Klager udgør den monotone og trættende Hovedbestanddel af Enricos Breve til Quirina. I det første af 20. September 1802¹ gentager han sine Beretninger om Oppasserens Tyverier og de usælgelige Violinstreng, men dertil kommer, at nogle Olieflasker, som han havde efterladt i Hamburg til senere Afsendelse, var ankommet tømte for Olie og fyldte med Vand. Endvidere havde han laant sin Regimentskaptajn v. Sommerschildt² 50 scudi og havde intet Haab om at faa dem igen, ja havde tværtimod af den Grund faaet en Fjende i Kaptajnen. Værre end al denne Modgang var dog Tanken om de 600 scudi, som han havde brugt, – de sad i hans Hjerte som 600 Torne, og han vilde prøve at skaffe dem igen, koste hvad det vilde. Han erkendte sin daarlige Handlemaade og gav gerne Afkald paa Hjælp hjemmefra, hvis det blot kunde skaffe ham Tilgivelse. Men naar han forsikrer, at han nu har vundet en Koldblodighed, der lader ham møde Skæbnens Tilskikkelser med uforstyrrelig Ro, maa det siges at være et naivt Selvbedrag. Stoiker var han ikke og blev det aldrig.

Det næste Brev fra den 30. December 1802³, hvori han aabner for alle sit Hjertes Hemmeligheder og fortæller Søsteren om sin ulykkelige Barndom, er et tilstrækkeligt Vidnesbyrd om hans lidenskabelige Temperament. Der er Jammer og Sorg over Moderens Død, han vil vide de nærmere Omstændigheder, hendes sidste Ord, og om hun tænkte paa ham. Han spørger ogsaa efter Arvens Fordeling, og selv om det kan forekomme taktløst, maa man huske, at han var i store økonomiske Vanskeligheder. Undertiden tænkte han paa at søge Lykken i Ostindien. Søsterens Julegave, en Zecchin⁴, som hun meget snildt havde anbragt under Brevets Segl, var derfor saare velkommen, men han forsikrede,

at den var ham et saa dyrebart Minde om hende, at den kun skulde bruges i den yderste Nød. Taknemmeligheden over hendes uventede Kærlighed og hans egne fortvivlede Forhold fik ham til at udkaste den ungdommelige og uigennemførlige Plan at opgive sine militære Fremtidsmuligheder i Danmark og i Stedet leve som simpel Bonde paa en af Quirinas Gaarde. Han tilsvor hende, at hun aldrig skulde komme til at angre sin Godhed og sluttede med de indtrængende Ord: „Jeg har da nu aabenbaret dig alt. Du skal fra nu af være min Moder, min Veninde. Jeg stoler paa din Diskretion. Du alene skal høre fra mig. Hos dig alene vil jeg søge Trøst for mine Ulykker“.

Kun 12 Dage efter det omfangsrige Bekendelsesbrev fulgte et nyt⁵, fyldt igen med Graad og Klage over Moderens Død, den eneste, for hvis Skyld han havde udholdt sine Lidelser. I eklatant Modstrid med sine tidligere Forsikringer om koldblodig Uforstyrrethed indrømmede han nu, at han aldrig kunde blive Stoiker, fordi hans Hjerte var altfor følsomt. Men hvordan skulde Quirina kende ham, naar han altid havde været hjemmefra? Efter de første Siders Selvbekjendelser og Selvforsvar fulgte nogle praktiske Spørgsmaal om Muligheden for en ny Sending Violin- og Violoncelstrengene af virkelig god Kvalitet, prøvede af en paa-lidelig Mand. Han undskyldte, at han plagede hende med den Slags Problemer, men han gjorde det i Haab om derved at blive i Stand til at tilbagebetale de forbandede 600 scudi. Desuden var han kommet yderligere i Gæld ved sin Sygdom efter Duellen og paa Grund af nye kostbare Ændringer af Uniformen. Hjem turde han ikke skrive og havde heller ikke faaet Breve fra Siena i et helt Aar.

Quirina holdt sit Løfte og forsøgte at bane Vejen for ham i Italien ved at faa ham ind i den kgl. Garde i Firenze. Hun talte Enricos Sag hos Faderen og henvendte sig til Statsraadssekretær Grev Carletti, der i mange Aar havde haft Tilknytning til Frankrig og derfor havde Indflydelse ved Kongen af Etruriens Hof. Carletti var imidlertid dengang allerede en dødssyg Mand, saa hans Løfter til Quirina fik ikke Betydning⁶. Vigtigere var det, at Enrico selv viste megen Modvilje mod Søsterens Plan. I et Brev fra 7. Marts 1803 forklarede han hvorfor⁷. Hvis det var Tanken, at han skulde træde ind i Garden som almindelig Soldat „under Stokken“, saa var det umuligt for hans militære Æres Skyld, og det vilde desuden være en Fornærmelse mod den danske Konge, der havde gjort ham til Officer. Quirina vilde maaske indvende, at alle i den toskanske Garde var adelige, men det betød intet indenfor Militæret. En almindelig Gardist var ikke andet end en almindelig Soldat, om han saa havde ti Aner, medens enhver Officer i ethvert Land var

adelig. Hvis der var Tale om at træde ind i en borgerlig Stilling, var det en anden Sag, – da vilde det ikke krænke hans Ære at blive en jævn Bonde. Maaske beroede hans Synspunkter paa sociale Fordomme, men man maatte bøje sig for dem. Noget andet vilde det være, om han kunde blive Officer i den toskanske Garde. Han kunde skaffe de bedste Anbefalinger og vilde straks skrive til sin forrige Chef, Grev Baudissin, der nu var Minister i Berlin.

Der var ellers Grunde nok, der kunde tale for at træde ud af den danske Hær, og Enrico opregnede dem alle. Avancementsmulighederne var saa haabløse, at der efter syv Aars Tjeneste var 25 Officerer i Regimentet, der gik forud for ham til at blive Kaptajn, og hvis der ikke kom Krig, havde han kun det Haab, at de alle vilde falde døde om den ene efter den anden! Desuden var han træt af sit ensomme, fattige Liv. Af Lønnen var det umuligt at leve, og han havde kun klaret de sidste Aar, fordi det var lykkedes paa en Auktion at sælge de daarlige Violinstrengene for 65 scudi. Hans Fordringer til Livet var dog yderst beskedne. I Teatret eller paa Baller gik han aldrig, og med Kvinder havde han ingen Forbindelse. De, der var til Købs, brød han sig ikke om, og efter syv Aars Ophold i Danmark kom han ingensteder i private Hjem. Ikke en eneste Ven havde han, men mange Fjender, maaske Halvdelen af Regimentet. Grunden dertil kunde dog trøste ham lidt, – det var Misundelse og Had, fordi han var dygtigere end de andre.

Der er næppe megen Overdrivelse i denne Fremstilling. Lønningerne for de laveste Officersgrader var usle⁸, og naar man oven i Købet tilhørte de hvervede Troppers blandede Skarer af Udskud fra mange Lande, var der ikke store Chancer for at blive modtaget i den solide Borgerstands Hjem. Det er derfor forstaaeligt, at Enrico ønskede at vende tilbage til sit Land, hvor hans Navn havde god Klang og hans Familie Indflydelse. Han var da ogsaa ivrig for at fremskynde en Afgørelse og fortalte, at han om et Par Maaneder kunde faa billig Skibslejlighed til Middelhavet, – vilde Faderen mon sende ham Penge? Det vilde være et Mirakel, som kun hun kunde udvirke. Hvis han fik tilstrækkelige Midler, vilde han medbringe to Vidundermaskiner, der var opfundet her, og som ikke var dyre. Den ene var en Spindemaskine til Quirina, – den kunde paa to Dage spinde 1½ Pund Hør med den fineste, faste Traad og vilde være til Gavn for hendes Bondekoner. Den anden var en støbt Jernkakkellovn til Faderen. Den varmede ikke blot et Værelse op, men man kunde koge Vand og lave Mad paa den.

Quirina havde aabenbart omsorgsfuldt spurgt til hans Tøj, for han forsikrede, at han var velforsynet, men maatte samtidig tilstaa, at han

havde en Gæld paa ca. 50 scudi, som han hver Maaned betalte af paa. Hans Taknemmelighed for hendes Godhed var grænseløs og fik Luft i overstrømmende Ord, der føles ægte. Naar han ikke taler om praktiske Forhold, kommer Sætningerne hulter til bulter i korte Udbrud og Spørgsmaal, uden Forsøg paa litterær Stil, – det er som Gløder, der slynges ud fra et brændende Sind. Han var dog ikke bange for at bebrejde hende hendes Mangel paa Diskretion. Af Udtalelser fra Vittorio havde han mærket, at hun havde ladet denne læse det Brev, „som end ikke Luften burde kende“. Og med megen Finfølelse overfor Moderens Eftermæle tilføjede han: „jeg er, og jeg bør være yderst diskret i denne Sag“.

Desværre maa det indrømmes, at den brave Quirina ikke havde bevaret Tavshed om Enricos tillidsfulde Betroelser. Ogsaa overfor Grevinde d'Albany havde hun omtalt dem, dog kun antydningvis, ikke med rene Ord. Maaske var det for at vække Medlidenhed og Interesse for Broderen og derved hjælpe ham til en Ansættelse i Firenze, men hun skulde snart lære, at man aldrig kunde vente Støtte fra den Side. Grevinden reagerede blot med følgende Refleksioner i et Brev til Ærkepræsten Luti: „Quirina har talt til mig om et Brev, som Danskeren har skrevet, og som er uden sund Sans. Hun siger, at Faderen har gjort ham arveløs for en Udskejelse i hans Barndom, men skulde det ikke være, fordi han ikke tror, det er hans Søn. Det kunde ligne Ansano!⁹“ – Hun havde saaledes øjeblikkelig forstaaet Sagens Kerne, hendes Hjerne registrerede den i en klar og kort Formulering, men Hjertet bevægedes ikke.

Det synes oven i Købet, som om Quirina ogsaa har refereret Enricos Historie til sin Fader. Maaske var det Grunden til, at Ansano i April 1803 følte Trang til at retfærdiggøre sig overfor Grevinde d'Albany og sendte hende et Brev, hvori han erklærede, at han med egne Øjne og Ører havde konstateret Teresas Utroskab. Grevinden værdigede ham overhovedet ikke Svar paa denne hensynsløse Skandalisering af hans døde Hustru¹⁰. – Men selv om Ansano ikke vilde frafalde sin Anklage mod Teresa, lykkedes det Quirina at formilde hans Vrede mod Enrico saa meget, at han var villig til at hjælpe til at faa Sønnen hjem. Han gav imidlertid Enrico Ret i, at det vilde være en Degradation at blive simpel Soldat i den kgl. Garde og forsøgte derfor at opnaa en Officerspost til ham. Da han fik det Svar, at man ikke kunde gøre Uret mod de ældre, der stod for Tur til at rykke op, var der ingen Mulighed for at skaffe en Stilling, og i det Tilfælde vilde Ansano ikke have Enrico hjem¹¹.

I sit Brev til Quirina forklarede han hvorfor. Ordene falder haarde

og støtter sig til Udtalelser af Husets gamle Ven, Ærkepræsten Luti. Enrico vilde blot blive en Skørtejæger og Spilleflugl, hvis han ikke havde noget at bestille, og man havde mangeaarig Erfaring for, at en Krone for ham var det samme som en Øre. Han havde kostet Huset Mocenni Tusinder af scudi, og Familien skulde ikke ruineres paa Grund af hans daarlige Karakter. Efter at have formøblet de 600 scudi, der var ham betroet, kom han nu og forlangte Penge til Rejsen hjem og lovede at tilbagebetale dem i Siena! Dette Krav er aabenbart faldet Ansano for Brystet, saa han udbryder: „Nu genkender jeg Skurken“, – sidste Ord skrevet med Kæmpebogstaver. Han advarede Quirina mod Enricos beundrende Vendinger og falske Talemaader: „Jeg har mere Erfaring end du om hans Karakter, han har altid været saadan, og hans Moder troede paa ham, men blev narret, – det viste sig altid, at det, jeg havde sagt, var sandt“.

Trods denne strenge Dom lovede Ansano, at han, hvis Høsten blev god, vilde sende nogle Penge til Enrico, men han skyndte sig forsigtigt at tilføje, at det var bedst, hun ikke omtalte en saadan Mulighed, da Sønnen saa nok vilde vente at faa en stor Sum, og det fik han i hvert Fald ikke.

Maaske gjorde Faderens Advarsler Quirina lidt mistroisk overfor Broderens følelsesfulde Udbrud, maaske blev hun ogsaa en Smule stødt over den fornemme Afvisning af hendes Planer for hans Fremtid, – hendes næste Brev til Enrico var i al Fald stemt i mindre hjertelige Toner end før, og han reagerede straks med et heftigt Svar og Forsvar¹². Nu var altsaa ogsaa hun sat op imod ham, – var der da kun Fjender til alle Sider? Han havde haabet paa gode Nyheder, havde selv været virksom og talt med Prinsen af Würtemberg¹³ og den spanske Minister Yoldi, havde skrevet til Grev Baudissin¹⁴ og faaet det venligste Svar. Naar de ventede Rejsepenge var kommet, vilde han have betalt sin Gæld og indløst sin Moders Ur, som han havde været nødt til at pantsætte, og saa havde han glædet sig til at gense sin eneste Veninde. Alle disse Drømme forsvandt paa eengang, og han følte sig i den dybeste Afgrund. Da Faderen troede, han kunde rejse hjem for 70 scudi, vilde han bede dem spørge Købmandssønnen Giovanni Wulff fra Livorno, der netop havde gjort Rejsen fra København derned, saa skulde de nok faa at vide, hvad det kostede. Hvis man vandrede til Fods med Vadsækken paa Ryggen, vilde man knap nok naa til Nürnberg med 70 scudi. Men han forstod, at han ikke mere kunde vente noget hjemmefra, vidste ogsaa, at Faderen til at administrere Gaarden Piana havde ansat to Mænd, der nok skulde snyde for alle Pengene. Bittert angrede Enrico

nu, at han ikke i Stedet for at lære Latin havde lært et Haandværk; saa kunde han blæse paa hele Verden og med sine Hænder fortjene det Brød, han nu næsten maatte tigge sig til. I 13 Dage havde han ikke faaet varm Mad, og for at skrive til hende havde han maattet laane 2½ Mark af sin brave Vært.

Aarsagen til al denne Elendighed var ikke blot Skuffelsen over ikke at komme hjem, men nok saa meget de store, nye Udgifter, der var blevet nødvendige, fordi han den 10. Juni 1803 var blevet overflyttet til Marineregimentet fra det sjællandske Infanteriregiment og samtidig havde faaet Rang af Sekondløjtnant¹⁵. Det var naturligvis en glædelig Forfremmelse, men baade den og det nye Regiment krævede en helt ny, kostbar Uniform. I Brevet til Quirina beskrives den med en vis Stolthed: en rød Frakke med Guldbesætning og Guldepauletter, hvid Vest, mørkeblaa, guldgalonerede Benklæder, gule Knapper med et Anker midt paa og korte Støvler med Opslag og Kvaster af Guld. – Modsætningen mellem al denne ydre Herlighed og den reelle Fattigdom er grel, og man forstaar, at han afslutter sin Beskrivelse saaledes: „men jeg ejer ikke en rød Øre, og ved Gud, jeg havde Lyst til at slaa Panden mod Muren!“ Hans eneste Haab var, at der vilde udbryde Krig mellem Danmark og enten England eller Frankrig, og blev der ikke Krig vilde han tage sin Afsked. Paany berørte han den Sag, der var som et aabent Saar i hans Sind. Quirina havde ikke svaret paa hans Spørgsmaal om, hvordan Vittorio og Silvestro havde det, og det affødte en bitter Slutningsreplik: „du har Ret, en fremmed skal ikke høre om Begivenhederne i en Familie, han ikke tilhører“.

Paa dette Brev svarede Quirina to Gange, men da Enrico stadig var tavs, standsede deres Brevveksling for en Tid. I Midten af Januar 1804 kom der saa omsider igen et Brev fra Danmark¹⁶. Han havde hørt om Pesten, der hærgede Toskana og var opskræmt ved Tanken om, hvad der kunde være sket. Efter de mange Ulykker, der havde ramt ham, ventede han sig nu altid det værste. Han havde set sine Forhaabninger briste, havde lidt under Sygdom og Nød, og hans nærmeste Foresatte i Regimentet, Oberst Lemming forfulgte ham med Uvilje. Al denne Modgang havde undergravet hans Helbred, og Brevet munder ud i et Skrig om Tilgivelse fra Hjemmet: „Quirina, mine Fejl er store, jeg ved det, jeg tilstaar det, naar jeg tænker paa dem, føler jeg mig ussel; men sig mig, er der da intet Middel for mig til at nærme mig Jer, ikke en Mulighed for Forsoning med Fader? Lyder Navnet Enrico saa fremmed i hans Faders Øren, og skal jeg hensygne i Elendighed for en Kaprice, en Fordom, uden nogensinde at vove at sende ham en Klagelyd. Frygteligt er det

at være en Fortvivlelsens Søn. Er der da ikke en medlidende Sjæl, som har Medynk med mig? En fremmed, klædt i usle Pjalter, der banker paa Huset Mocenni's Dør, gaar ikke bort uden at have faaet Hjælp til Livets Opretholdelse den Dag. Men Enricos Jammerskrig kan ikke høres, han er 2000 Mile borte. Glemselen har lagt for stor en Afstand mellem ham og hans nærmeste. Tro mig Quirina, jeg er ulykkelig, mere har jeg ikke at sige dig. Farvel“.

Naturligvis fik han omgaaende Svar paa et saadant Brev, endda med en Pengeanvisning og en Sending Violinstreng. Skønt Søsteren var meget knapt holdt af den gerrige Svigerfader, maatte hun hjælpe, naar hun mærkede, der virkelig var Trang, og Enrico indrømmede, at selv om han skammede sig derover, var han nødt til at tage imod¹⁷. Strenge var bedre end sidst, men ikke helt gode. Han fortalte nu, hvad han havde fortiet i det forrige Brev, at han havde ligget paa Hospitalet siden Jul og endnu laa der. Hans Fysik var svækket af de mange Sorger og af „dette Lands grusomme Levemaade“, og han havde oprigtigt ønsket at bukke under for Sygdommen, – det vilde maaske ogsaa have glædet andre, hvis det var sket! Tanken om aldrig at skulle gense hende og at skulle dø med sin Faders Forbandelse havde dog stadig naget ham. – Nu var han i Bedring, men kun en Skygge af sig selv, – Quirina vilde ikke kunne genkende ham.

Atter denne Gang maatte han bebrejde hende hendes Mangel paa Diskretion. Han havde i et nu forsvundet Brev under Tavshedsløfte fortalt hende, at han for at hjælpe paa sine Finanser siden 1803 var begyndt at give Undervisning i italiensk Bogholderi ved Siden af at passe Militærtjenesten. Quirina havde omtalt det til Ærkebiskop Zondadari, men i saa forblommede Vendinger, at man nu troede det værste i Siena. Enrico havde i hvert Fald modtaget Breve med Bebrejdelser, fordi han „tvunget af Nød havde lagt sig efter et vist Haandværk“. Forstod hun da ikke, at saadanne Antydninger kunde have skæbnesvangre Følger for hans Ære? Hvilket „Haandværk“ tænkte man mon paa i Siena? Hvad kunde Ærkebispnen have sagt? Hvis hun ikke kunde bevare de fortrolige Oplysninger, hun fik, maatte han tvinge sig til at tie, og det vilde være en ny Smerte ikke at kunne aabne sit Hjerte for hende.

De samme Breve, der ophidsede ham med deres dunkle Hentydninger til hans Erhverv, bragte ham andre pinlige Oplysninger. Han fik at vide, at Faderen havde udsmykket Huset i via dei Rossi paa enhver Maade, med Tæpper, kostbare Møbler, pragtfulde Forgyldninger, overdaadige kinesiske Senge, elegante Ringeapparater, en Vogn trukket af Graaskimler osv. Hvad skulde det betyde? Man hviskede ham i Øret,

at han maatte forberede sig paa en Stedmoder, men aldrig vilde han krænke sin tilbedte Moders Minde ved at acceptere en anden i hendes Sted. Saa var det kun godt, at han ikke skulde opleve at se den nye, – han vilde end ikke vide hendes Navn. Og han bad sin Søster om for Fremtiden kun at fortælle om sig selv, intet om Hjemmet. Ethvert Ønske om en Tilbagevenden var forbi, og enhver Tanke om at komme ind i det nyoprettede Dragonregiment i Firenze afvist paa Forhaand.

I Modsætning til det forrige Brevs fortvivlede Bøn om Tilgivelse, er dette bitter Resignation, og fra de følgende 1¼ Aar er der ikke bevaret noget Vidnesbyrd om en Forbindelse mellem de to Søkende. Hvorvidt Ansano virkelig har haft Planer om et tredje Ægteskab, er det umuligt at afgøre, men det synes i hvert Fald ikke at være blevet til noget. Der tales ingen Steder derom, og man vilde utvivlsomt have fundet Kommentarer i Grevinde d'Albanys Korrespondance, hvis det var sket¹⁷.

Skønt der ikke findes Breve fra Perioden Februar 1804–Maj 1805, er man ad anden Vej godt underrettet om Enricos Liv. At han fortsatte sin Undervisningsvirksomhed kan ses af Københavns Vejviser, hvor han i Aarene 1803–1805 anføres som Løjtnant samt Informator i italiensk Bogholderi. Det var al Ære værd, at han paa den Maade søgte at bringe sin Økonomi paa ret Køl, og man forstaar i Grunden ikke, hvorfor det skulde hemmeligholdes i hans Hjemstavn. Netop denne Lærergerning, der senere udviklede sig til at omfatte Sprogundervisning i Italiensk og Fransk, blev det første Skridt opad den sociale Rangstige og bragte ham i Forbindelse med de Samfundsklasser, som han ved Fødsel og Uddannelse tilhørte. Men endnu maatte han paa Grund af sin Fattigdom leje sig ind hos det allerjævneste Borgerskab og blev derved flere Gange indviklet i ubehagelige Skændsmaal, som i nogle Tilfælde endte for Retten.

Den 21. April 1804 blev der for den militære Domstol fremlagt en Klage fra Løjtnant Mocenni over Musketer Carl Georg „betreffende Subordination og respectstridigt Forhold“¹⁸. Den anklagede Musketer oplyste i det første Forhør, at han var født i Sondershausen, var 20 Aar, havde tjent et Aar og aldrig været straffet, var ugift og Skomager af Profession. Mere kunde man ikke forhandle med ham den Dag, da han var stærkt beskænket, og Forhøret fortsatte den 25. April, hvor Georg afgav følgende Forklaring. Han arbejdede paa Skomagerværkstedet hos Madam Frey og havde forrige Onsdag Eftermiddag været inde i Stuen sammen med den ældste Datter, den 16aarige Maria Catharina. Hun fortalte, at der vist vilde blive stort Spektakel om Aftenen, fordi hendes

Moder var gaaet hen til en Snedker og til Løjtnant Mocenni, men nærmere Forklaring havde hun ikke givet. Senere kom Madam Frey og en Styrmand Halck hjem, og da Georg vilde gaa, mødte han i Døren Løjtnant Mocenni og Snedkersvend Schröder. Georg hilste ikke paa Mocenni, fordi „hans Ære i Huuset var ham betaget“^{18a}, og da Mocenni spurgte, om Georg ikke sagde noget til ham, svarede denne nej. I det samme gav Mocenni ham en Ørefigen, saa han faldt om paa Gulvet, men han rejste sig straks uden at røre Løjtnanten, gik hen til Halck og sagde til ham, at han skulde være Vidne.

Til Belysning af Sagens Forhistorie forklarede Georg, hvorfor Mocenni hadede ham. For nogen Tid siden havde Freys ældste Datter været ude at servere hos en Løjtnant v. Schantz, og da Mocenni havde faaet det at vide, havde han fortalt Moderen det, saa at Datteren havde faaet mange Skænd. Den unge Pige var blevet saa vred over Mocennis Indblanding, at hun havde sagt til Georg, at hun ikke vilde have mere med Løjtnanten at gøre, da han „var en slet Karl, og hun som offtest havde taget fra Moderen og givet ham“. Hun havde dernæst tilbudt Georg at gifte sig med ham, og han havde lovet at stræbe efter at tjene saa mange Penge, at han kunde købe sig fri som Soldat og siden ægte hende. Første Paaskedag kom Georg hen til Familien og fandt Pigen pyntet, fordi hun skulde ud at spadserere med Løjtnant Mocenni. Georg blev saa harmfuld, at han gik efter hende og spyttede ad hende. Han blev ved at følge efter dem, og da de var gaaet ind til en Sukkerbager, var Mocenni kommet ud igen og havde sagt til ham „at paa det Sted var kun solgt for ærlige og ikke for uærlige Folk“. Herover var Georg blevet meget fortrydelig og havde klaget til sin Kaptajn, som dog havde prøvet at berolige ham ved at minde ham om, at han kun var Musketer. Georg mente, at Mocennis Had til ham stammede fra denne Affære.

Der er mange Momenter i den her anførte Forklaring, der bærer Sandhedens Præg, ikke mindst den sidste Historie om Enrico og et letsindigt Pigebarn, der i Trods leger med en brav og naiv Soldat og dog ikke vil slippe sin Løjtnant. Men der blev ikke taget Hensyn til den undskyldende Baggrund for Musketerens Forseelse. I det følgende Forhør¹⁹ drejede det sig kun om at fastslaa, hvorvidt Georg i sin Opførsel overfor Mocenni havde krænket det militære Reglement. Interessant er det at se, hvor forskelligt den samme Begivenhed er blevet opfattet af de tilstedeværende, saa at det endelige Billede af det lille Drama faar flere Farver, mere Liv gennem de enkeltes Vidnesbyrd. Madam Anne Marie Frey og nogle af de andre kunde saaledes tilføje, at da Georg mødte Mocenni i Døren, havde Løjtnanten sagt, at han skulde tage

Hatten af, hvortil Georg havde svaret: „for hvem? für Ihnen?“ Mocenni havde saa slaaet ham Hatten af Hovedet, og Georg havde lagt sin Haand paa hans Skulder og forlangt at blive arresteret, hvad Løjtnanten kun nødtvungent var gaaet med til. Ogsaa et andet af Vidnerne, Styrmand Halck omtaler Mocennis Modvilje mod at arrestere den trodsige Musketer. Man kan deraf slutte, at han helst havde set Sagen ordnet i Mindelighed og ikke havde den bedste Samvittighed i sit rent menneskelige Forhold til sin undergivne, medens Georg vilde have alting frem i Lyset. Intet af Vidnerne kunde dog hjælpe Musketeren til Frifindelse. Catharina Frey (Trine) skildrede Sammenstødet ligesom de andre og føjede til, at Mocenni, da Georg vilde gaa løs paa ham tilsidst, havde holdt ham fra Livet og sagt: „greif er mich nicht an“. – Styrmand Halck, der maaske af social Solidaritetsfølelse havde mest Sympati for Musketeren, maatte indrømme, at Georg ikke vilde tage Hatten af og havde svaret næsvist, men til Gengæld havde Løjtnanten givet ham et Par Ørefigen. Han havde ikke observeret, at Georg havde lagt Haand paa Mocenni.

Efter at Vidnerne var afhørt, blev samtlige Udsagn forelagt Georg, og han forsøgte nu at undskylde sig med, at han paa Grund af Mørket ikke havde genkendt Løjtnanten. Da han blev spurgt, hvorfor han saa ikke havde vist den skyldige Respekt, dengang Mocenni havde givet sig tilkende, gav han sit tidligere Svar, at det var „fordi Lieutenanten der i Huuset havde tabt sin Agtelse“. For denne Begrundelse havde Dommerne ingen Interesse, og den 2. Maj blev Carl Georg dømt for at have „udvist en aldeles respectstridig Opførsel imod Lieutenant v. Mocenni ved ikke alleene ikke at hilse ham, men endog, da Lieutenanten foreholdt ham denne sin Opførsel brugt uanstændige Udtryk og Adfærd“. I Betragtning af at Respekten blev anset for saa vigtig og væsentlig en Pligt for Militære, var Straffen fire Gange Spidsrod. – Loven var paa den Maade sket Fyldest, og den hidtil ustraffede, 20aarige Musketer maatte med sin Krop bøde for sin Ubesindighed, sin Skinsyge og sin Tillid til en 16aarig Piges Løfter.

Naar Georg mente, at Mocenni havde tabt al Agtelse i Familien Frey, var det nok en lidt forhastet Slutning. Enrico logerede i hvert Fald hos Madam Frey i Vinteren 1804–1805, hvorpaa Forholdet for Alvor endte med et Brud og endnu et Par Retssager, som senere skal omtales²⁰.

Kun 14 Dage efter Domsafsigelsen over Georg havde Enrico en Duel med Sekondløjtnant Jørgen Dass fra Kronprinsens Regiment. Det var den 16. Maj²¹. Grunden til Duellen kendes ikke, heller ikke vides det,

om den fik ubehagelige Følger for nogen af Parterne. Men da Mocenni den 1. Juni underskriver et Forhør i Regimentets Justitsprotokol, er han næppe blevet saaret eller straffet²². Dass kunde den 12. Juni møde i Retten paa sit Regiments Vegne²³, saa ogsaa han maa være sluppet let fra Affæren. Muligvis har man atter denne Gang lukket Øjnene, navnlig da Duellanterne ikke som sidst var blevet tjenstudygtige for lang Tid.

Enrico var i April Maaned 1804 flyttet ind hos en Enkemadam Ranck i Adelgade 269, hvor han blev boende til 1. Oktober. Han havde sandsynligvis indtil April logeret hos Madam Frey og var rejst derfra paa Grund af de Stridigheder, der voldte hans „tabte Agtelse“ i Huset. Det skulde ikke gaa bedre for ham hos den nye Madam. Men medens man i Forholdet til Familien Frey kan spørge: „où est la femme“, var Aarsagen til Uvenskabet med Mad. Ranck mere prosaisk. Han var misfornøjet med den Opvartning, han fik, og hun klagede over ikke at faa de Penge, han skyldte hende. Den 11. November 1804 indsendte hun derfor en Ansøgning til selve Kronprinsen for som fattig Enke med tre umyndige Børn at faa udbetalt de 13 Rd. 3 Mark og 14 Sk., som Mocenni var hende skyldig. En specificeret Regning var vedlagt, hvoraf det fremgik, at hun i rede Penge havde laant Løjtnanten 4 Rd. 5. Sk., for Te, Opvartning og Rengøring krævede hun 7 Rd. 3 Mark og for den kgl. Kvadratskat 5 Mark 11 Sk. Selve Huslejen var blevet betalt af Regimentets Kvartermester, men der var nogle Smaaudgifter, hun ikke havde faaet refunderet. Det var Vægterpenge 3 Mark 8 Sk., Skorstensfejerpeng 2 Mark 8 Sk. og Lokums Renovationspeng 14 Sk., – alt for Halvaaret April–Oktober²⁴. – Man maa formode, at det har moret Kronprinsen at faa dette lille Kig ind i en Adelgade-Lejlighed, og han forlangte gennem Oberst Lemming at høre Mocennis Forklaring. Skønt Sagen drejer sig om latterlige Smaatterier, skal Mocennis Erklæring gengives in extenso, fordi den spejler det Milieu, han levede i, og giver Forstaaelse af, hvor vanskeligt det ofte maa have været for Sønnen fra det velhavende italienske Købmandshus at tilpasse sig Kaarene i Frederik VI's smaaborgerlige København.

Til S. T. Herr Oberste von Lemming.
Ærbødigst Pro Memoria.

Efter Deres Høivelbaarenheds Ordre, i Anledning af Brændevins Brænder Madame Rancks Klage har jeg den Ære at anmærke følgende: Da jeg flyttede i Madame Ranckes Huus, saa forlangte jeg efter vores mundtlig Accord varm Vand om Morgenen til Thee, hvilket jeg fik i de første 8 Dage, men da Madamen forestillede mig at det vilde være

for kostbart for mig at holde mig med Theevand, saa foreslog Hun mig at Hun var villig i at give mig en Topfuld Thevand hver Morgen af den samme som De selv drak af, imod at jeg betalte hende 2 Mark maanedlig, hvilket jeg ogsaa antog; men da den blev efterhaand saa slet, at jeg ikke kunde tvinge mig til at drikke den, saa hørte jeg op efter 16 Uger med at drikke Theevand. Da jeg skulde flytte fra hendes Huus kom hun med en uventet Regning som satte mig i den største Forundring og Forlegenhed. Jeg sagde til hende at jeg i aatte Aar jeg havde logeret her i Byen aldrig havde betalt hverken Vægter Penge Skorsteens Feyer Penge etc., og at jeg troede ey at være forpligtet til at betale hende de Penge, da jeg desuden aldrig havde gjort brug af Skorsteen, og ikke heller viste hvad Vægter penge skulde betyde; i henseende til Opvarntning og Reengjørelse paastaaede jeg at det var med i beregnet i Contracten, og at i heele Byen ansees som en følge deraf. Hvad de laante penge og den anordnede Quadrat Skat angaaer, som i alt beløber sig til 5 R. sagde jeg til Hende, at Hun maatte have Taalmodighed nogen tid, og at jeg skulde nok betale tillige for den tid jeg havde faaet Thevand hos Hende; men saa begyndte Hun at bande og skiælde og truede at hun vilde gaae til Hans kongelig Høyhed Kron Prindsen og alt det yttrede hun med saa grove og uanstendige Udtryk, at jeg for at undgaae videre Ubehageligheder i Huusets Folks paasyn, fandt fornødent at forlade hende i det jeg sagde at Hun kunde gjøre hvad hun fandt for got. Dette er Sagens Sammenhæng som jeg efter Ordre har den Ære at comunicere Deres Høyvelbaarenhed.

Kbh. d. 19de Nov. 1804.

Ærbødigt Mocenny²⁵.

Ovenstaaende Erklæring blev forelagt Kronprinsen ledsaget af en Skrivelse af 20. November fra Oberst Lemming. Hvordan Sagen er endt, har det ikke været muligt at finde, men Mocenni har naturligvis maattet tilbagebetale de laante Penge og den udlagte Skat. Interessant er det derimod at læse Oberstens Udtalelser om sin unge Løjtnant. Det hedder her: „hans oeconomiske forfatning er af den Beskaffenhed, at han af hans Gage ikke kand afbetale noget, hans efterladenhed i Tiennesten haver nødte mig til at arrestere ham paa Hoved Vagten, hvor han endnu befinder sig. Jeg ville ansee det for en Lykke baade for ham selv og Regimentet, naar det naadigst maatte behage Deres kongelige Høyhed at forfløtte ham til en anden Garnison“.

Enrico havde saaledes Ret, naar han til Quirina talte om den Uvilje, hans Oberst nærede imod ham²⁶, men Sagen maa ses fra begge Sider. Som allerede omtalt havde der alene i Aaret 1804 været adskillige

Bryderier med ham. Sagen mod Musketer Georg, Duellen med Løjtnant Dass og økonomisk Uorden. Har der saa ogsaa været Sløseri i Tjenesten, er det maaske naturligt, at hans Overordnede fandt ham besværlig. Noget helt andet er, at han ikke passede ind i Marineregimentet, der væsentlig var sammensat af hvervede Tropper fra et helt andet Niveau end hans. Regimentet blev benyttet til Tjeneste paa Flaaden og til Vagt og Arbejde paa Holmen, og det var kendt for sin daarlige Disciplin. I Aarene 1807–08, da Enrico forlængst var udtraadt, var der gentagne Gange Mytteri blandt Marinerne som Protest mod den daarlige Behandling, de fik, og tilsidst opløstes Regimentet helt²⁷. Om Oberst Lemming er der desuden bevaret Vidnesbyrd, der tyder paa, at han var udygtig, smaatskaaren og taabelig²⁸, saa det er ikke umuligt, at den selvsikre Italiener har irriteret ham ogsaa ved sine militære Kvalifikationer. Dommen over Enrico som Officer blev en ganske anden, da han senere kom til at tjene i Nordre sjællandske Landeværnsregiment og i Norske Livregiment. Kronprins Frederik rettede sig da heller ikke efter Lemmings Henstilling om at forflytte ham.

4. *Tre Digte*

Naar man ser tilbage paa Enricos Liv i 1804, kan det synes pauvert nok. Han kurtiserer en 16aarig Skomagerdatter, fornærmer en skinsyg Musketer, laaner Penge af Brændevinsbrænderens Enke og skændes med hende til almindelig Opbyggelse for Ejendommens Beboere. Men der er dog ogsaa Vidnesbyrd om, at der trods alt var højere til Loftet i hans lejede Kammer end i Stuerne ved Siden af. De tre Digte, han i dette Aar har skrevet, paa Latin, Fransk og Italiensk, viser ikke blot hans ualmindelige Sprogtalent, men ogsaa rytmisk Sikkerhed, poetisk Sans, satirisk Bid og en for en Udlænding forbavsende Forstaaelse for kulturelle Begivenheder i Samtidens Danmark.

1804 udkom det Digtværk, hvorved Præsten J. M. Hertz i Korsør vandt 600 Rd. som en Del af en Pris, udsat af Selskabet for de skønne Videnskaber. „Det befriede Israel“ var Resultatet af ti Aars Arbejde og er skrevet paa formsikre Heksameter. Det vakte megen Opmærksomhed, men blev ogsaa kritiseret for sin højtstemte Retorik. Baggesen omtalte det som „det lange Jødedigt, som ingen læser“¹. Ikke desto mindre banede det vel Vejen for Hertz til Domprovstiet i Roskilde, hvortil han samme Aar blev forflyttet. Om Mocenni har kendt ham personligt, ved man ikke. Maaske har han truffet ham paa Militærøvelser ved Korsør, maaske har han blot tilfældigt faaet hans Bog i Hænde. Inspireret af Læsningen skrev han to Epigrammer, det ene paa Fransk, det andet paa

Latin. De er aldrig blevet trykt, men er bevarede sammen med mange andre af hans Digte i et Eksempplar af hans Antologi af italienske Digte fra 1811, hvor han selv bag i Bogen har indført sine Vers.

I de to Epigrammer møder man for første Gang Mocenni som Satiriker. Den lærde Pastor Hertz bliver i det latinske Epigram kaldt en Moevius, hvad der for den klassisk kyndige er alt andet end en Ros, da Moevius var en daarlig romersk Forfatter, som Horats har skrevet et Smædedigt imod. Mocenni siger, at Moevius besynger Moses i Ørkenen, men at han overgaar den arabiske Jord ved sin Tørhed, og at det maa tilraades Læseren ikke at begive sig paa Vej uden Vand, for han vil ikke faa den Manna, han søger. – Det franske Epigram er mere raffineret, da Satiren gemmer sig bag en dobbeltydig Slutningseffekt. Første Halvdel beretter ganske sagligt, hvordan Hertz kun havde vundet Halvdelen af den udsatte Pris og fortsætter derefter: „Herimod kan vist intet indvendes, og vil du, min Ven, have Del i den anden Halvdel, saa skal du blot læse Bogen“. Denne Slutning kan tolkes baade in bonam og in malam partem. Enten er det Meningen, at den, der læser Digtet, faar sin Andel af Prisen gennem den Nydelse, det bereder ham, eller man skal forstaa det paa den Maade, at Læseren fortjener at faa den anden Halvdel af Pengene for sit kedsommelige Slid. – Naar man har det latinske Epigram ved Siden af det franske, er der ingen Tvivl om, hvad Mocenni vil sige, og den underfundige Spot viser en Side af hans Karakter, som man ikke hidtil har mødt, men som aabenbart bundede dybt i hans Væsen. Den skulde senere gøre ham kendt og frygtet af hans Landsmænd i Siena.

Endnu var det dog kun glimtvis, han aabenbarede sin sarkastiske Muse, og det tredie Digt fra 1804 var helt i den gængse, romantiske Tonart. Det er paa Italiensk og maa være skrevet i Aarets sidste Uge under Indtryk af den almindelige Sorg over Botanikeren M. Vahls pludselige Død den 24. December. Det skildrer Linné staaende ved Vahls Grav. Han spørger de mange Blomster, der dækker Graven, hvem der ligger her, og de svarer forundrede: „hvem er du?“ – Da de hører, han er Linné, nævner den hvide Lilje Vahls Navn, og han tilhyller sit Hoved og forsvinder.

Mocennis Vers nød den Ære at blive trykt i Decemberheftet af Rahbeks *Minerva*² sammen med Oehlschlägers dejlige Mindedigt over Vahl. De to maa naturligvis ikke sammenlignes, men der er baade Poesi og Holdning over Enricos lille Stemningsbillede fra Graven. Rytmen skifter fra femfodede Trokæer og Daktyler i de første seks Linier til femfodede Jamber i de sidste fem Linier, hvor Linné faar at vide,

at han staar ved sin Elevs og berømte Efterfølgers Grav. Rimslyngningen er fri, elegant og ubesværet. Da Digtet blev offentliggjort i et saa fint Tidsskrift, maa det have vakt en vis Opmærksomhed om den unge Italieners Navn og har maaske bidraget til hans Beslutning snarest muligt at forlade Hæren og hellige sig litterære Sysler.

5. Sagen med Løjtnant Braes

Først skulde han dog blive indviklet i en ubehagelig Sladderaffære inden for sit Regiment. Den 14. Januar 1805 blev der afholdt militært Forhør i Anledning af Premierløjtnant Braes' Klage over Korporal Schotil, som havde fortalt, at Braes var blevet udkastet af en Dansebod¹. Lauritz Schotil var 27 Aar og havde tjent i Hæren i 9 Aar. Han forklarede, at Løjtnant Opitius var kommet til ham paa Exerceerpladsen og havde spurgt ham, om han havde været paa Pisangs Dansebod, hvad han først benægtede, men tilsidst indrømmede. Opitius havde derefter spurgt, om Løjtnant Braes og Frikorporal Ditzendorff ikke ogsaa havde været der, og Schotil havde tilstaaet at have set dem dér Fredag eller Lørdag før Jul. Løjtnanten havde været iført brun Kjole og hvid Vest, og Ditzendorff sin Mundering. Samme Aften var der blevet „Tummel“ paa Danseboden, men herom kunde Schotil intet berette. Han var gaaet førend Løjtnanten og havde undgaaet at hilse paa ham.

Løjtnant Opitius afgav følgende Forklaring. Løjtnant Mocenni havde for nogen Tid siden, da han havde Vagt paa Gammelholm, fortalt Opitius, at Skriveren samme Dag havde sagt ham, at Braes skulde have været paa Pisangs Dansebod i civile Klæder sammen med Ditzendorff, der bar Mundering. Opitius havde derefter udspurgt Skriveren, som havde svaret, at den, der havde fortalt det, ikke havde løjet, men at Korporal Schotil kunde give bedre Besked. I en Samtale med Schotil havde Opitius faaet endelig bekræftet, at denne havde set Braes og Ditzendorff paa Pisangs Dansebod før Jul, og at der var blevet Alarm med en Urtekræmmer, fordi Ditzendorff havde hængt sin trekantede Hat paa en Glaslampette. Schotil var dog gaaet, før Alarmen begyndte.

Under dette første Forhør har Mocenni som saa ofte før i Marine-regimentets Justitsprotokol sat sit Navn med store flotte Sving i Egen-skab af tilforordnet Officer, men da han derefter blev direkte impliceret i Sagen, kunde han ikke fungere paa den Maade. Den 17. Januar fortsatte Forhørene, og han kom for. Han forklarede, at Skriveren paa Gammelholm i Vagtstuen havde fortalt ham om Braes' og Ditzendorffs Besøg i Pisangs Dansebod. Ogsaa Skriveren havde berettet om Alarmen, foraarsaget af den trekantede Hat paa en Lampette, og da han selv

havde været tilstede med nogle Venner, havde han desuden set, hvem der jagede dem bort. Mocenni havde samme Aften refereret Skriverens Fortælling til Opitius, som saa havde talt med denne.

Nu blev den meget omtalte Skriver Søren Mortensen Matros fremstillet i Retten. Han benægtede at have fortalt Mocenni eller Opitius nogetsomhelst om den paagældende Sag og paastod, at han aldrig havde været paa Pisangs Dansebod. Det var tværtimod Mocenni, der var kommet til Skriveren og havde fortalt ham Historien, og det samme havde han svaret Opitius, da han var blevet spurgt. Opitius havde da sagt, at han nok skulde faa Sandheden at vide, og at han vilde spørge Korporal Schotil.

Den sidste, der blev forhørt denne Dag var Korporal Ditzendorff, der benægtede nogensinde at have været paa Pisangs Dansebod eller noget lignende Sted, hverken civil eller i Mundering, hverken med Løjtnant Braes eller nogen anden Officer. Han paastod, at han end ikke kendte Stedet.

Efter Skriverens Forklaring saa Sagen unægtelig lidt anderledes ud, og Braes og Ditzendorff rettede nu deres Anklage mod Mocenni, fordi han havde udspremt et fornærmende Rygte om dem. For Braes var Sagen alvorlig nok. Han havde netop et Aar tidligere haft en lignende Affære, og havde dengang maattet tilstaa, at han forført af daarlige Personer i September 1803 havde været i Spangs Dansebod iført kulørte Klæder. Der var dog intet forefaldet paa Danseboden, som kunde gøre ham uværdig til Militærtjenesten, han var ikke blevet smidt ud eller havde været i Klammeri. Alligevel var han af Kronprinsen blevet truet med Afsked, men slap med seks Ugers Arrest paa Københavns Hovedvagt². Skulde han nu paany blive overbevist om samme Forseelse, vilde han næppe undgaa Afskedigelse. Braes' vægtigste Anklage mod Mocenni var, at denne i flere Officerers Nærværelse havde fortalt om hans og Ditzendorffs Besøg i Danseboden, og hvordan de efter Balladen med Lampetten var blevet kastet ud. Braes havde spurgt Mocenni, om han vilde vedgaa, hvad han her sagde, hvortil Mocenni svarede ja og paastod, at han kunde bevise sit Udsagn ved Vidnesbyrd fra Korporal Schotil, Skriveren paa Gammelholm og en Urtekræmmer Møller.

Efter at Mocenni den 28. Januar havde faaet forelagt Braes' og Ditzendorffs Klage³, gentog han sin Paastand, at han havde sin Viden fra Skriveren. Da han havde anset denne Historie for krænkende for en Officer, var han Dagen efter paa Paraden gaaet hen til Løjtnant Lyders for at raadspørge ham om, hvad der skulde gøres. Lyders var gaaet videre til Løjtnant Hein, der straks havde meddelt Braes det hele. Mocenni

havde overfor Braes hverken kunnet eller villet fragaa sit Udsagn og gentog det derfor i fleres Nærværelse, men han fortalte det langtfra ikke som Sandhed, og han havde heller ikke, som Braes paastod, tilbuddet at ville bevise Sandheden af det udsprede Rygte.

Skriveren blev paany fremstillet, og „uagtet Mocenni sagde ham i Øinene, at han var den, der først fortalte Rygtet“, vedblev han at paastaa, at han aldrig havde været paa Pisangs Dansebod og følgelig ikke kunde have set Braes der. Det var derfor heller ikke ham, der havde bragt Historien til Torvs, men det var Mocenni, der havde spurgt ham, om han havde hørt den, hvortil han havde svaret nej. Det var ogsaa Mocenni, der havde sagt, at Korporal Schotil var tilstede paa Danseboden den paagældende Aften. – Mocenni fastholdt nu atter sin Forklaring om Skriveren som sin Hjemmelsmand for Rygtet, men da deres Samtale havde fundet Sted under fire Øjne, og Paastand stod mod Paastand, var det umuligt at faa en endelig Opklaring af dette Forhold.

Den 31. Januar blev de Officerer afhørt, der havde overværet Paradet og hørt Mocenni fortælle Historien. Medens Hein ikke mente, at Mocenni havde omtalt det passerede som andet end et Rygte, var Lyders af den Opfattelse, at han var kommet til ham som den ældste Premierløjtnant for at spørge, hvad der skulde gøres. Lyders havde tilraadet Forsigtighed, og Mocenni havde atter henvist til Skriveren som et Vidne, der havde været nærværende.

Forhøret fortsattes den 1. Februar paa Regimentets Sygestue, hvor Schotil laa. Han gentog sin tidligere Forklaring med den Tilføjelse, at han ikke havde set Skriveren paa Danseboden, og at han ikke havde omtalt det passerede til noget Menneske, før Opitius havde spurgt ham derom. Han havde den famøse Aften ikke talt med Braes, men derimod under Dansen med Ditzendorff. Schotil ønskede Værten Pisang afhørt, som var nærværende i Dansestuen, hvor Braes og Ditzendorff opholdt sig. Værten maatte desuden kende Schotil, der havde været en hyppig Gæst hos ham, før han blev militær. Nu var det første Gang, han var kommet der igen efter seks Aars Forløb, og han havde været civilklædt og alene.

Den 2. Februar fremstilledes da omsider Værtshusholder Pisang⁴ og blev formanet til at afgive en saadan Forklaring, som han kunde bekræfte med sin Ed. Pisang erklærede, at han nok kendte Løjtnant Braes, men han kunde med god Samvittighed bevidne, at han ikke var sig bevidst at have set Løjtnanten hverken i Mundering eller i civile Klæder paa hans Dansebod i Dagene før eller efter Jul, heller ikke hele forrige Aar og dette Aar. Ditzendorff kendte han aldeles ikke, og han kunde sværge

paa, at der ved Juletid ikke havde været Strid med nogen Militærperson i hans Hus. Da Korporal Schotil blev ham forestillet, erklærede han ikke at kende ham. – Han blev atter formanet til at vogte sig for Mened og bekræftede sin Forklaring med Lovens Ed.

Schotil havde nu intet mere at sige. Forhørene sluttede, og den 12. Februar blev en Krigsret nedsat under Præsidium af Oberst Lemming for at paadømme Sagen. Der var en ikke ringe Dissens mellem de seks Klassers Voteringer, men den endelige Dom blev for Mocennis Vedkommende 14 Dages Arrest paa Københavns Hovedvagt, fordi han havde været med til at udsprede et ærekrænkende Rygte om Premierløjtnant Braes. Opitius fik otte Dages Arrest samme Sted, fordi han ikke, som han burde, havde anmeldt Sagen for Regimentet. Endelig blev Schotil straffet med to Maaneders Degradation for løgnagtige Beskyldninger, som han ikke havde været i Stand til at bevise, og som kunde have haft alvorlige Følger for Braes, hvis de havde været sande³.

Trods den omhyggelige og objektive Rettergang i denne Sag, er der noget uklart og uldent over dens Udvikling. Den enkleste Forklaring er den, at Løjtnant Braes har haft et daarligt Rygte og været ilde lidt i Regimentet, især af Schotil, og at man med den forrige Retssag i Erindring har forsøgt at blive ham kvit. Schotil skulde i saa Fald have opdigtet sin Historie, og Sladderer givet den Vinger. Om det saa er Mocenni, der har hvisket til Skriveren eller omvendt, er i Grunden ligegyldigt. – Men det forekommer unægtelig mærkeligt, at Schotil skulde have haft Mod til at fortælle en saadan Oplevelse med alle dens Detaljer, hvis der ikke var noget om det. Han beskriver Braes' og Ditzendorffs Paaklædning, han ved, at Ditzendorff har hængt sin Hat paa en Glaslampe, og han nævner Urtekræmmer Møller som impliceret i Spektaklet. Denne Urtekræmmer har man antagelig ikke kunnet identificere, siden han ikke blev afhørt. – Endelig anmoder Schotil selv om at faa Pisang fremstillet, sikker paa hans Vidnesbyrd. Og det bliver saa denne Mands med Ed bekræftede Udsagn, der afgør Sagen. Utvivlsomt har Pisang ikke ønsket al den Alarm om sin Dansebod, da det kunde skade hans Næring, men han har vel paa den anden Side ikke haft særlig Grund til at beskytte Løjtnant Braes, medmindre han har faaet Penge for det. Familie eller Velyndere skulde da have søgt at redde den unge Officer og faa Sagen neddyttet ved Bestikkelse. Pisangs Udtryk „ikke mig bevidst“ er en Smule tvetydigt. Hvordan det end forholder sig, kan man ikke frigøre sig fra den Forestilling, at Schotil blev uretfærdigt dømt, og at Dommerne maaske selv følte nogen Usikkerhed, da Strafdmaalingen maa kaldes lemfældig. – Braes forstod iøvrigt snart, at han

ikke egnede sig til Militærstanden, for i 1807 tog han sin Afsked, gik over i det civile Erhverv og døde som Postmester i Sorø⁶.

Da Enrico havde udstaaet sine 14 Dages Arrest, indsendte han straks en Ansøgning om Tilladelse til at rejse til sit Fædreland Etrurien og indtil videre at ansættes à la suite i Hæren. Han anmodede desuden om et Gratiale paa 300 Rd. for at kunne betale sin Gæld og sine Rejseomkostninger. Ansøgningen blev den 6. Marts af Generalmajor Lemming sendt til Kongen med den Tilføjelse, at da Mocenni havde yttet, at han ikke kom tilbage, vilde Generalen foreslaa, at han blev forsynet baade med Afsked og Rejsepas⁷. Ved kgl. Resol. af 15. Marts blev Mocenni derefter afskediget i Naade af Krigstjenesten, fik et Gratiale paa 300 Rd. til Rejsen og blev forsynet med et kgl. Rejsepas som Løjtnant, „hvilket han troer at ville lettere befordre hans Lykke i hans Fædreneland“⁸.

Det var en ikke uvæsentlig Ændring, at Enrico ikke havde faaet Lov at ansættes à la suite, men i Stedet var blevet afskediget, om end i Naade, og for denne Afgørelse kunde han takke sin Chef Generalmajor Lemming, der benyttede Lejligheden til at blive definitivt af med ham. Men ved en Afsked var det almindeligt, at man opnaaede en højere Titel end den, man havde, og det lykkedes da ogsaa Enrico ved kgl. Resol. den 5. April at blive udnævnt til Premierløjtnant⁹. Det har næppe været Generalmajor Lemming behageligt, da han den 26. April efter Opfordring fra Generalitets- og Commandokontoret maatte tilbagesende den under 15. Marts meddelte Afsked som Sekondløjtnant samt Rejsepasset fra samme Dato og i Stedet overlevere Premierløjtnanten hans nye Afsked og nye Pas¹⁰. Ved samme Lejlighed meddelte han Kontoret, at Mocenni nu i Kancelliet havde indløst sit Naturalisations-Patent, men der spillede denne ham et sidste Puds. Patentet fra 1799 kom først i Mocennis Hænder 1807, da Kongen tillod ham at faa det gratis¹¹. Han havde aldrig haft Penge til at indløse det.

6. Familien Frey

Som en sidste Udløber af Soldatertidens Ubehageligheder havde Enrico i 1805 endnu et Par Sammenstød med Skomagerkonen Madam Frey. Den 22. April behandlede for Københavns Politiret den Klage, Madam Frey havde indgivet mod afskediget Løjtnant Mocenni, og som gik ud paa, at han uretmæssigt havde tilegnet sig et Tæppe i hendes Lejlighed¹. Mocenni hævdede i Retten, at det omtalte Tæppe var hans, og at han ved sin Fraflytning fra Madammens Lejlighed den 5. April, hvor han gjorde Afregning med hende, havde glemt at faa det udleveret.

Da han senere forlangte det, havde hun sagt, at han kunde faa det straks, men hun havde ikke desto mindre nægtet at give det til et Bud, som han havde sendt for at afhente det. Han gik da selv op til Madam Frey sammen med Mariner Peter Paulsen, og da hun ikke var hjemme, tog han Tæppet og lod Paulsen bære det. Han benægtede derimod at have set noget til de Skeer, Madammen ogsaa savnede.

Madam Frey fremstillede Sagen lidt anderledes. Hun paastod, at hun havde faaet Tæppet forærende af Mocenni, men at hun ganske rigtigt havde sagt, at han godt kunde faa det tilbage. Imidlertid var hun kommet i Tanke om, at han skyldte hende 8 Mark for et Spejl, han havde slaaet itu, og dem vilde hun have betalt, før hun udleverede Tæppet. – Til dette svarede Mocenni, at han ikke havde slaaet noget Spejl itu. – Mariner Paulsen bekræftede Mocennis Fremstilling. Han havde staaet paa Trappen og faaet det omtalte Tæppe overleveret uden at se, hvordan Mocenni var kommet i Besiddelse deraf. Den ene af Madam Freys Døtre havde dog været til Stede i Lejligheden.

Sagen sluttedes med, at Mocenni erklærede sig villig til endnu samme Dag at tilbagelevere Tæppet, som han under Madammens Fravær og uden hendes Vidende havde bemægtiget sig, men han forbeholdt sig sin lovlige Ret til at faa det igen. Hermed var hun tilfreds, og om Tæppets senere Skæbne forlyder der intet.

I dette Tilfælde havde Enrico maattet bøje sig, fordi han havde handlet for egenmægtigt, men i den næste Sag var det Madam Frey, der forløb sig. Allerede den 19. Juli mødtes de to Antagonister igen i Københavns Politiret efter en indkommen Klage fra Mocenni mod Madam Frey². Han paastod, at hun offentlig paa Gaden havde beskyldt ham for at have fravendt hendes Datter 265 Rd., men hun nægtede at have udtrykt sig saaledes. Under Vidnernes Afhøring den 22. Juli viste det sig dog, at Mocenni havde Grund til at stævne hende for fornærmende Beskyldninger. Den omtalte Datter var ikke hans tidligere Veninde Catharina, men hendes 14aarige Søster Charlotte, der fortalte, hvordan hun den 16. Juli hævede 265 Rd. for sin Moder og paa Vejen hjem passerede forbi Mocennis Logi. Han stod i Vinduet og bad hende komme op, da han jo kendte hende fra den Tid, han logerede i hendes Hjem. Charlotte gik op til ham, og hun fortalte om de hævede Penge, men han havde paa ingen Maade søgt at faa dem fra hende. Da hun ikke var gaaet direkte hjem fra ham, var Moderen blevet ængstelig over hendes Udeblivelse, havde faaet at vide, at hun havde været hos Mocenni og søgte hende dér. Senere havde Charlotte leveret hele Summen til sin Moder.

Et andet Vidne, Skræddermester Zipelius i Myntergade 117, havde fra sit Vindue set, hvordan Madam Frey løb efter Mocenni paa Gaden, greb ham i Armen og „giorde Allarm mod ham, hvorved der blev Folkeforsamling“, men han havde ikke hørt, hvad det drejede sig om. – Ogsaa Mocennis Vært Brændevinsbrænder Bonde kunde forklare, at han hørte Mocenni og Madam Frey skændes paa Mocennis Værelse, men da de havde talt Tysk, som han ikke forstod, kunde han ikke referere de Udtryk, der var brugt.

Madam Frey paastod stadigvæk, at hun ikke havde beskyldt Løjtnanten for Tyveri og blot havde sagt: „skaf mig Lotte med Pengene“, men Mocenni krævede Mortifikation og „en taalelig Mulct“ som Straf til Madammen for hendes Opførsel. Den 29. August faldt Dommen, der gav ham fuldstændig Oprejsning. Madam Freys Beskyldninger blev erklærede for døde og magtesløse og kunde ikke „komme ham til Fornærmelse i nogen Maade“, medens Madammen maatte bøde 5 Rd. til Politikassen³.

Dermed var sikkert den sidste Forbindelse mellem Enrico og Familien Frey afbrudt, en Forbindelse, som var af meget gammel Dato. Naar man gennem de her omtalte Retssager – ogsaa den tidligere omtalte med Musketer Georg⁴ – har faaet et Indblik i hans Forhold til Familien, er det interessant at se, hvordan han i 1806 fremstillede det for sin Søster. Grev Baudissin maa i et Brev til Quirina have omtalt en „Affære med en Enke“, og Enrico skyndte sig at fortælle hende Sagens sande Sammenhæng. Da adskilligt af det her berettede supplerer og belyser de ovenfor refererede Sager, vil det være af Betydning at høre hans egne Ord⁵.

„Jeg gjorde denne Kvindes Bekendtskab straks ved min Ankomst til København 1796, da hendes Mand var Regimentets Skomager; 1803 kom jeg til at bo i hendes Hus og blev der et helt Aar. I denne Tid kom der en Snedker i Hjemmet, som havde et godt Øje til den ældste Datter. Manden blev syg og døde, Moderen vilde da give Datteren til Snedkeren. Hun vilde ikke, og han overbeviste Moderen om, at det var min Skyld. Saa var Djævelen løs, der blev en Mængde Spektakler. Da Familien er Katolikker, søgte Datteren Hjælp hos en katolsk Præst Waldeyer, som senere blev afsat og endte med at kaste sig ud af Vinduet⁶. En anden Præst Holtzförster⁷ blev ogsaa indviet i Sagen, de forsøgte at stifte Fred, og jeg flyttede til et andet Hus. Datteren følte sig som bandlyst i Hjemmet, og til hendes Lykke fandt hun en Familie i Provinsen, som tog imod hende, og der er hun nu som Guvernante for nogle Pigebørn. Da hun forlod sit Hjem, nægtede Moderen at udlevere

hendes Ejendele og de Smykker, som Faderen havde givet hende, og hun gjorde, hvad hun kunde for at overtale den omtalte Familie til at jage Datteren bort. Men Familien synes udmærket om hende. Snedkeren er flyttet hen til Moderen, og de lever sammen til Forargelse for Døtrene, og saavidt jeg ved, har de brugt Størstedelen af de Penge, Manden havde efterladt sig. Og jeg? tænk dig! Jeg har ikke besøgt Kirken, hvordan kan jeg da have Ret, hvordan kan jeg være uskyldig i denne Historie, der er kommet i Præsternes Hænder? Jeg kan ikke sige dig, hvormegen Uret jeg har lidt af den forbandede Kvinde. Det er nok at sige, at hun to Gange for min Skyld er blevet idømt Politimulkt. – Tro nu ikke, at der var nogen Kærlighedsforstaaelse mellem Pigen og mig, aldeles ikke. Jeg agter hende, fordi hun er lige modsat sin Moder, og hun er saa dannet, som om hun var en Pige af Stand. – Der har du den sande Historie, jeg er nu nysgerrig efter at høre Varianterne“.

Enricos „sande Historie“ skal læses cum grano salis. Naar man gennem Retsakterne og andre Kilder har faaet Kendskab til de forskellige Personer, kan det ikke nægtes, at der ved Siden af Sandheden er en Del Fortielser, Fordrejelser og Besmykkelse af Forholdene. At han har kendt Familien fra 1796 er sikkert rigtigt nok, men han glemmer at fortælle, at da han 1803 flyttede ind som Logerende hos Madam Anne Marie Frey, var hun Aaret forud blevet separeret fra sin Mand, Skomagermester Johan Simon Frey paa Grund af hans Drikkældighed. Hun beholdt de tre Døtre, og Manden skulde betale 1 Rd. ugentlig til hendes Underhold samt Tilskud til Huslejen⁸. Fællesboet blev delt imellem dem, og Skiftet viser, at det var et pænt, velforsynet Haandværkerhjem, der blev opløst. Af Møbler, Sengetøj og Køkkenudstyr var der rigeligt, og Lejligheden, der bestod af en „Sal“ og to Kamre, maa have haft en vis kunstnerisk Atmosfære ved de ikke mindre end 60 Skilderier, der prydede Væggene, og ved den Fuglekvidder, der lød fra Buret med 11 forskellige Fugle⁹. Da det af Skiftet synes at fremgaa, at den fordrukne Skomager beholdt Skilderier og Fugle, har det aabenbart været ham, der var det romantiske Element i Familien¹⁰. At Madammen var om sig for at værges sine Rettigheder, fremgaa af den Ansøgning, hun Dagen efter Separationens Bevilling indsendte til Skiftekommissionen, og hvori hun bad om at faa Boet behandlet snarest muligt, da Manden allerede havde udtaget Varer for 400 Rd.s Værdi „vorved ieg og udmyndige Børn bliver fornærmet og ikke nyde vores Rett efter Loven“¹¹.

Det var saaledes hos en separeret Kone, Enrico flyttede ind, og da

Manden døde 1804, overtog Enken hans Ejendele, som ikke beløb sig til mere end 46 Rd.'s Værdi. Gælden var langt større, men hun fik Boet overdraget mod at love at betale den¹². Naar Enrico taler om, at hun og hendes Ven Snedkeren vistnok har brugt Størstedelen af de Penge, Manden havde efterladt sig, er det derfor ren Fantasi. Den omtalte Snedker er sandsynligvis identisk med den Snedkersvend Heinrich Schröder, der optræder i Sagen mod Musketer Georg. Sagen var for i April 1804¹³, og det dramatiske Optrin i Madam Freys Stue er sikkert udspillet kort efter, at Mocenni var flyttet derfra og ind hos Brændevinsbrænderens Enke, Madam Ranck, der boede ganske nærved. Naar Georg i Forhøret erklærede, at Mocenni havde „tabt sin Agtelse“ i Familien Frey, har det nok sin Forklaring i hans Forhold til Datteren Catharina. Men at det skulde skyldes hans Optræden som uegennyttig, beskyttende Ven af en forfulgt Uskyldighed, stiller man sig en Smule tvivlende overfor. Den 16aarige Catharina, der uden sin Moders Vidende og Vilje gaar ud og serverer ved Løjtnantsgilder, lader sig invitere i Byen af Mocenni og samtidig forlover sig med Georg, synes ikke et saa ophøjet Væsen som i Enricos Skildring til Søsteren. Det er muligt, at Moderen har ønsket et solidt Parti mellem hende og Snedkeren, og det er sandsynligt, at Catharina har været mere betaget af den flotte Italiener, som dog hverken kunde eller vilde tænke paa Giftermaal. Maaske har Pigen derfor gjort en Ende paa det vanskelige Forhold og har forladt Hjemmet, men den Guvernanteplads i Provinsen, der tales om, er vist igen et Skønbroderi paa en mere ordinær Historie, ligesom Enricos Fortælling om de Klæder og Smykker, hun ikke fik Lov at tage med sig. Han vilde overfor Quirina gerne løfte sin Omgangskreds op i en højere Sfære end den, hvor den virkelig hørte hjemme.

En kortvarig Forsoning mellem Enrico og Familien Frey maa være indtraadt i Oktober 1804, da han flyttede ind igen efter sit halve Aar hos Madam Ranck, men i April 1805 kom saa det endelige Brud med de paafølgende to Retssager. Forhørene om disse Forhold viser iøvrigt, at den ældste Datter Catharina ikke mere boede hjemme. Det var nu den næstældste, Charlotte, der blev indviklet i Moderens Affærer. At Madam Frey havde svært ved at holde sig paa Lovens Vej, fremgaar af en Sag fra 1806, hvor hun blev overbevist om at have afkøbt en Gardist et Par stjaalne Sko og dømt til at erstatte Skoene samt betale en Mulkt¹⁴. Mocennis Navn er ikke nævnet i Sagen, men det er muligt, at han har været indirekte impliceret, og at dette er den ene af de to Mulκτη, han omtaler til Quirina, – den anden var den Mulkt, Madammen maatte betale for sine Tyveribeskyldninger mod ham.

Enricos Brev giver et udmærket Supplement til de ensidige Oplysninger i Retsforhørene, medens disse til Gengæld korrigerer hans lidt forskønnende Fremstilling. Naar det her er forsøgt at komme Virkeligheden saa nær som muligt, er det ikke blot for den historiske Sandheds Skyld, men fordi den giver et væsentligt Bidrag til Forstaaelse af Enricos Liv i Aarene 1796–1805. Han, der var vokset op i et velsitueret Hjem, hvor han havde set sin Moder som Midtpunkt for Sienas Aands- og Fødselsaristokrati, og som derefter havde faaet en ypperlig Skoleuddannelse i Volterra, var i disse Aar daglig Omgangsfælle med Mennesker, der kulturelt stod langt under ham. Det gav maaske en sund Kontakt med Livets Realiteter, men det bevirkede ogsaa en Forgrovelse i Karakter og Væsen, som han aldrig senere forvandt.

6. KAPITEL

LÆRER I KØBENHAVN 1805–07

1. *Dansk-italiensk Grammatik*

Naar Enrico vovede at gøre Springet fra den sikre Løjtnantstilling til det private Erhverv, var det ikke alene, fordi han var led og ked af Militærtjenesten, men ogsaa fordi han havde set, at der var Muligheder for at skabe sig bedre Livsvilkaar ved Undervisning. At han ikke, som angivet i Afskedsansøgningen, vendte tilbage til Italien, skyldtes sikkert økonomiske Grunde, og de 300 Rd., som han havde faaet til Rejsen, gik antagelig til at dække de værste Gældsposter. Brevene til Søsteren viser tydeligt, at han nu var mere tilfreds med sin Tilværelse, men Længslen efter Hjemmet var stadig levende hos ham, og Quirina gjorde igen et Forsøg paa at skaffe ham en Stilling. I Maj 1805, en Maaned efter hans Afgang fra Hæren, opfordrede hun ham til at skrive til den østrigske Baron Schäffer, der var hendes personlige Ven, og som havde ment det muligt at faa ham ind i den kejserlige Hær. Enrico var dog ikke begejstret for Forslaget. Han følte sig saa træt af sine Oplevelser som militær, at han næsten havde svoret paa aldrig mere at gaa ind i Tjenesten, og han havde allerede skilt sig af med alt sit Uniformstøj og ekviperet sig som civil. Rørt over Søsterens Hjælpsomhed fulgte han dog hendes Raad og skrev til Baron Schäffer. Han omtalte ikke direkte, hvilken Ansættelse han ønskede, men nævnedes flygtigt, at han altid havde haft Lyst til en diplomatisk Karrière, som han mente vilde passe for hans Evner. – Skulde det ikke være muligt at komme frem ad den

Vej, vilde han maaske endnu engang vove sig ind paa den vanskelige og farlige militære Løbebane, men han vilde ikke træde ind i Kejsersens Hær som mindre end Kaptajn. Det Hundeliv, han hidtil havde ført, vilde han ikke ind i igen¹.

Der blev nu ingen Grund til yderligere Bekymringer om denne Sag, for han fik overhovedet ikke Svar fra Baron Schäffer, og Quirina maatte skrive, at det foreløbig ikke lod sig gennemføre. Selv om Enrico ærgrede sig over de skuffede Forhaabninger, er det tydeligt, at det ikke som tidligere var en økonomisk og menneskelig Katastrofe for ham, ja han kunde tværtimod skrive: „fra Wien ønsker jeg mig intet“. Men ligesaa rent ud erklærede han, at hvordan Djævelen det saa gik, havde han fast besluttet ikke at blive endnu en Vinter i dette „Forvisningens Land“².

Han blev imidlertid nødt til at holde ud adskillige Vintre, og Livet i Danmark bød ham nu ogsaa lysere Kaar. Fra Undervisningen i italiensk Bogholderi gik han efterhaanden over til at udnytte sine sproglige og litterære Kundskaber i Italiensk og Fransk, og de mange Italiensfarere havde god Brug for at faa et Kursus før Rejsen. Allerede i Vintermaanederne 1805–06 opnaaede han Tilladelse til at give privat Undervisning i italiensk Sprog og Litteratur paa Universitetet. Denne Anerkendelse skyldtes utvivlsomt, at han i Oktober 1805 havde udsendt den første originale italienske Grammatik til Brug for Danske, et Arbejde, der efter en Udtalelse af Universitets- og Skoledirektionen blev „optaget med Bifald“³.

Før Mocennis Grammatik fandtes der kun to lignende Arbejder paa Dansk. Det ældste er fra 1733, en lille Bog paa 68 Sider, der betegner sig selv som uddraget af Veneroni, Italiensk og Tydske Grammatica, af N. F. Bang. Langt nærmere i Tid og Omfang var M. Sommer, Italiensk Grammatik, 1801, der var oversat efter G. W. Müllers tyske Original⁴ og forøget med Tillæg efter Jagemann's Italiänische Sprachlehre. Enrico har saaledes Æren af at have leveret den første selvstændige Lærebog i det italienske Sprog paa Dansk, og han havde naturligvis ogsaa særlige Forudsætninger, fordi han ikke blot var indfødt Italiener, men havde lært at tale og skrive Dansk næsten til Fuldkommenhed.

Sammenligner man Mocennis Arbejde med Sommers, er det tydeligt, at han er gaaet sin egen Vej, uafhængig af Forgængeren. Derimod har han sikkert ligesom denne benyttet C. J. Jagemann's Italiänische Sprachlehre fra 1792 og muligvis ogsaa K. L. Fernow's Italienische Sprachlehre fra 1803. Begge disse Værker er imidlertid saa udførlige og omfattende (464 og 802 Sider), at de snarere maa betragtes som videnskabelige Sprogstudier end som egentlige Lærebøger i Grammatik, og

de har kun kunnet tjene ham til Oplysning og Vejledning, slet ikke som Forbillede. Hans eget Arbejde skulde, som han siger i sin Fortale, være „tydelig og bestemt“, og han har virkelig formaet paa de faa Sider (106) at give en klar, præcis Fremstilling af al det væsentlige i det italienske Sprogs Bøjningslære og Syntaks, endda med ikke saa faa Tilføjelser af speciel Karakter. Bogen er delt i tre Hovedafsnit, 1. Om enkelte Ord, 2. Syntaks og 3. Ortografi. I det sidste er anbragt en Fortegnelse med Forkortelser af Personnavne, som man gerne havde undværet til Fordel for en Opregning af de vigtigste ensstavede Ord, der paa Grund af forskellig Accent har helt forskellig Betydning. En saadan findes slet ikke. – Efter Hovedafsnittene følger et Anhang med en alfabetisk Liste over „Poetiske Friheder“ til Hjælp ved Læsning af Poesi, og den begrundes dermed, at Poeterne ofte synes at tale et helt andet Sprog end Italiensk. Tilsidst er anbragt nogle Læsestykker til Øvelse for de studerende (et Prosaudrag af F. Algarotti: *Congresso di Citéra*, og tre Digte af F. Gianni, P. Rolli og L. Pignotti).

Adskillelsen mellem Formlære og Syntaks forekommer noget tilfældig, da Substantiver, Adjektiver og Talord kun findes anført i Syntaksen, men Bøjningsformerne for Substantiver og Verber er ordnede i overskuelige Paragraffer, der trækker Hovedlinjerne op og samtidig giver en god Oversigt over de mange Undtagelser. Ogsaa Sætningslæren er fremstillet pædagogisk og praktisk. Forskellen mellem italiensk og dansk Sprogbrug er fremhævet, saadan som den f. Eks. viser sig ved Brugen af Futurum, der ofte anvendes i Italiensk, hvor Dansk har Præsens⁵, – ved Adjektivets Anbringelse i Forholdet til Substantivet⁶, – ved Negationerne⁷ – og ved Benyttelsen af Infinitiv, Perfektum participium og Gerundium til Forkortelse af Sætninger⁸. Man møder her den kyndige, dobbeltsprogede Forfatter, og nu og da føles det desuden, at det er en Italiener, der skriver om sit Modersmaal med en speciel Viden, som ikke findes i de digre tyske Værker. Morsomt er det saaledes at se hans Oversættelse af de demonstrative Pronomener *costui* og *colui*, som han siger anvendes „i en foragtelig Mening“⁹. Denne Nuance findes ikke hos hans lærde Forgængere, og Ordene er slet ikke medtaget i hans Efterfølger, R. Rasks Italiensk Formlære. Mocenni har her kendt en begyndende Betydningsudvikling, som nu er fuldbyrdet. – Undertiden indfletter han smaa Bemærkninger om et eller andet Udtryk, der egentlig er altfor specielt til at medtages i en saa kortfattet Grammatik, men som han har Lyst til at fremdrage, fordi det er „siirlig“ Sprogbrug¹⁰. Man mærker, at han er Sieneser og opfostret med det klassisk-korrekte Toskana-Sprog. I Bøjningsmønstrer for Verber anfører han f. Eks. for

1. Person Imperfektum Indikativ Endelsen -va¹¹, medens Jagemann og Sommer har -vo, fordi dette allerede dengang var almindeligt i Tale-sproget. Men i Skriftsproget brugte de gode Forfattere endnu Formen -va, og derfor holdt Mocenni fast ved den. Saa sent som 1827 anførte ogsaa Rask Formen -va og tilføjede i en Anmærkning, at Endelsen desuden kunde være -vo „især i Folkesproget“¹².

Mocennis Grammatik er præget ikke blot af hans Beherskelse af Dansk og Italiensk, men ogsaa af hans udmærkede Kundskaber i Latin. og han anfører ofte Paralleller mellem sproglige Vendinger paa Latin og Italiensk. Trods visse Mangler, især i Afgrænsningen af Ordgrupper som Pronominer og Adjektiver, maa hans Arbejde derfor sikkert karakteriseres som en udmærket Indledning til Studiet af Italiensk, dygtigt tilrettelagt og klart fremstillet¹³. Da Rask 1827 udsendte sin Formlære, der var anlagt efter sproghistoriske Principper, ydede han da ogsaa sine Forgængere al Honnør: „Vi have vel forhen to ret gode Værker af denne Art, nl. M. Sommers og E. D. V. Mocennis italienske Gramm., men begge anderledes indrettede“¹⁴.

Som Indledning til Grammatiken havde Mocenni skrevet et Forord, der fortjener at omtales, fordi det bringer en meget personlig og ret revolutionær Vurdering af italiensk Digtning. Efter en kort Oversigt over Bogens Formaal og Anlæg og en Begrundelse for sin Benyttelse af de latinske grammatiske Benævnelser fortsætter han med at gendrive den Paastand, „at det italienske Sprog er, for den som kan det franske, og haver blot nogen Kundskab i det latinske, en smal Sag“. I Stedet for Svar vil han bede „slige Personer“ læse det 72de Brev i Montesquieu: Lettres Persanes¹⁵. – Med Varme og Begejstring skildrer han sit skønne Modersmaal med „denne Bøielighed i Udtalen, denne flydende Lethed i Daktylerne . . . denne ømme og søde Harmonie og Velklang“. Selv Franskmændene „saa gjerne de end ville være den gode Smags Lovgivere, tilstaae oprigtigen den Umulighed det er at komme det nær deri“¹⁶.

Og vilde man nu spørge, hvilke Digtere man skulde begynde at læse, saa vil han ikke, som Jagemann gør det, foreslaa Boccaccio, Dante og Petrarca. Ikke fordi de er for svære for Begyndere, men simpelthen fordi han med al skyldig Reverens for „disse første Gjenoprettere af Videnskaberne“, disse „store Mænd“, vil hævde, at det italienske Sprog i de følgende 400 Aar har udviklet sig saa rigt, at „man ikke behøver ganske at forderve sin Smag ved at gjøre Begyndelsen med at læse disse gamle Skribentere“. Man vilde vel heller ikke lære Fransk af Montaigne eller Tysk af Luther, og hvem vilde læse Ennius' Annaler, naar man har

en Vergil? Ja, Mocenni gaar endda saa vidt, at han citerer den tyske Forfatter L. Ideler, der om Dantes, Petrarcas og Boccaccios Værker simpelthen erklærer, „at de højst har Interesse for Sprogforskeren, saadan som saa mange andre Produkter fra det 13de Aarh“.

Det er unægtelig dristig Tale, og det synes, som om Mocenni slet ikke har haft Forstaaelse for den Tankefyldte og poetiske Skønhed, som netop i den gamle Sprogdragt faar en forhøjet Virkning. Men gennem ham taler det 18de Aarhundredes Forkærlighed for det elegante og spirituelle i Stil som i Indhold, og de Forfattere, han anbefaler sine Elever, er netop denne Smags typiske Repræsentanter. Blandt de ældste, der har skrevet „i et reent og pynteligt Sprog“, nævner han de politiske Historieskrivere Machiavelli, Castiglione og Guicciardini fra det 15de, Davila og Paolo Sarpi fra det 16de Aarhundrede. Det er dog navnlig det 18de Aarhundredes Mænd, der fremhæves som de, der „stedse ville gjøre Epoke i den italienske Litteraturs Annaler, saa længe den gode Smag vinder Tilhængere, og det Skjønne vorder agtet“. Blandt disse „berømte Mænd“ er der baade store og smaa Profeter, og mange er i Dag næppe kendt udenfor Specialisternes Kreds. Tragediedigteren Maffei, Juristen Beccaria, Retshistorikeren Filangieri, Litteraturhistorikeren Tiraboschi, Filosoffen Bertola, den klassiske Oldtids Genopliver Verri og den lærde kosmopolitiske Dilettant Algarotti, hvis Stil er blevet karakteriseret med et Udtryk, der vist kan staa som en Fællesnævner for Tidens Ideal: „et fint, klogt Smil, gennemlyst af Latinens og 1700 Tallets Kultur“¹⁷.

Alle de her nævnte Forfattere er Prosaister, men Mocenni glemte ikke Poeterne og gik saa langt tilbage som til at anbefale Ariost og Tasso. Derefter følger Metastasio, hvis Dramaer kaldes „den letteste og meest flydende Poesi, Italien har at opvise“. Ogsaa her er Hovedvægten lagt paa det 18de Aarhundredes Mænd: Lyrikerne Frugoni, Rolli, Casti og Monti, Satirikerne Bondi og Parini samt Cesarotti, hvis Oversættelser af Homer og Ossian „man med Føie kan ansee som Originaler“. Til sidst nævner han to højst forskellige Aander, som han hver paa sin Vis beundrede. Den ene var Improvisatoren Gianni, „dette eneste og overordentlige Genie“. Gianni er af en senere Tid blevet kaldt smagløs og banal, omend meget fantasifuld¹⁸, men naar Mocenni var saa imponeret af hans elegante Rimerier, skyldtes det maaske, at han selv dyrkede samme Genre og ogsaa forsøgte sig med Vers over opgivne Rim. Desuden har han antagelig oplevet Giannis Improvisationskunst i Siena, da denne var paa Tourné i Italien¹⁹. – Den anden og den sidstnævnte i den lange Digterskare er Vittorio Alfieri, Genskaberer af den klassiske Tragedie,

som han fra sin Barndom kendte personligt, og som i hans Hjem altid var blevet omtalt med Ærefrygt. Helt saa betaget som Moderen og Vittorio var Enrico dog næppe, for skønt han kalder Alfieri „den store Tragiker, af hvis Lige Europa ikke har mange“, tilføjes det, at han er „saa meget desvanskeligere at forstaae, da han saare meget har nærmet sig Dantes Skrivemaade“. – At dette ikke var en Ros i Enricos Mund, vil man allerede have opfattet, og han slutter da ogsaa sin Gennemgang af det nyere italienske Parnas med at sige, at hvis man efter at have læst de her omtalte Forfattere vender sig til Dante, Boccaccio og Petrarca, er han forvisset om, „at man ikke vil indtages, især af de tvende førstnævntes Skrivemaade, som den bedre Smag ikke længere følger“.

Hvad man nu end vil mene om Enricos lidt ungdommelig-overfladiske og meget „moderne“ Vejledning af den danske Læseverden, saa maa det i hvert Fald indrømmes, at han havde et forbavsende godt Kendskab til sit Lands Litteratur, og det ikke blot Digtekunsten men ogsaa Historieskrivningen. Fra sin Skolegang var han naturligvis fortrolig med de hævdvundne Klassikere, men de bindstærke historiske Værker og de talrige nyere Digtere maa han have dyrket *con amore*, muligvis ogsaa under Tilskyndelse af sin Moders alsidige Læsning. Da han 1805 besluttede at opgive sin Løjtnantpost i det lidet estimerede Marinekorps for at begynde et nyt Liv som Lærer og Forfatter, havde han virkelig en solid Kulturbaggrund at støtte sig til.

2. Undervisning. Universitetet

Gennem sine Elever fik han Forbindelse med helt nye Kredse, og det var antagelig ad den Vej, han lærte den klassiske Filolog Georg Koës at kende. De to omtrent jævnaldrende unge Mænd maa have følt en gensidig Sympati, for Koës inviterede sin Lærer til at besøge sig paa Landet, og Mocenni takkede med et elegant latinsk Vers. Ligesom Digtet til J. M. Hertz er det skrevet i afvekslende Heksameter og Pentameter, og han spørger sin lærde Ven, om det er Mening, at de i Fællesskab skal besyngede de homeriske Helte. I saa Fald maa han bede om Skaansel, da han ikke er tilstrækkelig fortrolig med græsk Poesi¹. – Længe varede deres Omgang ikke, for allerede 1806 forlod Koës i Selskab med P. O. Brøndsted Danmark for at begynde den mangeaarige Studierejse, hvorfra han aldrig skulde vende tilbage. Mocenni maa have staaet i Brevforbindelse med ham, for da Koës 1810 skulde rejse fra Italien til Grækenland, sendte han ham igen et latinsk Digt i Disticha, hvori han ønskede, at „den langhaarede Apollo“ vilde beskytte ham. Det hedder her om „det straalende Rom med det syvfoldige Aasyn“, at „denne By ikke har

andet tilbage end Smerten ved at have overlevet sig selv“, – en Udtalelse, der maaske er inspireret af Betragtninger i et Brev fra Koës. Mocenni beder tilsidst sin Ven om ikke at glemme ham paa de græske Strande, men sende ham en Hilsen med Vestenvinden². – Forbavsende sikkert mestrer han det krævende klassiske Metrum og viser ikke blot sine sproglige Kundskaber, men ogsaa en sikker musikalsk-rytmisk Sans. Det er et Vidnesbyrd om den solide humanistiske Dannelse, som Datidens berømte „Scuole pie“ (Scolopi) meddelte sine Elever.

Efter de mange fortvivlede Breve fra Aarene 1802–05 er det velgørende at møde en større Tilfredshed og munter Foretagsomhed hos den civile Enrico. Han havde stadig økonomiske Bekymringer, men led ikke ligefrem Nød, og man kan mærke, at han beskæftiger sig med Ting og Personer, der morer ham. Quirina begyndte at faa Besøg af hans Elever, som blev forsynede med Anbefalingskrivelser, og som han bad hende tage venligt imod. I Juli 1805 rejste Maleren Chr. Høyer til Rom efter kun seks Ugers Undervisning, men Enrico mente, at de nok vilde kunne tale sammen, hvis hun blot talte langsomt. Høyer skulde fortælle hende om Livet i Danmark og om den Broder, der saa gerne var kommet med ham i egen Person. Det var nu ikke Skæbnens Vilje, og halvt i Spøg, halvt i Vemod citerede Enrico et Udtryk, deres Moder ofte havde brugt: „Himmeriges Rige er ikke aabent for alle“³.

Quirina fik ogsaa andre Hverv end at tage venligt mod hans Elever, og det var ikke Smaating, hun efterhaanden skulde købe og sende til ham. Først og fremmest Violinstrengene, der var i saa høj Kurs herhjemme. Det kgl. Teaters Kapelmester Claus Schall havde bedt ham skaffe de dyreste Basstrengene, lige meget hvad de kostede, naar blot de var gode⁴. Men Enrico vilde ogsaa gerne have en stor Portion af de højeste Violinstrengene (cantini), der paa Grund af deres Skrøbelighed ikke holdt længe og hyppigt maatte udskiftes⁵. Forsendelsen var næsten det vanskeligste, da den mindste Smule Fugtighed kunde ødelægge selv den bedste Kvalitet. Strengene skulde derfor helst sendes over Land, og Emballagen blev nøje foreskrevet: de skulde lægges i godt olierede Svineblærer, disse igen i veltillukkede Terrakottahylstre, som saa skulde anbringes i en Kasse med Halm⁶. Af Brevene kan man se, at Quirina trofast efterkom hans Ønsker, og gennem hende udvidede han yderligere sine Handelstransaktioner med Italien. Der var gode Afsætningsmuligheder for Genstande af Alabast, og han bad hende sende seks etruskiske Lamper med forgyldte Bronzekæder til Ophængning under Loftet, dernæst 12 Par Søjler af hvid eller farvet Alabast med enkle Piedestaler og Kapitæler til Anbringelse paa Komoder, og endelig et Par mellemstore

Vaser. Af mindre Ting vilde han gerne have nogle Urner, Piedestaler til Lommeure og Blækhus. Mange af Genstandene var allerede bestilt hos ham, men foreløbig maatte Søsteren lægge Pengene ud eller skaffe Kredit, for han kunde ikke betale, før han havde Varerne og solgte dem. Som han meget rigtigt skrev til hende: „du ved nok, at Penge skaber Penge, og naar man ikke har noget at begynde med, er det vanskeligt at blive rig“⁷.

Ogsaa Enricos Venner satte Quirina i Arbejde. Een var interesseret i de smukke italienske Glas- eller Krystalperler, som var i høj Pris her i Landet⁸, en anden sendte hende to Louisd'ors, hvorfor der skulde købes den fine venetianske Teriak⁹. En Del af Kommissionerne blev udført, men Krigsurolighederne hindrede en videre Udvikling af de stolte Forretningsplaner. Det kneb ogsaa for Enrico at betale Søsteren de udlagte Penge tilbage. Han skyldte hende efterhaanden ikke saa lidt, da han foruden de Genstande, der skulde sælges, ogsaa havde faaet sendt en Del Bøger til Brug for sin Undervisning og sine Studier. Blandt disse kan nævnes Ruscelli's Rimordbog, Corticelli's Grammatik, en Retorik, en mytologisk Ordbog og Gianni's Poesier¹⁰. Af de sidste havde han ogsaa lovet „vor Professor Rabech“ et Eksemplar og var meget ivrig for at fremskaffe det¹¹. Andre havde givet ham i Kommission at bestille Alfieri's Værker, Cesarotti's Oversættelse af Ossian, Bottoni's Oversættelse af Youngs Nattetanker, Verri's Notte romane, Algarotti: Il congresso di Citéra, Diogenes Laertios': Om Filosofferne og Epiktets Haandbog¹².

Det var ikke ringe Krav, Enrico stillede til sin Søsters Hjælpsomhed, men en stor Glæde var det hende sikkert at skaffe ham de ønskede Bøger, fordi hun derigennem fik en Bekræftelse paa hans litterære Virksomhed. Den faldt i Traad med hendes egne Interesser, og hun følte sig uden Tvivl stolt, da hun gennem Sekretær Chr. Due, der i Juli 1806 rejste til Italien, modtog sin Broders dansk-italienske Grammatik¹³. Allerede ved Udsendelsen af denne Bog i Oktober 1805 havde han store Fremtidsdrømme og spurgte hende spøgende: „Hvad mener du om at læse i Firenze's Aviser, at den afskedigede Løjtnant E. Mocenni er blevet Professor i det italienske Sprog i København? Du ler, kan jeg tænke, men le du blot!“¹⁴ I det følgende Semester forelæste han over Alfieri's Tragedie Oreste for 35 Tilhørere¹⁵ og fortsatte 1806–07 med sine Sprogøvelser paa Universitetet. Til Støtte for sine Planer bad han Quirina skaffe sig Vidnesbyrd om sin Uddannelse fra Kollegiet i Volterra. Han mente, at hvis hun skrev til hans gamle Lærer Padre Bacci og hilste ham kærligt, vilde det være en god Vej¹⁶. I Juni 1807 vovede han da omsider at indsende en Ansøgning til Kronprinsen „om at vorde ansat som

extraordinair Professor ved Kjøbenhavns Universitet for at kunne holde offentlige Forelæsninger over det italienske Sprog“, og i det Tilfælde, hans Begæring blev opfyldt, ansøgte han tillige om en Understøttelse paa 300 Rd., som skulde afbetales med 40 Rd. aarlig. Universitets- og Skoledirektionen tilføjede følgende anbefalende Ord: „Siden sin Fratrædelse fra den militaire Løbebane har han uafbrudt fortsat sine Studeringer, og fornemmeligen dyrket Sprogene isærdeleshed sit Modersmaal, det italienske, hvori han har udarbejdet en original Sproglære, der blev trykt i Aaret 1805 og optaget med Bifald. I de to paafølgende Vintre holdt han med Held private Forelæsninger over det italienske Sprog og Litteratur, og har i denne Tid begyndt at arbejde paa et italiensk-dansk og dansk-italiensk Lexicon“¹⁷.

Skønt Enrico havde skrevet til sin Søster, at man vanskeligt kunde opnaa en Professorpost uden Protektion, vilde det maaske dog være lykkedes for ham, da Universitets- og Skoledirektionen aabenbart var ham venligsindet, og der faktisk var god Brug for Undervisning i Italiensk. Men den truende Krig med England standsede alle Planer om Nyudnævnelser, og under 25. Juli resolveredes det om denne for Enricos Fremtid saa vigtige Sag: „Udsættes, indtil om Universitetets Anliggender nærmere foretages“¹⁸. Udsættelsen blev af afgørende Betydning, for da han under Københavns Bombardement atter traadte ind i Hæren, fik hans Liv en ganske anden Retning.

3. Forsoning med Faderen

Fra Aarene 1805–07 er der bevaret mange og lange Breve til Quirina, og de giver ikke blot Oplysninger om Enrico som Lærer og Handelsmand, men viser ogsaa, at Familien i Italien paa forskellig Vis søgte Underretning om hans Liv og Færden i det fremmede Land. Søsteren skrev til ham om disse Forespørgsler, og han svarede overlegent, at det ingenlunde undrede ham og heller ikke skræmmede ham. Hvis blot Familiens Hjemmelsmænd i Danmark var upartiske, sandfærdige og uden forudfattede Meninger, kunde de ikke skade ham, men det var jo en kendt Sag, at den Slags Oplysninger blev tilvejebragt paa anden, tredje Haand, saa at de var ret upaalidelige. Desuden var de, der skulde anstille disse Undersøgelser, ofte bundet af personlige Interesser, enten for at tækkes den, der havde givet dem det i Kommission, eller ledet af Uvilje mod den stakkels Djævel, der blev dømt eller frifundet uden at vide nogetsomhelst om Sagen. Han gad vide, hvad man havde skrevet om ham, og var glad for at høre, at hans Bedømmelse ikke var faldet værre ud. Resultatet var i hvert Fald blevet, at Quirina vilde have en

Forsoning i Stand mellem ham og Faderen, og hun bad ham derfor skrive og fortælle denne om sin Udtrædelse af Hæren, som hun alene havde været vidende om. Enrico var oprigtigt glad ved Tanken om en mulig Udsoning og forsikrede, at det ikke var af egoistiske Grunde: „jeg søger intet, kræver intet, ønsker intet andet, end at han vil anerkende mig som sin Søn, og som en Søn, der maaske har elsket ham og elsker ham mere end Brødrene“¹.

Af de Forbindelser, Quirina havde haft med Danmark vedrørende Broderens Forhold, kendes de to. Fra Grev Baudissin havde hun hørt om „Affæren med en Enke“, og denne Udtalelse havde fremkaldt den ovenfor omtalte lange Redegørelse fra Enrico². Men hun havde ogsaa skrevet til den katolske Præst padre Holtzförster, der i sit Svar sendte hende et Brev, han i Oktober 1806 havde modtaget fra hendes Broder. Paa det Tidspunkt var Stridighederne med Madam Frey forlængst overstaaet, saa det var af en anden Grund, de to Mænd var kommet i Kontakt med hinanden. Enrico havde i Juli 1806 modtaget en Kasse med Violinstrengene gennem Holtzförster, og Præsten maa senere have rettet en Forespørgsel til ham, hvorfor han ikke havde meddelt sin Søster, at Kassen var ankommet. Holtzförster havde brugt det Udtryk, at det „vakte Uro i Familien“, og det var nok til at ophidse Enrico, saa at han sendte et heftigt, men dog værdigt Svar. Det paagældende Brev, skrevet paa elegant Fransk, blev uden hans Vidende videresendt til Quirina og gjorde sikkert et stærkt Indtryk paa hende og Faderen. Da det giver et karakteristisk Billede af Enricos Syn paa sig selv og sin Situation, skal det gengives i sin Helhed.

7 – 10 – 1806.

Ærværdige Fader!

Jeg er meget forbavset over, at man er urolig for den Kasse, som jeg modtog fra min Søster for nogen Tid siden. I den Anledning har jeg den Ære at meddele Dem, at hun omgaaende blev underrettet derom³, og at jeg hvert Øjeblik venter et Svar. De siger i Deres Brev, at den omtalte Kasse volder Uro i denne Familie. Hvilken Familie? Sikkert ikke den, hvis Navn jeg bærer. Jeg havde en Fader, der holdt af mig, og jeg modtog tidligere nu og da Penge fra ham, men nu – ak! Det er snart seks Aar siden, jeg hørte fra ham, og man har endogsaa forbudt mig at skrive til ham. Jeg beklager mig imidlertid ikke, maaske har jeg kun altfor vel fortjent det. Gud velsigne hans gamle Dage.

Jeg havde ogsaa en Moder, som elskede mig, Døden berøvede mig hende. Jeg har Brødre, som kun er det af Navn, og som i mig kun ser en elendig, som de har Ret til at foragte.

De ser saaledes, at den Familie, jeg kan regne med, begrænser sig til en kær Søster, som elsker mig, og som ikke kan være urolig for den omtalte Kasses Skæbne, da jeg har oplyst hende om alt, hvad der kunde interessere hende desangaaende.

Med Hensyn til min Opførsel, mine Beskæftigelser kan jeg kun sige Dem, at jeg ikke har andre Hjælpekilder for at leve hæderligt end min Flid og mine Evner. Jeg giver Timer i fransk og italiensk Sprog, og det optager mig tilstrækkeligt, til at jeg ikke er helt ledig, heller ikke savner det nødvendige. Hvis De vilde forunde mig Æren af en Samtale, kunde jeg maaske give Dem Oplysninger, som kunde retfærdiggøre min Opførsel og tilfredsstille Deres Undersøgelser.

Mocenni.⁴

Den smertelige Resignation og stolte Selvhævdelse, der taler ud af dette Brev, er meget forskellig fra de tidligere Aars Desperation. Man forstaaer, at Faderen begyndte at tro paa en Udvikling og Modning af Sønnens Karakter, og at han igen overvejede at faa ham hjem. Quirina havde mysteriøse Planer, som end ikke Enrico blev indviet i, og som heller aldrig blev realiserede, saa at man ikke kan vide, hvori de bestod⁵. I Juni 1807 var der imidlertid kommet en direkte Forbindelse mellem Fader og Søn, og Ansano havde lovet at sende Penge og Tøj⁶. Enrico havde Brug for begge Dele, for det kneb med at betale Huslejen, og naar Folk forbavsedes over at se ham saa velklædt med den ringe Indtægt, han havde, kunde han betro sin Søster, at han ikke havde Skjorte paa Kroppen, – men det var kun, hvad han var vant til!⁷ Saa meget smukkere var det, at han skrev til sin Fader om at sende Penge til Quirina i Stedet for til Danmark, saa at hun paa den Maade kunde faa Dækning for de Udgifter, hun havde haft for ham. Han vilde ikke modtage en Øre fra Faderen, før han havde betalt sin Gæld til hende⁸. – Ogsaa dette Karaktertræk maa have talt til hans Fordel hos Fader og Søster, men selv om de vilde have strakt sig nok saa vidt for at faa ham tilbage til Hjemmet, rejste der sig pludselig en uovervindelig Hindring for Rejsen: Københavns Bombardement og de følgende Aars Krigstilstand i Danmark.

1. *Bombardementet 1807*

Trods sin stærke Uvilje imod Militærstanden betænkte Enrico sig ikke et Øjeblik paa som andre danske Mænd at melde sig til Forsvarstjenesten, da Landet blev angrebet. Han blev indrulleret i Nordre Sjællandske Landeværnsregiment under Kammerherre, Oberst Lorenz Schrödersee's Kommando¹ og slap saaledes for at tjene under sin tidligere vrangvillige Chef, Generalmajor Lemming ved Marinekorpset. Landeværnsregimentet var oprettet i Januar 1801 og bestod af det fra Regimenterne udgaaede, uddannede Mandskab, og det var Tanken, at dette Værn skulde bestaa uafhængigt af Liniehæren (den staaende Hær)². I Efteraaret 1807 blev der god Anvendelse for Landeværnet, da Størstedelen af de regulære Tropper laa i Holsten under Kronprinsens Ledelse.

Om Enricos Oplevelser i de frygtelige Septembredage ved man kun meget lidt. Han var et Par Gange i Fare, men slap helskindet fra Bombardementet, under hvilket han paa en af Bastionerne kommanderede en Afdeling Infanteri³. I Brevene til Hjemmet afholdt han sig fra enhver Art af politiske eller militære Oplysninger for, som han skrev, at spare Censuren for Arbejde⁴. Ad anden Vej er der dog bevaret et lille Øjebliksbillede fra Kampene paa Voldene. Da han 1811 paa Hjemrejsen til Italien opholdt sig nogle Maaneder i Paris, aflagde han pligtskyldigst Visit hos Danmarks daværende Minister i Frankrig, Generalmajor Grev Ernst Frederik v. Waltersdorff, der 1807 havde været øverste Chef for Landeværnet. Besøget gav Enrico Anledning til i sin Dagbog at omtale denne Mand „der som Militær ikke havde vist andre karakteristiske Egenskaber end et utaaeligt Hovmod“. Som Eksempel paa Generalens Frygtsomhed, „der havde gjort ham berygtet i dansk Historie“, fortæller Dagbogen en lille selvoplevet Begivenhed fra den 3. September 1807 om Morgenen. Waltersdorff var paa sin Runde udenom Byen kommet til Enricos Kompagni, og da han var steget af Hesten, søgte han straks i en nærliggende Mølle Værn mod de Bomber og Kugler, der regnede ned. Et Øjeblik efter ramte en Bombe Bastionen, men ikke med saa megen Styrke, at den sprang. Den borede sig lidt ned i Jorden, og da Soldaterne havde gravet den ud, bragte de den hen til Generalen for at vise ham den. Men han trak sig forskrækket tilbage og raabte: „væk, væk med Bomben, – hvad Fanden, den er maaske endnu antændt“. Soldaterne

brast i Latter, og Waltersdorff red hurtigst muligt bort. – Som en afsluttende Spydighed bemærker Enrico, at han ikke kender Waltersdorffs Kvalifikationer som Minister, men at den ydre Apparition i hvert Tilfælde er i Orden⁵.

Den unge Italiener slap altsaa gennem Farerne med Liv og Lemmer i Behold, men han maatte dele Skæbne med de mange danske, der ved Branden mistede alt, hvad de ejede. Han boede paa den Tid i Krystalgade 60, og i den sidste Bombardementsnat nedbrændte Huset totalt. Da han var fraværende i Tjenesten, reddede han ikke det mindste, Møbler, Sengeklæder og personlig Garderobe, alt gik op i Luer. Han indsendte derfor den 12. Oktober en Ansøgning til Generalitets- og Kommissariatskollegiet for at opnaa en Erstatning og anslog sit Tab til 260 Rd. Courant, hvad hans Vært kunde bevidne. Ansøgningen var ledsaget af to Anbefalinger, den ene fra hans nærmeste Overordnede, Major Klauman, der udtalte, at han „ved alle Leyligher har viist sig som en meget brugbar Officier“, – den anden fra Oberst Schrödersee, der erklærede, at han „nu i Kriigens Tiid ved Landevernedt med megen Fliid har gjort sin Tieneste“, og som yderligere anbefalede ham, fordi han var „en nødlidende Mand“⁶.

Men der var mange nødlidende Mennesker i de Dages København, og den 24. Oktober modtog Enrico et Afslag, fordi han ved sin Indtræden i Landeværnet havde faaet 100 Rd. til sin Ekvipering⁷. Han lod sig dog ikke forknytte og indsendte fire Dage efter en ny Ansøgning, hvori han indrømmede at have modtaget de omtalte 100 Rd. og samtidig med fuld Føje understregede, at Størstedelen af de Sager, han havde anskaffet for disse Penge, var brændt sammen med hans øvrige Ejendele. Han bad derfor paany om Hjælp, idet han henviste til sin „yderst ubehagelige Forfatning“. Schrödersee havde paategnet ogsaa denne Ansøgning med Ordene: „Da at Lieutenant Mocenni er yderlig fattig! og en meget braf og brugbar Officier! saa anbefaler jeg ham til en Understøttelse af Generalitetet“⁸.

Noget Svar paa den fornyede Ansøgning har ikke kunnet findes, og nogen direkte Erstatning har man sikkert ikke villet yde, fordi der var altfor mange i samme Situation, men da Enrico den 18. Januar 1808 fik bevilget et Gratiale paa 100 Rd. „til sin Equipages Anskaffelse“, var det vel en Godtgørelse tildelt paa en anden Maade⁹. Den 4. Januar var han, som under Kriigen havde gjort Tjeneste „ad interim“, blevet ansat som Premierløjtnant ved det nordre sjællandske Landeværnsregiment¹⁰. Allerede i Februar blev Landeværnet dog ophævet som særlig Institution og forbundet med Liniehæren som annekterede Bataljoner. Enrico kom

derved til at staa i Norske Livregiments 3. Bataljon under Kommando af Major E. v. Bülow¹¹.

Foruden de ovenfor omtalte Anbefalinger fra hans Overordnede er der bevaret andre Udtalelser, der giver Mocenni det smukkeste Vidnesbyrd som Officer. Paa de saakaldte Konduite-Lister over Officererne fra nordre sjællandske Landeværn har Oberst Schrödersee den 9. November 1807 besvaret de forskellige Spørgsmaal vedrørende Mocenni saaledes: Om Konduiten i og udenfor Tjenesten „god“. – Om de kender Tjenesten og kan føre Kommandoen, som sig hør og bør „Ja“. – Om den dem betroede Bataljon, Kompagni ell. lign. er i god militær Orden og Disciplin „bestyrer nu 2det Compagnie med Orden og Disciplin“. – Til sidste Spørgsmaal, som blot drejede sig om eventuelle videre Bemærkninger, oplyste Schrödersee, at Mocenni „ernærer sig ellers som Videnskabsmand“¹². – Kun 10 Dage senere karakteriserede Schrödersee ham paa en anden Konduite-Liste saaledes: „Hans Konduite: god, har Sprogkundskab“¹³. Sammenligner man disse Udtalelser med den samtidige Bedømmelse af andre Officerer i Landeværnet, er Mocennis absolut blandt de bedste, og Vanskeligheden var paa det Tidspunkt netop, at der savnedes dygtige Befalingsmænd. Muligvis var det derfor sandt, da han skrev til sin Fader, at han havde ønsket at træde tilbage igen fra Militærtjenesten efter Flaadens Udlevering, men „Kongen lukkede min Mund ved at sige: jeg har Brug for dygtige Officerer, og jeg haaber, De ikke vil afslaa den Stilling, som jeg tilbyder Dem under nærværende Omstændigheder“¹⁴.

Iøvrigt havde Enrico vel ikke noget Valg, fordi Undervisningen nu var en altfor usikker Indtægtskilde. Men den nyudnævnte Premierløjtnant i Norske Livregiment var alt andet end glad, og et Brev til Faderen viser hans Skuffelse over de bristede Forhaabninger om at komme hjem: „hvis min sunde Sans ikke forbød mig det, vilde jeg tro paa en Forbandelse, der hvilede over mig. Nu var jeg forsonet med min kære Fader, i Harmoni med mine Brødre og havde gode Udsigter for Fremtiden, og saa synes det hele kun at være en Feberdrøm“. Han havde tilmed ligget syg i tre Uger og var endnu ikke rask, saa man maatte virkelig have „en jernhaard Sjæl og en mere end stoisk Uforstyrrelighed for at udholde saadanne Skæbneslag“¹⁵.

2. *Anklagedigtet mod England. – Sara Lind*

Ikke desto mindre var denne stoiske, staalsatte Sjæl blevet digterisk inspireret af Krigens Begivenheder og af den fælles patriotiske Begejstring. Kun tre af de mange større og mindre Digte, Enrico har skrevet,

er blevet udgivet selvstændigt i Trykken, og det ene er hans flammende Angreb paa den engelske Nation¹. Det er skrevet paa Italiensk og udkom i Foraaret 1808 med Titlen: „Alla Nazione Inglese“. Som Motto har han sat et Citat af Vergils Æneide, der anslaaer hele Digtets Tone: „gid Guderne vil betale dig for denne Forbrydelse med den Tak, du har fortjent og give dig din forskyldte Løn, – hvis der da i Himlen er en Samvittighed, som tager sig af saadanne Ting“².

Digtet er skrevet som en Canzone i Petrarcas Form, kun er det længere end Petrarcas Canzoner, der højst har ti Vers, medens Mocennis har 14. Den for Petrarca karakteristiske Afslutning, et ganske kort Vers, en „Afsked“ (congedo), har Mocenni ikke. Hvert Vers har hos ham 14 Linjer, der paa klassisk Vis skifter mellem 11 og 7 Stavelser, men ellers er Versopbygningen mere fri end hos Forbilledet. Petrarca deler altid hvert af Canzonens Vers i to Dele, hvoraf den første atter deles i to ligestore Halvdele, indbyrdes forbundet ved kunstfærdige Rimslyngninger. Sidste Del, der kan være større eller mindre, er ved et enkelt Rim knyttet til første Del. – Hos Mocenni udgør hvert Vers en Enhed, som ikke lader sig dele hverken ved formelle eller indholdsmæssige Bestemmelser. Heller ikke har han saa stor en Overdaadighed af Rim som Petrarca. Men saadan som det første Vers er anlagt, udformes alle de følgende, saa at Kompositionen ligger ganske fast. Stavelsetællingen er ogsaa overalt korrekt, naar man regner med de italienske Regler for Overtrækning af Vokaler og for Diftongers skiftende Værdi efter deres Placering i Verslinjen. En grafisk Fremstilling vil lettest anskueliggøre Opbygningen af det enkelte Vers samt Rimfordelingen.

1.	11	Stavelser	a.
2.	7	„	b.
3.	11	„	c.
4.	7	„	d.
5.	7	„	d.
6.	11	„	e.
7.	7	„	a.
8.	7	„	b.
9.	11	„	f.
10.	7	„	g.
11.	7	„	c.
12.	7	„	f.
13.	11	„	h.
14.	11	..	h.

Som det ses rimer 1. og 7. Linje, 2. og 8., 3. og 11., – desuden rimforbindes 4. og 5., 9. og 12 og 13. og 14. Linje. Kun Linje 6 og 10 staar isolerede med egen Udgang. Naar Verset ikke føles særlig melodiosøst trods de talrige Rim, er det, fordi der er lidt langt mellem de rimforbundne Linjer. Ligesom i de latinske Digte viser Enrico sig som en sikker Rytmer, kyndig i Prosodiens mange Finesser og med et baade malende og smagfuldt Ordvalg, der indeholder adskillige Former fra Dante, Petrarca og Ariost. Disse antikverede Ord er ikke anvendt som versifikatorisk Nødhjælp, men for at give Indholdet Højhed og Patos.

Digtet virker stærkt retorisk, tungt af blomstrende Billedtale og hyppige Gentagelser, – Romantik uløseligt forbundet med klassisk Tradition. Men bag den overvættets Ordpragt føles en dyb Smerte og Harme, en ægte Fædrelandsfølelse. Ikke for intet havde Enrico levet 11 Aar i Danmark og nu delt Kampens Farer og det sørgelige Tab med sine danske Landsmænd. Han begynder med en djærv Udfordring til det engelske Folk:

„Hvorlænge skal du gaa hovmodig over dine Forbrydelser, du urene Slægt af England? Og hvorlænge skal din grænseløse Frækhed forblive uhævnnet? Hvorlænge vil du vove, hoffærdig af dit indbildte Herredømme, at trodse hele Verden, og uden Tro, overmodig, træde Naturens hellige Baand, Folkenes Rettigheder under en ugudelig Fod, medens du løfter din dumdristige Pande, paa hvilken Vanæren er indskrevet med Blod“.

De følgende Vers skildrer, hvorledes Hævnens Gud allerede svinger sit Ildsværd over den forbryderiske Nakke, og at de Bønner, der i de engelske Kirker bliver opsendt om Sejr, derfor er unyttige. Englands Overfald paa Frankrig og Napoli har vist en despotisk Vilje til at lægge frie Folk i Lænker, og det sidste Offer har været det fredelige Danmark.

„Din var Skylden, da jeg saa den rolige By omgivet af en barbarisk Skare, da Ødelæggelse, Død, Undergang regnede ned over den ulykkelige Stad fra hundrede morderiske Maskiner. Dit var Værket, Albion, nyd det, se Byen lide sin uværdige Skæbne, undertrykt, men ikke besejret. – Din var Skylden, da jeg saa fortvivlede Mødre om Natten, midt i Rædslen, midt i den pibende Lyd fra de ildsprudende Kugler, ved Lyset fra de brændende Huse, med nøgne Smaabørn trykkede til Brystet, i mørke smudsige Klæder.“

De morderiske Kugler dræbte eller sønderlemmede Byens Borgere, – „brusende som Ørne“ for de gennem Luften og antændte Huse og Kirker. Da Frue Kirketaarn faldt, opløftede Fjenden „jublende Skrig“, og det hedder dramatisk: „en hellig Gysen af Rædsel greb den fortvivlede

By og knugede den, – Dalen rystede ved den frygtelige Jubel, og Havet stønnede over en saa uhørt Gudløshed“.

Efter disse Beskrivelser, der i al deres romantiske Gru er virkelighedstro og aabenbart selvoplevede, fortsætter den unge Krieger med at paakalde Modstandsviljen hos „de to Nationer, som et fælles Baand holder tæt forenede, og som af to Riger danner eet“. Det maa ikke være saadan, „at Fremtidens Mennesker, som fødes af os, skal foragte vor Ynkelihood i deres Hjerter og rødme over at nedstamme fra os“. Han mindes Forfædrenes glørværdige Eksempler, „endnu er Tordenskjolds og Juels Æt ikke udsukt“, og som en Fanfare klinger det næste Vers, hvor han skildrer den fælles Arbejdsindsats for at genopbygge en ny Flaade.

„Men allerede medens jeg taler, tilbyder Hundreder af flittige Arme en frivillig Ydelse af Arbejde og Sved, utrættelige til Hjælp for Fædrelandet; Hundreder af gamle Ege og Bøge bøjer villigt den høje Krone for dygtige Øksers Slag, andre gynger allerede forvandlede til nye Skikkelser paa Havets Ryg, modne til Hævn. Fædrelandet løfter Fanen højt, og Strandbredden genlyder af glade Raab.“

Slutningsverset er et Varselsraab til Britannia: „Vend nu fræk tilbage for at gentage dit Forehavende med List, Ild og Rov, – lad blot de slangehaarede Furier fra Tartaros' Afgrund komme med dig i Spidsen for 1000 bevæbnede Skibe, og lad de grumme Erinnyer ryste deres dystre Fakler, der er tændt i Flegeton; kom, men vid, at paa den baltiske Kyst venter dig urokkelig to Nationers forhaanede Ære, Ønsket om Hævn, Xerxes' Skæbne, Skam og Undergang: at Sjælland ved dig maa blive Salamis.“

Udgangen er pompøs og et Vidnesbyrd om, at der bag det romantiske Klædebon var en klassisk skolet og antikt følelse. Det er næsten, som man i Mocennis Digt ser den gamle og den ny Tid tage Livtag med hinanden. Harmonisk er det ikke blevet, men fængslende, fordi det trods mange Clichéer er et Udtryk for oprigtige Følelser.

Fra Aaret 1808 er der bevaret endnu et italiensk Digt fra Mocennis Haand, dog af en mere intim, stilfærdig Karakter. Det blev trykt i Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn³ og er en smuk Sonet i Anledning af Medaljør P. L. Gianellis Død i December 1807. Der har sikkert været en personlig Forbindelse mellem de to Mænd, da Gianelli, skønt født i København, var af italiensk Afstamning og kun 12 Aar ældre end Enrico, men noget Vidnesbyrd derom er ikke bevaret. Den strenge Sonetform er nøje overholdt⁴, uden at Rimene derfor virker søgte, og Tanken er den samme som i Mindedigtet over Botanikeren Wahl, hvor Linné bragte sin Elev en sidste Hilsen ved Graven. Her er det Naturen, der græder, fordi den var Gianellis Moder, Hustru og Ledsagerinde til den

sidste Time. Grebet af Smerte over Kunstnerens Død sønderbryder den hans Gravstikke og Mejsel og staar saa, hyllet i sin brune Kappe, paa det kolde Marmor, der skjuler hans Legeme. Den tier, en ophøjet Tavshed, der rummer alle Følelser og siger mere end mange Ord.

Naar Enrico i 1808 følte sig inspireret til to saa højst forskellige Digte, skyldtes det maaske ikke alene Fællesfølelsen med det danske Folk og personlig Sorg over en mistet Ven, – der var muligvis en Liden-skab af ganske anden Art, som netop da brændte i hans Hjerter og gav hans Musa Vinger. Kort efter Bombardementet var han flyttet hen i Pilestræde til en Familie Lind, der bestod af to Brødre og tre Søstre. Moderen var død for mange Aar siden, og Faderen, der var Forgylder, var død i Juli 1807⁵. Af de to Brødre fortsatte den ældste foreløbig Faderens Haandværk⁶, og efter hans Mening kunde Søstrene, den 31 aarige Marie, den 26aarige Henriette og den 19aarige Sara nu passende flytte hjemmefra og klare sig selv ved at tage Tjeneste. Bohavet blev derfor delt imellem dem⁷. Sara havde under Enricos Febersygdom i Januar 1808 vist ham megen Hjælpsomhed, og da hun var ulykkelig ved Tan-ken om at skulle staa alene, foreslog han hende, at de flyttede sammen. Han havde jo mistet alle sine Ejendele ved Branden, og hun havde de nødtørftigste Møbler til en lille Lejlighed. Naturligvis var der foruden fornuftbestemte Grunde ogsaa varmere Følelser imellem dem, og de grundede da et fælles Hjem, der bestod i henved tre Aar, indtil Enrico maatte rejse. Efterhaanden som han fik større Indtægter, supplerede han Bohavet med det, de trængte til, og de fik Raad til at flytte til en bedre Lejlighed. Hun passede Huset, vaskede, lavede Mad, og Enrico syntes senere, at han aldrig havde levet sorgløser end disse sidste Aar i Danmark⁸.

3. *De spanske Tropper*

Det var i Foraaret 1808, Enrico og Sara fandt hinanden, men herom blev Familien i Italien naturligvis ikke underrettet. Foruden den personlige Lykke, han havde faaet ind i sit Liv, havde han stadig den Glæde at være i god Forstaaelse med sin Fader, og der afgik nu Breve skiftevis til denne og Quirina. I Sommeren 1808 var han udstationeret paa Sjælland for at være Tolk mellem de spanske Tropper og den danske Be-folkning, og ikke uden Stolthed fortalte han Faderen, at Kongen havde udvalgt ham til den Opgave¹. Maaske er det en Sandhed med Modifi-kationer, men Frederik VI var faktisk medbestemmende i selv de mindste Detaljer vedrørende Hæren. I hvert Fald var det nærliggende at vælge

en Italiener til et saadant Hverv og tilmed en Italiener med Mocennis Sprogne. Han var da ogsaa forbavset over den Lethed og Hurtighed, hvormed han var kommet paa Talefod med Spanierne, saa at han efter to Maaneders Forløb talte og skrev Spansk flydende. Han maatte dog indrømme, at det var „et gigantisk Hverv“ at forlige de fremmede Folk med Danskerne, da deres Livsvaner, Karakter og Temperament var saa højst forskellige².

Det Brev, hvori han fortæller Ansano om sit Arbejde med de spanske Tropper, er skrevet i Sorø den 24. August 1808, men han omtaler ikke med eet Ord det Mytteri, der i samme Maaned havde fundet Sted, og som gav Stødet til, at de fremmede kom bort³. Sandsynligvis var det umuligt at lade saadanne Nyheder passere Censuren, – der havde ellers været Stof nok til dramatiske Beretninger. Kun med stor Uvilje var Spanierne kommet til Danmark, hvor de om ikke formelt saa dog reelt stod under fransk Kommando. De samtidige Omvæltninger i deres Fædreland blev saa vidt muligt skjult for dem, men da Joseph Bonaparte i Juni 1808 havde besteg den spanske Trone, og de nationale Oprørsbevægelser bredte sig over hele Spanien, var det i Længden umuligt at holde de menige Soldater i Uvidenhed. Hjulpet af engelske Skibe forlod de spanske Tropper Fyen under Ledelse af deres General Marquis de la Romana, og paa Sjælland ulmede Uroen overalt. Den 31. Juli kom det i Roskilde til saa alvorlige Tumulter, at en fransk Officer blev dræbt, og den derværende franske General Fririon og hans Stab maatte under Livsfare og forklædt i danske Uniformer om Natten flygte til København. Det er uvist, om Mocenni har oplevet denne uhyggelige Begivenhed, men da han fra 18. Maj til 15. August var udkommanderet som Medhjælper ved Kommandantskabet i Slagelse og Roskilde, er det ikke umuligt⁴. For at sikre sig mod yderligere Overgreb fra de oprørske Tropper blev de spanske Officerer efter Roskilde-Affæren internerede i forskellige sjællandske Landsbyer, medens Underofficerer og menige Soldater blev ført til København og indkvarterede i Fangeskibene paa Holmen. Her fik Mocenni atter Opsyn med dem⁵, indtil de sidst i September blev sendt bort fra Sjælland for at overgives til Fransk mændene⁶.

Til Trods for det Besvær, de mange urolige Hoveder maatte forvolde, var det utvivlsomt en spændende og festlig Oplevelse for Enrico at leve imellem dem. Deres straalende Uniformer maa have tiltalt hans Fantasi, deres paa samme Tid barnlig-godmodige og hidsig-ansvarsløse Temperament har ikke været saa fremmedartet for ham som for de tungere nordiske Gemytter. Om deres Sang og Dans, selv i Fangenskabets Dage, er der bevaret flere Beretninger, ligesom om deres for

Danskere højst mærkværdige Kogekunst⁷, – altsammen noget, som sikkert har frydet en Italieners Øre, Øje og Gane. Skade kun, at det som altid var knapt med Lønnen. Medens de udenlandske Løjtnanter fik udbetalt 1½ Rd. daglig⁸, var Diætpengene for de danske kun 1 Rd., hvad der vakte en Del Misfornøjelse. For sine 90 Dages Tjeneste fra 18. Maj til 15. August tilkom der saaledes Mocenni 90 Rd., hvoraf han foreløbig fik udbetalt de 50, men da han manglede Penge, hævdede han yderligere 106 Rd. ved andet jyske Infanteriregiment, saa at han havde optaget 66 Rd. mere, end der tilkom ham. Højst alarmeret over en saa egenraadig Handling indsendte hans Foresatte Oberstløjtnant Hans Beck en Skrivelse til Kongen, hvori han fremstillede den beklagelige Forseeelse og spurgte, om Mocenni nu efter den 16. August fremdeles skulde have Diætpenge under sit Ophold i København⁹. Sagen ordnedes med megen Diplomati og Hensynsfuldhed paa den Maade, at den lovlige foretagssomme Italiener fik udbetalt et Gratiale paa 100 Rd. – sandsynligvis som Anerkendelse for hans Arbejde med Spanierne – men at han deraf skulde tilbagebetale de 66 Rd., han skyldte Norske Livregiments Kasse. Diætpengene beholdt han, og de blev ham udbetalt, saa længe han førte Opsyn med de afvæbnede spanske Tropper¹⁰.

4. Fremtidsplaner og dagligt Liv

Brevet til Ansano fra August 1808 og et følgende til Quirina fra December¹ er præget af megen Bekymring for den voksende Dyrtid. Faderen havde sendt ham 50 scudi (nu lig 200 Rd.) gennem Grev Baudissin, men hverken Brev eller Penge var kommet frem. Enrico fortalte, at det var umuligt at indfri en Veksel her, da den slet ikke blev accepteret, og at dansk Valuta stod saa ringe, at der for 100 Mark i Hamburgs Bank kun blev udbetalt 68¹/₃ i Sedler i København. Den eneste Mulighed for Hjælp hjemmefra vilde være en Sending paa 100 af de højeste Violinstreng og 20 Basstreng af samme Bonitet som de sidste, – ogsaa de betaltes nu med Fantasipriser. Silketøj var heller ikke til at skaffe i Danmark, saa selv om Portoens skulde være høj, kunde der tjenes godt paa saadanne Varer. Han havde endvidere udklækket den Plan, at Ansano i Milano skulde udbetale 100 Denarer til den unge Teatermaler Arnold Wallich, der var paa Vejen hjem fra Italien. Saa vilde Malerens Fader Købmand Wallich give Enrico det tilsvarende Beløb i København.

Meget kønt sender han i Brevet til Quirina de kærligste Hilsner til Faderen: „sig ham, at intet i Verden mere kan tage Modet fra mig, nu da jeg har den indre Vished, at han holder af mig og er min Ven lige-

som før“. Og som endnu et Bevis paa den store Familieforsoning, der havde fundet Sted, var der i Ansanos Brev vedlagt en lille Skrivelse til Broderen Vittorio, som den 28. Juni 1808 havde taget den medicinske Doktorgrad i Siena². Enrico lykønskede til den Vej, Vittorio havde valgt, og som han sikkert vilde gøre Ære. Den var mere indbringende og mindre farlig end den militære Løbebane, hvor man gik mellem Klipper og Afgrunde og hvert Øjeblik kunde knække Halsen. Med en ældre Broders Overlegenhed skrev han tilsidst, at Vittorio nu kun manglede lidt Verdenserfaring for at blive helt Mand. Livet var nemlig en bedre Læremester end alle Bonaccinas moralske Dogmer³.

Antagelig var Vittorio ikke helt tilfreds med Tonen i dette Lykønskingsbrev, som nok har saaret hans Forfængelighed. Han havde store ambitiøse Planer. Først vilde han til Pavia for at fortsætte sine medicinske Studier, og derefter haabede han at opnaa et Stipendium, saa han kunde rejse til Paris og blive der i flere Aar. Skønt Ansano var stolt af ham, fordi alle ansaa ham for en vordende Professor, var han ikke blind for de store Brist i Vittorios Karakter. I et Brev til Quirina kalder Faderen ham simpelthen „Egoisten“ og taler om, hvor mange Goder han har nydt i sit Hjem sammenlignet med det lidet, Enrico har modtaget. Vittorio havde haft sit Ophold gratis og brugt en Mængde Penge til Doktorgraden, til Bøger og til Ombygning og Udsmykning af de forskellige Værelser, han skiftevis havde beboet i Huset. Men naar der var Brug for hans Hjælp, gik han altid sin Vej. Han var fuld af Præentioner, og intet af Børnene havde kostet saa meget som han. Alligevel var Ansano rede til at støtte ham i Pavia og Paris og spurgte forsigtigt, om Quirina kunde være med, f. Eks. med 200 scudi aarligt⁴.

Men hvis Vittorio skulde have al rimelig Hjælp, saa vilde Ansano ikke forfordele Enrico. Naar han nu var saa ivrig for at vise sig som den retsindige Fader, der holdt lige meget af alle sine Børn, skyldtes det ikke blot Forsoningen med Enrico, men ogsaa at han i December 1808 havde overdraget sin Forretning ved Piazza del Campo til en Købmand Antonio Lunghetti og nogle Aar tidligere havde delt sin Formue i lige store Dele mellem Sønnerne, dog saaledes at han selv stadig havde Brugsretten og Renterne⁵. Grunden til Salget var den, at han vilde have mindre Arbejde, og Vingaardene paa Landet samt nogle Ejendomme i Byen gav ham fortsat rigelig Beskæftigelse og Mulighed for Fortjeneste. I Bandinis Dagbog kommenteres Begivenheden med den Betragtning, at Ansanos Sønner alle var godt i Vej, Enrico som Militær, Vittorio som Dr. med. og Fabio som vordende Kirurg⁶. Epileptikeren Silvestro nævnes slet ikke. Han døde den 28. September 1809⁷ uden at dette Dødsfald

overhovedet omtales i Familiebrevene, saa han var sikkert i den Grad nedbrudt, at han maaske ikke engang boede hjemme den sidste Tid.

Da Enrico havde hørt om Faderens Dispositioner, spurgte han sin Søster, om det var muligt at faa et Arveforskud paa 300 scudi til Hjælp under de vanskelige Pengeforhold i Danmark, men han skyndte sig at tilføje, at hun ikke maatte aabne Munden om dette Forslag, hvis hun troede, det vilde give Anledning til Misstemning. En aarlig Understøttelse vilde han derimod ikke gøre Krav paa, da det vilde være uretfærdigt mod Brødrene⁸. Quirina sendte sin Fader Brevet, og skønt Ansano slet ikke blev vred over Anmodningen, var han paa den anden Side absolut uvillig til at angribe Kapitalen. I to Breve til Quirina og Enrico fra 11. og 21. September 1809⁹ forklarede han sine Grunde og meddelte, hvordan han tænkte sig at ordne Forholdet paa den retfærdigste Maade. Han kunde ikke sende Enrico en større Sum, for det „vilde bringe Far til Tiggerstaven“ og „gøre Arven ringere“. Desuden vilde de andre Sønner straks melde sig med samme Krav, og der var endnu den yngste Datter at bortgifte. Ganske vist havde „Egoisten“ sagt, at han skulde sende Pengene, „fordi det vilde blive fordelagtigst for os“, men Ansano foretrak at understøtte Enrico hvert Aar ligesom de andre Sønner. Foreløbig tænkte han at sende Violinstrengene og hvert halve Aar 60 scudi, saa at han kunde holde ud i Danmark, indtil Vittorio kom til Paris. Derefter var det Faderens Plan, at de to Brødre skulde mødes i Paris og hver ad sin Vej naa frem til en ærefuld Stilling. Ansano vidste, at man kunde leve i Paris, som man vilde: „den, der vil ødsle, ødsler, og den, der vil spare, kan spare“, og der var ingen Tvivl om, hvordan han ønskede, Sønnerne skulde indrette sig.

I Tilfælde af Sygdom eller anden Ulykke skulde der dog sikres dem en større Sum i en Bank. Det kan i det hele taget ikke nægtes, at Ansano viste sig som en god, forstandig Fader, parat til at ofre meget for Sønnernes Fremtid. Han gik endog saa vidt, at han, hvis Indtægterne ikke slog til, vilde udleje Ejendommens bedste Lejlighed, som han nu selv beboede. Rørende er hans faderlige Stolthed i Brevet til Enrico. Han raader ham til at forskaffe sig Rekommandationsbreve fra den franske Ambassadør i Danmark og fra det danske Hof og fortsætter saaledes: „Du har et smukt Ydre og savner hverken Talenter, Fremtræden, Sprogkundskaber eller Viden, og som Følge af disse Fortrin regner jeg det for sikkert, at du i Løbet af det Aar, du er i Paris, vil opnaa en Stilling i Italien eller i Toskana, saadan som du ønsker dig den“¹⁰.

Foreløbig maatte Enrico dog blive i Danmark, og det havde vel heller ikke været muligt for ham at træde ud af Hæren paa et Tidspunkt, da

Landet var i Krig med England og Sverige. Planerne om en Landgang i Skaane i Januar–Februar 1809 maatte opgives, fordi Isen ikke, som Frederik VI havde haabet, lagde Bro over Øresund, og der ikke var Transportskibe nok¹¹. Det kom derfor ikke til direkte Krigshandlinger til Lands, og Tropperne var stationerede rundt om paa Sjælland. I Vejviseren for 1809 staar Enrico opført boende i Sølvgadens Kaserne, men det maa have været en rent formel Adresse, da Norske Livregiments 3. Bataljon, som han tilhørte, i December–Januar 1808–09 laa ved Roskilde og Omegn, i Foraarsmaanederne ved Korsør og Slagelse og derefter forskellige Steder paa Sjælland¹². Et Brev til Quirina fra August 1809 er skrevet i Korsør, men i December samme Aar var han i København, hvor han af Kongen havde faaet Tilladelse til at blive i to Maaneder¹³. Han flyttede nu sikkert ind i sin og Saras Lejlighed Gl. Mynt 167¹⁴, og da han den 14. Maj 1810 blev forsat til Norske Livregiments 1. Bataljon og skulde gøre Tjeneste i Citadellet¹⁵, kunde han leve de sidste Aar sammen med hende, fritaget for Øvelserne rundt om paa Landet i Sjælland. Overflytningen skete antagelig af Hensyn til hans Undervisningsvirksomhed, men vel ogsaa, fordi han var en dygtig Officer. Et Vidnesbyrd udstedt i Februar 1809 af hans Chef, Oberst Beck, siger om ham, at han „Er meget brugbar, har et godt Commandoe og militair Anstand. Upaaklagelig Conduite“¹⁶. – Skade at han nærede saa stor Uvilje mod den Stand, han aabenbart havde gode Anlæg for.

Brevene til Italien fra disse Aar fortæller om de Vanskeligheder, Krigen forvoldte. I December 1809 blev det endelig opklaret, hvad der var blevet af en Pakke Violinstrengene, Ansano havde sendt i April Maaned¹⁷. De havde ligget i Pakkepostkontoret, og da Enrico selv var i Garnison udenfor København og derfor ikke kunde hente dem, havde man troet, han var død. Men det havde været en Skuffelse, da han omsider fik Pakken. Blikhylstret var i Stykker, saa at Strengene var blevet udsat for Luftens Indflydelse og derved ødelagt. Og han, som havde haabet paa en Fortjeneste af 200 Rd., turde nu ikke sælge een for ikke at ødelægge sit Renommé. Han bad alligevel Faderen sende en ny Portion og gav ham den samme Beskrivelse af Emballeringen, som Quirina tidligere havde faaet. De skulde ikke blot beskyttes mod Fugtighed, men ogsaa mod Transportens Kalamiteter, Vognenes Rysten, Sammenstuvningen og Kuskenes Uforsigtighed, naar de paa de forskellige Stationer ladede og lossede i Galop. Hvis han kunde faa en Sending hver 3. Maaned, vilde han kunde tjene saa meget, at han kunde betale alle Udgifter til Indkøb, Porto og Told og endda faa noget til sig selv.

Det kneb nemlig stadig med Pengene, fordi Priserne steg, Valutaen

sank, og Lønningerne var saa smaa, at man i København havde givet Soldaterne Lov til at have privat Erhverv ved Siden af Tjenesten¹⁸. Skønt Enrico klagede, klarede han sig takket være Hjælpen hjemmefra. Transaktionen med Købmand Wallich var lykkedes, omend med Besvær, men han var, som han skrev til sin Søster, træt af dette Liv, hvor han, medens han spiste i Dag, skulde vride sin Hjerne for at finde Midler til at stille Sulen i Morgen¹⁹.

Det var derfor en sand Lykke, at Enrico ved sin Ankomst til København i December 1809 traf en gammel Ven af Huset Mocenni, Grev Edouard Vargas²⁰. Gensynsglæden mellem de to var stor. Vargas havde i Aarene 1793-1800 boet i Siena og været en hyppig Gæst i Teresa Mocennis Salon²¹, ja havde maaske været medvirkende ved Enricos Bestemmelse om at træde ind i den danske Hær²². At Venskabet mellem ham og Teresa senere var kølnet, vidste Enrico næppe, da det var sket efter hans Afrejse til Danmark. Nu havde Vargas forladt Italien i August 1809 efter en politisk Anklage og Proces, der var endt med en Forvisning fra Napoleons Riger og Lande²³. Her havde han gennem sin gode Ven, Baron Herman Schubart straks faaet Adgang til de mest indflydelsesrige Familier i København, og med vanlig Tjenstvillighed lovede han Enrico at hjælpe med alt, hvad han formaaede. Størst Betydning fik det, at han bragte denne i Forbindelse med Handelshuset Ryberg og Co., der gik ind paa at betale 20 danske Rd. hver Maaned mod fra Huset Donato Orsi i Firenze at faa anvist fem italienske scudi²⁴. En saadan Ordning var fordelagtig for alle Parter, da Familien i Italien blev fri for at sende kostbare og besværlige Veksler, og Enrico selv hellere vilde have en fast maanedlig Understøttelse end lejlighedsvis en større Sum, som han aldrig vidste, naar han kunde vente. Sagen gik i Orden, og Vargas fik paa den Maade Mulighed for at afbetale lidt af sin Taknemmelighedsgæld til sin gamle Veninde Teresa. Han og Enrico var ofte sammen i den kommende Tid, indtil Vargas i Februar 1810 rejste til Norge. Det Brev, der underrettede Quirina om det overraskende Møde, indeholdt ogsaa en lille, elegant formet Billet fra Grev Vargas, hvori han klagede over det barske nordiske Klima og over Tabet af sine mange italienske Venner, blandt hvilke hun altid vilde være ham een af de kæreste. Quirina tog utvivlsomt ikke hans Kompliment for mere, end den var værd²⁵, men det var hende, der udnyttede den Forbindelse, der var etableret mellem Firmaerne Ryberg og Orsi, saa at hun fra nu af sendte sin Broder fem scudi hver Maaned, en Hjælp, der betød meget, da den i dansk Valuta efterhaanden fik femdobbel Værdi²⁶.

5. *Danske Venner*

Da Enrico nu var blevet fastboende i København, kunde han i større Ro nyde Samværet med Sara i deres fælles Hjem, og han fik desuden Mulighed for hyppigere at træffe de ikke faa Venner, han efterhaanden havde vundet sig. Af en Fortegnelse over „Efterladte Venner i Kiøbenhavn“, skrevet 1811 før Hjemrejsen til Italien, kan man se, hvem det var, han havde sluttet sig til¹. Listen omfatter 25 Personer af næsten alle Stænder, men desværre ved man saa godt som intet om hans Forbindelse med disse Mænd. Da han selv har kaldt dem sine Venner, fortjener deres Navne dog at bevares, naar man vil forestille sig det Milieu, han levede i de sidste Aar i Danmark².

Blandt Officerskammeraterne nævner han A. G. Seyer, Major ved Norske Livregiment, J. Hammond, Kaptajn ved Københavnske Infanteriregiment, J. L. Thrane, Sekondløjtnant ved det borgerlige Artilleri og Emil v. Scholten, Premierløjtnant i Artilleriet. Den sidste kom til at spille en vigtig Rolle i Mocennis Liv i Italien³. Tilknytning til Militæret havde desuden Regimentsfeltkærer J. H. M. Stein, Doktor og Regimentsfeltkærer J. C. Jacobsen, Inspektør ved Sø-Krigshospitalet i Nyboder H. Franck, kgl. Proviantforvalter C. F. Bastian og Forvalter ved Holmen Erhard Haderup. Endelig maa nævnes Kaptajn i det danske Livregiment Frederik Carl Gerstenberg, med hvem Mocenni duellerede i 1802⁴, men som senere kom til at staa ham meget nær. Ved Gerstenbergs Død i 1810 „efter langvarig Svaghed“⁵ indrykkede Mocenni i Kiøbenhavnske Adresse Contoires Efterretninger en smuk og monumental latinsk Gravskrift, hvori han priste denne enestaaende Ven og Officer, der var „agtet af sine Overordnede, elsket af sine Ligemænd, beundret af sine Undergivne“, og som var „stærk i Modgang, uforfærdet i Farer, beskeden i Medgang“⁶.

Ogsaa blandt de civile Embedsmænd havde Mocenni Venner, saaledes den senere kendte Diplomat J. v. Koss, daværende Auskultant og Kammerjunker, – J. S. Skrike, der var ansat i det udenlandske Departement og endte som Gehejmelegationsraad, – Digteren C. H. Pram, Deputeret i Kommercekollegiet og J. H. Bærens, Assessor i Hof- og Stadsretten. Om disse Mænds Forbindelse med Mocenni vides intet, men det er vel Undervisningen, der har bragt dem i Kontakt med hinanden. Derimod er der bevaret et Brev fra Toldkasserer C. Heilmann, der mange Aar senere omtalte Mocenni som „en gammel geniask Ven af mig“ og ivrigt opfordrede Biblioteksinspektør Carl Moldenhawer til at besøge ham paa en forestaaende Italiensrejse⁷. Da Heilmann var meget musikalsk, har man maaske heri Oprindelsen til hans Tilknytning til Mo-

cenni⁸. – Om Bogtrykker Hans Henrik Thiele kan man nok formode, at Forbindelsen skyldes Digtet til den engelske Nation, som hans Fader J. R. Thiele i 1808 havde ladet trykke, en virkelig uselvvisk Gestus, da den italienske Canzone næppe fandt mange Købere. – For Venskabet med C. D. Otte kunde Enrico takke Grev Vargas, der havde anbefalet ham til Handelshuset Ryberg og Co. Otte var Rybergs Svoger, og man kan af Brevene til Quirina se, at han var meget large med at udbetale den maanedlige Understøttelse, selv om Anvisningerne fra Italien ikke ankom rettidigt⁹.

Af andre Venner indenfor Handelsstanden nævner Mocenni Benjamin Hellmann, som havde været Grosserer, men senere blev Bogholder hos Nathan David, og som sad i meget smaa Kaar. – Større Velstand var der sikkert i Købmandsgaarden i Roskilde hos Peder Pedersen Kornrup, hos hvem han maaske var indkvarteret, da han 1808 havde Opsynet med Spanierne, og som han endnu 1811 kaldte sin Ven. – Ogsaa Haandværkere var repræsenterede i Omgangskredsen, saaledes Hofmalmester og Lakerer J. F. Repholtz, – Tømrermester A. Kalleberg, der var Sekondløjtnant i det borgerlige Artilleri, samt den meget kendte Snedkermester J. C. Esmann, der var Kaptajn ved Brandkorpsen og opnaaede den i hans Stand sjældne Udmærkelse at blive Ridder. – Hvordan Mocenni har faaet Forbindelse med Hofmedicus Andreas Lund, der synes at tilhøre andre Cirkler end dem, han almindeligvis færdedes i, er det umuligt at oplyse, saa lidt som om hans Bekendtskab med Postmester Frese i Bremen, men det er vel atter Undervisningen, der har ført dem sammen. – Endelig er der to, hvis Identitet det ikke har været muligt at bestemme, Grosserer I. Abrahamson og Litteraten Friderich Meyer¹⁰.

Man kunde egentlig have ventet at finde ogsaa Biskop Fr. Münters Navn blandt Vennerne. Ikke fordi Münter i sin Ungdom havde besøgt Enricos Hjem i Siena og beundret hans aandfulde Moder¹¹, – det tilhørte en saa fjern Fortid, at den unge Italiener ikke af den Grund vilde vente at blive modtaget i Bispegaarden. Desuden ved man fra hans Udtalelser til Quirina, at han i de første Aar i Danmark ikke var Gæst i et eneste borgerligt Hjem¹². Men der er bevaret en Række Breve til Münter, skrevet efter Enricos Tilbagevenden til Italien, hvori han takker for „det Venskab, og hiertelige Velvillie, som Deres Høje og Velærverdighed har stedse viist mod mig i den Tid jeg har opholdt mig i Dannemark“, og hvor han erindrer de glade Timer, han havde tilbragt i Biskoppens Selskab med at spille Skak¹³. Muligvis blev Münter opmærksom paa hans Navn, da han begyndte sin Undervisning i Italiensk, og han fik antagelig yderligere Interesse for den unge Officer efter Digtet til den engelske

Nation. Münter var i hvert Fald en af de faa her i Landet, der kunde forstaa en italiensk Canzone. Om Enrico allerede da er blevet indbudt til Hjemmet paa Nørregade, er uvist, – han omtaler det aldrig i sine Breve til Søsteren og nævner i det hele taget sjældent sine Venner. Hvis man kan dømme efter den venskabelige Tone i Enricos Breve til Münter, skulde deres Forbindelse have strakt sig over længere Tid.

Det sidste Halvaar havde de i hvert Fald Mulighed for jævnligt at mødes i Frimurerlogen „Friedrich zur gekrönten Hoffnung“, hvor Mocenni blev optaget den 27. Februar 1811, og hvor Münter havde været ordførende Mester fra 1794–1807¹⁴. Mocenni blev proponeret af Kaptajn i Marinen A. G. Seyer, som er anført blandt Vennerne, men der var desuden tre andre af Logens Medlemmer, der gik i Borgen for ham ved hans Indvalg, og som derfor maa have kendt ham saa godt, at de kunde dømme om hans Værdighed til Optagelse¹⁵. Den ene var Forstanderen for Døvstummeinstituttet, Dr. med. Peter Atke Castberg, der maaske havde faaet Undervisning hos ham før sin Studierejse til Udlandet. Mindre forklarlig er Bekendtskabet med Divisionskirurg Christian Almiss fra Helsingør, hvor Mocenni dog kan have ligget i Kantonement. Den tredje af Garanterne var Kaptajn i Artilleriet J. B. Lindenfels, der som hans militære Kollega havde Mulighed for at kende hans faglige og menneskelige Kvalifikationer. Men iøvrigt var Mocennis Chef ved Norske Livregiment, Generalmajor Carl Lorentz ordførende Mester i Logen siden 1807, saa at Garanterne vel kun var en Formssag. Lorentz havde let ved at skaffe sig de Oplysninger om den unge Officer, som han ønskede, og Mocennis Generaliablads maa derfor have været uplettet.

De sidste tre Aar, Enrico levede i København, blev den lykkeligste Tid i Danmark. Han havde en kærlig Veninde, der passede hans Hjem, han havde ved sin Lærergerning gode Indtægter, der sammen med Lønnen som Officer og Søsterens Understøttelse gav ham det nødvendige Udkomme, saa at han senere kunde sige: „vi levede som Fyrster uden at være afhængige af nogen“¹⁶. Desuden havde han faaet en Række Venner fra de forskellige Samfundslag. Blandt disse finder man kun een af Musernes Sønner, Digteren Chr. Pram, men adskillige af de andre havde sikkert Interesse for Musik og Digtetekunst. Selv viste han til det sidste sin vaagne Sans for dansk Poesi. Da Oehlenschlägers Correggio havde haft Premiere paa Kongens Fødselsdag den 29. Januar 1811, inspirerede den ham til et lille italiensk Digt, hvori han sammenlignede Correggio og Alfieri, som begge var blevet miskendt af deres Samtid. Verset er uden større Interesse, men det blev trykt i „Dagen“ allerede den 31. Januar, saa at Enrico antagelig har overværet Premiereren.

Det er kun eet af de mange Lejlighedsdigte, han har skrevet om større og mindre Begivenheder under hans Ophold i Danmark, og som alle vidner om hans Medleven i Landets Historie og Kultur. Naar han i disse Aar mødtes med sine Venner i deres Hjem eller i sit eget, var Stemningen derfor sikkert baaret af Tidens ægte Rahbekske Traditioner: Glæden ved det fyldte Bæger, Sangens raske Toner og Musernes Dans.

6. *Haandbog i den italienske Litteratur*

Den Sindsligevægt og Tilfredshed med Livet, Mocenni omsider havde opnaaet, gav ham forøget Arbejdslyst, og han maa have været meget flittig i disse Aar. Militærtjenesten og Undervisningen krævede hver sit, men der blev desuden Initiativ og Energi til litterær Virksomhed. Grammatiken var blevet en Succes¹, og han besluttede at fortsætte med en Antologi af nyere italienske Forfattere til Brug for sine Elever og til Glæde for italienskkyndige Danskere. En saadan Opgave var ikke saa krævende som Udarbejdelsen af Grammatiken, men der skulde dog overvejes og jugeres for at træffe det bedst egnede Udvalg. Som Indledning til hver enkelt af Forfatterne skrev han en kort biografisk Oversigt, og bagest i Bogen anbragte han en Liste over de saakaldte *licentiæ poeticæ*, der skulde lette Forstaaelsen af Digtene.

Antologien, der udkom 1811 kort før Mocennis Bortrejse til Italien, har to Titelblade, det ene paa Italiensk: „*Enchiridio della Lingua e Letteratura Italiana Presente*“, det andet paa Dansk: „*Haandbog i det italienske Sprog og dets nyere Litteratur: eller: Udvalg af interessante Stykker, uddragne af de bedste klassiske italienske Forfattere fra Enden af det forbigangne og Begyndelsen af det nuværende Aarhundrede*“. I sin Indledning begrunder Mocenni sit Arbejdes Fremkomst med den Opfordring, han havde faaet fra mange „fortjente og fornemme Mænd“. Han havde hidtil ved sin Undervisning benyttet L. Ideler's *Handbuch der Italiänischen Sprache und Litteratur I–II* fra 1802, men denne var nu ved Kursforholdene blevet overordentlig kostbar at anskaffe, saa at det ikke var urimeligt at udgive et lignende Værk i Danmark. Som Titlen angav havde Mocenni begrænset sig til den moderne italienske Litteratur, og han havde endda maattet udelade flere betydelige Forfattere, fordi deres Skrifter hverken fandtes i offentlige eller private Biblioteker her i Landet. De, der var medtaget, var saa vidt gørligt repræsenterede ved afsluttede Arbejder, ikke ved Fragmenter, og man vilde derfor ikke finde episke Digtere som Parini, Bondi og Passeroni, da Brudstykker kun kunde give et ufuldkomment eller skævt Indtryk af Forfatteren. Som Parallel anfører han, at hvis en Kunstudstilling vilde fremvise et

udmærket malet Ben eller en Arm som en løsrevet Enkelthed af et større Kunstværk, vilde man jo heller ikke være i Stand til at danne sig en Forestilling om Kompositionens Idé og Værdi. Desværre havde det dog været nødvendigt for nogle af de historiske Forfatteres Vedkommende at nøjes med et mindre Afsnit, der da var blevet valgt saadan, at det udgjorde en Helhed, som kunde nydes isoleret.

Med Hensyn til den Orden, hvori Arbejderne var anbragt, havde Kronologien ikke været afgørende, men Hovedformaalet havde været at begynde med de lettest læselige Forfattere, for derefter gradvis at lede de studerende fremad til Tilegnelsen af sværere Tekster. De biografiske Noter var, ligesom Indledningen, skrevet paa Italiensk, da man maatte formode, at Læseren uden Vanskelighed kunde forstaa dem, og Bogen kunde paa den Maade finde Anvendelse i andre Lande end Danmark. Om sine smaa Biografier maatte Mocenni indrømme, at de var mangelfulde og muligvis undertiden fejlagtige. De Kilder, han havde haft at øse af i Danmark, havde været „tørre og plumrede“, og den brevlige Forbindelse med Italien var paa Grund af Afstanden og Tidsforholdene yderst vanskelig. – Tilsidst udtalte han det Haab, at hans Valg af Digte og Prosastykker vilde overbevise den danske Læseverden om det uretfærdige i at tale om en litterær Dekadence i Italien. Han vilde hævde, at de moderne italienske Forfattere ikke var ringere end de andre europæiske. Kun paa eet Omraade var Italien ikke fulgt med i Udviklingen, – det havde ingen Romaner frembragt, skønt denne Genre oversvømmede næsten hele Europa. Hvorvidt det var en Mangel eller en Fordel, turde være et Spørgsmaal, hvis Besvarelse han henstillede til „sunde og fordomsfri Læsere“.

Det Litteraturudvalg, der er givet i Antologien, maa ikke bedømmes ud fra vor Tids Syn paa de paagældende Forfattere, men paa Baggrund af Samtidens Vurdering. Uden Tvivl giver den et godt Indtryk af Italiens Parnas omkring 1800. De virkelig og varigt store er repræsenterede ved Goldoni's Komædie „L'osteria della posta“, Alfieri's Tragedie „Filippo“ samt ved Digte af Pietro Metastasio og Vincenzo Monti. Men Valget af de øvrige er ogsaa godt truffet, det er alle Mænd, hvis Ry var fløjet langt over Italiens Grænser.

Som den første og lettest læselige blandt Prosaisterne møder man Francesco Soave med fire af hans berømte „Novelle morali“, der udkom 1782. Soave's Børnefortællinger var de første og betydeligste i sin Art og gjorde en saadan Lykke, at de oplevede over 100 Udgaver og blev læst endnu i det 19. Aarhundrede. – Noget lødigere Kost er Angelo Fabroni's „Elogio di Metastasio“, der er taget fra hans kendte „Elogi

d'uomini illustri“ fra 1786–89. Fabroni var en lærd Historiker, der mest skrev paa Latin, men han var samtidig Italiens førende litterære Journalist, hvis Tidsskrift „Giornale dei letterati“ regnedes som det bedste for sin Tid. Det var derfor rimeligt at gøre hans Navn kendt i Danmark, og hans Lovtale over Metastasio, som er meget udførlig og fuld af Citater, var et godt Supplement til de to Digte, Antologien bragte af denne Forfatter.

Endnu tungere er den følgende Prosaist Alessandro Verri, fra hvis Hovedværk „Le Notti Romane“, 1792, der meddeles to Kapitler. Verri vilde behandle historiske Emner med psykologisk Analyse, og han lader her de gamle, store Romere samtale om det antike og det moderne Rom. Hovedtanken er en Fremhævelse af Humanitetsidealet modsat det romerske Voldsherredømme, og de valgte Kapitler bringer en karakteristisk Behandling af Problemet. Ogsaa Verri's Arbejde opnaede stor Berømmelse og blev oversat og genoptrykt helt indtil det 19. Aarhundredes Midte.

Den sidste af Prosaforfatterne er den kendte Historiker Carlo Denina, fra hvis store Værk „Rivoluzioni d'Italia“, 1768–72, der bringes to Kapitler. Denina var blevet forfulgt af Kirke og Adel paa Grund af sin Kritik af Tiggeruvæsenet og Patriciersystemet, som han hævdede var Skyld i Italiens Forfald. Efter at have fundet Beskyttelse hos Frederik II i Berlin var han 1804 af Napoleon blevet kaldt til Paris og levede der en Forskers stille Liv. Hans Skrifter blev oversat til alle Kultursprog, selv til Tyrkisk, og Mocenni har skrevet en udførlig og god Biografi af den gamle Historiker. De valgte Kapitler, der bringer en Sammenligning mellem de italienske Republiker i Oldtid og Middelalder, er typiske Udtryk for Deninas Synspunkter.

Blandt Poeterne er som allerede nævnt Alfieri, Metastasio og Vincenzo Monti, den sidste repræsenteret ved et Digt i Ottaver „La spada di Federico II“, skrevet i hans Napoleon-begejstrede Periode. Det er i det hele mærkbart, at Mocenni med Forkærlighed vælger Forfattere, der er franskvenlige og, som det er sagt om Verri, „forelskede i den europæiske Tanke“². Antagelig af den Grund er en Digter som den italienske Nationalist og Frihedskæmper Ugo Foscolo, der var Napoleons bitre Modstander, ikke blevet medtaget i Samlingen. – Skønt ogsaa Alfieri nærrede et fanatisk Had til alt gallisk, var han for stor til at negligeres, og Mocenni hylder ham som Italiens Shakespeare³. De historiske Oplysninger, han meddeler, og den Skildring, han giver af Alfieris Karakter og Udvikling, viser, at han havde læst dennes berømte, posthume Selvbiografi.

De tre Lyrikere, der er anbragt mellem Metastasio og Alfieri, repræsenterer den lettere Genre, den franske Salons satirisk-frivole esprit med dansende Amoriner, en Fryd for Øje og Øre. Den ældste af Digterne er Giovanni Battista Casti, en Gejstlig, der i sin Tid blev forvist fra Rom for sit letsindige Liv og sin dristige Muse. De anakreontiske Digte, som Antologien bringer, besynger hans Elskede i Rom, men Mocenni har valgt med Skønsomhed, saa intet anstødeligt skulde saare den borgerlige danske Moral. Han kan derfor i sin biografiske Indledning roligt hævde „at den utvungne og pikante Maade, hvorpaa Digtene er skrevet, gør Læsningen fængslende og indtagende“⁴. Det er et mere liberalt Standpunkt end den tyske Litteraturhistoriker Ideler indtog, da han fandt det vanskeligt at udvælge Digte af Casti til sin Samling, fordi de „gennemgaende var altfor smudsige“⁵. Casti havde været den beundrede Hofpoet i Josef II's Wien, hos Katerina II i St. Petersborg og tilsidst i Paris, hvor han døde 1803, og han var saaledes en ypperlig Repræsentant for det svundne Aarhundredes aristokratiske Verden.

En anden Type var Francesco Gianni, en af Italiens berømteste Improvisatorer. Antagelig har Mocenni som tidligere omtalt⁶ hørt ham optræde i Siena, da han paa sin første Tourné besøgte Norditaliens Byer og overalt vakte „Beundring og Forbavselse“⁷. Hans versifikatoriske Naturtalent og livfulde Fantasi gjorde det til en Leg for ham at improvisere over opgivne Emner eller faste Rim, og han var derfor som skabt til at underholde uden at anstrenge. I Paris var han knyttet til Napoleons og Louis XVIII's Hof, og selv om hans Pegasus hører til det lette Kavalleri, er det ikke urimeligt, at han er medtaget i en Antologi af moderne italiensk Litteratur. Dels repræsenterede han Improvisationens Kunst, der er karakteristisk for Italien, dels har han ogsaa behandlet alvorligere Emner, som f. Eks. det berømte, skræk-romantiske Epos om den jødiske Moder ved Jerusalems Belejring, og Hyldestdigtet til Napoleon (*La presa d'Ulma*), begge medtaget i Mocennis Udvalg.

Mellem Casti's og Gianni's Digte finder man seks Fabler af Lorenzo Pignotti, der af Samtiden blev kaldt Italiens *La Fontaine*. Skønt Pignotti var velbevandret i mange Videnskaber, Professor i Fysik, Doktor i Medicin og Filosofi og Toskanas Historiekskriver, var han ikke en verdensfjern Lærd, men en elegant Kavalier, der færdedes hjemmevant i Salonernes „conversazioni“. I sine Fabler har han givet Udtryk for stor Livserfaring og er ofte mere personlig ondskabsfuld, end denne Genre egentlig tillader det⁸. Han var saa tidstypisk en Figur og i den Grad estimeret af sin Samtid, at Mocenni med god Grund vilde præsentere ham for den danske Læseverden.

Det maa da vistnok siges, at Antologien giver et fyldigt og karakteristisk Indtryk af Italiens Aandsliv omkring 1800, og at Mocenni har vist sig som en kyndig og smagfuld Vejleder⁹. Hans Antologi blev en saadan Succes, at den i 1818 blev genoptrykt uden anden Ændring, end at det danske Titelblad blev erstattet med et tysk, antagelig fordi Bogen blev mere benyttet i Tyskland. Det var hans sidste litterære Arbejde i Danmark, og han dedicerede det til Frederik VI's Datter Prinsesse Caroline. Han ønskede gennem sin Bog at yde hende en Hyldest og samtidig afbetale en lille Smule af den Taknemmelighedsgæld, han stod i til hendes Fader „min allernaadigste Fyrste“. I 15 Aar havde Kongen, som Mocenni udtrykte det, overøst ham med Velgerninger, og derfor tillod han sig denne Dedikation: „lille er i Sandhed min Gave, stor min Dristighed. De misundelige vil kalde det Dumhed, de uvidende Forfængelighed, men mit Hjerte kan aldrig give det andet Navn end Taknemmelighed“.

Det var et broget Blomsterflor fra Italiens Digterhave, der blev overrakt den unge Prinsesse, og Ordene til Frederik VI var mere end tom Smiger. Endnu 30 Aar senere hang Kongens Billede paa Væggen i Hjemmet i Siena¹⁰, og den aldrende dansk-italienske Officer mindedes bevæget „hans faderlige Naade og Bevaagenhed“¹¹.

7. *Vittorios Død. – Forberedelser til Hjemrejsen*

Mocennis Haandbog i italiensk Litteratur udkom i Juni 1811, og i Juli Maaned begyndte han Rejsen mod Syd. Skønt der er meget, der tyder paa, at han paa det Tidspunkt virkelig havde slaaet Rod i Landet, og muligvis vilde være blevet her hele sit Liv, var han ikke et Øjeblik i Tvivl, da der blev kaldt paa ham. Faderen havde Brug for hans Hjælp i det daglige Arbejde, og den uventede Sorg, der havde ramt Familien, bevirkede vel ogsaa, at Enrico trods alt følte Samhørigheden med sin Slægt og sit Hjem.

Da Vittorio i Juni 1808 havde taget den medicinske Doktorgrad¹, nærrede baade han og hans Fader højtflyvende Planer for hans Fremtid, og Husets nære Ven, Lægen Dr. Lodoli, der var Medlem af det medicinske Fakultet, mente, at han burde fortsætte sine Studier i Udlandet. Selv vilde han helst til Paris, medens Faderen vilde vente, til Vittorio kunde opnaa et Stipendium fra Alunnato Biringucci i Siena, en Legatstiftelse, der uddelte rundelige og fleraarige Understøttelser². Endnu var der intet ledigt indenfor Medicinen, men man mente afgjort, at han vilde være Favorit til det næste, der skulde bortgives. Foreløbig tog Vittorio derfor til Universitetet i Pavia, hvor hans Lærere udtalte sig meget rosende om

ham, og i Juni 1810 fik han paa Milanos store Hospital overdraget Ledelsen af en Afdeling paa 10 Senge, fordi han med Held havde behandlet sine Patienter i Pavia³.

Tanken om Rejsen til Udlandet var dog ikke opgivet, og den 26. August 1810 skrev Ansano til Milano, at han nu burde komme hjem hurtigst muligt og underkaste sig den Prøve, der krævedes af Ansøgerne. Han tilføjede, at der ikke var mange Konkurrenter⁴. Den 7. September indsendte Vittorio sit Andragende, og den 17. September blev han eksamineret sammen med to andre, Giuseppe Passeri og Pietro Tommi. Udfaldet blev ikke blot en Skuffelse, men et eklatant Nederlag. Af de 26 Dommere stemte kun to for ham, 24 gik imod, medens den sejrende Passeri fik 25 Ja-Stemmer og den tredie Deltager Tommi opnaaede 7 af Dommernes Stemmer⁵.

For Vittorios stærkt udviklede Selvfølelse var denne Afgørelse et frygteligt Slag. Det var ikke kun Drømmen om Pariser-Studierne, der brast, men hans personlige Forfængelighed havde faaet et dødeligt Saar. Fra sin Barndom var han blevet kunstigt pousseret frem af Grevinde d'Albanys „litterære Opdragelse“ og af sit eget Ønske om at blive sin store Guds fader lig. I sin Ungdom havde han overanstrengt sig for at opfylde de praktiske Krav om Arbejde i Faderens Forretning og dog faa Tid til Studier. Hans Nervesystem var svækket, og hans Karakter en Blanding af selvfølgelig Egoisme og forlorn Sentimentalitet, ikke ualmindelig hos Mennesker, der er drevet frem til noget større, end de kan svare til. Kommer der saa et enkelt Brud i den spinkle, himmelstræbende Bygning, falder det hele sammen.

Vittorio vendte tilbage til Milano og blev kort efter indlagt paa Hospitalet som en dødsmerket Mand. Om han selv havde forsøgt at tage sit Liv, eller om hans svage Konstitution var bukket under for et Sygdomsangreb, kan ikke afgøres ud fra de bevarede Familiebreve. Broderen Fabio rejste skyndsomst derop, og foruden Faderen var alle Familiens Venner dybt grebne af denne tragiske Udvikling. Den 26. December kom der Brev fra Fabio med gode Nyheder om Vittorios Tilstand, og Ansano skrev lykkelig tilbage, at hele Byen glædede sig: „Alle siger, at denne Sygdom gør Vittorio Ære, fordi den har vist, hvor megen Vægt han lægger paa Menneskers Agtelse; alle er dog ogsaa enige om, at en Eksamen ikke er afgørende for, hvad en ung Mand er værd“⁶. En Mængde Venner blev indbudt til Middag for at fejre de glade Udsigter til Vittorios Helbredelse, men da Faderen den 29. December sad i sine Gæsters feststemte Kred, kom Budskabet fra Fabio, at Vittorio var død den 23. December⁷.

Det blev ogsaa Fabio, der meddelte Enrico den sørgelige Nyhed, og han udtrykte sig saa uklart, at denne gjorde sig de frygteligste Forestillinger om Situationen derhjemme. Oprevet skrev han til Quirina: „Fabio siger: „nu da vi kun er to tilbage af vor Familie, maa du komme hjem, jeg venter dig med aabne Arme“. – For Himlens Skyld Quirina, hvad er der sket med vor elskede Fader? Lever han, er han rask? eller maaske, aa Gud, nej jeg kan ikke, vil ikke tro det. En forfærdelig Tavshed paa ni Maaneder foregøgler mig lutter smertelige og uhyggelige Muligheder; og jeg skal blive her hele mit Liv og lidt efter lidt miste al det, der er mig kærest, uden Haab om nogensinde at gense en eneste af min Familie, aa Gud, hvor er min Stilling skrækkelig“. Han bad hende blot sende de faa Ord: Far har det godt, – det vilde være den eneste Balsam, der kunde læge det Saar, Vittorios Død havde tilføjet ham. Hans Hjerte led ved Tanken om Faderens Forladthed, naar alle Sønnerne var borte, og Erindringen om Moderen vaagnede paany. Tabet af hende syntes ham lige frisk: „maaske ser jeg ingen mere, jeg skriver og græder, 31 Aar gammel skriver Enrico og græder og ved ikke mere, hvad han skriver. Hav Medlidenhed med en ulykkelig Broder, skriv til mig, trøst mig, berolige mig. Giv mig en udførlig Oplysning om Familiens Tilstand, hvorfor Fabio er i Milano, hvorfor jeg ikke har faaet Breve saa længe, alt, alt kræver jeg af dig, – jeg beder dig, jeg besværges dig, din fortvivlede Enrico“⁸.

Heldigvis havde Quirina allerede skrevet til ham, saa at han kun faa Dage senere fik de Oplysninger, han havde bedt om. Det næste Brev til hende var da ogsaa anderledes roligt og mest optaget af Planer vedrørende den forestaaende Hjemrejse. Vittorios Død omtales med en vis kølig Saglighed: „hans skrøbelige og følsomme Konstitution har ikke kunnet modstaa et Slag, der ramte hans Egenkærlighed; men nok derom, jeg vil undlade enhver Bemærkning, som kunde gøre os hans Tab smerteligere“⁹.

Meget gerne vilde Enrico følge sin Faders Opfordring til at vende tilbage, – han syntes, det var tusind Aar, siden han havde været hjemme. Men han ejede ikke en rød Øre, og Udgifterne til Dækning af Gæld, til Rejsen, „til Djævelen og hans Pumpestok“ vilde blive 280 Zecchiner. Gælden var paa 600 Rd., ɔ: 120 scudi, og den franske Legationssekretær Desaugiers havde bekræftet, at Omkostningerne til Rejsen ikke kunde blive mindre end 200 Zecchiner. Vilde Faderen mon betale? Hvis ikke, „saa bliver jeg her i mine Pjalter, som jeg har gjort det i ti Aar“. Meget apropos forsikrede han Quirina, at han ikke havde Vittorios Temperament og ikke lod sig skræmme af Modgang, men han vilde dog sige, at

han var led og ked af Militærtjenesten: „jeg kender altfor godt Intrigerne, Fordommene, Kabalerne i den Stand; jeg er bleven altfor mange Gange ydmyget ved at se Folk blive foretrukket for mig, uden at de i nogen Henseende fortjente det, saa jeg ønsker ikke at opleve mere Uret af den Art; jeg ved kort sagt, hvad det er at være Soldat, og det er nok til at stække Vingerne paa ethvert Ønske i den Retning. Men hvis Fædrelandet, min Fyrste, Omstændighederne kræver det, saa er jeg altid den første, og det tror jeg, jeg har vist, da Englænderne overfaldt Sjælland 1807“¹⁰.

Det er umuligt at sige, hvor megen Realitetsbaggrund Enricos Bitterhed havde, men usandsynligt er det ikke, at han, der var fremmed og uden Protektion, gentagne Gange havde maattet opleve Forfremmelser af mindre dygtige Kammerater, blot fordi de tilhørte den nationale Overklasse¹¹. Hans Iver for at slippe ud af den danske Hær var i hvert Fald saa stor, at han 8 Dage efter Meddelelsen om Vittorios Død og Opfordringen til at vende hjem indsendte sin Ansøgning til Kongen om Tilladelse til i to Aar at træde ud af Tjenesten og i den Tid at ansættes à la suite. Som Begrundelse anførte han, at hans Fader „en 74 Aars Olding“ ønskede at se ham efter 11 Aars Fraværelse, at han i dette Tidsrum havde mistet sin Moder og to Brødre og kun beholdt sin yngste Broder paa 15 Aar¹². Ikke uden Grund fortalte han senere Quirina, at han havde været nødt til at „digte ikke saa lidt om paa Kendsgerningerne“ for at opnaa Kongens Tilladelse til at rejse¹³. Den 15aarige Fabio var en 22aarig Yngling, der samme Aar tog den medicinske Doktorgrad i Siena, og Oldingen Ansano var lige fyldt 71 Aar og levede 11 Aar endnu. Om det er rigtigt, at Frederik VI var utilfreds med Mocennis Anmodning og kun ugerne efterkom den, faar staa hen, – da Hæren savnede dygtige Officerer, er det ikke utænkeligt. I hvert Fald voldte det Vanskelighed at opnaa den Kaptajnstitel, den unge Løjtnant bad om at blive benaadet med „efter 15 Aars Tjeneste“. Man var aabenbart ængstelig for, at Mocenni ved en eventuel Tilbagekomst to Aar senere skulde gøre Krav paa at beholde en Rang, som han ellers ikke havde haft Ret til. Han maatte derfor skriftligt erklære: „at jeg ingenlunde agter at prejudicere nogen af mine Camerater, og at jeg ved min udenlandske Reise blot ønsker at erholde et Reisepas som Capitaine i Kongelig Dansk Tjeneste, uden i det mindste, ved min Ankomst tilbage, at gjøre Paa-stand paa samme, med mindre at den, efter min Anciennetet maatte mig i Tiden af Hans Majestæt allernaadigst blive meddeelt“¹⁴.

Erklæringen var tilstrækkelig beroligende for de militære Myndigheders Avancementssamvittighed, og den 12. Februar 1811 fik Mocenni

bevilget to Aars Rejsetilladelse til Italien samt et Pas som Kaptajn, udstedt paa Latin¹⁵. Naturligvis skulde han i den Tid hverken nyde Gage eller Emolumenter, og det synes heller ikke, som om han har opnaaet det Gratiale til Hjælp til sin „besværlige Reise“, som han havde ansøgt om. Helt tilfreds med hans Ønske om at forlade Tjenesten har Kongen da vel næppe været.

Endnu i den sidste Maaned af sin Militærtjeneste havde Mocenni en Retssag mod en af sine Underordnede, Musketer Andreas Jensen Amager, som havde modtaget to Rd. til at købe Læder for til et Par Sko uden at levere Skoene. Den lille Affære var indviklet i en langt alvorligere vedrørende et falsk Kautionsbevis, som samme Amager havde forskaffet sig, og hvorved han havde faaet Arbejde hos en Skomager, som han ogsaa havde bedraget og bestjaalet. Langvarige Forhør fulgte for at finde frem til de mystiske Straamænd, hvis Hjælp Amager havde benyttet, men Mocenni fik da tilsidst sine to Rd. tilbage. Tyven, der karakteriseres som „et liderligt Menneske, som er ofte arresteret og straffet“ blev idømt seks Gange Spidsrod¹⁶. – Det hele var for Mocenni en Bagatel, der ikke kan have voldt ham mange Bekymringer, men den giver et Indblik i den Atmosfære, han færdedes i blandt Soldaterne. Man forstaar, at han ønskede at komme bort fra en Gerning, der ikke kunde give nogen menneskelig Tilfredsstillelse, hverken i Forholdet til de menige eller i Samværet med Officererne, hvor Karrierejagten hindrede sandt Kammeratskab¹⁷.

Nu var han for anden Gang traadt ud af den danske Hær, og selv om han nominelt havde bevaret Forbindelsen, var han sikkert fast besluttet paa senere at bryde definitivt. Heldigt var det, at han havde Indtægter gennem Undervisning, for fra Midten af Februar ophørte hans Løn som Premierløjtnant. Det gjaldt derfor om at faa den økonomiske Basis for Hjemrejsen i Orden, men som han meget rigtigt formodede, var Faderen „rasende“ over de Summer, der var nødvendige. I Grunden havde Enrico ikke særlig Lyst til at lægge Vejen om ad Paris, hvad der maatte fordyre Turen meget, og da han fik Mulighed for at slaa Følge med Maleren Arnold Wallich, der paany vilde til Rom, tænkte de paa i Fællesskab at købe en Rejsevogn. De kunde da komme langt hurtigere frem og kunde ved Ankomsten sælge Vognen med et lille Tab. I et Brev til Quirina forsvarer han sig paa Forhaand overfor de ventede Beskyldninger om at ville rejse „som en stor Herre“, – han havde aldrig ønsket at leve flot paa andres Bekostning! – og han beder hende, der „virkelig har Dømmekraft“, forklare Faderen det forstandige i Planen. Brevet, der er skrevet den 16. Februar, taler om en mulig Afrejse i April,

og det slutter med et forstaaeligt Følelsesudbrud: „efter ti Aars Fravær kan du ikke tænke dig hvilke Forestillinger de Ord: „jeg skal rejse“ vækker. Jeg er ingen Romanhelt, mit Hoved er ikke sværmerisk omtaaget, men jeg har et følsomt, kærligt og taknemmeligt Hjerte“¹⁸.

Enrico fik Brug for al sin paastaaede Selvbeherskelse, da han omsider i Slutningen af Marts fik Svar fra sin Fader og Søster. Fantasierne om egen Rejsevogn opløste sig i Taager, og Virkeligheden talte et barskere Sprog. Ansano mente, at Rejsen København–Paris–Firenze kunde gøres for 50 Zecchiner, og denne „bæstiske Taabelighed“ var indgivet ham af en vis Ghitton, der var Postembedsmand i Siena. Med Rette spurgte hans Søn, hvordan det skulde være muligt at rejse 800 Mil for saa lille en Sum, – ja det lod sig maaske gøre med en Luftballon! Naar Faderen ønskede, at han skulde lægge Vejen over Paris, vilde det koste endnu mere, men selv den direkte Rejse hjem gennem Tyskland krævede 150 Zecchiner. Dertil kom 40 Zecchiner til Dækning af Gæld, og uden disse Penge kunde han ikke tage afsted. Han stolede paa Quirinas Støtte og bad hende samtidig fortsætte med at sende sin „Pension“ paa 5 scudi, der nu var lig 25 Rd.¹⁹

Naar man læser de samtidige Breve fra Ansano til Datteren i Firenze, forstaar man bedre, hvorfor han søgte at knibe saa meget paa Rejsepengene. Vittorios Sygdom og Begravelse havde kostet ikke saa lidt, og endnu flere Penge var gaaet til Fabios Ophold i Milano. Han havde aabenbart benyttet Lejligheden til at ekvipere sig og more sig i den store By og havde uden Tilladelse trukket saa kraftigt paa Faderens Bankforbindelser, at Ansano nu lukkede for yderligere Udbetalinger og forlangte, at han skulde komme hjem²⁰. Fra Enrico lød der ligeledes bestandig Krav om Penge, Penge, Penge. „Hvis de bliver saadan ved at spise af Kapitalen, bliver der ikke noget tilbage efter min Død“ klagede den gamle Købmand. Han var dog saa økonomisk erfaren, at han forstod, at Rejsen ikke kunde gøres for mindre, end Enrico anførte, og han vilde skaffe Pengene ved Salg af Korn og ved nogle Lejeindtægter, der heldigvis netop skulde opkræves²¹.

Givet var det, at Ansano ønskede sin Søn tilbage og var villig til at betale det nødvendige, men heller ikke mere. Enrico havde kun at afvente de tilstrækkelige Pengeforsendelser, og da han i Foraaret 1811 arbejdede paa Afslutningen af sin Haandbog i den italienske Litteratur, kom det ham i og for sig vel tilpas, at Rejsen ikke skulde foretages straks. I et Brev til Quirina fra 6. April fortalte han, hvor langt han var, og at han havde faaet Kongens Tilladelse til at dedicere Bogen til Prinsesse Caroline. Han kunde ikke forlade Landet, før han personligt havde overrakt

den, da Kongefamilien havde tegnet sig for 20 Eksemplarer, og han nægtede ikke, at han haabede paa en Gratifikation paa 2–300 Rd. i den Anledning²². Et Par Maaneder senere udkom Bogen, og Boghandleren sendte straks 500 Stykker til Tyskland, saa at Enrico forventede et godt Udbytte²³. Den 6. Juli var han i Audiens hos Kongen. Han overrakte to indbundne Eksemplarer af Bogen²⁴, men hverken da eller senere opnaaede han den ventede Pengegave²⁵. Frederik VI har vel ment at have ydet tilstrækkeligt som Subskribent.

De sidste Par Breve til Søsteren fra København er væsentligst optaget af økonomiske Bekymringer og Beregninger. Hans Ven Grosserer Otte var stadig „meget imødekommende“ mod ham og fortsatte med sine maanedlige Udbetalinger, skønt de Anvisninger, der skulde komme fra Firenze, var udeblevet i lang Tid, og det generede Enrico at blive ved at hæve Penge uden Dækning. Naar han overhovedet bad sin Søster om denne fortsatte Understøttelse Aaret ud, var det, fordi han havde tegnet et Par Livsforsikringer, som allerede var begyndt at give en lille aarlig Rente, og om faa Aar kunde indbringe endnu mere, hvis han blot vedblev med sine Indbetalinger²⁶.

Man kan maaske formode, at han har tænkt sig paa den Maade at sikre Sara Lind en fast Pension, eventuelt ogsaa sig selv i Tilfælde af en Tilbagevenden til Danmark. Ved Bortrejsen efterlod han Sara alt, hvad der var i Hjemmet, og det var med et tungt Sind, han forlod hende. Der havde aldrig været et ondt Ord eller nogen Misforstaaelse imellem dem, og de skiltes i Haabet om et Gensyn, men ingen af dem gjorde sig vel store Illusioner om denne Mulighed²⁷. Afskeden maa have været sværest for hende, der efter tre Aars Samliv skulde skabe sig en Fremtid alene, medens han var kaldt hjem til sin Slægt for at begynde et nyt Liv i sit eget Land. Dagbogen fra Rejsen nævner af og til Breve, der er modtaget fra eller skrevet til „Lind“, men allerede da var hans Tanker paa Vej bort fra hende til en Veninde i Siena²⁸. Snart var hun kun en fjern Erindring, og hvordan hendes senere Skæbne kom til at forme sig, har det været umuligt at oplyse.

HJEMREJSEN 1811

1. *København-Paris*

Da Enrico skulde begynde sin lange Rejse, forsynede han sig med en Dagbog¹, hvori han hver Dag noterede sine Oplevelser, men ogsaa gjorde omhyggeligt Rede for Udgifterne med Henblik paa den Regnskabets Time, der ventede ham hos Faderen ved Hjemkomsten. Bogens første Side bærer et latinsk Motto, der virker som et manende Ord til den unge Rejsende: „Hvad du begynder paa, begynd det klogt, og tænk paa Afslutningen“². Paa næste Side anføres et Vers af Seneca: „Døden hviler tungt paa den, som altfor kendt af alle andre dør ukendt af sig selv“. Her synes man at mærke, hvordan Afrejsens Alvor har kaldt paa selvransagende Tanker, og hvor stærkt han følte, at han stod overfor et Vendepunkt i sit Liv, – Ungdommen laa nu bag ham, Manddomsaarene skulde begynde. I Danmark havde han efterhaanden skabt sig en selvstændig Eksistens, men Fremtiden havde ingen faste Konturer og var fuld af ængstende Muligheder. Intet Under derfor at han, der i København ikke havde haft megen Forbindelse med sin Kirke, efter de profane Sentenser bekendte sig til den katolske Tro: „I Guds og Jomfru Marias helligste Navn“³. Med denne anraabende Paakaldelse begynder de egentlige Dagbogsoptegnelser.

Den 7. Juli tiltraadte Enrico sin Rejse i Selskab med Kaptajn A. A. Oldenburg, og de tog straks en lang og haard Tørn med tre Dages og to Nætters uafbrudt Fart over Øerne og Bælterne til Flensborg, hvor de ankom den 9. om Aftenen Kl. 11. Naar de valgte den besværlige Landrute i Stedet for at sejle direkte fra København til Lübeck, var det, fordi engelske Krigsskibe gjorde Østersøejladsen farlig⁴. Efter en velfortjent Nattesøvn i Flensborg fortsatte de den 10. Juli til Slesvig. Her tog Kaptajn Oldenburg Afsked, og i Stedet slog Enrico Følge med to Jøder, der skulde til Hamburg, og en Svensker, der fulgtes med ham til Paris. Synderlig Interesse kan han ikke have haft for sin svenske Rejsekammerat, da han hverken nævner hans Navn eller giver nogen anden Oplysning om ham. I Fællesskab gik det videre til Hamburg, hvor de ankom den 11. Kl. 6 om Aftenen, og hvor Pasviseringen tvang dem til at holde Rast i to Dage. Vejene havde været yderst slette og Befordringen ubekvem. Vognene var ikke bedre end almindelige Lastvogne med fasttømrede Bænke og uden Ly mod Regn og Blæst⁵. Efter fem Dages Rejse med kun een Nats Søvn maa det have været haardt tiltrængt at hvile ud i Hamburg, men der var ogsaa Pengeforretninger at ordne

hos Bankfirmaet Donner i Altona. Udenfor Hamburg havde der været en grundigt Toldeftersyn af de danske Myndigheder og inde i Byen et om muligt endnu grundigere af de franske Gendarmer. Derefter var Passet blevet afleveret til Politikommissær Tidemann, der i Stedet udliveredede et Sikkerhedskort. Næste Dag skulde Enrico hente sit Pas for at komme ind i Frankrig, men da hans danske Pas ikke nærmere angav, hvad Slags Kaptajn han var, troede man, at han var Skibskaptajn og gjorde Vanskeligheder. Til alt Held kunde han fremvise sit kgl. latinske Pas, der meddelte, at han var Kaptajn i det norske Infanteri, og dermed var den Sag ordnet. Alligevel kunde han først komme afsted den 13. ved Middagstid, men med alt det Besvær havde han ikke haft megen Tid eller Oplagthed til at se paa Byen, og han udtaler sig ikke det mindste om den.

Turen gik først med Baad til Harburg, hvor han ankom om Aftenen „saa vaad som en Fisk“ efter en voldsom Regn. Han tog alligevel videre med Postvogn hele Natten, og den 14. om Aftenen var han i Bremen, hvor han undte sig en Nattesøvn. Opholdet i Bremen varede kun fra om Aftenen Kl. 9 til næste Morgen Kl. 9, men han fik dog Tid til en lille Tur paa de gamle Volde, der var blevet forandret til „de yndigste Spadseregange“. Maaske har han spadseret der med Postmester Frese, der var ansat i Bremen, og som figurerer paa Listen over de efterladte Venner, – men Dagbogen nævner intet derom. Derimod følte han sig øjensynlig tiltalt af Indskriften paa Teatrets Facade: „Drag Omsorg for Glæderne“.

Den 15. om Morgenen begyndte han igen paa to Dages og een Nats uafbrudt Rejse ad elendige Veje og i regnfuldt Vejr. Ruten gik over Oldenburg–Leer til Neuschantz, hvor han fik et dyrt og daarligt Nattelegi. Klagerne over det systematiske Optrækkeri af de Rejsende gaar igen i ethvert Land, han passerer, og det er en forbavsende Undtagelse, naar den brave Vært i Bremen faar det Skudsmaal, at han var „yderst rimelig“ med sine Priser. Besværligt og kostbart var det ogsaa med den evige Ombytning af Møntsorterne. Hamburg havde som Republik sin egen Mønt, fra Hamburg til Bremen var det prøjsiske Penge, Bremen var atter Republik med eget Møntsystem, og fra Oldenburg til Groningen skulde man bruge hollandske Floriner. Det var fire Slags Mønter paa den relativt korte Strækning, skønt alle disse Lande stod under samme Hersker. Den, der blev udnyttet og til Grin var den fremmede Rejsende, sukkede Enrico⁶.

Den 17. om Morgenen Kl. 5 fortsatte han med Baad fra Neuschantz til Groningen, hvor han ankom Kl. 7 om Aftenen, en Rejseform, der var

anderledes behagelig end de skumplende Diligencer. Baaden var forsynet med alle Slags Bekvemmeligheder og saa stor, at den kunde medføre 200 Rejsende med Bagage. Egnen var mere smilende og veldyrket, og Beboerne prægede af Velstand. Selv jævne Kvinder „af Trediestand“ bar de typiske nationale Smykker, Ringe paa hver Finger, og paa Hovedet en halvcirkelformet Guld- eller Sølvring med Reliefarbejde paa de to Spidser, der gik frem til Tindingerne. Ringen skulde holde Haaret fast ind til Hovedet, ligesom de italienske Kvinders Krumkam⁷.

Det er imponerende, saa godt Enrico brugte sine Øjne paa denne forcerede Rejse, og morsomt at mærke, hvor nordisk han var blevet gennem 15 Aars Ophold i et Agerbrugsland. Paa Vejen gennem Hannover og Oldenburg havde han faaet et stærkt Indtryk af den Fattigdom, der herskede overalt, og som var en Følge af Krigens Hærgen i netop denne Landsdel. Han maa endda have skaffet sig Tid til et Kig ind i en Bondegaard og giver en Skildring af den ogsaa i Holsten velkendte Type af Beboelseshus og Stalde under samme Tag: „Naar man kommer ind ad Porten, er Kostalden til højre, Hestestalden til venstre, ved Siden af den er Faarestalden, ovenover bor Fjerkræet, midt i Rummet findes Ildstedet uden Skorsten, saa at Røgen breder sig overalt. Fra Bjælkerne ved Ildstedet hænger de Skinker og det Kød, der skal røges; til højre er et Slags Køkken med Køkkenredskaber og i et lille Værelse ved Siden af er Sengene. Svinene og Faarene, som ikke er bundne, gaar frit omkring, hvor det passer dem“⁸. Skønt der ikke er nogen Kommentar til Beskrivelsen, føler man Enricos Modvilje mod dette urenlige Roderi af Mennesker og Dyr mellem hinanden, og han har næppe haft mindste Fornemmelse af den Hygge, der trods alt maa have været i et saadant Fællesskabsliv.

Opholdet i Groningen var som sædvanlig kun fra Aften til følgende Morgen tidlig, men naaede dog at give ham det første karakteristiske hollandske Bybillede: ligesaa mange Kanaler som Gader! Med Postvogn kørte han videre i 15 Timer til Lemmer ved Zuidersøen og sejlede saa om Natten til Amsterdam, hvor han den 19. Juli om Morgenen indlogerede sig i Værtshuset „Den nye Bibel“. Herfra skrev han sit første Rejsebrev til Quirina, og det bærer naturligt nok Præg af Træthed efter de mange Dages og Nætters Strabadser. Han gør derfor heller ikke det ringeste Forsøg paa at være interessant ved at berette om sine Oplevelser, men taler mest om Udgifterne og Besværet. Og saa klager han, fordi han skal lægge Rejsen over Paris, – hvad skal han i Grunden dér? Han vilde meget hellere direkte hjem. Enhver anden vilde naturligvis gerne opleve Paris, men det lokker ham ikke, og han spørger sig selv, om

det skyldes et Levn af nordisk Kulde i hans Sind, eller om det er ildevarslende Forudfølelser: „jeg er faktisk som et gammelt ormstukkent Cembalo, hvis Streng er rustne, og hvorpaa det er umuligt at frembringe en eneste musikalsk Tone, ja end ikke en Tone, som er til at udholde at høre paa“⁹

Skønt han havde tænkt sig at hvile ud i Amsterdam et Par Dage, blev det kun til een Dags Ophold. Det synes, som om en indre Rastløshed og vistnok ogsaa en bestandig Angst for Udgifterne drev ham videre. Den 20. om Morgenen sejlede han til Gouda og fortsatte med Diligence til Rotterdam, hvor han overnattede. Næste Morgen gik Rejsen over Dordrecht til Anvers, en Køretur paa 17 Timer, men efter en god Nattesøvn og paafølgende Pasvisering var han frisk nok til at opsøge nogle derværende danske Officerer, der gjorde Tjeneste ved den franske Flaade. Blandt disse var Proviantforvalter Bastian¹⁰, og i Fællesskab besøgte de Skibsværfterne, hvor otte Krigsskibe var under Bygning. Senere viste de ham Byens Hovedkirker, og til Afsked spiste de Middag sammen og udbragte Frederik VI's Skaal. Skønt det regnede uafsladeligt, var det sikkert en af Rejsens glædeste Dage, og Kammeraterne gav ham desuden Oplysninger om Byen Anvers, der befandt sig i en mærkelig Overgangstilstand. Fra et Indbyggerantal paa 200.000 var den efter den westfalske Fred gaaet ned til 46.000, hvoraf Garnisonen nu udgjorde 8000 Mand. Men en ny Opblomstring var begyndt, fordi Havnen var genaabnet, og overalt arbejdedes der paa Befæstningsværker og Skibsbyggeri. Af de 6000 Arbejdere var ca. 4000 spanske Krigsfanger, – talende Tal fra det franske Imperiums Magtperiode. Men denne Refleksion tilføjer Enrico ikke. Kejseren var for ham som for de fleste Soldater Napoleon den Store. Med tydelig Beundring fortæller han, hvordan en ny By rejser sig paa den anden Side af Floden Schelde, et nyt Anvers, opbygget med Volde og Grave paa Kejserens Befaling.

Fra Anvers sendte han Breve til Kaptajn Hammond og Inspektør Franck i København, sikkert med Hilsner fra de fælles Venner, han havde truffet, og om Aftenen den 22. forlod han Byen, passerede Schelde og fortsatte hele Natten til Gent. Vejene blev nu gode og brolagte, saa at Kørslen var en Fornøjelse. Fra Gent skulde han gaa direkte videre til Lille, men fik dog paa Gennemfarten Tid til et Gensyn „med de første firbenede Æsler“. Samtidig lagde han Mærke til den endnu i vor Tid almindelige Anvendelse af Hunde som Trækdyr foran smaa Vogne og det ligesaa karakteristiske Gadebillede af kniplende Kvinder i Husedørene. – Den 23. om Aftenen var han i Lille efter en hel Nats og Dags uafbrudt Rejse. Ikke desto mindre havde han Lyst til at gaa i

Teatret. Man opførte Syngestykket „Josef og hans Brødre ved Faraos Hof“¹¹, men baade Orkester og Sangere var efter hans Mening elendige. Desuden kunde han ikke udholde den franske Deklamation: „naar de taler med Følelse, raaber de som gale, og jo mere unaturlige de bliver, jo mere applauderes der“. Trods sine udgivne 1½ frcs. havde han ikke Taalmodighed til at se „denne Tragikomedie“ færdig, og formodentlig har ogsaa en stærk Rejsetræthed gjort sig gældende. – I Datidens danske Rejsebeskrivelser møder man iøvrigt Gang paa Gang samme heftige Kritik af fransk Teater¹², og Enricos Reaktion er saaledes endnu et Bevis paa, at den unge Italiener var blevet meget paavirket af nordisk Smag og Følesæt. – Efter den sene Teateraften maatte han afsted fra Lille Kl. 5 om Morgenen, og nu tog han den sidste Strækning til Paris ud i eet, to Dage og een Nat.

2. Paris

Den 25. Juli om Aftenen stod Enrico af i Paris, „Kontinentets Hovedstad, dette uhyre Kaos, dette sande Babylon“. Han indlogerede sig i et yderst beskedent Hotel rue du Bouloi, hvor han fik et snavset Værelse med de nødvendigste Møbler. Prisen var 36 frcs. maanedlig, og han bandt sig forsigtigvis kun til 14 Dage. Inden han gik over til at nyde Turistlivets Fornøjelser, gjorde han sin Kasse op. Han havde ført omhyggeligt Regnskab for selve Rejseudgifterne, men de mange Smaabeløb, der stadig skulde betales undervejs til Logi, Mad og Drikkepenge, havde han ikke kunnet specificere. Hans Erfaringer i den Henseende kender alle, der har rejst: „Man maa paa en Rejse bestandig have Pungen i Haanden . . . snart gaar der en Øre hist, saa en Krone her, og Fanden har taget Pengene uden at man ved af det“. Paa enhver Station, hvor man skiftede Heste og Postillon, var der en fast Afgift til Postillonen paa fire sous plus et Glas Brændevin til to sous. Staldknægten, der vandede Hestene og satte Trappen op til Diligencen skulde have to sous, saa at hver Station tog otte sous. Disse Smaaafgifter var almindelige overalt i Tyskland, Holland og Flandern og kaldtes „Wagenmeistergeld“. Føreren af Postvognen eller Diligencen krævede 30 sous i Drikkepenge, og da han havde skiftet fem Gange alene fra Rotterdam til Paris, var denne Udgift løbet op til 7½ frcs. – Slutresultatet blev en Totalsum af 500 frcs. for Rejsen København-Paris, vistnok et meget rimeligt Beløb for saa lang en Rejse og 18 Dages Omkostninger.

Tilbage havde han 10 Louis'ors og sin Anvisning paa 516 frcs. til Bankhuset Mallet, en Sum, der kunde række langt¹. Et Eftersyn af Bagagen viste imidlertid, at den var blevet meget beskadiget ved de

mange Omskiftninger paa Vejen, og hans danske Uniformshat, som han i Anvers havde overgivet Konduktøren i en Papkasse med Paalæg om stor Forsigtighed, var i den Grad ødelagt, at den ikke kunde bruges. Den mørke Civildragt, han havde rejst i, var plettet og i Stykker, saa han var nødt til at faa syet en ny, før han kunde aflægge Visitter hos forskellige Honoratiores. Men en skræddersyet Dragt kunde faaes for 85 frcs., saa foreløbig var der ingen Grund til Bekymringer, og med en Overfrakke over det medtagne Tøj gik han straks ud for at faa et første Indtryk af Byen.

Han blev ikke umiddelbart imponeret af Paris som Helhed. Var han kommet direkte fra Italien, vilde han næppe have begyndt sine Dagbogsoptegnelser med at skildre de ubeskriveligt skidne Gader, hvor Rendestenene løb i Midten, saa at passerende Vogne overstænkede Fodgængerne. Alt dette blev nu bedømt paa Baggrund af „den næsten overdrevne Renlighed i Holland“. Man faar den gammelkendte Beretning om de hollandske Piger, der før Dag gry vaskede ikke blot Vinduer og Døre i Huset, men ogsaa den Stump Gade, der hørte til. At spytte paa Gulvet vilde i Holland være en Dødssynd, og baade der, i Danmark og Sverrig stod der Spyttebakker i hvert Værelse. I Paris var derimod Døre, Korridorer og Trapper mørke og utroligt snavsede. „Ligesom i Italien“ siger Dagbogen med en tyk Streg under, – han havde ikke glemmt, hvad han vendte tilbage til.

Kun to Dage efter sin Ankomst ofrede han en dyr Billet for at komme i det store kejserlige Teater, hvor man opførte Gluck's Armida. Dekorationer, Maskineri, Iscenesættelse var imponerende, hele Orkestret ypperligt og Balletten god, men Resten efter hans Mening ikke en Døjt værd. Han erklærer rent ud, at det franske Recitativ er uudholdeligt for et italiensk Øre, og at „deres Arier er Vaudeviller og Rondoer uden Variationer“. Den følgende Aften gik han i Odéon for at høre Paisiello: La molinara. Teatret var ikke saa stort, men smukkere end det kejserlige, Orkestret godt, Tenoren udmærket, Bassen ligesaa, og Primadonnaen imponant „med en god Figur“, – kort sagt, han morede sig tusind Gange bedre end den forrige Aften. Han maatte dog indrømme, at Nationalpatriotismen maaske spillede en vis Rolle ved Vurderingen, – det var sikkert en italiensk Trup, der sang, og derfor første Gang, han hørte sit Modersmaal igen. Forøvrigt er det morsomt at se hans Sammenligning mellem Gluck og Paisiello. Det var nu 30 Aar siden, der i Paris havde raset en Strid mellem den italienske opera buffa og Glucks nye Operastil, Striden mellem „Sirenerne og Muserne“, saa hans Dom i 1811 kommer noget post festum.

Forsynet med et Kort over Byen besøgte han de første Dage mange af dens Seværdigheder. I Louvre saa han Napoleon-Museet, der betog ham i den Grad, at han skriver: „jeg kan kun sige, at jeg har set det, at beskrive det er umuligt“. Hans Napoleon-Begejstring kommer frem overalt, og der var ogsaa nok, der kunde give den Næring. Ved Tuilleriesne saa han paa Triumfbuen „de fire Heste, der er taget i Venezia, og som trækker en Triumfvogn af forgyldt Bronze, hvorpaa skal anbringes en Statue af Napoleon den STORE“. – At de antike Heste var tyvstjaalne fra Venezia generede ham aabenbart ikke. Paa Deputeretkammerets nybyggede græske Facade læste han Indskriften „À Napoléon le Grand“, og da han fortsatte derfra til Place Vendôme, saa han „en pragtfuld Søjle, helt dækket af Basrelieffer i Bronze, som fremstiller Napoleons Bedrifter, og paa Toppen hans Statue, ogsaa af Bronze, iført romersk Toga“. Søjlelens latinske Hyldestindskrift til Minde om Sejrene i Tyskland blev omhyggeligt afskrevet i Dagbogen. – Al denne Virak til den uovervindelige Feltherre berusede den unge Officer fra det fransk-venlige Danmark, og han besøgte ogsaa et nyindrettet Panorama af Slaget ved Wagram: „en af de smukkeste Illusioner, som Mekanik og Optik kan frembringe. Naar man som Tilskuere staar i Midten af en Cirkel, der er ca. 30 Alen i Diameter, er man paa een Gang som flyttet ind i Centrum af en 3–400 Mil stor Horisont“. Panoramaets Enkeltheder beskrives ikke, men det har naturligvis fremstillet Troppernes Placering og Begivenheder fra Kampene.

At Enrico ogsaa kunde se Reversen af Medaljen ved disse endeløse Krige, mærker man paa hans Tanker i Notre Dame Kirkens Taarn, hvor der af de oprindelige seks Klokker kun var een tilbage: „Fanatismen, Vandalismen har forvandlet de andre til Kanoner“. – Efter et Besøg i Justitspalæet maatte han saa til Gengæld hylde Napoleons eminente Indsats ved Reorganisationen af det franske Retsvæsen. „Der holdes offentlige Møder, i hvilke den anklagede forhøres, beskyldes og forsvarer offentligt, og Møderne vedvarer, indtil den mundtlige Proces er afsluttet, og Dommen fældet.“

Trods denne nye, demokratiske Rettergang var Dødsstraffen stadig en Hverdagsbegivenhed. Faa Dage efter sin Ankomst overværede Enrico en Eftermiddag to Henrettelser med Guillotinen, og han syntes, han oplevede Revolutionens Rædsler: „en Mængde Mennesker, og – hvem skulde tro det – Halvdelen Kvinder, var stimlet sammen for at se – hvad? Om den stakkels Djævel forstaar at dø med Manér. Enhver gør sine Iagttagelser. Den eneste, jeg gjorde, var, at Guillotinen er halvt ormstukken, et Tegn paa, at den er temmelig gammel, maaske den sam-

me, hvor – hvem ved, hvor mange Hoveder den har skaaret af.“ – Kun tre Dage senere blev to andre guillotinerede, fordi de havde lavet falske Penge.

Enrico følte i det hele taget hurtigt, at Afstanden fra Revolutions-tiden ikke var saa stor, og at den politiske Atmosfære i Napoleons Paris var uvejrssvanger og farefuld. En uhyggelig Blanding af Fortidens Skygger og Nutidens Uro mødte ham overalt. „Den, der vil rejse i det franske Imperium, skal fremfor alt vogte sig for at aabne Munden med uoverlagte Ord, især paa Hoteller, Caféer og offentlige Steder. Murene, Værelsets Vægge gemmer ofte en Spion. En ufejlbar og for en Rejsende uundværlig og nyttig Regel er at lade, som om man er nærsynet og tunghør. I Begyndelsen er det vanskeligt at gøre det naturligt uden at forglemme sig, men ved Øvelse bliver det en Vane, og saa er det en Leg. I den Gade, hvor jeg bor, gaar der hver Dag en Vandbærer forbi, om hvem min Vært fortæller, at han paa Revolutionstiden med en Kniv aabnede den skønne Prinsesse Lamballes Bryst, med Hænderne rev det endnu bankende Hjerter ud og aad det paa offentlig Gade under disse Kannibalers Jubelskrig; hvergang jeg ser ham, gyser jeg“².

Selv om man ikke skal tage denne Rædselshistorie for bogstaveligt, – men den er dog ikke langt fra Sandheden³ –, viser den, hvordan Minderne fra Terrorismens Dage levede overalt, og at Livet i Paris under den gloriøse Overflade var en barsk og grim Virkelighed. Maaske havde man ogsaa derfor Smag for den makabre Fornøjelse at se en Slangetæmmerske fremvise sine seks giftige Slanger, som hun kælede for og fodrede med levende Spurve. Enrico fandt det ækelt og frastødende, men den franske Befolkning var vant til blodigere Skuespil.

Den 1. August gjorde Enrico en Udflugt til Versailles, hvor han grundigt besaa baade ydre og indre Herligheder. Det var heldigt, han naaede at faa den Oplevelse med, før en ulykkelig Hændelse med eet Slag gjorde ham saa fattig, at enhver Glæde, der skulde betales med Penge, var ham nægtet. Om Morgenen Kl. 6 den 3. August havde han forladt sit Værelse nogle faa Minutter i et nødvendigt Ærinde og havde været saa uforsigtig at lade sin Dør staa halvaaben. Ved sin Tilbagekomst saa han straks, at en dristig og øjensynlig stedkendt Person havde benyttet Lejligheden og fra en uafraaset Komodeskuffe stjaalet en Pung med ca. 400 frcs. samt to Skjortenaale af Guld. Lykkeligvis havde Fyren ikke set hans Guldur, der laa ved Sengens Hovedgærde. Det havde været hans Moders, og han vilde ikke miste det for al Verdens Penge. Heller ikke havde Tyven opdaget en Papirsrolle med de 10 Louisd'ors, der endnu var i Behold. – Naturligvis slog han straks Alarm, men hvad var

der at gøre? Huset vrimlede af Gæster, Tjenestefolk og fremmede, som stadig kom og gik. Politiet blev øjeblikkelig underrettet, men efter fransk Lov kunde ingen fængsles, hvis han ikke blev taget paa fersk Gerning eller med Tyvekosterne paa sig. Og hvordan bevise noget om rede Penge? Et Held var det, at Enrico Dagen forud havde betalt Skrædderen for den nye Dragt, men han var rasende paa sig selv for sin taabelige Uforsigtighed. Han forsikrede Quirina, at hvis ikke hun og Faderen var der, vilde han hurtigt gøre en Ende paa det hele og som Alexander hugge den gordiske Knude over. Ganske vist havde Livets Modgang gjort ham til Fatalist, og Religionens, Moralens og mange brave Filosofers Lærdomme havde hjulpet ham til at bære Skæbnens Omskiftelser med Taalmodighed, „men Vandet koger saa stærkt i Gryden, at den tilsidst løber over“⁴.

Maaske var det netop hans Fatalisme, der fik ham til at begaa den næste Dumhed. Ved et Tilfælde var hans svenske Rejsefælle kommet paa Besøg lige efter Tyveriet, og han raadede ham til at prøve at vinde det tabte tilbage ved at forsøge Lykken i Palais Royal, hvor der var Hasardspil. En vis Monsieur Perrin betalte aarligt seks Millioner frcs. til den kejserlige Kasse for at have dette Privilegium, og man kunde deraf slutte, hvor stor hans Fortjeneste var, og hvor stor en Sum Taaberne ofrede paa Lykkens Alter. Men om disse advarende Realiteter, som Enrico omhyggeligt har noteret i sin Dagbog, var han ikke underrettet, før det var for sent. Paa to Spil tabte han sine resterende 10 Louisd'ors og var nu berøvet sin sidste Skilling uden at have betalt hverken for Logi eller Kost.

Der gik to Dage, før han fik Mod til at fortælle Quirina om sin nye Ulykke og samtidig indtrængende bede hende om at fortie Sagen for Faderen⁵. Til Fortvivlelsen over de mistede Penge kom Ærgrelsen over den unyttigt strenge Sparsommelighed paa Rejsen. Han havde virkelig gjort sig Umage for at bruge saa lidt som muligt for ikke at være nødt til at bede om yderligere Hjælp hjemmefra, og nu var han saa ynkeligt reduceret, at han hverken kunde blive i Paris eller rejse, en Situation mere haabløs, end han nogensinde før havde oplevet. At han selv var Skyld i al sin Elendighed, indrømmede han blankt og klagede til Søsteren over sin dyriske Dumhed. Samtidig var han forpint ved Tanken om, hvad der vilde blive sagt i Siena, hvis Sagen kom frem. Han vilde miste sit gode Rygte, onde Tunger vilde triumfere, ja han siger ligefrem „at et lidet hædrende Uheld kan formørke Resten af ens Liv, især hvis Forudindtagethed forbinder sig med Ondskab“⁶. Man synes her at skimte de mørke Skygger af tidligere Daarskaber fra hans Ungdom.

Foreløbig var hans Eksistens dog reddet, for saa vidt som det daglige Brød var ham sikret. En brav Mand, Restauratør Justa i Palais Royal, – efter Navnet at dømmen en Italiener, – havde uopfordret tilbudt ham at spise alle Maaltider i Restauranten paa Kredit. Prisen var fastsat til 3 frcs. daglig, og Justa havde sagt: „De kan betale mig, naar De har Penge“. Enrico bad derfor sin Søster skrive nogle venlige Linjer til denne „uvurderlige Mand“ og forsikre ham om Familiens Taknemmelighed. – Af den danske Maler Wallich havde han laant 20 frcs. til de løbende Udgifter, men sit Logi og sin Vask maatte han foreløbig bede om Henstand for. Af de stjaalne Penge var der naturligvis ikke fundet en Øre, og man forstaaer, at han slutter Brevet saaledes: „hele denne Historie gør mig sandelig Ære, og ved Gud, naar jeg tænker paa den, vilde jeg gerne løbe Hovedet mod Muren, – aa jeg Fæ!“

Nogle Dages nøgterne Overvejelser fik ham til at indse, at han var nødt til at overvinde sin Skamfølelse og bekende alting for sin Fader. Quirina kunde ikke sende ham saa store Beløb, som han nu havde Brug for, og skønt han med Ængstelse afventede Ansanos Svar, forstod han, at han „maatte sluge den bitre Mundfuld, han selv havde kogt“⁸. Samtidig begyndte han at aflægge de Visitter, han af Høflighed eller personlige Interesser var forpligtet til. Først besøgte han Markise Brignole, som han havde kendt i sin Barndom i Siena, hvor hun havde været hans Moders Veninde. Det var 17 Aar, siden han havde set hende, saa det var ikke mærkeligt, at han fandt hende ældet. At hun modtog ham „med en vis fornem Tilbageholdenhed, Stivhed og krænkende Uvenlighed“ kan maaske heller ikke undre, da han aabenbart straks fortalte om sine Vanskeligheder: „hun svarede med en Kompliment, som ikke kan hjælpe mig“⁹.

Samme kølige Modtagelse fandt han hos den italienske Statsraad Neri Corsini, som han søgte paa egne og Faderens Vegne. Corsini havde siden 1796 repræsenteret Toskana i Paris og havde store Fortjenester af sit Fædreland, men han har øjensynlig ikke haft Interesse for Familien Mocenni i Siena. I Dagbogen er Visittens Forløb skildret med megen Humor: „Ved første Øjekast saa jeg Typen paa den sande Hofmand. Da jeg havde overrakt ham Faders Anbefalingsbrev, tog han det uden at læse det. Da jeg derefter forklarede ham mit Ærinde, trak han paa Skuldrene, gjorde Halsen kort som en Skildpadde, rystede let paa Hovedet og svarede: „det er temmelig vanskeligt at blive Embedsmand i Toskana, og der er i Øjeblikket intet vakant“. Jeg spurgte ham saa om hans Mening med Hensyn til Fortsættelsen af Lejemaalet af San Pietro's Kirkegods, og dertil sagde han, at naar Tiden for Lejemaalet var udløbet, vilde

det sandsynligvis blive sat paa Tvangsauktion¹⁰. Hvorefter han udtalte nogle intetsigende Komplimenter om Glæden ved at have gjort mit Bekendtskab og under Henvisning til Dagens Forretninger tog Afsked¹¹.

Sin tredie Visit aflagde Enrico hos den danske Minister i Paris, General Waltersdorff, som han kendte fra Militærtjenesten i København. At han ikke havde stor Agtelse for denne sin forhenværende Chef er tidligere omtalt¹², og naar han nu ikke har andet at betro sin Dagbog, end at Waltersdorff i det mindste har det perfekte ministerielle Ydre, er det en tvetydig Ros. Han var iøvrigt ikke ene om sin skarpe Dom. Mange lignende Vidnesbyrd er bevarede om Waltersdorff baade i hans Egenskab af Officer og Diplomat¹³. Men Enrico opnaaede dog den Ære at blive bedt til Middag hos ham, en Ære, som den danske Konsulatssekretær i Algier, Rudolph Bay trods „herlige Anbefalingsbreve“ og Kollegaskab i Diplomatiet ikke blev fundet værdig til, – „mit Navn og min Stand maae dertil have været for ringe!“ siger Bay¹⁴. – At den fornemme Middag i Gesandtskabet hverken imponerede eller interesserede Enrico, fremgaar af det lakoniske Referat i Dagbogen fra den 22. August: „Været til Middag hos den danske Minister, modtaget to Par Sko fra Skomageren, 16 frcs., og fra Skrædderen en Vest, 14 frcs.“ – Denne Sammenstilling kunde man have undt Excellencen at læse.

Efter de tre formelle og resultatløse Visitter trængte Enrico til at gøre sig et Par glade Dage, og det traf sig saa heldigt, at Napoleons Fødselsdag gav Mulighed for Fornøjelser, der ikke kostede noget. Som en passende Indledning til Festen besøgte han Dagen forud Invalidehotellet, hvor han atter fandt et uvurderligt Krigsbytte fra Italien: Bronzeløven fra Venezia, der var anbragt midt paa Pladsen foran Facaden. Inde i Kirken hang Hundreder af erobrede Faner, af hvilke vel ogsaa adskillige stammede fra hans eget Land. Heller ikke her kommer der den ringeste Nationalfølelse til Orde, – Italien var for ham kun en Række Smaastater, som ganske naturligt maatte yde deres Tribut til Kejseren. Han havde sikkert en vis Lokalpatriotisme, men var først og fremmest Borger i Napoleons Europa. Ved Synet af de store Monumenter, der i Invalidekirken var rejst over Feltherrerne Vauban og Turenne, fyldtes hans Sind „med Ærefrygt og hellig Rædsel“, – ingen indfødt Franskmand kunde i stærkere Ord have udtrykt sin Beundring for Landets glørværdige Historie.

Den 15. August fejredes Kejsersens Fødselsdag med store offentlige Fester. Paa Seinen udkæmpedes en munter Kappelstrid mellem 16 Baade. Halvdelen med blaa, Halvdelen med røde Rorkarle. I Forstavnen af hver Baad stod en Mand med en lang Stang, og medens Baadene nu i fuld

Fart for forbi hinanden, skulde han med sin Stang forsøge at kaste Modstanderne i Vandet. Man fortsatte Legen, til der kun var een tilbage, Sejrherreren, der modtog den udsatte Præmie. – Afslutningen paa den kejserlige Fødselsdag var grandios. Alle Teatre spillede gratis, men Folkemængden, og med den Enrico, strømmede til Tuillerieserne, hvor Haven var illumineret, og hvor Napoleon indfandt sig paa et i Dagens Anledning opført Galleri. Et stort Orkester spillede, der blev sunget Sange, som var skrevet til Festen, og tilsidst affyredes to Raketter som Signal til et pragtfuldt Fyrværkeri. – „Saa var den Historie forbi“, siger Dagbogen med et helt H. C. Andersensk Udtryk.

Maaske var det vanskeligt at lade sig rive med i Festrusen, fordi Hverdagen ventede med alle sine Kvaler. Det var ikke faa ydmygende Skridt, Enrico havde gaaet, og nu skulde han igen være Supplikant hos Politisekretæren for Italien, cav. Jules Anglès. Dette Besøg blev dog en glad Overraskelse. Han fandt en ung Mand paa sin egen Alder, der modtog ham med stor Høflighed og Hjælpsomhed. Anglès gav sig Tid til at høre paa ham og raadede ham straks til at træde ind i den franske Hær, hvor han let kunde faa en Kaptajnstilling. Hvis han foretrak en civil Ansættelse, vilde Anglès give ham Anbefalingsbreve til Politipræfekten i Firenze, men han skulde ikke, at det kun vilde blive en underordnet og lidet indbringende Post. Bedre vilde det være at søge ind i Generalstaben hos Fyrst Felice Baciocchi, der var gift med Napoleons Søster Elisa, Storhertuginde af Toskana, og en saadan Stilling vilde ikke medføre aktiv Deltagelse i Krigstjeneste. Man kunde udnytte hans Kundskaber i de nordiske Sprog og anvende ham enten i Krigskommissariatet eller som Hjælp for en General. Anglès ræsonnerede meget logisk saaledes: „med Hensyn til en Civilstilling maa De indrømme mig, at naar Deres hidtidige Karriere har været militær, er der ingen Grund til at søge en civil Post. Havde De været Krøbling eller gammel, vilde en Ansøgning, støttet af saadanne Omstændigheder, have været rimelige“¹⁵.

Skønt Enrico var meget taknemmelig over den Velvilje, han mødte hos denne „charmerende, galante, elskværdige, ligefremme Mand“¹⁶, var han ikke helt glad ved at træde ind i Fyrst Felices Generalstab. Han var trods Anglès' Forsikringer om det modsatte bange for pludselig at blive udkommanderet til Spanien „for at fange Faarekyllinger“, og han kunde desuden ikke gaa i fransk Tjeneste, før han havde faaet Afsked fra den danske, hvor han havde Ret til at blive staaende i 1½ Aar¹⁷. I et Brev til Quirina erklærede han, at han hellere vilde fortsætte med at tjene Danmark under en eller anden Form end begynde en ny militær

Karriere, og han omtalte nu, at han før sin Afrejse havde truffet Baron Herman Schubart, Generalintendanten for de danske Handelsanliggender i Italien. Schubart havde med vanlig letsindig Forekommenhed antydnet Muligheden for en Ansættelse i Intendanturen, og en saadan Stilling vilde tiltale Enrico mere end en militær Charge. Han vilde derfor intet definitivt foretage sig, før han havde drøftet Sagen med Schubart i Livorno. Først nu forstod han rigtigt Forskellen paa det danske, landsfaderlige Styresæt og det kejserlige Imperiums Maskineri: „Jeg kan skrive ganske ligefrem til Frederik VI, men her skal man sno og dreje sig 1000 Gange og have utroligt smidige Halshvirvler, ikke for at opnaa noget, men for at prøve at opnaa det, og tilsidst opnaar man dog intetsomhelst“¹⁸.

Foreløbig maatte han imidlertid blive i Paris, indtil han fik Rejsepenge, og det vilde desuden være praktisk at vente lidt med Afrejsen, fordi det ved en eventuel Ansøgning kunde være gavnligt at fremstille sig personligt hos de magthavende¹⁹. Men det var en drøj Tid, de 17 Dage før Svaret fra Italien kom. Værten gjorde Vrøvl over den ubetalte Leje, og Enrico maatte pantsætte sin Moders Ur. Paa den sidste Stump Papir, han ejede, skrev han fortvivlet til Quirina, at hun maatte finde Penge til ham, om hun saa skulde hente dem i Helvede. Hvis hun og Faderen slog Haanden af ham, vilde han gaa direkte til Spanien for at finde en Kugle, der kunde gøre en Ende paa det elendige Liv. Han indrømmede atter sin Dumhed, men den Straf, han havde faaet, var frygtelig, og uden Justas Hjælp vilde han være død af Sult. Sin Fader turde han ikke bede om noget, da han kunde tænke sig hans Ophidselse. Næsten som et Barns Klage lyder de sidste Ord: „trøst mig, kære, vent ikke“²⁰.

Heller ikke denne Gang svigtede den gode Søster. Hun svarede ganske vist lidt køligt og forbeholdent, – „dit Brev er koldt, meget koldt“, – men han vidste, det var velfortjent og var bare glad for, at hun ikke var alvorlig vred. Langt væsentligere var det, at hun kunde hjælpe ham med det samme. Ved en mærkelig Forudelse om kommende Ulykker havde hun siden April indbetalt 400 Lire 5: 320 frcs., som han omgaaende kunde hæve i Paris. Efter den angstfulde Ventetid og ligefremme Nødstilstand, han havde gennemlevet, er det ikke underligt, at han takker hende i næsten eksalterede Udbrud for „denne hellige Handling, som Himlen har inspireret dig til, og som hjælper mig op af den Afgrund, i hvilken jeg var faldet. . . . Jeg har kun et Hjerte for at tilbede og ære dig som en beskyttende Guddom, der vaager over mig. . . . Har jeg nogensinde bedt til Himlen af et sandt Hjerte, saa gør jeg det nu, at

den vil bevare dig og Fader længe og overøse Jer med Velsignelser. . . . Amen. – Farvel²¹.

Ogsaa Faderen viste større Forstaaelse og Mildhed end ventet. Han brummede ganske vist en Smule og skrev, at hvis Enrico lavede flere lignende Dumheder, vilde de begge gaa Fallit, for Tiderne var daarlige, og der var Dyrtid i Toskana paa Grund af Tørken. Men han sendte 300 frcs. og haabede snart at faa ham hjem²². Endnu venligere blev han, da Sønnen kort efter fortalte om sit Besøg hos cav. Anglès og bad ham sende et Takkebrev til Politisekretæren. Ansano blev helt overvældet og gjorde sig nu altfor store Forhaabninger om Enricos Fremtid. Hans Skrivelse til Anglès er affattet paa udmærket Fransk og er muligvis ikke ført i Pennen af ham selv, men indholdsmæssigt er den et saa kuriøst Aktstykke, at den fortjener at kendes i sin Helhed:

„Jeg har med overordentlig Glæde fra min Søn Enrico hørt, at Deres Excellence har været saa naadig at tage ham under Deres Beskyttelse, og at det gennem Deres indflydelsesrige Støtte er sandsynligt, at han kan blive ansat i Toskana, som han haaber det. Denne Nyhed har fyldt min Sjæl med Trøst og Glæde, fordi jeg efter de store Udgifter, jeg har haft til min Søns Uddannelse, nu omsider ser mine Ønsker opfyldte, tilmed under den største af alle Monarker og ved Deres Excellences værdifulde Hjælp.

Jeg er saa sikker paa min Søns Hæderlighed, at selv om man end skulde betro ham den vanskeligste Stilling, vil han bestride den med Ære som det sømmer sig den Opdragelse, han har faaet, og den gode Familie, han tilhører. Jeg beder derfor Deres Excellence have den Godhed at skaffe den unge Mand de Muligheder, som Deres Excellence tror, han fortjener, og tillader mig at undertegne mig som Deres Excellences ydmygste og underdanigste Tjener²³.

Om det skyldes en Misforstaaelse eller er beregnet Smiger, at Ansano haardnakket tiltaler Sekretæren Excellence og synes at anse ham for Minister faar staa hen. Naar han taler om de store Beløb, han har ofret paa Enricos Uddannelse, maa han dog i hvert Fald vide, at der er en god Portion Overdrivelse i den Paastand. Morsomt er det ogsaa at sammenligne hans Forsikringer om Sønnens absolutte Hæderlighed med Udtalelser i et samtidigt Brev til Quirina. Til hende skriver han, at han er villig til en længere Tids Understøttelse af Enrico i Paris, i det Haab at faa ham hjem til Toskana „som Embedsmand med ærefuld og vellønnet Stilling . . . hvis det da ikke er Løgnehistorier al det, han kommer med²⁴. – Her synes Ansano knap saa overbevist om sin Søns Hæderlighed. – Han nærrede imidlertid høje Tanker om Enricos Evne til at indynde

sig hos de mægtige Herrer i Paris og gjorde sig rent ud fantastiske Forestillinger om de Embeder, han kunde opnaa. Paa en Liste havde han opført en hel Række af „de bedre Stillinger“, som Indenrigsministeren i Paris kunde besætte, og det var intet mindre end følgende Chefposter: Direktør for de direkte Afgifter, – Direktør for det samlede Skattevæsen, – Direktør for Krongodset, – Regnskabsfører for Provinsen Ombrone (Toskana), – og som mere „beskedne“: Generalkasserer for det samlede Skattevæsen, – Inspektør for Skovbruget, – Inspektør for de direkte Afgifter (denne Stilling var vakant), – Inspektør ved Skattevæsenet, – Inspektør for Krongodset eller Hypotekforvalter²⁵.

Ansano maa have haft en sand Tyrkeretro paa Enricos Perfektibilitet, for han mente, at selv om denne ikke var særlig uddannet i Økonomi og Beregninger, var det noget, der kunde læres paa 14 Dage. Saa sikker var han i sine Forventninger, at han talte vidt og bredt derom til Slægt og Venner i Siena, og Enrico, som vidste, hvor ringe Chancer han havde, blev stærkt irriteret over Faderens taabelige Snak: „Du taler om at faa Stillinger, som om det var Pølser og Skinker i Slaraffenland“, skriver han til Quirina²⁶, og om Faderen siger han: „han tror ikke, der er anden Vanskelighed end at vælge, og at Stillingerne er ligesaa lette at faa, som det er at fange Drosler i Busken“²⁷. Det pinte ham at tænke paa, at naar han nu sandsynligvis vendte hjem uden Ansættelse, vilde Folk i Siena le ad ham bag hans Ryg. Og det var Faderen, der med sin forfængelige og naive Pral havde bragt den Skam over ham²⁸.

Helst var Enrico rejst fra Paris, saa snart han havde modtaget Pengene hjemmefra, men det var virkelig, som om alle Ulykker skulde ramme ham i den By, han paa Forhaand havde haft saa stor Ulyst til at besøge. Det var den 21. August, han fik Quirinas Brev med Anvisningen paa de haardt tiltrængte Penge, og den 23. August blev han alvorlig syg med høj Feber og stærke Nyresmerter. Alligevel flyttede han to Dage senere til et andet Hotel i samme Gade, lidt dyrere og langt bedre end det snavsede „Helvede“, hvor han var blevet bestjaalet. Takket være Quirinas Hjælp kunde han nu afvikle sin Gæld til Værten, men Flytningen var ikke heldig for hans Sygdom. Det synes at have været en Influenza, som hurtigt lokaliserede sig i højre Side af Hovedet, med Hævelse af Kinden, Tandpine og Ørepine, og Smerterne blev efterhaanden saa ulidelige, at han maatte kalde Læge. – Dr. Nauche ordinerede først Medicin og Omslag, og da Betændelsen blev værre, saa at højre Øje tilsidst var næsten lukket, besluttede han at skære Hul to Steder i Underkæben. En Mængde Materie og Blod kom ud, og derefter indtraadte endelig en Bedring²⁹.

Det maa have været slemt at ligge syg saa længe og alene i en fremmed By, men Enrico var saa hensynsfuld, at han først fortalte om sin Elendighed, da den næsten var overstaet. Heller ikke i Dagbogen jamrede han, – den indeholder kun rent lægelige Observationer af Sygdommens Udvikling, samt enkelte Bemærkninger som „uudholdelige Øresmerter“, „djævelske Smerter“, „har ikke sovet i Nat“. For at adsprede sig i de lange Dage og Nætter samlede han nu de Indtryk og Tanker fra Rejsen, som han ikke før havde haft Stunder til at nedskrive, og det skyldes Sygdommen, at Dagbogen blev mere end et uinteressant stenografisk Referat af Rejseruter og Priser. Adskillige af disse Betragtninger er allerede omtalt, men en særlig Karakter har hans Iagttagelser fra Paris' Underverden, en kulturhistorisk Reportage fra Storbyens Natside.

Paa sin egen Person havde han erfaret, hvor hjælpeløs Politiet var overfor de organiserede Tyvebander. Man regnede med en Hær paa 60.000 Tyve i Paris, inddelt i ca. 800 Grupper med en Fører for hver. Baade Civilbefolkningen og Politiet kendte dem saa godt, at de kunde udpege dem paa Gaden, men paagribes kunde de kun, hvis de blev taget paa fersk Gerning. De maatte dog ikke forlade Byen, da man foretrak at have et vist Opsyn med dem fremfor at faa dem spredt over hele Riget. – Enrico havde gjort den samme Erfaring, som Turisten den Dag i Dag gør i Paris, at det er den eneste By i Europa, bortset fra London, hvor det er umuligt at vække Opsigt. Man var saa vant til bizarre Foreteelser, saa blasert overfor den vildeste Luksusudfoldelse, at intet gjorde Indtryk. En Prins, der lod Millionerne rulle, vakte ikke mere Opmærksomhed end den beskedne Udlænding. Kom en Kunde ind i en Juvelerforretning og købte for 3–400.000 frcs., faldt det ikke Sælgeren ind at spørge ham om Navn og Stilling. Maaske skyldtes denne Ligegyldighed, at man havde erfaret, hvor hyppigt der under den pragtfulde Dragt skjulte sig en af Mestertyvene. Daglig var der Eksempler paa, at en Svindler ankom i sin kostbare Vogn med Pager og livréklædte Tjenere, der naturligvis hørte til Banden, og medens Herren lod sig forevise de smukkeste Diamanter og debatterede Prisen, lykkedes det en af Tjenerne at tilegne sig andre Kostbarheder. Det var ikke muligt at skelne den hæderlige Mand fra Forbryderen efter den ydre Fremtræden, og end ikke en Ordensdekoration kunde man stole paa³⁰.

For en yderlig fattig Turist som Enrico har der været noget tiltalende ved denne absolutte Anonymitet. Det føles, som om han malgré tout kunde lide at forsvinde i den parisiske Malstrøm paa godt og ondt. Mindre Sympati havde han for det ligesaa organiserede Klientel af prostituerede. Der fandtes 1811 32.000, der var forsynede med Sikkerheds-

politiets Kontrolmærke og underkastede fast ugentlig Lægetilsyn. Foruden disse offentlige Piger var der ca. 5000 halvoffentlige og af de helt private ca. 2000, – ialt saaledes omkring ved 40.000 Præstinder i Venus' Tempel. Enrico giver et levende Billede af denne Side af den parisiske Nat: „Om Aftenen myldrer de frem som Myrer fra alle Sider, især omkring Palais Royal; deres tøjlesløse Opførsel, udfordrende og letfærdige Paaklædning og Frækhed vækker Afsky i Stedet for at tiltrække; de, der ikke bor i Palais Royal eller ikke har valgt dette Kvarter til Jagtomraade, stiller sig om Aftenen paa Gadehjørnerne og lokker utrætteligt de forbi-passerende hele Natten“³¹.

Gadens frie Fugle er nok saa nogenlunde ens over hele Jordkloden, men maaske særlig talstærke i Paris. Det lader imidlertid til, at ogsaa den franske Kvindetype i Almindelighed var Enrico usympatisk, og da han paa sit filosofiske Sygeleje reflekterede over Grunden, fandt han frem til en symbolsk Forklaring: „Kvinderne i Paris elsker Katte over al Maade, og i Reglen ser man fire eller seks i hver Forretning, i hvert Hus. Det er Kvindernes Yndlingsdyr. – Jeg husker, at jeg i Amsterdam lagde Mærke til, at næsten alle de Handlendes, Kræmmernes og Haandværkernes Skilte er enorme, gabende Træhoveder. De forskellige Attribute og Dekorationer, hvormed disse Hoveder er udstyrede, udgør den eneste Forskel; der er f. Eks. det kronede, gabende Hoved, det forgyldte Hoved og det hornede Hoved osv. Denne yndede Maade at underrette en Udlænding eller en Kunde om Bopæl eller Forretning faar uvilkaarligt den fremmede til at formode, at der er en vis Lighed mellem Indbygernes Karakter og deres plumpe gabende Træhoveder. – Kan jeg beskyldes for Indiskretion, hvis den samme Formodning frembyder sig for mig med Hensyn til de parisiske Damers Katte?³²“ – Her følger nogle stærkt overstregede, ulæselige Linjer i Dagbogen, men uanset Fortsættelsen af de citerede Betragtninger maa man sige, at Enrico allerede havde været tilstrækkelig ubehagelig mod det tunge hollandske Bondefolk og den kattevenlige franske Kvinde.

Efter næsten tre Ugers Sygdom kunde han endelig den 12. September konstatere „er nu helt rask igen“, og samme Dag gjorde han en Udflugt til St. Cloud for efter Lægens Raad at faa lidt Landluft. Men ellers havde han ingen anden Tanke end at komme hjem, og næsten daglig bombarderede han sin Søster og Fader med Breve og Anmodninger om flere Penge. Sygdommen havde kostet saa meget, at Rejsepengene og mere til var forsvundet. Skønt Ansano havde været alvorligt bekymret for Sønnens Sygdom, var det vanskeligt at faa ham gjort begribeligt, hvor meget der krævedes for at klare Gælden i Paris og den sidste lange Strækning³³.

Nægtes kan det da heller ikke, at Enrico igen havde begaaet en Let-sindighed, som han kun vovede at betro Quirina, og som var Aarsag til, at de modtagne Penge var forsvundet som Dug for Solen. Man havde fra København foregøjet ham, at han sikkert vilde faa en Gratifikation fra Frederik VI som Tak for den italienske Antologi, og desuden havde en Ven i Siena, maaske en vis Poldo Massigli, lovet at sende ham 500 Lire til Paris. I Tillid til disse Løfter, der aldrig blev indfrie, sendte han de Penge, han fik hjemmefra, til Sara Lind i København³⁴. Af Dag-bogens diskrete Antydninger kan man se, at han har faaet tre Breve fra hende under sit Ophold i Paris og sendt hende to, muligvis fire. Hvorfor hun har trængt til Pengehjælp, har ikke kunnet oplyses, men at han har følt Forpligtelser overfor hende, fremgaar af det lange Brev til Søsteren, skrevet i September i Paris, hvor han for første Gang fortalte om sit Forhold til den unge Pige³⁵. Baade her og i andre Breve mindes han med Taknemmelighed sin lykkelige, uafhængige Tilværelse i København, og et Par Gange strejfede han den Mulighed at vende tilbage til Danmark³⁶. Med Ængstelse tænkte han paa, hvordan et eventuelt Samarbejde med Faderen vilde forløbe, – „for at være Ven med Fader maa man i det mindste være 20 Mil fra ham“³⁷. Mest af alt pinte det ham dog, at han stadigvæk maatte tigge om enhver Skilling, og et af Brevene ender med et helt Raserianfald, skrevet med store, ophidsede Bogstaver: „Forbandet at være saa fuldstændig afhængig! Ikke at eje en rød Øre selv! Jeg kunde flyve i Flint. 32 Aar og saa skulle regeres som en Dreng og leve af Almisser“³⁸.

Det var naturligt, at han følte sin økonomiske Afhængighed som en Ydmygelse, men bortset fra Sygdommen var han jo unægtelig selv Skyld i sin miserable Situation. Et Tilbud fra Quirina om paa hendes Kaution at laane Penge hos en fælles Bekendt Brancadori, der opholdt sig i Paris, afviste han pure, dels fordi han syntes, Søsteren allerede havde ofret alt for meget, dels fordi han ikke ønskede sine finansielle Forhold rapporterede til Siena gennem Brancadori³⁹. Selv Quirina var dog ved at blive træt af de bestandige Klagebreve fra Paris, og kunde med Rette synes, at Forsendelsen til København af de Penge, der var bestemt til Hjemrejsen, var en „ekstravagant Taabelighed“. Oprevet som Enrico var, beskyldte han hende nu for Kulde og Troløshed og havde pludselig ikke mindst Lyst til at komme tilbage til Italien, ja ønskede „i sin kvalfulde Angst“, at Djævelen havde ladet ham knække Halsen paa den første Mil fra København til Siena⁴⁰.

Faa Dage efter kom der imidlertid en lykkelig Løsning paa Vanskelighederne. Sienas Ærkebiskop Zondadari, som gennem mange Aar havde

kendt Familien Mocenni, var kommet til Paris for at deltage i et Koncilium, og paa Quirinas Opfordring henvendte Enrico sig til ham og fik ham til at gaa i Borgen for en øjeblikkelig Udbetaling paa 400 frcs. hos Bankierfirmaet Busoni et Goupy mod en Veksel paa Firenze. Den 9. Oktober havde Enrico omsider Pengene i sin Haand, og et jublende Brev afgik til hans „kære, allersomkæreste Søster“, fuldt af Anger over det forrige „stygge Brev“ og med Bøn om Tilgivelse, fordi han nogensinde havde kunnet tvivle paa hende. Han havde gjort de besynderligste Glædeshop, da han forstod, at Hjemreisen var sikret, og hans Badutspring havde chokeret Hotellets Tjenestefolk i den Grad, at de troede, han var blevet gal⁴¹.

Den 15. Oktober kunde han da endelig forlade den „Byernes By“, som havde vakt hans Afsky, og hvor han havde gennemgaaet saa store legemlige og sjælelige Lidelser. Det kan synes mærkeligt, at en Italiener og entusiastisk Napoleon-Beundrer følte saa lidt Sympati for det franske Folk, men de første Erfaringer paa det snuskede Hotel, hvor han blev udbyttet og bestjaalet, blev sikkert bestemmende for det skæve Forhold, han fik til Befolkningen. Fuldstændig blottet for Penge, som han næsten hele Tiden var, havde han ikke Mulighed for at nyde Byens kulturelle Goder og Forlystelser og havde vist iøvrigt ikke Interesse for andre Kunstarter end Musikken. Efter de første Aftners Operabesøg var den Glæde berøvet ham. Dagbogen indeholder heller ikke en eneste Erindring om muntert, tilfældigt Samvær med jævne Franskmænd. Skønt han fuldkomment beherskede deres Sprog, levede han imellem dem som en fremmed. Et Brev til Søsteren giver et Indtryk af hans Sindstilstand i den sidste Tid i Paris: „Naar du nu træffer mig, vil du finde mig meget ked-sommelig og besværlig. Du kan let se det af mine Breve, der aldrig indeholder eller kan indeholde noget glædeligt eller muntert. Tilfredshed er bandlyst fra min Sjæl, og det mørke Billede af en trist Fremtid har for bestandig jaget Freden og Roen ud af mit Hjerte. Ganske vist har min Tillid til dig mildnet mine uhyggelige Forudanelser, men som du selv engang skrev til mig: „En god Ven kan undertiden faa os til at glemme Sorgerne, men han kan ikke fjerne dem““⁴².

Med saadanne Tanker og Følelser og uden Penge var det umuligt at glæde sig i Paris, og naar Enrico rejste bort med saa ringe Udbytte, var Skylden sikkert først og fremmest hans egen.

3. Paris–Firenze

Ogsaa den sidste Strækning blev tilbagelagt i størst mulig Hast og uden Tid til Fordybelse. Dagbogens Notater er derfor spredte og tilfæl-

Quirina Mocenni Magiotti,
Maleri af ukendt Kunstner, Palazzo vecchio, Firenze.
Fotografia Comune di Firenze, Repartizione Belle Arti.

dige, men man maa atter beundre Enricos Evne til at iagttage og skaffe sig Oplysninger. Vejen gik over Rouen til Lyon, hvor han fandt en Anvisning paa 400 frcs. fra Faderen, der ikke vidste noget om hans og Quirinas private Arrangement med Ærkebiskop Zondadari. Nu var han da virkelig befriet for økonomiske Bekymringer og maaske derfor mere oplagt til at betro sin Dagbog lidt af det, han saa¹. Lyon kaldes „en uhyre By“ med 110.000 Indbyggere, Gaderne var snavsede og snævre, Husene høje og mørke, og om Natten var det farligt at færdes ude. Nøden var stor, – det siges igen og igen paa denne Del af Rejsen. Men han beundrede Byens maleriske Beliggenhed, og Kvinderne fik den Ros, at de var langt smukkere end Pariserinderne, slankere og mere spændstige. Pudsigt er hans Forargelse, da han i en Avis havde læst om en „Professor i Dans og Vals“. I København havde han ganske vist set Gymnastikprofessorer og Violinprofessorer, men en Danseprofessor var dog den rene Svindel, – et typisk fransk Misbrug af en respektabel Titel. Fransk Mentalitet var ham aabenbart usympatisk i enhver Henseende, og han maa i sine mange Udlændighedsaar have glemt, at Ordet „Professor“ i de romanske Sprog ikke har den fornemme Valør som i Norden.

Fra Lyon fortsatte han over Chambéry, gennem Savoyens Bjerglandskaber til Mont Cenis. Det var første Gang, han oplevede Alperne, da de tidligere Rejser var foregaaet med Skib fra og til Livorno. De enorme Bjergmassiver indgød ham „en hellig Rædsel“, der tiltalte hans Fantasi, men han var mest betaget af Menneskets Magt til at overvinde den vilde Natur. I Les Échelles saa han Resterne af den Trappe, som har givet Byen dens Navn, og som Romerne udhuggede i Klippen for at trænge ind i Gallien. Ved Siden af løb den store Vej, som Karl Emanuel II havde anlagt 1670, og med vanlig historisk Interesse afskrev han omhyggeligt den latinske Indskrift, der ved Vejens Begyndelse berømmede Hertugens Fortjenester. Da Turen over Bjergpasset Mont Cenis var tilbagelagt, var det ikke en romantisk Naturdyrker, der skildrede sine Indtryk. Nøgternt noterede han, at der langs Vejen laa 25 Huse, beboede af pensionerede Militærpersoner, som havde til Opgave at holde Strækningen farbar og yde Ly for vejfarende. Paa Toppen af selve Bjerget var en stor Slette med en Sø, der havde „ypperlige Foreller“. Man var deroppe i Færd med at bygge et Slot til Kejseren, medens Klosteret, der nu var uden Munke, var Herberg for de rejsende. Enrico havde hørt, at det var Napoleons Hensigt at skabe et Underpræfektur paa dette Sted, og han forstod sikkert, at det drejede sig om et strategisk vigtigt Punkt for Frankrigs Herredømme over Italien.

Da Mont Cenis var overskredet, var han igen i sit eget Land². Hele

denne nordlige Egn af Italien var ham ukendt, men det er kun faa og ligegyldige Bemærkninger, han kommer med. I Piacenza mærker man dog for første og eneste Gang en harmfuld Forargelse over Italiens servile Tilbedelse af den Feltherre, der havde erobret det: „Blandt de mange uværdige Beviser paa krybende Smiger har man i Piacenza omdøbt en Kirke, der var viet til San Crescenzo og har givet den Navnet San Napoleone! man kan sandelig vente sig alt af de usle Italiener!“³. Trods Beundringen for den store Napoleon var dette ham for stærkt. I et Glimt vaagnede den nationale Selvbevidsthed, og han følte, at det burde være en Stolthed, men kunde være en Skam at være Italiener.

9. KAPITEL

ITALIEN 1811–43

1. Slægt og Hjem

Enrico og Quirina mødtes i Firenze den 3. November 1811, og først den 14. fortsatte han til Siena¹. Brevenes mangfoldigt skiftende Stemninger blev nu erstattet af personlig Kontakt, og man vilde gerne i Dagbogen have fundet en Genspejling af disse Dages Samvær. Men den standser brat, da Rejsen til Hjemmet var afsluttet.

Ti Aar var gaaet, siden de to Søskende sidst saa hinanden, og det havde været Aar, der satte Spor. Hver paa sin Vis var de mærkede, Quirina maaske mest. Først da Enrico skulde vende tilbage, var han blevet underrettet om det ulykkelige Ægteskab og havde følt sig stødt over hendes manglende Fortrolighed til ham². Nu lærte han ved Selvsyn hendes Forhold at kende og fik den fulde Forstaaelse af hendes tragiske Skæbne. I de Breve, der er bevarede til Quirina efter hans Hjemkomst til Siena, nævner han aldrig med et eneste Ord hendes Mand eller Svigerfader – en Tavshed, der siger meget.

Iøvrigt havde Quirina paa dette Tidspunkt de værste Aar bag sig. Hun var blevet økonomisk uafhængig af sin Svigerfader, Kaptajn Magiotti og var fri for de erotiske Efterstræbelser, han i Begyndelsen forfulgte hende med³. Hun havde faaet en „cavaliere servente“ i General Colli, der, som Grevinde d'Albany udtrykker det, havde fejlet alle andre til Side og var blevet Sejrherr paa Kamppladsen, som det sømmer sig en god General⁴. Han var lykkelig for sin nye Veninde og fulgte hende overalt paa Køreture, i Teater og i Selskab⁵. Svigerfaderen bøjede sig for hans Generalsrang og Barontitel, og det var Colli, der 1806 hjalp

Quirina at faa gennemtvunget det Testamente, som var hendes Frihedsbrev⁶. Samtidig oprettede han sit eget Testamente, hvori han tilskrev hende en aarlig Livrente paa 3700 Lire, saa længe hun ikke giftede sig igen⁷. Naar Grevinde d'Albany omtaler Generalen som gammel og affældig og beklager den unge Kone, der skal høre paa hans kedsommelige Krigshistorier, er det hendes sædvanlige maliciøse Overdrivelse⁸. Colli var 45 Aar, da han 1805 sluttede sig til Quirina. Han havde delta-gtet i Kampene mod Franskændene, og da han var traadt tilbage fra aktiv Krigstjeneste, blev han vistnok Napoleons hemmelige Raadgiver i Spørgsmaal vedrørende Norditalien⁹. At han skulde være en saa uinter-essant Kavalier, som Grevinden formodede, er derfor ikke sandsynligt, navnlig ikke for en Kvinde, der som Quirina var levende optaget af sin Samtids Historie, Politik og Litteratur.

Paa den Tid, da Enrico vendte hjem, havde Søsteren saaledes skabt sig en taalelig Livsform, og i Brevene til ham havde hun talt om sine gode Venner i Firenze, der nu ogsaa skulde blive hans. Men hun havde begaaet den Fejl at fortælle disse Venner om Broderens forskellige parisiske Meriter, der jo unægtelig ikke alle var flatterende, og Resultatet blev en absolut Ulyst fra hans Side til at lære dem at kende: „jeg maa naturligvis gøre en daarlig Figur, de har hele Fordelen overfor mig, fordi de ved alt om mig, medens jeg intet ved om dem, saa du ser, Partiet er ikke lige“. Han forsikrede desuden, at han var meget varsom med Hensyn til Venskab, – han havde haft saa mange og saa forskellige, at Navnet Ven næsten gjorde ham bange. Strengt taget havde han kun haft tre virkelige Venner: sin Moder, Ærkepræsten Luti og een i København, – de var alle døde. Nu haabede han, at Quirina vilde erstatte ham det tredobbelte Tab¹⁰.

Af de senere Breve fra Siena kan man se, at Mødet mellem Broder og Søster virkelig blev en glad Oplevelse for dem begge. „Hvis du vidste, hvor jeg nyder de Øjeblikke, jeg er sammen med dig, vilde du holde endnu mere af mig,“ skriver han en Maaned senere og tilføjer: „hold af mig, som jeg holder af dig, hvis du da kan – nej kære, jeg vil ikke være ubeskeden, hold bare af mig, saa meget du kan!¹¹“ Om hendes Venner taler han ikke, og der gemmer sig maaske lidt Jalousi bag de foran anførte Ord.

I Quirinas Hjem traf Enrico sin Broder Fabio, og de følte straks en stærk gensidig Antipati. Fabio var nu 22 Aar og havde i Juni Maaned 1811 taget den medicinske Doktorgrad med megen Ære. Af de bevarede Papirer kan man se, at han begyndte sine Studier 1807, og en Række Attester fra Professorerne giver ham de fineste Vidnesbyrd for Flid,

Intelligens samt grundige praktiske og teoretiske Kundskaber. Kort før det egentlige Forsvar for Doktorafhandlingen havde han underkastet sig en Mængde Eksaminer i de forskellige Discipliner og bestaaet dem alle med næsten eenstemmig Anerkendelse fra Censorerne¹². Den 21. Juni forsvarede han endelig sin Afhandling: „Del consenso o simpatia dello stomaco con la testa“ mod fire Opponenten, som alle stemte for Antagelse¹³. Fabios Interesse var i særlig Grad vendt mod Kirurgien, og kun halvandet Aar senere, den 21. Januar 1813, forsvarede han paany et videnskabeligt Arbejde, denne Gang for den kirurgiske Doktorgrad. Den lille Bog er paa 20 Sider og handler om Fraktur i Almindelighed. Ogsaa her bestod han Prøven og blev rost for sine gode Kundskaber¹⁴.

Der er da ikke Tvivl om, at Fabio var en energisk, velbegavet og maalbevidst ung Mand, som sikkert var mere intelligent end Broderen Vittorio og navnlig mere livsduelig. Men han var ogsaa skabt af et grovere Stof, paa godt og ondt en robust Natur. De faa Træk, der er bevarede om hans Karakter, giver alle det samme Indtryk. Første Gang, han omtales i Familiebrevene, lyder der lutter Lovord om ham. Han var i Sommeren 1809 paa Landet, hvor han bestyrede en af Faderens Vingaaarde, og Ansano roste ham for hans Flid og Initiativ, – han tog paa Marked for at sælge Okser og havde Planer om fordelagtig Skovhugst. Den Løn, han fik, var derfor velfortjent i Modsætning til „Egoisten“ (o: Vittorio), der altid kun arbejdede for sig selv¹⁵.

Et Aar senere var Vurderingen dog blevet lidt anderledes. Fabio var, som tidligere omtalt¹⁶, rejst til Milano, da Vittorio blev syg, og havde brugt en Mængde Penge (over 2000 frcs.). For at tvinge ham til at komme hjem, havde Faderen i Januar 1811 maattet lukke for enhver Udbetaling, og et Brev til Quirina ender med et Hjertesuk: „Fabio ligner sandelig ikke sin Broder!“¹⁷ – Nu var det den døde Vittorio, der blev glorificeret.

Kort før Enrico vendte tilbage, kom det til et saa heftigt Sammenstød mellem Ansano og Fabio, at Faderen ikke vilde sidde til Bords med sin Søn, og Fabio besluttede at rejse hjemmefra. Den hele Strid var opstaaet over en Bagatel, men havde aabenbart sin Baggrund i længere Tids Irritation og er i al sin Lidenhed meget oplysende. Som altid var det Quirina, der blev indviet i Familiebataljerne. Ansano fortalte hende, at skønt Fabio fik 50 Lire i Maanedspenge, havde han ikke kunnet laane sin Fader 10 Lire til Betaling af en uventet Regning, fordi han ingen Penge havde. Ansano havde da spurgt ham, hvad han i Grunden brugte alle sine Penge til, – Fabio havde nemlig intet Tøj faaet, siden han kom tilbage fra Milano, hvor han havde taget alle sin afdøde Broders

Klæder, Ur, Ringe, ja selv et Monogram af Brillanter uden at bede om Tilladelse: „Jeg sagde til ham, at enten spillede han sine Penge bort, eller havde en Kønssygdom eller brugte dem paa en Tøs.“ Fabios Reaktion havde været ubehersket: „han skældte mig voldsomt ud og raabte saa højt, at det kunde høres i hele Nabolaget, og i Vreden undslap der ham Ting, som Nonnen havde sagt, hvad der gav ham mere Mod til at sige mig Uforskametheder. Jeg er nu bekymret. Han siger, han vil rejse til Pisa den 10. November, og han vil have Penge. Jeg vilde gerne, at han skulde afvente sin Broders Ankomst, men paa den anden Side har han talt saa meget om det i hele Egnen, at man maaske vil tro, jeg ikke har Penge til at sende ham afsted. Han vil ikke tage mod Fornuft og tror, han ved alt, men efter min Mening har han hverken Vittorios eller Enricos Sind. Han har altid haft en ordinær Karakter, og det, han nu vil gøre, synes mig ogsaa ordinært, for han vil lære at trække Tænder ud og at lave forlorne Tænder, altsammen Trivialiteter. Og fordi jeg kom med nogle Indvendinger, sagde han mig en Mængde stygge Ting. Jeg er gammel . . . og jeg vil leve i Fred og jeg venter nu Enrico med stor Glæde“¹⁸.

Gennem dette Brev føres man ind i det Hjem og den Familieatmosfære, der ventede Enrico. Den omtalte Nonne var Ansanos ugifte Søster Maria Anna Giuseppa, der var Forstanderinde for Maria-Maddalena Skolen i Siena¹⁹, og som øjensynlig blandede sig lidt rigeligt i Familiens Forhold. Hun bar af en eller anden Grund Nag til Ansano og morede sig derfor med at sætte Børnene op imod ham. Det hedder i samme Brev, at: „siden Fabio er blevet Doktor, er han mere æselsagtig end nogensinde og opfyldt af Stolthed mod dig (Quirina) og mig“. Han opførte sig saadan ikke blot overfor sin Familie, men ogsaa overfor Lærere, Venner og Bekendte, saa at han havde faaet adskillige Fjender. Ansano frygtede, hvordan det skulde gaa ham i Pisa og vilde tilraade ham at være mere omgængelig, „men jeg har ikke meget Haab om Forbedring. Han giver sig blot til at græde, og saa tror han, at han paa den Maade kan stille alle tilfreds“²⁰. – I den sidste Karakteristik har man Fabio i en Nødde-skal, en brovtende Brutalitet parret med sentimental Selvmedlidenhed, altsammen et Dække over personlig Usikkerhed. – Men Brevene afslører ogsaa Ansanos Fejl. Selv om hans Sønner stillede vel store økonomiske Krav til ham, var han utvivlsomt smaatskaaret og tyrannisk, og der var bestandig Kævl om Penge. Heller ikke forstod han Fabios Interesse for den moderne Tandpleje, som forekom ham uelegant. Til Gengæld luftede Fabio sit akademiske Hovmod overfor sin Fader, og Resultatet blev en Bitterhed, der hyppigt eksploderede i heftige Scener.

Fabio var paa Vej til Pisa, da han traf Enrico i Søsterens Hjem, og Grunden til den Misstemning, der straks opstod mellem Brødrene, var Quirinas Ønske om, at Enrico skulde have en Ting til Minde om Vittorio. Da Fabio havde tilegnet sig dennes Ejendele, opfordrede hun ham til at give sin Broder en Erindringsgave, hvortil Fabio gnavent svarede ja, men uden at lade Handling følge paa Ordene. Enrico følte sig dybt saaret, hans Vrede var saa stor, at han tav af Frygt for sit voldsomme Temperaments Udladninger. Han var nu overbevist om, at Fabio ikke holdt af ham. Selv vilde han, som han senere skrev til Quirina, dele Skjorten med sine Brødre. En Mægling skulde hun ikke forsøge, da han aldrig vilde bryde sig om en tvungen Gave²¹.

Det lille Sammenstød var ikke en lovende Begyndelse for Familiens Samliv, men bortset fra Fabio mødte Enrico megen Hjertelighed og Om-sorg. I Firenze fik han som Gave fra sin Fader seks fine Musselins-skjorter med Løfte om yderligere Udstyr, naar han kom til Siena²², og han fik Lov til foreløbig at holde en kort Ferie hos Quirina²³. Samtidig begyndte Ansano dog at sætte ham ind i forskellige Forretningstransaktioner, som han skulde være behjælpelig med, og han glemte heller ikke at sende et lille Varselskud om Økonomien. Han vidste, at Enrico var ankommet „blottet for Penge“, og kunde ikke nægte, at „dine velsignede Regninger“ var som de fem Fisk og fem Brød, der stadig voksede. Men han vilde sige, som han sagde til Fabio, da denne vendte hjem fra Milano: „hvis du bruger Pengene nu, har du dem ikke senere“. At han ikke desto mindre var oprigtig glad over at vide sin Søn velbeholden hjemme, fremgaar af Brevets hele Tone. Omstændeligt og fortroligt fortæller han om den gode Fiskeret, han havde spist til Middag, og den gode Vin, han havde drukket, „Vin fra vor Gaard i Pagliarese“. Det lyder som en Forjættelse om fremtidigt hyggeligt Samvær, og han slutter med at sende Enrico sin faderlige Velsignelse²⁴.

Familiens Gøgeunge, den mangeaarige fortabte Søn var da omsider anerkendt som et af Husets egne Børn. For første Gang i sit Liv følte Enrico, at han var velkommen i sit Hjem, og det maa have været med mærkelige Følelser, han gik op ad den smalle Sten-Vindeltrappe i Familiens statelige palazzo i via dei Rossi. Den fattige Officer og Sproglærer, der havde loget i beskedne Haandværkerhjem i København, fik straks en Ridehest stillet til sin Disposition, saa at han kunde aflægge Visitter hos Slægt og Venner, der endnu laa paa Landet²⁵, og Faderen gav ham uopfordret 50 Lire maanedlig i Lommepenge, ligesom Fabio fik det. Han fik desuden en fin blaa Dragt, Undertøj, Skjorter med mere, saa at han med god Grund kunde skrive til sin Søster: „Djævelen er ikke saa

slem, som han afmales²⁶. Alt var saaledes idel Harmoni. I Fællesskab tog Fader og Søn ud til Vingaarden Orgiale, hvor der var en skikkelig, ubegavet Forvalter, som Enrico skulde afløse. Han forklarede ganske vist sin Fader, at han var totalt uvidende om Landbrugsforhold, men Ansano mente, at han paa kort Tid kunde erhverve sig de nødvendige Kundskaber. Enrico svarede diplomatisk: Vi faar se! Særlig charmeret var han ikke af Orgiale, – Egnen var grim, Bønderne dyriske Svinehunde, Naboerne Slyngler²⁷.

Heller ikke Omgangskredsen i Siena tiltalte ham. Af „de mindst slemme Bekendtskaber“ nævner han til Quirina et Par gifte Fruer, der syntes ham at være „kultiverede Damer“²⁸. Desværre viste det sig, at hans lille Søster Gigia (Maria Luisa) forekom ham ligesaa usympatisk som Fabio. Hun var 13 Aar og gik i Skole hos sin Faster Maria Anna Giuseppa. Enrico fandt hende letsindig, næsvis, paa samme Tid spotsk og tillukket, og Tanten sagde, at det var Fabio, der havde ødelagt Gigias Karakter ved sin forkerte Opdragelsesmetode. Hun tilføjede, at Fabio altid – for at bruge et mildt Udtryk – havde ønsket, at Enrico vilde blive borte²⁹, og det lykkedes hende med sine giftige Antydninger yderligere at ophidse Enrico mod Broderen. I Familiens Kreds var der egentlig kun Quirina, han virkelig holdt af. Med Faderen levede han foreløbig i god Forstaaelse, men altid med Følelsen af en væbnet Fred.

Der var dog een i Siena, som han havde genset med Glæde, og som han vistnok havde bevaret Forbindelsen med gennem de mange Aars Fravær. I Rejsedagbogen omtales „Nina“ atter og atter, – ved sin Ankomst til Paris fandt han Brev fra hende, og i de følgende Maaneder skrev han ikke mindre end ti Gange til hende og fik fem Gange Svar. Der er ikke Tvivl om, at det var den samme Kvinde, som han under sit Besøg i Italien 1800–01 havde kurtiseret saa stærkt, og som Grevinde d'Albany havde betegnet som Sienas største Kokette, for ikke at sige Kokotte³⁰. Paa Rejsen mod Hjemmet var Minderne fra de unge Aar vaagnede, fulde af Fortids Fortryllelse og Fremtids Drømme, – og Saras Billede blegnede. Længe havde Enrico da heller ikke været i Siena, før Sladderen fik travlt, saa travlt, at den naaede helt til Firenze, og det blev nødvendigt for ham at rense sig for Beskyldningerne i et Brev til Quirina.

„Det er blevet sagt dig, at jeg er forelsket i den sædvanlige Nina. Hvem mon den Sladretaske kan være? Fader er forudindtaget mod denne Kvinde, – hvorfor mon? – og han kan ikke forstaa, at jeg har Forbindelse med en Kvinde, som han ikke synes om. Saasart jeg gaar der en Aften, siger man, at jeg skal hen at gøre Kur med mere. Tro mig, der er ikke Skygge af Sandhed i det. Jeg omgaas hende, fordi jeg ikke har

Grund til andet. En Kvinde, jeg har kendt, saadan som du ved, jeg har det, synes jeg ikke fortjener at blive helt glemt, nu jeg er vendt tilbage. Jeg har ikke lidt nogen Uret fra hendes Side og kan derfor ikke undlade at vise hende den selskabelige Høflighed, den Konveniens, der hører til mellem velopdragne Mennesker, der har Verden. Men hvis du tror, det er Kærlighed, tror du sandelig fejl. Saadan føler jeg ikke og kan ikke mere føle for hende“.

Ordene lyder sandfærdige, og Gensynet med den skønne Nina havde maaske ogsaa vist Enrico, at de ti Aar ikke var gaaet sporløst hen over hendes Yndigheder. Det er i hvert Fald sidste Gang, man møder hendes Navn i hans Liv, og kun fire Maaneder senere havde en anden og yngre Kvinde erobret ham. I den Liste over „Behagelige og ubehagelige Erindringer“, der findes paa Rejsedagbogens sidste Blade, staar der – paa Dansk – ud for 24. April 1812: „Givet Ja Ordet til min elskede Pige Isabella Romualdi“. Den 19aarige Isabella d'Angelo Romualdi var Datter af en velmeriteret og velsitueret Borger, Luigi Romualdi, Agronom og Administrator hos Fyrst Chigi-Farnese i Rom³¹. Fyrsten ejede den slotsliggende Villa delle Volte nær Siena, og det var antagelig denne Villas Jorder og Bøndergods, Romualdi bestyrede. Da Isabella fik en Medgift paa 5000 scudi³², var Ansano yderst veltilfreds, og da hun var en smuk Pige, kunde Enrico ogsaa være det³³, men Forlovelsesaaret forløb dog ikke uden visse Vanskeligheder. Det lader til, at Enrico ikke var saa optaget af sin „elskede Pige“, som hun kunde vente og ønske det, og at han lidt for meget vilde nyde sin sidste frie Ungkarletid. Han var blevet en ivrig Dyrker af Billard- og Boldspil³⁴ og forsømte af den Grund sin Kæreste, saa at Ansano var ængstelig for, at det gode Parti skulde gaa i Stykker. Som sædvanlig maatte Quirina høre om hans Bekymringer: „Enrico tog ud paa Landet under Paaskud af at skulle sørge for Høsten, men i Stedet for tog han hver Dag til Castelnuovo og spillede Haandbold. I Siena spillede han først Haandbold og saa Billard paa Café Dominò, saa at han kun besøgte sin Kæreste en Time om Aftenen, og sommetider slet ikke. Hun er Abonnent i Teatret, men maa spadsere uden ham i Foyeren, og hun hører, at Folk siger: hendes Kæreste holder mere af Boldspil end af hende. De har ophidset hende i den Grad, at hun nu siger: naar han forsømmer mig saadan i Forlovelsestiden, hvad vil han saa ikke gøre, naar vi er gift? . . . jeg har talt alvorligt med Rigo derom, men han har en stædig Karakter, saa jeg er bange for, at han som Ægtemand ikke vil være føjelig mod sin Kone“³⁵.

Pinligt var det ogsaa, at skønt de juridiske og kirkelige Formaliteter var i Orden, vilde Isabella ikke give Enrico sin Ring, før der fra Køben-

havn var kommet en officiel Erklæring, der bevidnede, at han var ugift og fri for andre Forpligtelser. Faderen syntes, ikke uden Grund, at det tydede paa „den ringe Agtelse hun har for sin Forlovede“. Da Ansano samtidig med disse private Ærgrelser havde Vanskeligheder med en Forretning i Pistoja, hvor han var blevet snydt og maatte slaas med lumske Sagførere, er det ikke underligt, at han følte sig saa oprevet, at han ikke kunde sove³⁶.

Omsider kom de ønskede Papirer fra Danmark, og blandt dem var ogsaa den endelige Afsked fra den danske Hær. Der var nu ikke mere Tvivl om, at Enrico vilde blive i sit Fædreland, og han havde derfor Dagen efter Forlovelsen, den 25. April, sendt en Ansøgning til sin Chef ved Norske Livregiment, General Lorentz om at faa sin Afsked i Naade og med Bibeholdelse af den Kaptajnsrang, der var blevet ham tilstaaet, da han blev sat à la suite. Ansøgningen er ikke bevaret, men Lorentz' Indstilling til Kongen refererer den Begrundelse, Enrico havde givet: „Han foregiver i sin Skrivelse: at dette Forlangende er ham aftvunget af den Regjering under hvilken han nu lever, og at kuns Tvang har nødt ham til dette for ham ubehagelige Skridt“³⁷. – At Enricos Begrundelse er i direkte Modstrid med Sandheden er givet. Han stod ikke paa nogen Maade i Afhængighedsforhold til Toskanas Regering, men i Erindring om Frederik VI's Uvilje mod at give ham Orlov vilde han vel undgaa at vække Misstemning, ogsaa fordi han gerne vilde beholde sin Kaptajns-titel. Den 30. Maj blev hans Ønske opfyldt, og han fik sin Afsked „end-Ogsaa med Caracteer som Capitain af Infanteriet“³⁸. Den officielle Meddelelse herom blev ham først tilstillet den 15. Februar 1813 sammen med Attesten om hans ugifte Stand³⁹. Privat maa han dog have faaet saa overbevisende Erklæringer, at hans forsigtige Kæreste turde indlade sig i Ægteskab. Den 8. Februar 1813 stod Brylluppet, der i Bandinis Dagbog omtales saaledes: „I Onsdags fandt det meget omtalte Bryllup Sted mellem Enrico Mocenni og Regnskabsfører Luigi Romualdis Datter. De blev viet i Hans Excellence Fyrst Chigi's Villa delle Volte, hvor en lille Kreds var samlet til Middag. De nygifte opholdt sig der til i Lørdags og vendte saa velbeholdne tilbage til Siena“⁴⁰. – Om denne Fest, om Enricos Følelser og Tanker, da han nu for Alvor havde bundet sig, er intet personligt Vidnesbyrd bevaret, men den 28. November samme Aar fødtes hans første og eneste Barn, en Søn, der fik Navnet Giulio⁴¹.

Samme Aar var der endnu engang Bryllupsfest i Familiens nærmeste Kreds, – det var Fabio, der den 13. Maj blev viet til den 20aarige Carlotta Giusti, Datter af Regnskabsfører Luigi Giusti. Ogsaa denne Begivenhed omtales i Bandinis Dagbog. Festen stod antagelig i Brudens

Hjem og kunde naturligvis ikke faa den fornemme Glans som Bryllups-højtiden i Fyrst Chigis Villa, men der var langt flere Gæster indbudt, deriblandt 21 af Slægten Mocenni. Bandinis Referat slutter pudsigt nok med Ordene: „alt gik i Fred og Fordragelighed“⁴², - maaske hans Kendskab til Familiens indbyrdes Forhold havde ladet ham befrygte andre Muligheder.

Forud for Fabios Bryllup kan man i hvert Fald ane adskillige Skærmydsler. Fabio havde dristet sig til at trodse Sæd og Skik og havde forlovet sig med Carlotta uden at indhente sin Faders Tilladelse. Straks ved sin Hjemkomst blev Enrico fyldt med de svirrende Rygter, men han vilde ikke tro, at Fabio kunde gøre noget saadant⁴³. I et senere Brev til Quirina fra samme Aar var han dog ikke blot overbevist om den hemmelige Forlovelse, men mente endogsaa, at Broderen af Kærlighed til Pigen havde lavet Svinerier i Administrationen af Vingaardene for at skaffe sig Penge, saa at ikke alt det, der manglede, var stjaalet af Bønderne. Unægtelig en styg Insinuation, der ikke er flatterende for nogen af Brødrene. - Naar Fabio havde forlovet sig uden at raadspørge sin Fader, var det, fordi han vidste, han vilde faa Vrøvl, da Partiet ikke var rigt nok. Aaret i Forvejen, i Juli 1810, havde Ansano haft store Planer om et godt Giftermaal for ham. Der var Mulighed for 8000 scudi i Medgift, og i et Brev til Quirina havde Faderen givet et løseligt Overslag over de unges eventuelle Fremtidsplaner. Da man derigennem faar et Indtryk af Familiens sociale og økonomiske Niveau, skal det omtales, skønt Forbindelsen uvist hvorfor ikke blev til Virkelighed. - Ansano beregnede, at Renten af de ventede 8000 scudi i Medgift vilde blive 400, hvoraf den unge Kone skulde have 120 til Naalepenge, Tjenestepigen 80 i Løn, og 200 skulde bruges til at holde Vogn for. Derefter skriver han: „Du ved, at jeg har Bolig, Sølvtoj, Dækketøj, Loge i Teatret, Casino paa Landet, og det maatte vel kunne tilfredsstille . . . jeg tror ikke det findes bedre i Siena“⁴⁵.

Huset Mocenni hørte saaledes til de økonomisk bedst funderede i Byen, og Familiens to nygifte Par gik ind til gode Kaar, selv om det store Parti for Fabio var strandet. Ejendommen i via dei Rossi var saa rummelig, at den kunde huse dem alle, og i 1813 boede Ansano med Datteren Gigia og den gamle Tjenestepige Assunta under samme Tag som Enrico og Isabella, Fabio og Carlotta⁴⁶. Men en saadan ménage, der altid vil være vanskelig, var i denne Familie umulig. Ude i Byen saa man da ogsaa skeptisk paa Foretagendet, og Bandini kommenterede det med sit sædvanlige tørre Lune: „Ansano er virkelig tilfreds med Brylluppet (∴ Fabios og Carlottas), han er taget til Villa d'Orgiale med

de nygifte, og denne Mands Tænkemaade er i Sandhed original. Han kalder sin ældste Søns Hustru (Isabella) for Hustruen med de 5000 scudi, medens den yngre Søns Hustru (Carlotta) bliver kaldt Hustruen med de fem Gratier. Men han har anbragt dem begge to i sit Hus, og hvem ved, om det vil vare?⁴⁷

Det varede højst et Aar, for 1814 er Fabio og Kone forsvundet fra Ejendommens Mandtalsliste, og Familien i Stedet forøget med Enricos lille Søn og en ung Tjenestepige⁴⁸. Den haabløse Konstellation af to fjendtligsindede Brødre og to rivaliserende Svigerinder var gaaet i Stykker, og Ansanos Drøm om en fælles Idyl havde ikke kunnet realiseres. Der er noget rørende ved, at den gamle, pengekære Købmand var blevet saa bedaaret af sin unge Svigerdatters Charme, at han satte den højere end Isabellas Medgift. Isabella tiltalte ham i det hele taget ikke hverken som Kvinde eller Husmoder, og et Par Maaneder efter Brylluppet gav han Quirina et Billede af hende og af Familiens daglige Liv, der ikke virker behageligt. „Min Svigerdatter kaster op, men gaar ikke desto mindre ud tre Gange daglig. Jeg har meget ondt af min Søn Kaptajnen, for hun har overhovedet ingen Opdragelse faaet. Hun gider ikke læse, hun gider ikke arbejde, hun har ikke Aand til at sige to Ord, og spørger man hende om noget, svarer hun hidsigt og vredt. Rigo er ikke vant til Skik og Brug i Italien, for han burde retlede hende, saa at hun ikke gjorde forkerte Ting, men hun vil ikke høre Raad, hun lader sig intet sige. Hun har begaaet utallige Taktløsheder og er ikke til at rette, fordi hun er opdraget i Vat og Bomuld og bilder sig ind, at hun er rig. Men mit Hus har endnu ikke faaet en Øre af Medgiften eller af hendes Privatformue. Hun forlanger stort Traktement ved Bordet, Vogn og Tjenestefolk, men paa Grund af Fabios Bryllup skorter det meget paa Linnedvarer . . . Retfærdigheden kræver, at begge Sønner skal behandles ens, og naar jeg ogsaa skal underholde Fabio, maa jeg være forsigtig. Og denne Frue, som jeg har faaet i mit Hus, er stolt og hoven; skønt hun har al tænkelig Frihed, ser jeg hende knap en Time om Dagen, naar hun kommer til Middag og siger Goddag. Hele Byen ved, hvordan det staar til, for hendes uopdragne Moder, en Tjenestepige fra Huset Romualdi og min Svigerdatter sladrer vældigt, og mine Tjenestefolk med Undtagelse af Sunta (∴ den gamle Pige Assunta) refererer hver lille Ting, og derfor har jeg det rigtigt elendigt. Og de kræver, at jeg skal betale alt, hvad de vil have, men jeg kan ikke se, hvordan det skal gaa, naar Romualdi ikke har holdt de fastsatte Aftaler⁴⁹.

Naturligvis bidrog det til Ansanos daarlige Humør og Uvilje mod Svigerdatteren, at den rundelige Medgift ikke var blevet udbetalt straks,

men den Sag maa være bragt i Orden, for den omtales ikke senere. Det blev endda snart nødvendigt for de to Fædre, Ansano og Romualdi, i Fællesskab at gribe ind overfor de unges altfor store Luksusforbrug. Muligvis var Isabella fra sit Hjem forkælet og fordringsfuld, men ogsaa Enrico vilde leve standsmæssigt, føre Hus og pleje selskabelig Omgang med Byens Honoratiores. I sit Hjerte var Ansano imponeret af sin Søns sikre og elegante Optræden, og dog var han ikke blind for Enricos Mangel paa Dømmekraft, der kunde faa farlige Følger for Fremtiden. Atter her er det et Brev fra Ansano til Quirina, der giver et livfuldt og sikkert i det væsentlige rigtigt Indtryk af Enricos første Aar i Siena. Man genkender den unge københavnske Officer i den sienesiske Borger, – elskværdig, intelligent, temperamentsfuld, men ubesindig, uøkonomisk og uden Evne til at skønne i Forretningsspørgsmaal.

„Enrico er en gentleman og har en smuk Position i Selskabet, fordi han forstaar at diskutere, er kundskabsrig og har et ejegodt Hjerte. Han elsker sin Kone og sin smukke Dreng med megen Æmhed, men man kan ikke nægte, at han har begaaet store Fejl i Politik og Økonomi.

I Politik: han erklærede kort efter sin Tilbagekomst fra Danmark, at han var Frimurer, hvorefter Præfekten⁵⁰ inviterede ham til Middag sammen med ligesindede Brødre og overvældede ham med tusind Opmærksomheder, hvad der mishagede hans Slægt og Venner meget. Sidste Foraar (1814), da vi skiftede Regering, blev han udnævnt til Bataljons Adjudant i Komunen og var den første, der sendte Vagten paa Post. Hans Soldater hentede sig tre offentlige Piger og inviterede dem til Aftensmad, og i Stedet for at forbyde en saadan Slyngelstreg spiste han med dem. Saa beordrede Regeringen, at Kvinder ikke maatte have Adgang (1814) til Marketenderiet). Paa det Tidspunkt kommanderede Napolitanerne, og her var en Kaptajn Gordon, der bad Rigo om at hente ham i sin Vogn for at aflægge Visit hos den nyvalgte Guvernør Bianchi, – ellers vilde han ikke derhen. Enrico svarede ham saa uhøfligt, at Gordon udfordrede ham til Duel, men Guvernøren lagde sig imellem, og Enrico fik Husarrest.

Med Hensyn til Økonomi saa sluttede han en Forpagtningskontrakt uden at sige noget til nogen – saadan er hans Karakter – og bagefter bad han mig være Kautionist for 500 scudi, idet han forklarede det evident nyttige i Foretagendet. Jeg troede ikke meget paa det, især fordi det var foreslaaet ham af en Forpagter, der havde bedraget mig, og jeg tog ikke Fejl. Da jeg havde hørt det af hans Svigerfader, der er en dygtig Mand, opdagede jeg, at han ved Hjælp af en falsk Paragraf var blevet narret til at betale 80 scudi for meget. Sagen blev bragt i Orden, men

alligevel tjener han ikke en Øre paa det, tværtimod. – Nu har han været gift i 18 Maaneder og har brugt mere end 1000 scudi af Papirer og Veksler, som jeg havde givet ham foruden de 7–800, som han havde i Indtægt, – altsammen fordi han har sat sig i overflødige Udgifter. Hans Svigerfader har skrevet det hele op for ham og ladet ham forstaa, at det er nødvendigt at opgive Vognen, ellers vil man være tvunget til at give ham en Kurator, fordi alt vil gaa nedenum og hjem i Løbet af faa Aar. Jeg tror, han vil bøje sig, men da baade hans Svigerfader og jeg i Foraaret forklarede ham det samme, fik han Vognen gjort i Stand i Stedet for at opgive den . . . den er helt forgyldt og koster 500 scudi, hvoraf han straks skal betale en stor Sum, og han har lavet nye Ulykker, saa du ser, hvordan alting gaar⁵¹.

Skønt Enrico saaledes voldte Ansano mange Bekymringer, var hans Dom over Fabio langt haardere, fordi der hos denne Søn ikke var nogen ydre Elegance, der smigrede den faderlige Stolthed: „Fabio er en Bølle, uopdragen, uden Form eller Levemaade, og ogsaa han bruger mange Penge⁵². Det var derfor naturligt, at den forsigtige og nøjsomme Mand med Bekymring tænkte paa Fremtiden og, saa længe han levede, selv vilde bestemme i den økonomiske Forvaltning af sine Ejendomme.

Der er bevaret forskellige Aktstykker, gennem hvilke man kan følge hans Forsøg paa at gennemføre en retfærdig Fordeling af Formueobjekterne. Det kunde selvfølgelig mærkes, at der nu var tre Hjem, der skulde leve af Huset Mocennis Indtægter, og de to Brødre laa stadig i Krig med hinanden om, hvem der kunde faa mest, – som Faderen siger: „de hylér og skriger, at de ikke ved, hvordan de skal klare sig“. Den yngste Søster Gigia var endnu ikke gift, og Ansano maatte værne om hendes Medgift, der ligesom Quirinas var fastsat til 3300 scudi, som Brødrene var ivrige efter at faa Fingre i⁵³. Ejendomsforholdene var yderst komplicerede. Efter Teresas Død havde Ansano oprettet et Testamente, hvorved han havde delt sin Formue i tre lige store Dele mellem sine tre Sønner⁵⁴, saaledes at ogsaa en fremtidig eventuel Forøgelse af Værdierne (beni futuri) skulde tilfalde dem, men samtidig havde han forbeholdt sig fuld Brugsret af sin Ejendom, saa længe han levede. Donationen var udstedt før den 5. Juni 1805, den Dag, da Napoleons Civilret traadte i Kraft i Italien, en Omstændighed, der senere fik Betydning for Afgørelsen af visse juridiske Tvivlsspørgsmaal. De forskellige Bestemmelser skulde nemlig fortolkes ud fra den ved Udstedelsen gældende romerske Lov, ikke paa Basis af Napoleons Codex. Da Ansano 1813 indhentede en Betænkning fra Advokat Sodi i Firenze⁵⁵, skyldtes det en Række Problemer, der var opstaaet ved Silvestros og Vittorios Død, og fordi Enrico

og Fabio havde stiftet eget Hjem. Advokat Sodis Responsum er en dybt-gaaende, juridisk-historisk Udredning i syv Paragraffer af Forholdet mellem Arvelader og Arvinger, navnlig med Hensyn til det vanskelige Spørgsmaal, hvad der kunde betragtes som Formueforøgelse, „beni futuri“, og Ejendomsretten til disse. Det drejede sig her dels om de to Arveparter, der var blevet ledige efter Silvestro og Vittorio, dels om Værdigenstande (Linned, Sølv, Juveler), som Faderen ved Køb havde erhvervet sig efter Donationsudstedelsen. Sodis Betænkning er saa detaljeret, at et Referat af Enkeltheder vilde være urimeligt, kun et Par Hovedpunkter har Interesse. For det første støtter han med juridiske Argumenter Ansanos Ret til en Trediedel af de afdøde Sønners Arvepart, – de to Trediedele tilfaldt Enrico og Fabio, – og til fuld Ejendomsret over Værdigenstande, erhvervede efter Donationen. Ansano blev saaledes fri Besidder af en Del af den tidligere donerede Formue samt af de senere indkøbte rørlige Ejendele, men vigtigere er det at se, at han stadig beholdt Forvaltningsretten af den Formue, han havde testamenteret sine Sønner. De maatte tage mod den Løn, han betalte dem for deres Arbejde, og vilde de bo i hans Hus, som Enrico gjorde det, skulde de betale Husleje som andre Lejere. Faderen havde Ret til at bo som deres Gæst baade i Ejendommen i Siena og i Gaarden Orgiale og skulde betale for Kost, Logi og Opvartning⁵⁶. Den hele Overenskomst tyder paa ret stor Mistillid, ikke blot til Sønnernes Forretningsduelighed, men ogsaa til deres Sindelag.

Advokat Sodis Betænkning var kun et Svar paa en Forespørgsel fra Ansano og altsaa ikke et retsgyldigt Dokument, men det blev utvivlsomt lagt til Grund for de Tilføjelser til Testamentets Bestemmelser, der var blevet nødvendige. Det juridisk gyldige Testamente har det ikke været muligt at finde, og der er nogen Uklarhed vedrørende dets Forhold til Enrico. Dengang Donationen blev oprettet, var han i Danmark, og naar Faderen delte sin Formue mellem tre Sønner, skulde man mene, at det maatte være Silvestro, Vittorio og Fabio, som alle levede i Siena. Grevinde d'Albany siger 1802, at Ansano har gjort Enrico arveløs⁵⁷, og umuligt er det ikke, at han i sin daværende Sindsstemning har villet udelukke den Søn, som han ikke mente var hans egen, og som lige havde formøbet en stor Sum Penge, der var ham betroet. I Advokat Sodis Betænkning er der dog ingen Forbehold af den Art. Han har ganske vist en særlig Paragraf om Enrico som Arving, men der tales slet ikke om Silvestro, og den Arvepart, denne efterlod ved sin Død, var ikke hans Andel i Faderens Donation, men hans Mødrenearv efter Ansanos første Hustru. Hvis Ansano efter Teresas Død har oprettet et Testamente, der udeluk-

kede Enrico, maa det derfor senere, og førend Juni 1805, være blevet ændret, saa at han alligevel blev Medarving. Og naar Silvestro ikke er regnet med blandt Sønnerne, skønt han først døde 1809, skyldes det antagelig, at hans Sygdom gjorde det umuligt at give ham den juridiske Myndighedserklæring, som krævedes for Arvingerne ved Donationens Udstedelse. Baade Vittorio og Fabio havde faaet en saadan, men Enrico ikke, fordi han paa det paagældende Tidspunkt var i Danmark. Advokat Sodi beskæftigede sig netop med Spørgsmaalet om Enricos manglende Myndighedserklæring og mente, at den ikke paa nogen Maade kunde hindre hans Ret som Arving, da Faderen vitterlig havde indsat ham som saadan, og kun hans Fravær havde bevirket, at denne Formalitet ikke var bragt i Orden.

I nogle Aar maatte Ansano nu søge at skifte Sol og Vind lige mellem Enrico og Fabio, og den første havde naturligvis Krav paa størst Indtægt, da det væsentlig var ham, der deltog i Forretningerne, medens Fabios medicinske Uddannelse henviste ham til anden Virksomhed. I 1818 eller maaske lidt tidligere var han blevet udnævnt til Distriktslæge i Onano⁵⁸, en lille By nær Orvieto, men allerede det følgende Aar døde han, 30 Aar gammel. Det var en Febersygdom, der „gik ham til Hovedet, saa det blev nødvendigt at skære ham i Brystet, og han døde sindssyg“. Denne ubestemmelige og noget gaadefulde Diagnose findes i Bandinis Dagbog⁵⁹. At Dødsfaldet ikke var en Sorg for Enrico er givet. Hans Følelser for Broderen havde ikke ændret sig i de mellemliggende Aar, og de faa Gange, han nævner Fabio i sine Breve til Quirina, er Tonen alt andet end venlig. 1816 fortalte han hende, at Fabios Søn var død, fordi de havde vænnet ham fra for tidligt, og Barnet havde faaet daarlig Mælk, „da Konen igen er gravid“⁶⁰. Hans Udtryk vidner ikke om særlig Deltagelse, men langt ondere falder Ordene i 1818, da Broderen levede i Onano: „Det Svin til Fabio har smittet Tjenestepigen, som nu er paa Hospitalet og temmelig syg, medens Moderen har Barnet ved Brystet“⁶¹. Man spørger uvilkaarlig, om man i denne „Smitte“ har Forklaringen paa den mystiske Sygdom, der slog sig paa Hjernen og blev Aarsag til hans Død.

Enrico var nu den eneste, der var tilbage af de fire Sønner. Underligt, at det netop skulde være ham, den Søn, som Ansano havde tvivlet om at være Fader til, og som han tilsidst kom til at holde mest af. Ikke uden Grund nærede han dog stadig Bekymringer for Huset Mocennis økonomiske Fremtid under Enricos Bestyrelse. Fabios Død havde ikke betydet en Lettelse i Udgifterne, da hans Enke var indtraadt som Arving til hans Del af Donationen. Hun flyttede tilbage til Siena med sin fireaarige

Datter Ernesta, men hun, som havde charmeret sin Svigerfader ved „sine fem Gratier“, formaaede aldrig at fortrylle sin Svoger Enrico. Han klager over hendes mange Præentioner, hendes luksuøse Liv i en lille Villa udenfor Siena, og hendes maanedlange Besøg i Firenze, hvor hun „paa Huset Mocennis Bekostning med glad Pung nyder den skønne Verdens Fornøjelser“⁶². Efter Ansanos Død var der bestandig Stridigheder om Penge mellem hende og Enrico, og det kom endda til Stævninger og Processer⁶³. Den vistnok noget entreprenante Dame forstod samtidig at insinuere sig i den Grad hos Quirina, at denne ganske paatog sig Datterens Opdragelse og tilsidst adopterede hende som sit eget Barn. Enrico syntes sikkert, at hans Søn Giulio derigennem blev noget forfordelt, og han omtalte med Bitterhed Ernesta, „som instigeret af sin Moder altid har skyet Huset Mocenni paa Bekostning af al Sømmelighed“, og som nu gjorde sig „store Forhaabninger“⁶⁴. – Sagen var den, at Quirina med Aarene var blevet en velsitueret Arvetante, som Slægtens yngre Generation havde Interesse af at staa sig godt med, men det kunde ikke hindres, at Adoptivdatteren Ernesta blev Universalarving⁶⁵.

Naar man har læst Enricos mange og lange, fortrolige Breve fra Danmark til Søsteren i Firenze, er det med nogen Undren, man ser paa de syv smaa Epistler, der er bevarede fra Tiden 1812 til hans Død 1843. De to Søkende har næppe besøgt hinanden saa hyppigt, at det kan forklare den sparsomme Brevveksling, og man skulde synes, at der i en saa lang Aarrække maatte have været adskilligt, som Enrico havde følt Trang til at drøfte med den Søster, der havde været hans trofaste Veninde i de svære Ungdomsaar. Forklaringen paa den ubestridelige Afkøling i deres gensidige Forhold maa søges i flere Omstændigheder, og er vistnok begyndt ret hurtigt efter Enricos Hjemkomst. I November–December 1811 skrev han endnu hyppigt og udførligt til hende, men fra Aarene 1812–16 findes kun eet Brev. Det er ikke usandsynligt, at det var Quirina, der trak sig tilbage. Enricos øjeblikkelige, skaanselsløse Kritik af Fabio og Gigia maa have virket saarende, og hans Dom blev ikke blidere med Aarene. Da Gigia i Oktober 1819, fire Maaneder efter Fabios Død, var blevet gift med Dr. Angiolo Filippi, skrev han en lille Billet til Quirina, saa fuld af Nag og Nid, at det selv paa en nutidig Læser virker forstemmende: „Hvilken Lighed i Karakter og Tankegang mellem Fabio og Gigia! Der er ingen anden Forskel end den, at medens Fabios Testamente viser hans Ondskabsfuldhed og ringe Følelse for hele Familien, er Gigias Testamente det ægtefødte Barn af en svag Kvindes taabelige, blinde og ufortjente Kærlighed til en snedig og tvetunget Mand, som hun ofrer alt for. I Rapolano, hvor jeg var taget hen for at bade, fik jeg at vide,

at Filippi (⊃ : Gigias Mand) allerede har solgt Gaarden Poggi, og at han har tabt Klienter og Kredit. Prøv at faa den Idiot til Gigia til at forstaa, at hendes Mand kun tænker paa sine egne Interesser og udnytter sin lettrende, forelskede Kones Imbecillitet. Det Testamente, han har ladet hende oprette, er et uimodsigeligt Bevis, og alle hans Opmærksomheder imod mig har jeg gennemskuuet og bryder mig ikke om dem⁶⁶.

Den nye Svoger faldt aabenbart ligesaa lidt i Enricos Smag som Svi-gerinden Carlotta, og da det ganske utilsløret kommer frem, at hans Uvil-je i begge Tilfælde er bestemt af økonomiske Interesser, mister de haarde Domme deres Slagkraft. Det er muligt, at Egoisme, Pengegriskhed og Intriger gik i Svang hos adskillige Medlemmer af Familien Mocenni, og Enrico havde vel selv en Rem af Huden. Men skønt Quirina bedre end nogen anden kendte alle Slægtens Affærer, var hun altid rede til at forstaa og tilgive. Enrico havde selv erfaret det, dengang det var ham, der trængte til Overbærenhed og Kærlighed, og nu mødte hun hans mis-tænksomme, hadefulde Kritik af alt og alle. Intet Under, hvis hun følte sig skuffet over hans Karakter.

Dertil kom, at hun gennem Faderen blev underrettet om hans Mangel paa Handelstalent og slette private Økonomi, – han maatte bestandig have Forskud og Laan⁶⁷. Denne Side af hans Væsen tiltalte heller ikke Quirina, der havde arvet Ansanos Evne til at administrere Penge. Antage- lig var der desuden mellem hende og Broderen et ubehageligt Mellem- værende i Form af den Gæld, Enrico havde paadraget sig gennem de ikke ubetydelige Summer, hun havde sendt ham under hans Rejse hjem. Han havde forsikret, at det naturligvis skulde blive tilbagebetalt, men det er ikke sandsynligt, at han nogensinde fik Penge tilovers til det. Nogle af de tilsendte Beløb var blevet hemmeligholdt for Faderen, der ikke maatte vide om Enricos letsindige Dispositioner i Paris, saa selv om Ansano har holdt sin Datter skadesløs for en Del af de laante Penge, har hun næppe faaet fuld Dækning. En saadan Uordholdenhed fra Bro- derens Side har sikkert ogsaa mishaget den redelige Quirina.

Men der er endnu et Moment, og maaske det vigtigste, der forklarer, hvorfor de to Søskende gled fra hinanden. Aaret 1812 blev for dem begge af skelsættende Betydning, fordi de hver for sig knyttede deres Skæbne til et andet Menneske. Enrico forlovede sig med Isabella, fik Hjem og Barn, og Quirina mødte den Mand, der blev hendes Livs store Kærlighed. Det var i Oktober 1812 hun traf Digteren Ugo Foscolo⁶⁸, der allerede da var berømt for sin Roman Jacopo Ortis, en Parallel til Goethes Werther, og for Digtet „I Sepolcri“, en Hyldest til Nationens store Mænd, hvis Grave findes i Kirken Santa Croce i Firenze. Quirina

var paa Forhaand stærkt betaget af Foscolo som Digter, og deres første Møde førte hurtigt til en intim Kærlighedsforstaaelse. Det blev dog kun en kortvarig Lykke. Foscolo var en lidenskabelig Forkæmper for Italiens Frigørelse baade fra Napoleons og Østrigs Herredømme og maatte i 1815 emigrere til Schweiz, hvorfra han fortsatte til England, og han vendte aldrig tilbage. Hans Følelser for Quirina havde ikke været saa dybe som hendes for ham, – han havde elsket mange, langt skønnere Kvinder, og hun vidste det. Men hun gav ham en Kærlighed saa trofast, uselvisk og uforbeholden, at han for Livet blev knyttet til hende med stærkere Baand end til nogen anden. Fra England skrev han til hende og bad hende komme til sig og blive hans Hustru, da hendes Ægteskab jo kunde opløses naarsomhelst, hun vilde det. Quirina var klog og storsindet nok til at afslaa det. Hun vilde ikke berøve ham det eneste Gode, han havde tilbage i sin Udlændighed: Friheden, den absolutte Uafhængighed. – Med en smuk og ærlig Resignation erkendte hun, at hun ikke kunde give ham det, som Naturen altfor karrigt havde tildelt hende, og som Alderen nu berøvede hende. Hun vilde hellere dø end være ham en Skuffelse⁶⁹.

Derimod støttede hun ham gavmildt med Penge, opmuntrede ham med sine Breve og blev i Italien hans Profet. I hendes Hjem samledes en udsøgt Skare af Videnskabsmænd og Kunstnere, der drøftede Historie, Politik og de skønne Kunster⁷⁰. Her foredrog Digterne deres nye Arbejder, og her læste hun Foscolos Breve højt, hans politiske og litterære Skrifter. Efter hans Død 1827 opstod der en hel Foscolo-Bevægelse i Italien, hvor han symboliserede den nationale Enheds- og Frigørelsestanke, og Quirina blev denne Bevægelses „stilfærdig-beskedne Inspiratrice“⁷¹. – „La donna gentile“ var det Tilnavn, Foscolo havde givet hende, og under det lever hun endnu i Italiens Historie. Paa hendes Hus i Firenze er sat en Mindetavle, og paa hendes Grav i Santa Maria Novellas Klostergaard staar en Sætning fra et af Foscolos Breve til hende: „Min yndigste Veninde, hellig som en Moder, øm som en Søster, kærlig som en Hustru og elskovsfuld“. – Skønnere Gravskrift kunde ingen Kvinde ønske sig.

I Foscolos Donna gentile finder man mange af de Egenskaber, der prægede Quirina i hendes Forhold til Enrico. Livet igennem var hun den, der gav og gav, til ham, til Foscolo, til alle andre. Men Enrico var af en anden Støbning end sin Søster, hans Sind var ikke saa fornemt, hans Hjerter ikke saa varmt som hendes. Da de endelig mødtes, var Afstanden imellem dem større, end dengang de var adskilt ved de mange hundrede Mile.

2. Virksomhed i Siena

Selv om Enricos Personlighed ikke har saa store og rene Linjer som Quirinas, har den andre Egenskaber, der gør den fængslende og sympatisk. Det uheldige Forhold til hans Søkende, som er omtalt ovenfor, havde maaske visse undskyldende Omstændigheder i deres Holdning overfor ham, og de voldsomme Udbrud af Bitterhed maa i nogen Grad tilskrives hans heftige Temperament. – At han ikke var en dygtig Forretningsmand var naturligvis uheldigt, da han skulde fortsætte Faderens Gerning, men det kan i og for sig ikke bebrejdes ham uden for saa vidt, som han burde have valgt en anden Livsform. Det er dog forstaaeligt, at han lod sig friste til at gaa ind i et Arbejde, der lovede lettere Kaar, end han hidtil havde haft.

Utvivlsomt havde han egnet sig bedre til at fortsætte som Officer og Lærer i Danmark, hvor hans militære Dygtighed blev anerkendt, og hans litterære Virksomhed passede for hans Evner. Naar han hele sit Liv bevarede en saa brændende Kærlighed til Danmark og alt dansk, skyldes det maaske ikke alene den forskønnende Glans, som Afstand i Tid og Rum lægger over det svundne, navnlig over Ungdomsaarene, men ogsaa Følelsen af, at han vilde være blevet lykkeligere i den Tilværelse, han dér havde skabt sig.

Det Arbejde, han gik ind til i Siena, var en Blanding af Landmand og Handel. Ansano havde efterhaanden købt og forpagtet adskillige Vingaarde, hvor Bønderne dyrkede Jorden og passede Kreaturerne, men hvor Produktionen af Vin, Olie, Korn, Frugt, Ost, Uld og Silke skulde overvaages af Ejeren og sælges med Forstand. Den store Forretning, som Ansano i mange Aar havde haft i Siena, var blevet solgt i 1809¹, og det er uvist, om den Butik med Chokolade, Vin og panpepati, som Teresa havde haft Ledelsen af, stadig eksisterede². Ansano havde dog i 1816 ved Quirinas Intercession hos Minister Kleiber i Firenze opnaaet Patent paa at sælge Tobak, en Begunstigelse, der betød en god Indtægt, og som fik ham til at skrive et glædestraalende Brev med „en stor, stor Tak“ til „Fars kære og elskede Datter“³. Han havde haardt Brug for at øge sine Indkomster paa Grund af de store Udgifter til Sønnernes Underhold.

Saa længe han levede, gik alt da sikkert nogenlunde, og det synes, som om han og Enrico havde faaet et godt Forhold til hinanden, selv om Storme næppe kunde undgaaes med det Temperament, de begge havde. De boede stadig sammen i Huset i Siena og paa Gaarden Orgiale, og Ansano klagede i de senere Aar aldrig over Mangel paa Hensyn fra de unges Side. Efterhaanden som han blev ældre og svageligere, følte han vel ogsaa, hvor meget det betød, at han havde dem om sig. Døtrene

var gift i andre Byer, og uden Sønnens Hjem vilde hans Alderdom være blevet ensom. Med Aarenes tiltagende Sygelighed blev han mere og mere devot, og selv om Enrico ikke var irreligiøs, fandt han, at Ansanos Skriftefader var lovlig ihærdig til at benytte sig af den gamle Mands Trang til himmelsk Hjælp for sine legemlige Skrøbeligheder. Et Brev til Quirina fra Marts 1818 giver et lille Situationsbillede fra Dagliglivet i via dei Rossi, fortalt med Enricos vanlige Kraftudtryk, men uden den hadefulde Tone, han altid brugte, naar han talte om sine Søkende. Ansanos Skriftefader var Præst ved Kirken Santa Maria di Provenzano, der ejede et undergående Mariabillede, og efter Enricos Mening udnyttede han denne Skat paa en lidt for nævenyttig Maade: „han er berygtet i Siena for at have fravristet fire gamle angerfulde, hykleriske Koner deres Arvegods. Han har bildt Fader ind, at det er Madonna fra Provenzano, som har bevirket det Mirakel, at han er blevet rask, og da han tilfældigvis i Huset havde set de to Sølvkandelabre, som du kender, og fik Lyst til dem, overtalte han Fader til at give dem til Madonna. Men da dette var Bohave indbefattet i Donationen, saa bad Fader os Sønner om at maatte betale Værdien med Halvdelen til hver og gav os hver 25 scudi. Kandelabrene er væk, og Provenzanos Kirke har denne Kapital mere . . . Jeg har sagt den Svinepræst min Mening og bedt ham i det mindste sige til Madonna, at hun ikke skal besvære sig med at gøre flere saadanne Mirakler, der ikke stemmer med Familiens Interesser, men da Fader slet ikke har det godt, frygter jeg et nyt Mirakel“⁴.

Hvis Præsten har fortsat sin energiske Virksomhed, har han kunnet erhverve adskilligt mere af Hjemmets Værdigenstande til sin Kirke, for Faderen levede endnu fire Aar „plaget af de sædvanlige Alderdoms-ubehageligheder“⁵. Men takket være Donationen var der jo Grænser for, hvor store Indhug, der kunde gøres i Boet. Den 31. Januar 1822 døde Ansano⁶, 82 Aar gammel, og Enrico fik dermed Ret og Pligt til alene at fortsætte den Forretning, som hans Forfædre i mindst fem Generationer før ham med saa stor Dygtighed havde drevet i Siena. Han formaade ikke at løfte Arven, og om denne Side af hans Liv, som dog har været en meget væsentlig, ved man desværre kun lidt og kun det negative. De økonomiske Forhold blev stadig ringere, der var Processer med Svingerinden Carlotta, som undertiden lod foretage Tvangsudbetalinger⁷, og da Enrico døde 1843, efterlod han det tidligere blomstrende Handelshus som et Fallitbo⁸.

Naturligvis har det været en langsomt nedadgående Udvikling, og de 30 Aar, Enrico fik Lov at leve i sin Fødeby, bragte ham mange Glæder og Gøremaal af forskellig Art. De største Glæder var sikkert Besøgene

fra Danmark, som senere vil blive omtalt. Af hans Venner og Omgangsfæller i Siena kendes kun Navnene paa nogle faa, og de var snarere at finde blandt Adelen, Embedsmænd, Officerer og Kunstnere end i Handelsstanden. Som tidligere nævnt kom han hurtigt i Forbindelse med Byens mangeaarige, dygtige Guvernør Giulio Bianchi, en Broder til den Mario Bianchi, som havde været hans Moders cavaliere servente, og som muligvis var hans Fader. Det Spørgsmaal er vel næppe blevet drøftet mellem de to, og det var Frimurerfællesskabet, der førte dem sammen. Bianchi havde desuden Brug for Enricos militære Kvalifikationer, da der i Januar 1814 efter Ordre fra Paris skulde oprettes en Nationalgarde. Det var svært at finde nogen, der var villig til at melde sig, og Guvernøren henvendte sig forgæves til adskillige af Byens Adelsmænd⁹, men i Februar var Garden omsider dannet. Bianchi var Kommandant, Enrico hans Bataljonsadjutant med Kaptajnsrang. Desuden var der fire Officerer samt Underofficerer og Menige¹⁰. Det var ved den Lejlighed, Enrico fraterniserede lidt uforsigtigt med sine Soldater og deres Piger¹¹.

Naar han var kommet med i Kredsen omkring Guvernøren, hørte han selvfølgelig til Byens fineste Selskab, men samtidig ogsaa til det radikale, franskvenlige Parti, og han fik derved, som Ansano skrev til Quirina, mange Uvenner blandt konservative og klenikale. Et Vidnesbyrd herom er bevaret i to haandskrevne „Bekendtgørelser“ fra 1814¹², begge af halvofficiel Karakter og øjensynlig udsendt som Satirer efter Napoleons Fald. Den ene er en Plakat, der meddeler, at Frimurerne vil opføre et uhyggeligt Drama „Frimurerens Taarer“. Skuespillets Aktører er lutter højstaaende Personer, deraf mange adelige, og baade Guvernør Bianchi og „Mocenni, Coppenaghen“ anføres iblandt dem. – Frimurerne var hidtil blevet favoriserede af Napoleon, som benyttede deres internationale Organisation som Støtte for sin Politik, og naar de nu skulde „græde Taarer“, var det, fordi de vidste, at deres Indflydelse i Italien vilde blive trængt tilbage af den katolske Kirke. – Den anden Bekendtgørelse haaner endnu mere aabenlyst Napoleons Beundrere. Det hedder i den: „Da Byens Jakobinere har faaet at vide, at deres Fører Bonaparte er ankommet til Øen Elba, hvis balsamiske Luft han skal indaande for at helbrede sine Hovedsmerter, en Kur, der er ordineret ham af de allierede Magter, har de forsamlet sig hos Præfekten Bianchi . . . og besluttet at sende en Deputation til ovennævnte Helt for at hylde ham og bede om hans Protektion, og paa samme Tid ønske ham en lykkelig Rejse til det hinsidige Liv“. Blandt Deputationens Deltagere nævnes Enrico Mocenni, der skulde være „Rejseleder“.

Overgangstiden 1814–15 efter Napoleons Detronisering var naturlig-

vis ikke behagelig for hans Tilhængere, og det var i dette Tidsrum, Napolitanerne kom til Toskana, hvor de for en kortere Tid tog Styret, indtil Ferdinand III vendte tilbage til sit Hertugdømme. Naar Enrico optraadte saa uhøfligt overfor den napolitanske Kaptajn Gordon i Siena, at det endte med Udfordring til Duel¹³, skyldtes det sikkert hans Uvilje mod denne Repræsentant for Napoleons Fjender. Guvernør Bianchi viste større Evne til diplomatisk Balancekunst. Han hindrede Duellen, og det lykkedes ham at bevare sin ledende Stilling i Byen ogsaa efter Regeringsskiftet¹⁴. Naar man tænker paa de blodige Kampe, de Massearrestationer og strenge Domme, der i Aarene 1799–1800 fulgte med de skiftende Magthaveres Herredømme, var Overgangen fra Napoleons Styre til Ferdinands yderst lemfældig. Efter de mange Aars Uro trængte man først og fremmest til et fælles positivt Arbejde for Landets Genopbygning. – Trods Enricos utilslørede Sympati for Napoleon kom da ogsaa han ret hurtigt til at deltage i den nye Administration under Ferdinand III. Allerede i December 1816 blev han valgt som Borgmester (gonfaloniere) for Murlo Kommune, en Lokalitet nær Siena¹⁵, hvor han sandsynligvis ejede en Gaard. Da en Borgmester skulde vælges af Politi- og Forvaltningsmyndighederne, og hans Valg derefter godkendes af Storhertugen¹⁶, maa hans tidligere politiske Standpunkt være blevet ham tilgivet. Som Borgmester sad man i tre Aar og kunde genvælges, men da Perioden var udløbet 1819, blev en Adelsmand valgt til hans Efterfølger¹⁷. I de følgende Aar havde han forskellige andre kommunale Hverv i Byen og dens Omegn¹⁸, af hvilke det betydeligste sikkert var Stillingen som Prior 1825–26 i selve Siena.

Enrico var saaledes paa flere Maader aktiv i sin Fødeby. Han drev sine Gaarde, solgte sine Varer, stod som Officer i Nationalgarden og virkede som kommunal Embedsmand. Og han tog ogsaa Del i Byens aandelige Liv. Kort efter sin Hjemkomst blev han indvalgt i det gamle Accademia dei Rozzi¹⁹ under Tilnavnet „Il Valoroso“ (den tapre), antagelig inspireret af hans militære Rang. Det var et Akademi, der foruden selskabeligt Samvær med Foredrag, Musik og Oplæsning dyrkede den dramatiske Kunst og hyppigt opførte Skuespil af baade italienske og udenlandske Digtere. Om det var til Brug for denne Scene, Enrico syslede med en Oversættelse af Holbergs Komedier, har desværre ikke kunnet oplyses²⁰. Men han var et virksomt Medlem og havde gennem Aarene forskellige Hverv, i 1838 nævnes han f. Eks. som Assessor i den litterære Afdeling²¹. Det var et Milieu, han passede ind i, og hvor han kunde faa Lejlighed til at recitere sine Digte, saaledes utvivlsomt den store Canzone til Petrarca, hvor den vingede Genius udtrykkelig siger: „jeg er født af Apollo for at samtale med Rozzi'erne“²².

Som et yngre Søsterselskab til det ærværdige Accademia dei Rozzi stiftede man 1823 Società Filo-Drammatica Senese, hvori Enrico var Medlem fra første Begyndelse²³. Navnet angiver, at Selskabet skulde studere og dyrke den dramatiske Kunst, og det er mest sandsynligt, at det var paa denne lille avant-garde Scene, man under private Former forsøgte at opføre Holbergs Komedier²⁴.

I Siena var der dengang som nu et rigt Musikliv. Byen havde 1838 ikke mindre end fem Musikforeninger til sine ca. 19.000 Indbyggere, og i den ene af disse var Enrico Præsident²⁵. Den var stiftet i Juni 1834 under Navnet „Nuova Società Etrusco-Armonica Senese“ og havde som Formaal at fremme Kendskabet til og Studiet af Vokal- og Instrumentalmusik. Medlemmerne mødtes paa bestemte Dage, hvor der blev spillet og sunget, og man havde engageret en Lærer til den musikalske Ledelse. 1837 fik Foreningen en Konstitution paa ikke mindre end 138 Paragraffer, og den fik officiel Anerkendelse af Sienas Guvernør, som dog samtidig understregede, at Selskabet stadig skulde betragtes som privat²⁶. Naar man foruden Præsidenten Enrico Mocenni finder en Kasserer Alessandro Mocenni, var det muligvis et Valg med praktiske Bihensigter. Alessandro var Sønneson af Enricos Farbroder, den rige Bankier Bernardino Mocenni, saa at der ad den Vej kunde tilflyde den nystiftede Musikforening nogen økonomisk Støtte.

Om Enrico selv var udøvende paa et Instrument ved man ikke. Intet af hans Breve taler derom, og naar han fra Danmark skrev om Violinstrengene, der skulde sendes, var det kun i Salgsøjemed. Det er vel ogsaa usandsynligt, at han under sine mange Aars Militærtjeneste havde Raad eller Tid til at uddanne sig i den Retning. Men at han var musikalsk er sikkert. Af Rejsedagbogen fremgaar det, at han greb enhver Lejlighed til at høre Musik, saa længe han havde Penge dertil. Et endnu vigtigere Vidnesbyrd er dog hans digteriske Evner. Den Sikkerhed, hvormed han mestrede baade det klassiske Metrum og vanskelige Versformer som Sonet og Canzone er et Bevis paa hans Rytmesans og fine Øre. Han vilde heller ikke i en kræsen Musikby som Siena være blevet Præsident i en saadan Forening, hvis han ikke havde haft en baade medfødt og vel-skolet Musikalitet.

3. Forfatterskab

Hvordan Enrico udfoldede sine Evner i Accademia dei Rozzi, i Società Filo-Drammatica og i den af ham stiftede Musikforening, ved man intet nærmere om. Men ligesom han allerede i Danmark havde givet smukke Prøver paa sit poetiske Talent, har han i Siena skrevet en lang

Række Digte, der er bevaret i det Eksemplar af hans „Enchiridio“, som han selv ejede, og paa hvis sidste Blade han indføjede dem med sin egen Haand¹. Disse Digte er en vigtig Kilde til Oplysning om hans Liv i de mange Aar, der hverken satte sig Spor i Breve eller Dagbøger, og som derfor henligger i et clair-obscur. De kaster Strejfflys over Forhold og Mennesker, han levede imellem, og giver samtidig Indtryk af hans egen Personlighed.

Digtenes Affattelsestid strækker sig fra 1815–30, hvor det sidste, den store Canzone til Petrarca blev skrevet. At der har eksisteret flere, kan man gaa ud fra som givet, og de bevarede er vel dem, han regnede for sine bedste. Næsten alle er skrevne paa Italiensk, et Par Epigrammer paa Fransk, et enkelt paa Latin. Indholdsmæssigt falder de i to Grupper, de alvorlige og de satiriske. Som en Mellemtung kan man maaske opfatte Sonetten „Kristus i Helvede“², der er skrevet over opgivne Rim, men trods denne spøgefulde Tilblivelsesform har faaet en til Emnet passende, værdig Stil. Det er imponerende, saa elegant det er lykkedes ham at sammenknytte de mange bizarre og vanskelige Ord, der skulde danne Udgangen paa hver Linie. Kun en Digter med formel Rutine og sikker Smag kunde naa et saa godt Resultat. Man forstaar, at Enrico var en Beundrer af Improvisatoren Gianni, og han har sikkert ofte moret sig med Forsøg i denne Genre.

Det ældste af de bevarede Digte er skrevet 1815 under Indtrykket af Napoleons Nederlag ved Waterloo og er en saa uforbeholden Hyldest til den faldne Storhed, at det næppe er blevet kendt udenfor den fransk-venlige Kreds i Siena. „Tærningerne er kastede – forgæves prøver du med urokket Mod at kæmpe den ulige Kamp. Fjenderne er for mange, hvad formaar Tapperhed mod Forræderiets købte Dolk?“ Her er ingen Tvivl om Enricos Følelser, og endnu stærkere – og farligere – kommer de til Orde i Sonettens sidste Strofer, der giver Udtryk for hans Mistillid til den Fremtid, der ventede Italien: „Slukt er nu den Fakkell, der lyste saa muntert fra Marengo over de frugtbare Sletter og tændte et festligt Haab i Italien. Hvis mine Varsler er sande, vil den Dag aldrig oprinde, hvor Italien, befriet fra sine Lænker, ikke mere kastes som Føde for Hundene.“

Det var dristige Ord, men det var de samme Følelser, der fik Foscolo til at gaa i Landflygtighed, og som bragte andre italienske Patrioter i østrigske Fængsler. Skønt Toskana ikke kom direkte under Østrigs Styre, følte Enrico Landets indirekte Afhængighed af den Stat, der havde ydet Storhertug Ferdinand Gæstevenskab i Landflygtighedens Aar. Først og fremmest var det ham dog en Sorg at se sin beundrede Kejser overvundet

af det England, han havde lært at hade i Danmark. Hans Trofasthed tjener ham til Ære, selv om han med Aarene lærte at dømme anderledes. Ved Napoleons Død 1821 skrev han en ny Sonet om Slaget ved Waterloo, og nu var Tonen en anden. Ganske vist tales der atter om den tapre Feltherres haabløse Kamp mod en overtallig Fjende, der støttes af Forrædere, men de sidste Strofer retter sig anklagende mod „Despoten“: „Han faldt, og for hans Fødder laa den kongelige Kappe, slukt var den Straaleglans, han indtil nu havde hyllet sig i, hans Laurbær var nedtrampede, hans Blomsterkrans knust. Daare! hvilke Frugter høstede du af dit Hovmod? Din Ærgerrighed gav dig det Scepter, du kæmpede saa hidsigt for at vinde, din Ærgerrighed fratog dig det igen.“

Der ligger seks Aar mellem de to Sonetter om Napoleon, og de er sikkert begge oprigtige Udtryk for Enricos Følelser. Den førstes heftige Udbrud af Smerte og den sidstes nøgterne Eftertanke var hans naturlige Reaktion paa Begivenhederne 1815 og 1821.

Rent formelt er Sonetterne perfekte. De første to Strofer (Quadernarier med hver fire Linjer) har, som det sig bør, to Rim, saaledes at første, tredje, femte og syvende Linje har fælles Rim, anden, fjerde, sjette og ottende et andet (det saakaldte rima alternata). De to trelinjede Slutningsstrofer (Terziner) har ogsaa kun to Rim: første, tredje og femte, anden, fjerde og sjette er forbundet med hver sit (rima incatenata). De 14 Linjer har alle nøjagtigt de 11 Stavelser, de hver skal have. Sonetformen, som i andre Sprog er yderst vanskelig at beherske korrekt, falder lettere paa Italiensk, og er derfor meget yndet. Enrico har benyttet den til mange af sine Digte og kender Variationerne i Rimstillingen, baade de klassiske og de nyere. Rytmen er sikker, Rimene gode. Kun sjældent føler man, at Formens Spændetrøje har fremkaldt kunstige, uklare Udtryk.

Tre Aar efter Napoleons Død blev Enrico paany inspireret af et fyrsteligt Dødsfald, denne Gang i hans eget Land. Hans Digt er skrevet til Sørehøjtiden over Storhertug Ferdinand III, og han var personligt til Stede i Sienas Domkirke, hvor han iført sin danske Uniform sad blandt Byens Honoratiores som Repræsentant for Kongen af Danmark³. Digtet blev trykt, men uden Forfatternavn, og har Titlen: „En toskansk Undersaats Hyldest ved Ferdinand III's Grav den 3. August 1824 i Siena“. – Intet af de specielt italienske Versemaal er anvendt, der er 26 Strofer, hver med fire Linjer, af hvilke første og tredje er sammenknyttede ved Rim og har de klassiske 11 Stavelser, medens anden og fjerde, der ogsaa er rimforbundne, har syv Stavelser. Et Digt af denne Art, og saa langt, bliver let til tom Virak, og Enrico har heller ikke und-

gaet Overdrivelser og lidt uægte Patos. Men foruden den obligate Hyldest til den afdøde har han benyttet Lejligheden til at fremsætte sine Betragtninger over Historiens retfærdige og afgørende Dom over al kunstigt oppustet Storhed. Efter den første Strofe, der med mange mørke Vokaler anslaaer Øjeblikkets højtidelig-sørgelige Stemning, gaar han over til at forklare, hvorfor hans Musa ønsker at strø Blomster over dette hellige Støv. „Jeg er ikke en Digter, der for Betaling besynger den flygtige Berømmelse. . . . I Aarhundredernes dybe Strøm henhvirvles det falske og det sande, men under Løbet synker det falske til Bunds, og Sandheden holder sig flydende. . . . Den endelige Dom falder streng og upartisk over det svundne og tildeler hver dødelig sin evige Plads efter Fortjeneste“. Dermed er Enrico naaet til sit egentlige Emne, og efter en Lovprisning af „den store Leopold“ fortsætter han med en Skildring af hans Søn Ferdinands omtumlede Skæbne. Naturligvis maa Napoleon her fremstilles som „den despotiske Tyran, hvis Sværd med Vold forjog den udmærkede Ferdinand fra hans arvede Fyrstendømme“, og „Etrurien, som i tre Lustre var berøvet sin Herre, græd og led under de Lænker, en fremmed Haand havde lagt det i“. – De afsluttende Strofer priser Ferdinands kloge, faste og milde Styre, da han omsider vendte hjem, – „han havde i Modgangens Dage lært at være mere Menneske end Fyrste“. Medens Uro og Oprør gærede i andre Lande, havde Toskana faaet Lov at leve i Fred, og derfor vilde Ferdinands Minde bevares evigt i Folkets Hjerter ligesom hans store Faders. – Digtet ender med at udtrykke Haabet om, at den nye Storhertug maa ligne sin Fader og Farfader, saa at Etrurien kan fatte Mod og glemme sin Smerte. – En elegant Omskrivning af det monumentale: Kongen er død, Kongen leve!

Allerede to Aar senere fik Enrico Lejlighed til at hylde Ferdinands Efterfølger, Leopold II, der i August 1826 besøgte Siena. Han valgte nu paany Sonettens Form, men Quadernariernes Rimslyngninger er lidt anderledes end i Napoleon-Sonetterne. Her rimer første, fjerde, femte og ottende Linje samt anden, tredje, sjette og syvende, det saakaldte rima chiusa, som er det hyppigste hos Petrarca. Terzinerne har derimod som i de forrige Sonetter rima incatenata. – Ogsaa denne Gang fremhæver Enrico, hvor ægte den Hyldest er, der møder Toskanas Fyrste. De Vivat-Raab, han hører, er ikke krigsophidsede Skrig, ikke Partiskraal eller revolutionære Hyl, som saa mange Steder i Samtidens Italien, – de er et fælles Udtryk for Kærlighed og Tillid, der bryder frem imod ham fra varme Hjerter. Digtet slutter med at bede Leopold tage venligt mod Folkets Følelser og Storhertuginde om snart at skænke Etrurien den længselsfuldt ventede Arving.

Det sidste Ønske var maaske mindre taktfuldt, da det naturligvis var en Skuffelse, at det hertugelige Ægteskab efter ni Aars Forløb stadig var barnløst og vedblev at være det. Men Enrico vilde jo tale Sandhedens Sprog og tolkede sikkert Nationens Haab. Skønt Digtet til Leopold virker mindre inspireret baade i Form og Indhold end det til Ferdinand, blev ogsaa det udgivet i stort og fornemt Udstyr som en Hilsen til Sienas fyrstelige Gæst fra Byens Regering⁴. Forfatternavnet havde dog heller ikke her faaet Lov at blive anført.

Samme Aar og Maaned som Storhertugen havde bæret Siena med sit Besøg, døde en af Enricos bedste Venner, Grev Luigi Borghese. Den Sonet, han skrev til hans Minde, er bygget formelt som den forrige, men er langt smukkere i Udtryk og Følelse. Han kalder Borghese „sit Hjertes Ven“, med hvem han har fulgtes lykkeligt gennem Livet, og hans forpinte Sind søger Lindring i bitre Taarestrømme. Da den kolde Fornuft minder ham om, at en evig Søvn hviler over det døde Legeme, og at Graad er forgæves, gør han Oprør: „du er grusom og uretfærdig, lad mig dog græde og græde i al Evighed, for du ved ikke, hvor meget jeg har tabt“.

Dette Digt har ikke til Hensigt at fremhæve den afdødes private eller offentlige Fortjenester, – det er et helt personligt Udbrud, Vennen begrædes trøstesløst og fortvivlet. Man vilde gerne have vidst lidt mere om, hvad det var, der knyttede de to Mænd saa nær til hinanden, men Digtet giver ikke en eneste konkret Oplysning. I Bandinis Dagbog finder man dog et lille Fingerpeg⁵. Han fortæller, at den 26aarige Baron og Kammerherre Luigi Borghese døde efter „en kort, men smertefuld Sygdom“, og at ikke blot Familien, men hele Byen, høje og lave, sørgede over den unge Adelsmand, „der var elskværdig, hjertelig, aldrig standshovmodig, og de fattiges Ven“. Uden Tvivl var det denne ligefremme Menneskelighed, der var Grundlaget for Venskabet mellem Enrico og den yngre og fornemmere Mand.

Borghese var desuden fortrolig Ven af Enricos jævnaldrende Fætter Giustiniano Mocenni, en Søn af Ansanos Broder, Bankier Bernardino. Giustiniano var i Sommeren 1811 blevet gift ind i den ældgamle sienesiske Adelsslægt Piccolomini og havde senere tilkøbt sig adelig Rang, dog uden Titel. Enrico skrev fra Paris og gratulerede til Brylluppet, og det synes, som om han har staaet sig bedre med sin Fætter end med sine Søskende. Da Giustiniano døde i April 1827⁶, Aaret efter Vennen Borghese, skrev han til hans Ære en Sonet i samme ydre Form, men meget forskellig i Indhold. Naar den forrige er præget af en hæmningsløs Given-sig-hen i Sorgen, er der over denne en klassisk Holdning, en stoisk

Resignation, der ikke virker mindre stærkt. Charons Baad sejler over Floden Styx, langsomt, meget langsomt, som var den lastet tungere end sædvanligt, og paa den anden Bred samles de dødes Skygger for at hilse de nyankomne. En svag Hvisken høres imellem dem, medens den gamle Rorkarl bringer sine tavse rejsende i Land. Sidst af alle stiger Giustiniano fra Baaden med det Udbrud: „nu er alt forbi for mig“. – Da rækker en Skygge sin Haand frem imod ham og siger: „din Luigi er hos dig“. Og Giustiniano giver sig tilfreds med sin Skæbne.

Om Enricos Følelser for Fætterten taler Digtet slet ikke, men da det er deres fælles Ven Luigi Borghese, der modtager den døde, maa man formode, at ogsaa Enrico og Giustiniano har været forbundet i Venskab. Sonettens beherskede, næsten strenge Ro kan skyldes, at de to hurtigt paa hinanden følgende Dødsfald havde gjort et saa stærkt Indtryk paa den tilbageblevne, at han var blevet stille. Han havde hørt et *memento mori*, og det toner gennem hans Ord.

Samme Aar skrev han det sidste Mindedigt, der er bevaret, og som atter er helt forskelligt fra de forrige. Giovanni Valeri var Professor i Kriminalretten som medicinsk-juridisk Raadgiver og havde Ry for Skarp-sindighed og Retsindighed⁷. Om han har haft nogen nærmere Forbindelse med Enrico, kan ikke oplyses, – Sonetten taler ikke om personlig Sorg og Savn, – men det er karakteristisk, at den fremhæver den afdødes redelige, rene Sjæl, hans frejdige og faste Tanke. Det var Egenskaber, Enrico satte særlig højt. Valeri søgte „ad Sandhedens vanskelige Vej at udfinde og rense den uskyldige“, og ved hans Død raaber Retfærdighedens Gudinde Themis: „jeg elendige, jeg har ikke mere nogen Søn“. Sonetten har flere Gentagelser af tidligere brugte Udtryk, og den har mest Interesse ved at vise Enricos Kontakt med Universitetskredse og hans Beundring for den Forskning, „der ved Filosofiens lysende Fakkell søger at trænge ind til Tingenes inderste Kerne“. – Formelt er alt i Orden. Quaternarierne har ligesom i Waterloo-Sonetterne rima alternata, men i Terzinerne har Forfatteren forladt de strenge Krav om kun to Rim og fulgt de nyere Digteres lettere Løsning af Opgaven ved at tillade sig tre Rim: første og tredje, anden og femte, fjerde og sjette hører sammen.

Den væsentligste Del af Enricos saakaldte alvorlige Digtning omfatter de ovenomtalte Sonetter, men der er endnu tre Smaavers fra 1824 med Beskrivelse af en romantisk Klippehule og endelig den store Canzone til Petrarca. Klippehulen maa have fortryllet hans Fantasi i særlig Grad, for den har inspireret ham baade paa Latin og Italiensk. Det latinske Digt, der er skrevet i fortrinlige disticha, har en Overskrift, som tegner hele Sceneriet: „Over Indgangen til en Grotte i en engelsk Park,

ved Pinjerne i Villa Poggio⁴⁸. Tanken er smukkere udformet i dette Digt end i det tilsvarende italienske, og da det i Korthed udtrykker den Steming, der har grebet Enrico ved at træde ind i Grotten, skal det gengives i sin Helhed:

„Nys var jeg en Klippe omgivet af tætte Tjørne, / først nu ved min Herres Bud er jeg blevet en udstrakt Grotte. / Hvem du end er, vejfarende, der brænder af Sommerens Glød, / stands dine Skridt og overskrid frygtløs den hellige Tærskel. / Fjernt herfra er de søvnforstyrende Sorger, den aarvaagne Angst, / her vil du finde en skyggefuld Hal med Hvile for Sjælen.“

Endnu et lille Digt (paa Italiensk) priser den liflige Grotte, men med Forjættelser af mere lønlig-amourøs Natur: „Kæln Nymfer, som ønsker at nyde / Elskovens favnende Glæder i Stilhed, / holder Blufærdighed Jer tilbage, da træd kun herind, / Mørket beskytter Jer, medens jeg ser, og jeg tier.“

Canzonen til Petrarca er det sidste af Enricos bevarede Digte, dateret 16. August 1830. Han kalder det en fri Canzone, saa at det ikke kan bedømmes efter de forskelligartede klassiske Former for Canzonen, og den, som det kommer nærmest, er Petrarcas. Som hos ham veksler 11 Stavelers og 7 Stavelers Linjer, af hvilke de første er i Overtal. Man kan ikke sige, at Enrico har gjort sig Rimslyngningerne lettere end Petrarca, men han har ikke gennemført dennes fasttømrede Skema. Forskellen mellem dem ligger mest i Indholdet, rent bortset fra den selvfølgelig Afstand mellem den store Mester og hans Lærling. Først og fremmest tynges Enricos Digt af altfor megen historisk-mytologisk Lærdom. Det kan skyldes, at hans Arbejde vistnok var bestemt til Oplæsning i det berømmelige Accademia dei Rozzi, og selve Emnet gav ham ogsaa Anledning til at demonstrere sine klassiske Kundskaber. Han fortæller, hvordan han vandrer langs en Flod, fordybet i sine Tanker, og tilsidst søger Hvile i Skyggen af en Bøg, hvor han falder i Søvn, – eller som det hedder i Gudernes Tungemaal – Morfeus tryllebinder hans Sanser med Spidsen af sine Vinger, der er fugtede i Floden Lethe. – Da kommer Digtningens Muse til ham i et blændende Lysskær, klædt i en dybrød Kjortel af Ild. Hun rækker ham venligt beroligende Haanden og fortæller: „at hun er født af Apollo for at samtale med Rozzi'erne“, og at hun er den, der viser Digterne Vej paa Parnassets skjulte Stier. Men hun er ogsaa Herskerinde over Tiden, hun kan fremmane de svundne Sekler og sønderrive Fremtidens Slør. I Sammenhæng hermed taler hun om de mange Digtere, hun har inspireret: Homer, Vergil, Dante og Petrarca, som hver især karakteriseres ved Eksempler fra deres Værker.

Det er dog Petrarca, hun standser ved. Han var den, der vakte Italien af Aarhundreders Sløvhed under Barbarernes Vold, han spredte „det gotiske Mørke“ og kaldte Muserne og Pallas Athene „fra Hippokrenes udtørrede Bredder“ og „Kekrops' Ruiner“ til „det toskanske Athen“, der blev deres nye Hjem. Pallas Athene bragte „den attiske Visdoms hellige Frø“ til Toskanas Jord, hun fordrev de kimmeriske Taager til den anden Side Alperne, „og Europas Skæbne forvandlede“.

Det guddommelige Sendebud lader nu Enrico i et Syn beskue den skovrige Bjergdal Vacluse med Floden Sorgue's „klare, friske, blide Vande“, hvor han i Tanken oplever Petrarcas og Lauras Møde. Han ser den Sten, hvorpaa hun hvilede sig, og det Laurbærtræ, som Digteren plantede. Flodens Bølger har siden i Forening med Kærlighedsguden næret og værnet Træet, saa at dets levende Løv trods Tiden og bevarer Mindet om Laura. 500 Aar er gaaet, siden hun døde, men de guddommelige Sange genlyder stadig i Sjælen, og evigt vil de bevares „i denne Skov, dette Laurbærtræ og denne Kilde“. Saa bøjer Digtekunstens Muse sig ned, kysser Stenen, Træet og Kilden og forsvinder.

Det er umuligt i et Prosareferat og tilmed i Oversættelse at give et blot tilnærmelsesvist Indtryk af Digtets Fortrin og Fejl. De sidste bestaar navnlig i for meget sammendynget Kundskabsstof og for mange Adjektiver, men der er storladne Enkeltheder og poetisk beaandede Udtryk, og som et Raffinement er der indflettet flere skjulte Citater fra Petrarcas Sonetter. Atter her maa man beundre Enricos dybe Fortrolighed med de klassiske Forfatteres Sprog og Form. Han bruger de tilladte *licentiae poeticae*⁹, men misbruger dem aldrig, han overholder nøje Rytmen og tillader sig kun een eneste Gang i det lange Digt (219 Linjer) at anvende en tolvstavelses Linje, det saakaldte *verso sdrucchiolo*, som helst skal undgaaes i den højere Poesi. Hans sikre musikalske Øre mærkes i Sætningernes Kadencer og Ordenes Klangfarve, og som Helhed maa det vistnok siges, at Digtet har klassisk Stil og Stemning. Hvor megen Glæde han fik ud af det, ved man desværre ikke. Det er ikke indført blandt de andre Arbejder i „*Enchiridio*“, men findes i Quirinas efterladte Papirer¹⁰. Naar han har sendt det til hende, der var en saa udsøgt Smagsdommer, og naar hun har bevaret det, synes det at tyde paa, at dette Enricos største poetiske Arbejde blev fundet baade ham og Emnet værdig.

Foruden de ovenfor omtalte Digte, der udgør Hovedparten af hans Forfatterskab, har han skrevet forskellige Satirer, der alle er rettede mod Enkeltpersoner i Siena. Frygtløst angreb han her de højeste Dignitarer og hudflettede dem med ætsende Spot, og det var disse faa og smaa Vers, der blev mest beundrede i Samtiden. De skaffede ham Navn som

en Fortsætter af den berømte burlesk-satiriske Middelalderdigter Berni, – at skrive „alla bernesca“ var ensbetydende med at skrive morsomt, bidsk og respektløst, og Enricos poetiske Talent fik netop denne Karakteristik¹¹.

Mest charmerende ved sin elegante og vittige Fortælling er Digtet „Tvetydigt“ (L'Eqvivoco), der nærmest hører til Genren den anakreontiske Canzone. Der er ingen Inddeling i Strofer, Linjerne har 8 Stavelser og rimer parvis, – det hele danser muntert og ubesværet afsted. Digtet blev aabenbart ogsaa meget populært, for saa sent som 1882 citeres det i et kulturhistorisk Arbejde, der skildrer Siena i Aarene omkring 1800. Her findes en Beskrivelse af den Lystpark, der er Rammen om Enricos lille Fortælling, og som supplerer ham paa saa levende en Maade, at den fortjener at anføres som Indledning til hans Digt¹².

„Ogsaa Siena kunde rose sig af at have en Labyrinth, et Forlystelsessted for Adelen, en Skueplads for følsomme Optrin, det tavse Vidne til amourøse Intriger. Det var en lille Dyrehave, som laa en Milsvej fra Byen, nær Palazzo di Diavolo, en fortryllende Elskovsrede, skjult mellem snoede Veje og grønne, skyggefulde Buskadser . . . et privat Jagtomraade, hvortil Duerne i Sienas Aristokrati længselsfulde kom flyvende – undertiden ogsaa Ravnene! Et Vidnesbyrd derom finder man i et Digt fra hin Tid, skrevet af Enrico Mocennis satiriske Pen . . . lad os laane et Par Strofer fra et af hans mange uddgivne Digte – smager de end ikke af attisk Salt, har de den Fortjeneste, at de taler utilsløret.

Fuor di porta Camullia-
poco lungi dalla via
È un grazioso Laberinto
de sprangato intorno cinto,
Dove va la dama e il prete
per peccare in pace e quiete
Contro il sesto benedetto
noiosissimo precetto“.

De faa italienske Verslinjer er medtaget i Citatet for at give et Indtryk af Digtets legende Lethed og skal til Forstaaelse af Indholdet oversættes i Prosa: „Udenfor Porten Camullia, ikke langt fra Vejen, ligger en yndig, velindhegnet Labyrinth, hvorhen Damen og Præsten søger for i Fred og Ro at synde mod det velsignede, besværlige sjette Bud“. – Tonen er straks anslaaet, det er ikke Forargelsen, men Smilet, der kaldes paa. Digtet fortæller videre, hvordan en Bonde i Nabolaget en Dag hørte

en usædvanlig raslende Lyd inde fra Parken, og da han troede, det var hans Æsel, der var trængt derind, greb han sin Stok, løb efter det og raabte: „Herut! Herut! Fanden ta' dig!“ Forbavset blev han staaende, da han saa et tobenet Væsen, som han dog ikke kendte straks, fordi han kun saa Bagdelen af Personen, der prøvede at komme ud gennem Hækken. Det var Sienas Ærkebiskop, der havde gennemsøgt Stedet for om muligt at opdage en syndefuld Abbed eller Præst. Ved Bondens Raab vendte han sig om og spurgte vredt: „Hvem Pokker tror du, jeg er?“ Hvertil Bonden forskrækket svarede: „Undskyld, jeg troede, det var mit Æsel, men nu kan jeg jo se, jeg tager fejl, – for mit Æsel kan jeg da kende paa Tømmen.“

Maaske skal man læse mellem Linjerne, at den gode Ærkebiskop selv havde haft et rendez-vous i Parken, – hvorfor kan han ikke finde Udgangen og prøver nervøst forvirret at mase sig gennem Hækken? Det er dog ogsaa muligt, at Satiren blot bestaar i Sammenligningen med Bondens Æsel. I begge Tilfælde er Fortællingen kun en Spøg med en Undertone af Spot, – den morer, men saarer ikke.

Enricos andre Smædedigte er ganske anderledes skarpe, ofte saa hadefulde, at de fremkalder mere Ubehag end Munterhed. Digtet om Labyrinten blev skrevet 1825, og samme Aar maatte Ærkebiskoppen igen holde for, denne Gang i en Sonet, der i sine faa Strofer naar at karakterisere fem af Sienas højeste Embedsmænd paa en saa injurierende Maade, at det kunde have bragt sin Forfatter alvorlige Vanskeligheder, hvis den var blevet kendt. Om Biskoppen (Giuseppe Mancini¹³) hedder det: en Monsignore, der synes at være et Mønster paa kristelig Dyd, men i Brystet skjuler et Rævehjerte. – Om Guvernøren (Giuseppe Brancadori¹⁴): en indtørret, harsk Muldvarp, der stinker som Svinelever, skønt den er hyllet i Purpur. – Om Hospitalsforstanderen (Antonio Rinieri de' Rocchi¹⁵): en tvetunget Hofmand, der oppustet af Forfængelighed bærer sit Ridderkors ogsaa naar han er paa Natpotten. Og i den sidste Strofe: i Toldvæsenet har vi et Bæst, paa Universitetet en umulig Pædagog, mit kære Siena, kunde du faa det værre?

Det underfundige Vid, der kendetegner en fin Satire, savnes her ganske. Angrebene er saa plumpe, at de skyder over Maalet. Men naturligvis har der været det Gran af Sandhed i Overdrivelserne, som har kaldt paa Latteren hos dem, der kendte de paagældende høje Herrer. – Formelt er Sonetten som altid i Orden, Quadernarierne har rima chiusa, Terzinerne den friere Form med tre Rim som i Mindedigtet til Professor Valeri. Selv den groveste Skæmt skulde have en fuldendt Klædning.

Den forfængelige Hospitalsforstander, der var Rektor for Sienas

gamle berømte Hospital „Santa Maria della Scala“, maatte bøde for sit Ridderkors af San Stefansordenen, for han blev endnu engang spiddet af Enricos Pen. To Epigrammer om ham er Varianter af samme Tanke: berømmelige Forfædre eller egne Fortjenester hjælper ikke altid den, der attraar Æresbevisninger, men hvem skulde tro, at det kostede saa megen besværlig Geskæftighed at faa en Riddertitel og et Kors. Epigrammernes Slutningslinjer er enslydende og giver Nøglen til de indledende Betragtninger: „Antonio, der er plagsom som en Cikade, opnaaede forleden sin Orden ved Hjælp af en Trappe“. – Ordspillet er uigengiveligt paa Dansk: Trappen, la scala, hentyder til de mange Trapper, Antonio har maattet slide for at blive dekoreret, og samtidig til Hospitalets Navn: Maria della Scala, den Institution, der efter Enricos Mening var hans eneste Berettigelse til en Dekoration.

Det hele er en fiks Vittighed, der sikkert har gjort Lykke i Siena ved sin lokalfarvede Pointe. Med Hensyn til Versets Form har Enrico ikke rettet sig efter det af Alamanni fastslaaede Skema med 11 Stavelers Linjer og parvis Rim, som var blevet normgivende for det italienske Epigram. Han veksler mellem Linjer paa 11 og 7 Stavelser, og Rimstillingen varierer. Egentlig er kun Slutningslinjerne virkelig epigrammatiske, formelt korrekte, fyndige og dobbelttydige.

Ærkebiskop og Hospitalsforstander fik saaledes flere Gange Enricos tugtende Ris over Nakken, men der var een Mand i Byen, hvis Ryg blev garvet endnu mere naadeløst, og det baade i Poesi og paa Prosa. Girolamo Spannocchi tilhørte gennem sine Forældre Sienas fornemste og mægtigste Adelsslægter¹⁶. Skønt Enrico og han var jævnaldrende, har de næppe haft nogen Forbindelse i deres Barndom og første Ungdom, fordi deres sociale Niveau var saa forskelligt, og fordi Enrico tilbragte de fleste Aar dels i Kollegiet i Volterra, dels i Danmark. Men da han 1811 vendte tilbage, traf de hinanden i de franskvenlige Kredse, der samledes om Governør Bianchi. At Spannocchi hørte til Napoleons Beundrere fremgaar af den tidligere citerede Artikel fra 1814, der spottende omtalte de sienesiske „Jakobineres“ planlagte Hyldestvisit hos Kejseren paa Elba¹⁷. Enrico havde som nævnt faaet tildelt Rollen som „Rejseleder“, og Spannocchi skulde fungere som „Ceremonimester“. I Udnævnelsen til et saadant Hverv ligger allerede en Karakteristik af hans hofmandsmæssige Udvendighed, og der var ingen Sympati mellem den italienske Oberstløjtnant og den danske Kaptajn.

Hvis Spannocchi har ladet Enrico føle sit adelige Hovmod, tog denne til Gengæld en blodig Hævn over „Momo“. Ordet Momo er et Kælenavn for Girolamo, men samtidig Navnet paa Latterens Guddom, og som

„Momo“ blev Spannocchi latterliggjort i hele Siena. Epigrammerne om ham er de vittigste, Enrico har skrevet, og hans satiriske Pen boltrer sig baade paa Fransk og Italiensk. En tænkt Gravskrift over den spillevende Momo tegner ham med faa, faste Streger:

„Ci-git le plus fameux ridicule fanfaron,
Que jamais sur la terre on ait vu de nos tems.
Il était trop sot pour être un fripon,
mais assez lâche pour être un méchant.“

Spannocchi, som en Tid havde opholdt sig ved Ferdinand III's Hof i Firenze, var meget kritisk overfor alt i det lille Siena, og Enrico var straks parat med et nyt Epigram, denne Gang paa Italiensk:

„Ingenting kan man gøre rigtigt i Siena,
hverken spise eller klæde sig,
hverken sove eller vælge Fodtøj,
siger Momo og foragter med Rette sin Fødeby.
Ja, hvilken Skam, Kvinderne forstaar end ikke
at føde Børn, hans Moder siger det selv.
For dengang Momo stak sit Hoved ud af hende,
troede hun at føde et Menneske, men fødte et Æsel.“

Det synes, som om Epigrammerne alle er skrevet 1824, i hvert Fald er de indført i „Enchiridio“ under det Aarstal. Naar Enrico netop da lod sig inspirere af sin spotske Muse, var det, fordi Momo gik paa Frierfødder. Alene det at han i sin fremskredne Alder – han var dengang 43 Aar! – kunde tænke paa Ægteskab, forekom hans Bysbørn komisk. I et fransk Epigram kommenterede Enrico Sagen:

„On nous dit que Momus sans consulter son age,
Poussé par l'interêt, cherche a se marier.
Ce sera le premier essai de son courage
Et de ses exploits le dernier.“

Et italiensk Epigram talte i lignende Vendinger om Momos pludselige, forbavsende Mod, men der kom til at gaa fire Aar, før han fik Lejlighed til at vise det i Handling. Det lykkedes ham nemlig ikke at

finde en Brud i Siena, og først 1828 kunde han hjemføre den ca. 40-aarige Benedetta Dini fra Lucignano di Valdidiariani. Enrico var paa det Tidspunkt blevet træt af at ironisere over ham, men i Bandinis Dagbog kan man se, hvordan Siena reagerede. Han omtaler Brudeparrets fremskredne Alder og tilføjer spydigt: „derfor venter Publikum sig ikke store Resultater af dette Ægteskab“¹⁸.

En saadan stædig Forfølgelse af en og samme Person kan undertiden skyldes personligt Nag, saa at man skal være forsigtig med at godtage det karikerede Portræt, man faar præsenteret. I dette Tilfælde var der dog en reel Baggrund for Enricos Had og Haan. Han nøjedes nemlig ikke med at forme de smaa Epigrammer, der løb Byen rundt, men han tog sig for at skildre Spannocchis Liv i alle dets Faser for gennem Kendsgerninger at bevise hans Usselhed. Som en Prosa-Parallel til Gravskriften i det franske Epigram skrev han en meget lang, foregiven Ligtale over Girolamo Spannocchi, og selv om ogsaa den skal læses med et vist Forbehold, kan man gaa ud fra, at det væsentligste i den er overensstemmende med Sandheden. Ellers vilde den simpelthen ikke være morsom. Og er blot Halvdelen af det, han fortæller, virkelig passeret, har Momo ærligt fortjent det Eftermæle, han fik.

Ligtalen er skrevet 1824, samme Aar som Epigrammerne og altsaa længe før Spannocchis Død¹⁹. Den er bevaret i to haandskrevne Eksemplarer²⁰ og meddeler i Overskriften, at den er blevet oplæst i „De Hovedløses Akademi“ i Siena. Som Motto har den et Citat fra Vergil: „Saaledes naar man til Stjernerne“, og et af Ovid: „Vi kan ikke alle sige alt“. Den primære Hensigt med Enricos Arbejde var naturligvis Satiren over Momo, men han vilde utvivlsomt ogsaa parodiere selve den Genre, Talen tilhørte, – de overdrevne, panegyriske Ordgyderier, som man ofte maatte høre i lærde Akademier, naar afdøde eller nulevende skulde hyldes. Hans Tale er bleven altfor lang, fordi den ligesom sine Forbilleder behager sig i Veltalenhedens Strømme og i demonstrativ Paraderen med Lærdom, men den har altsaa ogsaa en dobbelt satirisk Front og kan endnu læses med Fornøjelse.

Et Referat i Enkeltheder er umuligt og desuden unødvendigt. Nogle udvalgte Prøver til Karakteristik af Forfatterens Stil og til Belysning af hans Emne skal derimod meddeles, da det drejer sig om hans eneste efterladte Prosasatire. Optakten er pompøs: „Naar der paa Verdens Teater viser sig Mænd, som ved deres Talenters Magt, deres eminente Dyder og skarpe Begavelse overskygger Samtiden, Mænd, som ved deres Geni løfter sig til de store Aanders Sfære og lig en ny beskyttende Stjerne udbreder Straaleglans over det Aarhundrede, de blomstrer i, saa at nyt

Lys og ny Berømmelse overstrømmer det, – da kan vi ikke undlade at prise Moder Natur, som gavmildt og kærligt skænker en saa sjælden Gave til Gavn for Menneskeheden og til Ære for disse Mænds lykkelige Fædreland.“

Denne ene Sætning anslaaer den Tone, Enrico vil fastholde, og hvor han hele Tiden balancerer paa en Knivsæg mellem det ophøjede og det latterlige, dog oftest med en saa kraftig Understregning af det sidste, at ingen kan være i Tvivl om Meningen. Han fortsætter med at sige, at ligesom det 16de Aarhundrede kaldes Leo X's og det 17de Louis XIV's, maa det 19de Aarhundrede blive Momos, takket være den Glans, Munterhed og Glæde, han har kastet over det, – saadan som jo allerede hans ærværdige Navn forkynder det!

Enrico betragter nu hans enestaaende Stilling i Historien. Saa vist som Trediveaarskrigen frembragte Gustaf Adolf, Piccolomini og Turenne, og den franske Revolution Napoleon, saaledes skabte Krigen med Napoli Momo. Om hans Barndom er der ikke Grund til at tale, – store Mænd har først Interesse, naar deres Handlinger begynder at tiltrække sig Samtidens Beundring. Leonidas, Camillus og Xenofon er navnkundige, skønt man intet ved om deres Oprindelse. At Momo blev født i Siena bør dog understreges, da det er en saa usigelig Lykke for Byen. Syv græske Byer strides om Æren af at være Homers Fødested, men ingen kan nægte, at Siena har set Momo komme til Verden.

„Endnu skægløs begyndte han sin militære Løbebane, skønt han med sit svagelige, sølle Ydre ikke syntes egnet til den. Hans Forældre mente da ogsaa, at det ikke passede sig for en forfinet Adelsmand at haandtere en Bøsse og lære Soldatens Haandværk fra Grunden af, og ved at betale for ham skaffede de ham en Stilling som Sekondløjtnant i den østrigske Hær. Aristoteles' gamle Læresætning: „For at byde, maa man kunne lyde“ kunde ikke anvendes paa vor unge Helt. . . . Han var født General uden at være Soldat, i Kraft af de Penge, der bødede paa Uvidenheden.“

Efter nogle Aars Militærtjeneste vendte Momo som Kaptajn tilbage til Siena, hvor Byen snart genlød af hans heroiske Bedrifter, fortalte af ham selv. Men hvordan skulde de ellers undgaa Glemselen? Enrico drager paany en historisk Parallel. Uden Homer vilde Agamemnon og Achilles være ukendte, og Skotlands Helte erindres kun, fordi Ossian har besunget dem. Derfor maatte Momo tale om sig selv, og havde han levet længe nok, vilde han maaske som en ny Cæsar have skrevet sine værdifulde Erindringer.

Under sit Ophold i Siena lykkedes det Momo gennem sine Forbindelser at faa en indbringende Stilling som Kasserer ved det af den franske

Regering nyoprettede Fattighus, skønt han var aldeles uden Kendskab til Regning. Naturligvis klarede han som en sand Epaminondas denne Opgave, men først ved Napoleons Fald frembød der sig en virkelig Mulighed for Udfoldelse af hans Geni. Til Trods for at han havde tilhørt det franske Parti, meldte han sig straks i Firenze hos den østrigske General, hvor han blev sat i Spidsen for et Jægerkorps og sendt imod den napolitanske Hær, der endnu støttede Murat. Som en anden Cadmos forvandlede han sine uøvede Soldater til vilde Kæmper, blandt andet ved at befale dem at lade Skægget staa. Selv gik han i Spidsen ved at anlægge „saa frygtindgydende Moustacher, at de maatte skræmme Fjenden“. Belejringen af Gaeta blev nu i Momos Liv, hvad Termopylæ var for Leonidas, – den skaffede ham Udødelighedens Ry. Istedetfor med taabelig Dumdristighed at udsætte sit og sine Soldaters dyrebare Liv for Fare fulgte han det naturlige Instinkt, der bor i alle Dyr, og gravede sig ned i beskyttende Jordhuler. Saa stor var hans Sjælsstyrke og overlegne Aand, at han modstod enhver Beskyldning for Fejghed, enhver Fornærmelse fra Soldaternes Side, – han aabenbarede en Visdom, som kun kan sammenlignes med de hellige Eneboeres i Ørkenen. Da Bomber og Granater begyndte at regne ned fra Gaetas Fæstning over de belejrende Tropper, fulgte han Cæsars Eksempel, da denne ved Floden Anio lagde sin Skæbne i Soldaternes Hænder. To af hans Jægere fik Betaling for at holde Vagt omkring ham og meddele, hvilken Retning Bomberne tog, og om de truede hans Liv.

Efter en Beskrivelse af det Blodbad, Bombardementet anrettede, henvender Enrico sig til de kæmpende Soldater med følgende Ord: „I Krigere, Slagsbrødre og Pralhalse, som tankeløst trodser Døden, fordi I ikke forstaar at vurdere Livet, og som ler ad Faren, fordi I ikke kender den, – I gudløse, der paa Slagmarken ikke har anden Religion end Troen paa Skæbnens Bestemmelse . . . kom herhen, lær og forbavses! Se paa vor Momo i hans Jordhytte, hvorledes han næsegrus giver sit Liv i Guds Haand . . . hvorledes han, som hidtil har været en vantro Libertiner, er blevet en from Kristen. Og I, onskabsfulde Bagvaskere, som indtil nu vovede at anfægte hans Ære og Ry, fordi I kendte ham fra hans Ungdom som en adelsstolt Taabe, som en slet og udsvævende Officer, – kom, se, og lad Jer overbevise. Se den hovmodige Vellystning ydmyg, beskeden, hengiven i den Højestes uforanderlige Vilje! Hvem skulde tro det? Saadanne Vidundere udvirkes ved Dødens barske, overvældende Nærhed.“

Efter 35 Dages Ophold i Jordhulen, hvor Momo som en ægte Discipel af Zenon og Antisthenes med stoisk Ro havde udholdt sine

Soldaters Spot, aabnede Gaeta omsider sine Porte og overgav sig. Lyden af Sejrsjublen kaldte ham nu igen frem paa Jorden „lig en Sol, der efter en total Formørkelse atter sender sine velsignende Straaler ud over den længselsfulde Jord“. Hurtigt greb han „sit altid sultne og tørstige Sværd“ og genfandt sin majestætisk-stolte Mine. Da Belønningerne for udvist Tapperhed skulde uddeles, meldte han sig som selvskreven og opnaede da ogsaa en Orden fra hver af de tre allierede Fyrster: San Josefordenen fra Toskana, Jernkronen fra Østrig og San Ferdinandkorset fra Kongeriget Begge Sicilier. – Enrico indfletter her nogle ironiske Overvejelser om Ordensvæsenet, der i og for sig er en Uting, da den gode Handling bærer sin Løn i sig selv, men som politisk og praktisk har sin Betydning. Og naturligvis var det udelukkende politiske Hensyn, der bevægede den verdenskløge Momo til at lade sig dekorere.

Nu følger Beskrivelsen af hans Indtog i Siena „siddende paa en fra Fjenderne erobret, vælig Ganger, med draget Sværd, Ansigtet dækket af Støv og Sved og et martialske, imponerende Ydre . . . det vilde, blodskudte Øje synes endnu at søge efter Fjender, der skal besejres. Saaledes vendte maaske Alexander tilbage til Babylon fra Aravalli og Paulus Æmilius til Rom, da han havde overvundet Macedonien . . . Unge og gamle, Kvinder og Børn klapper i Hænderne for at udtrykke deres Beundring. . . . Børnene viser henrykte deres Mødre det Krigsbytte, der er taget fra de dræbte Fjender, og som lig festlige Trofæer vajer fra Toppen af deres Hjelme“. – En lille tør Parentes indskydes her: „Jægerens Fjerduske bestaar af Kapunfjer.“

Siena var dog en for beskeden Skueplads for Momo, og han vendte snart tilbage til Hoffet i Firenze, hvor han yderligere blev benaadet med Titlen Kammerherre. Det viste sig imidlertid, at han trods sin politiske Indsigt ikke forstod at tilpasse sig de nye Omgivelser. Antagelig var det, fordi han i Bevidstheden om sine fremragende Fortjenester følte sig højt hævet over alle de andre og ikke skjulte det, men Resultatet blev, at en hemmelig Sømmensværgelse af hans Uvenner gjorde hans Stilling saa uholdbar, at han som klog General bestemte sig til et frivilligt Tilbage-tog. Denne hans Forvisning fra Hoffet kan kun sammenlignes med Grækernes Landsforvisning af Themistokles efter Slaget ved Salamis og med det utaknemmelige Roms Behandling af Furius Camillus efter hans Erobring af Veji. Momo fik dog en bedre Medfart end sine Lidelsesfæller. Han opnaede ikke blot en rundelig Pension, men ogsaa Titlen af Oberstløjtnant og kort efter Greveværdigheden²¹. Og Toskana kunde nu glæde sig over, at de tyngende Skatter blev anvendt saa retfærdigt for at belønne en trofast og tapper Tjener.

Desværre forstod Siena ikke helt at paaskønne Momos Tilbagevenden, men alligevel besluttede han at søge sig en Brud i en af Byens rigeste og fornemste Familier. Det var ham magtpaaliggende at se sin berømmelige Slægt fortsat, ligesom ogsaa Napoleon havde forskudt Josefine for med den østrigske Prinsesse at skaffe Frankrig en Tronfølger. Enrico anraaber Sienas yndige Jomfruer og ædle Frøkener om ikke at lade sig skræmme af Momos lidet indtagende Ydre. De maa ikke glemme, at en Krieger, der er vant til Kanonerens Brølen, ikke forstaar at indgyde ømme Følelser i en uskyldig Piges Hjerter. Hun skal kun ære og agte ham, han forlanger ikke Kærlighed, for han er selv kold og beregnende i sit Valg. Hverken Skønhed eller personlige Egenskaber fængsler ham, han ser blot paa sin Families Interesser, paa Rigdom og Rang. – Det viste sig dog, at Momos Fordringer var for store, og de forskellige Ægteskabsforhandlinger blev alle afbrudt, saa at det lille Siena maatte give Afkald paa den Ære at give Momo en Søn og Fædrelandet en ny Helt.

For at faa Afløb for sin Virksomhedstrang besluttede han da at ombygge sine Forældres Palads, saa at det kunde blive en værdig Ramme om Grev Momo. Hans mange Gøremaal havde ikke levnet ham Tid til at studere Palladio og Vignola, men med genial Dygtighed formaadede han alligevel at lede Byggeforetagendet. Uden at bruge Lod eller Vinkel, kun med sit sikre Øjemaal beregnede han Basis, Højde og Proportioner og viste sig som en fremragende Arkitekt. Man forstaar derfor ikke, hvorfor det Forsyn, der havde vaaget over ham foran Gaetas Mure, nu svigtede ham. Den dristigt svævende, harmoniske Bygning havde ingen solid Grundvold, Paladset styrtede sammen over ham og dræbte ham. – Med denne symbolske Profeti slutter Enrico Mindetalen over Momo.

Ordene er mange, altfor mange, men som det vil fremgaa af ovenstaaende sammentrængte Referat, tog Enrico Sigte paa adskillige Forhold i sin Samtid. I Momos Skikkelse personificerede han Militærstand og Adel, og han havde et Regnskab at gøre op med dem begge. Brevene til Quirina omtaler Gang paa Gang, hvordan Avancementer i Hæren blev afgjort ved Protektion eller fornem Byrd, og at han som en fremmed og frændeløs blev forbigaaet, selv om han var dygtigere end de foretrukne. – Umuligt er det ikke, naar man betænker de daværende Samfundsforhold. Officersvejen var den almindelige for Folk af Stand, selv naar de ikke egnede sig til den, og der har vel ogsaa i Danmark været Typer som Momo, der blev Befalingsmænd uden at kunne deres Haandværk. Maaske havde Enrico et Par af sine danske Vaabenbrødre i Erintring, da han fortalte om Spannocchis Springavancement. – Adelen spillede derimod ikke saa dominerende en Rolle i Danmark som i Italien.

Gennemgaar man Vejviseren fra Siena fra det 19de Aarhundredes første Halvdel, vil man se, at faktisk alle offentlige Embedsstillinger var besat med Adelsmænd, som derigennem havde en afgørende Indflydelse paa Byens Forhold. Enrico var ligesom sin Moder Teresa radikal i politisk og religiøs Henseende, og selv om han havde Venner i adelige Kredse, vilde han ikke bøje sig for Navnet alene, han krævede menneskelige Værdier bagved. Naar han i sine Epigrammer rettede saā bidske Angreb paa flere af Byens første Mænd, var det sikkert, fordi altfor mange Ubetydeligheder var anbragt i ledende Stillinger, og Momo kom til at staa som en Generalnævner for dem alle.

Kritikken af Ordensvæsenet er ikke rettet mod Fyrsterne personligt, men mod de Mænd, i dette Tilfælde Generalen over den østrigsk-toskanske Hær, der skulde afgøre, hvem Udmærkelserne skulde tildeles, og som enten af Uvidenhed eller under Pres udefra svigtede deres Opgave. Enricos Bemærkninger om, at den gode Gerning bør være sin egen Løn, er rent teoretiske, og han var altfor realistisk en Natur til ikke at erkende Menneskets Trang til ydre Anerkendelse. Selv ønskede han sig brændende en Ordensdekoration fra Danmark og søgte at opnaa den ved Biskop Münters Hjælp, men forgæves²². Han kunde nok have fortjent den for sin Gæstfrihed mod danske Italiensfarere, og han oplevede saaledes personligt, at Ordner og Fortjenester ikke altid finder hinanden. Denne Skuffelse kan dog ikke have farvet Skildringen af Momos bestjernede Bryst, da hans Henvendelse til Münter først fandt Sted fire Aar senere end Satiren.

Endnu et Punkt i Enricos Arbejde fortjener Omtale. Sonetten fra 1821 om Waterloo-Slaget udtrykte klart hans ændrede Vurdering af den store Kejser, og Digtet til Ferdinand understregede yderligere hans Syn paa „den despotiske Tyran“. I Talen over Momo reflekterer han atter over det skæbnesvangre Slag: „Den evigt uforglemmelige Katastrofe, der løftede Napoleons forhadte Kejserdømme af sine Hængsler, styrtede hin frygtelige Hydra og bragte en ny Orden i Europas politiske Stat, som nu efter det mindeværdige Waterloo-Slag drømte om Frihed og forbavset saa sig udløst af de Lænker, det havde baaret i 15 Aar“. Alt dette stemmer meget godt med Enricos reviderede Opfattelse af Heltekejseren, men det maa ikke glemmes, at det staa i en Satire, hvor næsten alt skal opfattes med modsat Fortegn. Og hans inderste Mening skimter man i den følgende Passage om de østrigske Hære, „der paany trængte ind i det ulykkelige Italien, som værgeløs, næsten sløvt, igen strakte sin garvede Hals ind under det Aag, der ved Napoleons Geni . . . engang var blevet sønderbrudt paa Marengos Sletter under mere forjættende Fremtids-

udsigter“. Man mindes her Sonettens Ord fra 1815: „Slukt er nu den Fakkell, der lyste saa muntert fra Marengo over de frugtbare Sletter og tændte et festligt Haab i Italien“. – Da Enrico 1824 saa tilbage paa Begivenhederne 1815, var hans Følelser og Tanker i Virkeligheden som dengang han, fyldt af Smerte og Harme, skrev om det store Sammenbrud. Trods al Kritik af Napoleon foretrak han langt ham for Arvefjenden Østrig. Den hellige Alliances reaktionære Jerngreb om Europas Lande og Folk var ham utvivlsomt mere forhadet end det franske Imperium, der dog i mange Henseender havde virkeliggjort Revolutionens Ideer.

Girolamo Spannocchi, som er Satirens Hovedperson, maa have været en meget ringe Mand, saa lille, at man kan synes, Enrico retter sine Kanoner mod en Spurv. Men bag ham stod mange af samme Type, og Momo er et Symbol paa fundamentale Brist i Enevældens Samfund. At han samtidig er brugt i en litterær Parodi, er allerede omtalt. Talens endeløse Sætninger blomstrer i latinsk Veltalenhed og pranger med Lærdom, men skønt det er Retorik i sin mest udartede Form og tilmed bevidst karikeret, har Stilen en Holdning, der vidner om dens klassiske Aner. I mange Henseender minder den om Holbergs Peder Paars og er maaske ogsaa tænkt som et parodisk Heltekvad i Prosa. Som overalt i Enricos Produktion mærker man hans dybe Fortrolighed med Antiken. Man maa beundre den Skole, der i Løbet af forholdsvis faa Aar bibragte ham en saa sikker Formsans og gav ham det imponerende Fond af Kundskaber, der præger alt, hvad han har skrevet. Han maa dog ogsaa selv have været udrustet med rige Evner og kunde sikkert ved fortsatte Studier være naaet vidt, hvis han havde haft Sind til at blive ved Bogen.

Man kunde have ønsket, at Enrico Mocenni havde faaet mere Glæde af sit ubestridelige digteriske Talent. Hans alvorlige Lejlighedsdigte var for faa og af for privat Karakter til at egne sig til Udgivelse, og de satiriske, der var de mest originale, var for bidske til at kunne trykkes. At de har skaffet ham mange Fjender er givet. Selv om de var beregnede til at nydes i en fortrolig Vennekreds, var Byen altfor lille til, at ikke en og anden velvillig Sjæl rapporterede Versene til de paagældende Ofre, og det kan ikke undre, at det ofte nærgaaende Vid ikke blev gouteret paa det Sted. Med Aarene har Enrico sikkert erfaret, at hans ubarmhjertige Spot var en Boomerang, der ramte ham selv. Da de angrebne alle hørte til Sienas Rangspersoner, har de indirekte haft Midler til at hævne sig, og maaske er det derfor, der efter 1830 ikke er bevaret en eneste Satire „alla bernasca“. Om denne Udvikling vilde man gerne være bedre underrettet.

Ligesom Modsætningerne i Enricos Personlighed laa uformidlede Side om Side, saaledes fik hans Tanker og Følelser højest forskelligartede Udtryk. Men enten han gav dem Luft i smertelige Mindedigte og filosofiske Betragtninger, eller han uden Persons Anseelse svang Svøben i vittige, undertiden grovkornede Epigrammer, saa stod han fuldt og helt inde for sine Ord. De bitre Taarer var ligesaa ægte som den beske Spot. Derfor har de bevarede Arbejder Interesse ved det Indblik, de giver i hans Sinds dulgte og stride Strømme. Kun var Temperamentet og Fantasien ikke frodige nok til at skabe ham et virkeligt Digternavn.

4. Danske Gæster

Det blev en lang Aarrække, Enrico Mocenni kom til at leve i sin Fødeby, og de 15 Aar i Danmark synes kun faa i Forhold til de sidste 32. Men Ungdomstiden sætter dybe Spor, og skønt han havde døjet baade Fattigdom og Ensomhed i sin Udlændighed, stod dette Tidsrum af hans Liv senere for ham i Erindringens Straaleglans. Hans Hjerter var fuldt af Taknemmelighed mod Danmark, og han var lykkelig, naar han fik Mulighed for at vise Gæstfrihed mod sine „Landsmænd“, som han kaldte de danske Rejsende, der passerede Siena. Ikke længe efter sin Hjemkomst satte han en Plakat op paa Værtshusene i Byen, hvorved han opfordrede alle danske til at besøge sig, og mange fulgte hans Indbydelse. Den uskyldige Plakat skaffede ham iøvrigt Bryderier med de lokale Myndigheder. Man frygtede, at der bag det uforstaaelige Sprog skjulte sig hemmelige Oprørsplaner og afkrævede ham en Forklaring. Svaret var kort, klart og sarkastisk: „Mine Herrer, et Oprør af dem, som ere i Stand til at forstaae Dansk her, vil vist neppe kunne forurolige Staden“¹. – Derefter fik Plakaterne Lov at hænge i Fred.

I den Dagbog, Enrico førte paa sin Rejse fra København til Siena, og som han desværre ikke fortsatte senere, findes paa de bageste Blade en Liste over „Danske Rejsende, som har glædet mig med Besøg i Siena“, med vedføjjet Dato og Aar, og takket være den kender man saa nogenlunde Navnene paa hans Gæster i Aarene 1813–26. Fra da af standser hans Optegnelser, men ad andre Veje ved man, at han stadig som en Selvfølge aabnede sit Hjem for Danskere, – sidste Gang paa sit Sygeleje faa Maaneder før sin Død.

Man kunde have ventet, at det overraskende Møde med en dansk-talende Italiener og dansk Officer vilde være blevet omtalt i Breve til Hjemlandet, men som det allerede er sagt i Indledningen, har Siena haft en uheldig Beliggenhed som Gennemgangsstation til Rom. Erindringerne fra den lille Middelalderby forsvandt under de overvældende Indtryk af

Oldtidens Rom, og derfor blev ogsaa de festlige Timer med Enrico Mocenni glemte. Trods Kildernes Sparsomhed kan man dog skimte Konturerne af hans Skikkelse, hans opstemte Glæde, hans Stolthed over at kunne tale Dansk, hans Hjem, der var prydet med Billeder fra Danmark og hans altid vaagne Interesse for dansk Kultur.

I Foraaret 1813 kom den unge Løjtnant Emil Oldeland og Forfatteren Lauritz Kruse til Siena, og den 28. April noterede Oldeland i sin Dagbog: „Om Aftenen læste jeg ved Bordet i Vertshuset „al Sole“ en Opfordring til alle rejsende Danske at besøge Mocenni, forhenværende Capitain i norske Livregiment. Vi gik derhen, men traf ham ikke hjemme. Da jeg vilde gaae tilsengs, kom han til os. Jeg fandt i ham ret en artig forekommende dansksindet Mand. Han er gift i Siena, som er hans Fødeby“². – Man kan sikkert gaa ud fra, at de to Danskere ikke kom i Seng lige straks, og at der blev pokuleret og diskuteret bravt i „al Sole“ eller hjemme hos Enrico. Løjtnant Oldeland har kunnet berette om fælles Bekendte i den danske Hær, medens Kruse kunde melde nyt fra den litterære Verden. Selv om det er uvist, om de tre havde truffet hinanden tidligere, var København dengang saa lille, at alle kendte alle inden for visse afgrænsede Cirkler, og Enrico hørte til baade i militære og akademiske Kredse.

Kun to Maaneder senere, den 29. Juni fik han Besøg af Maleren C. W. Eckersberg, der efter sit tre Aars Ophold i Paris var paa Vej til de næste tre Aars Studier i Rom. Man vilde ikke mene, at Enrico havde haft nogen Forbindelse med det Kunstnermilieu i København, som Eckersberg tilhørte, men en Notits i dennes Rejsedagbog viser, at de kendte hinanden fra tidligere Tid. Eckersberg skriver: „I Siena traf jeg Hr. Mocenni, som jeg havde kjendt i Kbhvn. Han modtog mig med meget Venskab, jeg saae hans Huus og hans dejlige unge Kone“³. – Den nygifte Fru Mocenni har aabenbart charmeret det letfængelige Kunstnersind.

Fjorten Dage efter denne Visit kom to andre Bekendte til Siena. Den ene var Baron Schubart, som Enrico havde truffet i København, og som havde givet vage Løfter om en mulig Ansættelse ved Intendanturen for danske Handelsanliggender i Italien⁴. I sine Breve fra Paris havde Enrico talt meget om en saadan Mulighed, der syntes ham mere tillokkende end Samarbejdet med Faderen, men hvis han efter sin Tilbagekomst har besøgt Schubart i Livorno, har han hurtigt forstaaet, at det var Luftkasteller, der ikke kunde blive til Virkelighed. Schubarts elskværdige Ligefremhed havde dog fortryllet ham i den Grad, at den personlige Skuffelse ikke ændrede hans Følelser, og det var sikkert med en særlig Glæde, han bød

ham velkommen i sit Hjem. Tilmed var Schubart i Selskab med den danske Kancellisekretær Christian Due, som var en af Enricos første Elever i Italiensk. Da han i Sommeren 1806 rejste til Italien, besøgte han Quirina for at bringe hende Broderens nylig udgivne Grammatik⁵. Han slog sig ned i Livorno som Købmand og rejste senere til Napoli, hvor han fortsatte sin Handel og viste stor Hjælpsomhed mod danske Turister⁶. – Disse tre Mænd, der alle var en Slags Dansk-Italienerne med fælles Interesser og Sympatier, tilbragte utvivlsomt en festlig Dag den 11. Juli 1813 i hinandens Selskab.

Tre Aar senere fik Baron Schubart Lejlighed til at gøre Gengæld for den Gæstfrihed, han havde nydt i Siena. Enrico var i Oktober 1816 med sin Kone blevet inviteret til Pisa og Livorno af en Løjtnant Giorgi, der maa have været en Slægtning eller nær Ven, for i fire Uger var de hans Gæster uden at betale en Øre for Kost, Logi og Fornøjelser, ja Løjtnanten sørgede endogsaa for deres Hests Forplejning. I et Brev til Quirina fortalte Enrico om denne Ferie, hvor de to Gange var Schubarts Gæster, først ved en Middag i hans Villa paa Montenero og senere om Bord paa et dansk Skib i Livornos Havn. Alle danske Skibe havde flaget, og der var blevet danset om Bord. Schubart var nok lidt indtaget i den kønne Fru Mocenni, for han hentede hende i en Baad ud til Skibet og lovede at besøge dem i Fastetiden i Siena. Han havde endda Planer om at tage hende med paa en Rejse til Rom. Intet Under at Isabella „morede sig vældigt“⁷. Enrico havde den Glæde at træffe en anden daniseret Italiener, Olinto dal Borgo, der var blevet gift med Grev Ernst Schimmelmans Adoptivdatter og nu var paa Vej til en Diplomatpost i Brasilien. Dal Borgo maa have mødt Enrico i København, for i et Brev til sin Kone omtaler han ham som en gammel Kending: „blandt Gæsterne var Mocenni og hans Kone. Hun er meget ung, elskværdig og ret smuk. Hendes Mand kunde ikke blive færdig med sine Lovprisninger af København, og han regner med at vende tilbage med sin Kone, saasnart han frit kan disponere over sin Formue“⁸. Om Enrico virkelig har haft saadanne Planer, faar staa hen, – maaske var det hans Glæde over Gensynet med de mange Danskere, der foregøglede ham slige Ønskedrømme, – men dal Borgo blev i hvert Fald saa rørt over hans varme Ord om Danmark, at han som Afskedsgave forærede ham sin Snustobaksdaase⁹.

Hvis Fortegnelsen over Gæster i Siena er ført nøjagtigt, blev der ikke noget ud af Baron Schubarts lovede Besøg i Fasten 1817, og det er højst usandsynligt, at Isabella kom med ham til Rom. Schubarts Løfter var ligesaa oprigtigt mente, som de var Øjeblikkets Børn og hurtigt glemt. Men Festdagene i Livorno var en straalende Oplevelse, og det

er saa heldigt, at der er bevaret en Skildring af dem fra en anden af Deltagerne, den danske Konsulatssekretær i Algier Rudolph Bay. Han opholdt sig paa den Tid i Livorno, hvor han ventede paa Skibslejlighed til Afrika, og han har i sine Breve og Dagbøger givet en udførlig Beskrivelse af Festerne hos Schubart og af Samværet med Mocenni¹⁰.

„Schubarts Sted var et lidet beskedent Huus med en net lille Hauge, hvori en deilig Buegang bedækket med Viinranker og en fortryllende Udsigt ned til Livorno og ud over Havet. Jeg traf her Mocenni, som mine Læsere kjende fra Kjøbenhavn, med sin unge, ret kjønne Kone, de vare nyelig ankomne fra deres Bopæl i Siena, og han var saa sjæleglad over at være iblandt hans saakaldte Landsmænd og ved at tale Dansk, at det var en Gru; kort sagt, her var en Lystighed, hvis Lige jeg ikke længe har seet Mage til, og det maae jeg sige til Baron Schubarts Berømmelse, at han aldeles ikke er Pedant, vi røg Tobak i Værelserne, sang og gjorde det skrækkeligste Spetakkel“. Efter Bordet var der Musik og Recitation og senere paa Aftenen et lystigt Bal, saa at Bay erklærer „at det var en af de allerlykkeligste Dage jeg har oplevet“. Og Enrico var aabenbart den gladeste blandt de glade den Aften paa Montenero. – Faa Dage efter var de alle inviterede til Frokost hos en Kaptajn Knudsen, hvis Fregat laa i Havnen. Maaltidet var overdaadigt, men Retterne blev serveret hult til bulter, og Tonen var djærv, krydret med kraftige Sømandseder. Ogsaa her morede Bay sig fortræffeligt, og af hans Fortælling fremgaar det, hvor ellevild af Glæde Enrico var.

„Vi sang en Mængde gamle danske Viser, hvortil Mocenni, der var i det lykkeligste Humeur, gav Tonen an. . . . Midt under Gildet opkom der et stærkt Torden- og Lynilds- Veir, men vi lode det tordne, og sang besjælet af Viinen og Patriotisme med fordoblet Kraft, vi drak Kongens, Fædrenelandets, Baron Schubarts, vore Venners og det hulde Kjønns Skaal og skraalede Hurrah med et Echo udenfor af Styrmænd og Matroserne, hvis Organer vare i høieste Grad respectable. Efter Bordet dandsede vi. . . . Da vi ikke havde meer end een Dame, nemlig Mme Mocenni, dandsede vi indbyrdes med hinanden og gjorde allehaande Farcer og Bukkespring; jeg kan ikke glemme Mocenni med en stor Meerskumspibe i Munden og en Matros-Straahat paa Hovedet, hvorledes han foer omkring som om han var besat, og yttrede sin Henrykkelse i endeel velbekjendte danske Eder. Vi drak sammen vor fælleds Ven Heilmanns Skaal; med Enthousiasme erindrede han sig alle de Velgjerninger, han havde nydt i Danmark, især vor Konges ham saa uforglemmelige Naade.“

Den fælles Ven Heilmann, som Bay her omtaler, er Chr. Heilmann, hvis Navn findes paa Listen over de Venner, Enrico maatte forlade i

København¹¹. Det er let forklarligt, at Bay, Heilmann og Mocenni har dyrket hinandens Selskab, for de havde alle tre et lystigt Humør og en jovial Omgangstone, og de var først og fremmest forbundne ved en dyb Kærlighed til Musikken. For Bay var Musikken ikke kun en underholdende Nydelse, – den var hele hans Liv¹². Han var fortrolig med alle Slags Instrumenter, sang og komponerede, og Heilmann spillede Harpe, Violin og Violoncel¹³. Om Enrico kunde tage aktiv Del i musikalske Sammenkomster, er som tidligere omtalt uvist¹⁴, men han kunde synge, og ogsaa for ham var Musik en Kilde til Glæde. At det ikke blot var ham, der bevarede Vennen Heilmann i trofast Erindring, kan man se af det Brev, denne i 1824 skrev til sin Ven Bibliotekar ved det kgl. Bibliotek J. A. Bølling, og hvor der er Tale om en Italiensrejse, som Biblioteksinspektør Carl Moldenhawer havde planlagt. Heilmann skriver her: „Skulde Carl paa sin Vei i Italien treffe paa Capitain Mocenni, en gammel geniask Ven af mig, da beed ham at bringe denne en Hilsen fra mig, som stedse erindrer ham med Venskab. Jeg har uheldigviis glemt Navnet paa den By, hvor han boer, men efter Forsikkring af flere af mine Venner, som have besøgt Italien, skal han paa adskillige Auberger paa Grændsen have opslaaet en Indbydelse til alle danske Reisende om at besøge ham. Han skal leve i Velstand i sit Fædreneland, men erindrer med Taknemmelighed mange Aar, han tilbragte i Danmark“¹⁵.

Ogsaa Bay havde Sympati for Enrico. Selv om hans Skildring af Selskaberne hos Schubart og paa Fregatten har en humoristisk Tone, var han tydeligvis selv revet med i den larmende Festrus og siger ærligt, at han „var langt lykkeligere og gladere her end ved den største Fête omgivet af corps diplomatique“¹⁶. Da han tre Aar senere, den 28. Marts 1819 rejste gennem Siena i Selskab med den unge græsk-danske Grev Lunzi, brugte han da ogsaa sine faa Timers Ophold til et Besøg i via dei Rossi: „jeg tog strax hen at besøge min Ven Mocenni, der modtog mig med en hjertelig Omfavnelse og det Udraab: „Hvad Fanden! Bay! – nej nu har jeg Satan partere mig aldrig troet at De var her! – En Snaps dansk Kornbrændeviin eller en Drasticum og en Pibe Tobak!“ – Jeg har nu selv læst den trykte Placat, som indbyder alle Danske til at komme til ham, og paa hans Væg hænger vor Konges Portrait. Vi drak nu vore kjøbenhavnske Venners Skaal. Da vor Veturin vilde absolut videre, maatte jeg lade mig nøie med 3 Timers Ophold i Byen, i hvilke Mocenni halede omkring med mig for at vise mig det mærkværdigste, især den deilige Domkirke“¹⁷.

Det var Sienas Herligheder, Bay skulde beundre, men det blev Danmark, der for en kort Stund levede og lyste i de to Venners Samvær.

De saftige Soldatereder, Snapsen og Tobakken bragte den københavnske Atmosfære frem, og fælles Venner befolkede Rummet omkring dem. Det lille Øjebliksbillede, der er bevaret af et dansk Besøg hos Enrico, har sikkert med visse Ændringer af Takt og Tone gentaget sig hver Gang, hans Landsmænd opsøgte ham, og gennem det faar de mange stumme Gæster Mæle.

Til disse hører Juristen E. L. Langberg, der i April 1817 sammen med Købmand D. Clausen fra Livorno passerede Siena paa Vej mod Syd. Rejsen gik antagelig for Clausens Vedkommende til Messina, hvor han samme Aar blev dansk Konsul¹⁸. Langberg var kommet til Italien sammen med Schubart 1816 og opholdt sig der foreløbig kun som Turist¹⁹. Om deres Modtagelse hos Enrico ved man intet, men at de ventede sig nogle gode Dage i hans Selskab, fremgaar af et Brev fra Langberg til Maleren J. L. Lund, skrevet i Livorno Februar 1817: „Jeg agter med Hr. Consul Claussen at afreise herfra d. 1ste Martz og blot opholde mig nogle faae Dage hos den gode Hr. Mocenni i Siena, da enhver Dansk vanskelig kan afslaae en, mod vor Natjon saa erkjendtlig Mands, Indbydelse“²⁰.

Man kan af dette Brev se, hvilket Ry Enrico allerede havde faaet hos danske Italiensrejsende, og selv de, der ikke kendte ham personligt, undlod ikke at opsøge ham. I 1817 anfører han Navnene paa endnu to Besøgende: den 2. September M. v. Friese, om hvem han blot noterer, at han „er i Østerrigs Tieneste“, og den 9. Oktober Dr. med. R. E. Bruun. Dr. Bruun foretog en treaarig Udenlandsrejse 1815–18, men han har ikke efterladt sig Udtalelser om Besøget i Siena, og det har ikke været muligt med Sikkerhed at identificere M.v. Friese, der sandsynligvis var Officer²¹.

Heldigvis forsvandt dog ikke alle Gæster saa sporløst som disse to. Den 31. Marts 1818 saa Enrico for første Gang Botanikeren J. F. Schouw, der skulde blive en hyppig Gæst i hans Hjem og en virkelig Ven. I Modsætning til mange andre glemte Schouw ikke den gæstfri Mocenni, da han var kommet til Rom, og to Breve fortæller om Besøget i Siena. Til Johan Bülow paa Sanderumgaard skriver han Maj 1818: „I Slutningen af Marts tog jeg fra Florentz til Siena . . . jeg traf der Captain Mocenni, der, som De nok ved levede i dansk Tjeneste i mange Aar. En større Lovtaler over dansk og de danske gives neppe, og han viser alle danske en høj Grad af Artighed og Tjenstagtighed. Han taler og skriver godt Dansk og arbejder for Tiden paa en Oversættelse af nogle af Holbergs Comedier paa italiensk“²². En Maaned senere hedder det i et Brev til Auditor J. P. With: „Mere endnu interesserede det mig

at giøre Mocennis Bekjendtskab, det er en sienesisk Adelsmand, der som du veed, længe har tjent i den danske Armee, og siden en 5-6 Aar er han kommet tilbage, har faaet en vakker Kone og en lille nydelig Dreng; - jeg har ikke hørt noget Menneske saaledes rose Danmark og de danske som han, og det ikke blot for danske men især for Italienerne. Han sysselsatte sig med at oversætte nogle af Holbergs Comedier paa Italiensk²³.

Den varme Interesse, hvorom disse Breve vidner, siger en hel Del om Enricos Personlighed. Han var ikke blot den højrøstede, muntre Bægersvinger, som man møder i Bays Skildring af ham, men havde andre Sider i sit Væsen, der tiltalte en Mand af Schouws fornemme, retliniede Karakter. Begge var de frisindede i politiske og sociale Spørgsmaal og lod sig ikke imponere af forloren Storhed. Da Schouw brugte Siena som Udgangspunkt for Undersøgelser af Omegnens Flora, var der Lejlighed til hyppigere Samvær og større Fortrolighed end med de vanlige flygtige Gæster, og sandsynligvis gensaa de hinanden under hans Besøg i Italien 1829. At Schouws Venskab for Enrico holdt sig usvækket gennem Aarene, viste han paa den smukkeste Maade, da han i 1831 tog dennes Forsvar i en Sag, der senere skal omtales²⁴.

En særlig Interesse har Bemærkningen i Schouws Breve om Enricos Arbejde med at oversætte Holbergs Komedier. Da der kun eksisterer en eneste trykt Holbergkomedie i Oversættelse paa Italiensk, Komedien „Det arabiske Pulver“ fra 1775, vilde det være af Betydning om et saadant Forsøg var blevet bevaret, blandt andet for at se, hvilke Stykker han havde valgt, og hvordan det var lykkedes at omplante Sprogtone og Lokalkolorit til Brug for en saa fremmedartet Kulturkreds. Man kunde tænke sig, at det havde været Enricos Hensigt som Medlem af Accademia dei Rozzi at faa Komedierne opført paa Akademiets Teater, der spillede mange af Molières og Goldonis Skuespil, men en Gennemgang af dets velbevarede og velordnede Arkiv har ikke givet nogen Oplysning. I Bandinis ofte omtalte Dagbøger findes der bag i hvert af de svære Foliobind indbundet en Række Tryksager vedrørende Forhold i Siena i det paagældende Aar, deriblandt mange Teaterplakater, men der er ingen, der bærer Holbergs Navn. Hvis Enrico havde faaet et Stykke frem af denne ukendte, fjerne Forfatter i sin egen Oversættelse, er der al Grund til at formode, at Bandini for Kuriositetens Skyld vilde have opbevaret Plakaten.

Sandsynligvis har man fundet Holbergs Skuespil for fremmedartede til at more eller interessere et italiensk Publikum, men selv om de ikke er blevet spillet paa Byens offentlige Teatre, er det muligt, at Amatør-

Signori Viaggiatori Danesi che mi
hanno favorito in Siena

1813. Juni	29. ^r	C. W. Eckersberg. Malur.
Julii	11. ^r	Baron H. v. Schubart.
"	"	C. Düe.
1816. April	29. ^r	E. J. Langberg.
"	"	Claüßen. Soufül.
Julii.	26. ^r	Krüse, Littoratus
"	"	Oldeland. Linnéland
1817. Februar	2. ^r	M. v. Friese. i Aflarnigt Censur
October	9. ^r	P. E. Brünn. G. Medicinæ.
1818. Martz	31. ^r	F. F. Schow. G. Botanik.
1819.	13. ^r	J. Estrup. G. Philofofia
"	28. ^r	P. Bay. Soufül. Algier
"	"	Gaus. C. Lundt fra Jante.
"	31. ^r	Gaus. Bankkaw Breitenbürg
"	"	Dammagron. Ahlefeldt.
"	"	Vor Lagitain. v. Falson.
"	"	Dammagron. E. v. Scholten
"	"	Professov. Brönsted. Liddat. G.
"	"	Baron v. Krümohr.
Junii	24.	Philologen B. Ingemann

Fortegnelse fra Enrico Mocennis Dagbog
over danske Gæster i hans Hjem i Siena.

1819. Juli 12. Gæst. Frankau Breitenburg
 = Billedhugger Thorvaldsen!
 = Maler Lund.
 16. Kammerjunker Skavenius.
 = Artillerie Løjtn. Fibiger.
 = Kammerjunker E. Scholten.
 22. Generalmajor Gjarlöv.
 Ober G. G. Friis Christian af Danneberg
 = Hoffmarschal v. Haas.
 = Secretair Adler.
 = G. G. Friisfast.
 1820. Maj Professor Holbeck af Cöben.
 1822. August F. Scholten sin Leutenant.
 October N. B. Tiracup Doctor
 1824. April Justus Thiele. Professor.
 August C. P. Maldenhauer
 C. Weidemann.
 1825. Januari Kapt. Feldt. Botanikus
 Ammitzböll. Legat. hess.
 : Paris.
 1826. Februari C. J. De. Kezal Capit i Artillerie

Fortegnelse fra Enrico Mocennis Dagbog
 over danske Gæster i hans Hjem i Siena.

skuespillere har gjort Forsøget paa en privat Scene. Som overalt i Dati- dens Europa dyrkede man med Forkærlighed den intime Skuespilkunst i Hjemmene, saa at f. Eks. Alfieris første Tragedier blev opført for en udvalgt, sluttet Kreds²⁵. Skulde Holberg være blevet spillet i en Salon i et sienesisk palazzo, maaske af det unge, nystiftede Societ`a Filo-Drammatica, hvoraf Enrico var Medlem, maaske endda i selve Huset Mocenni, saa er der ikke bevaret mindste Erindring derom. Manuskripterne til Over- sættelserne synes ogsaa sporløst forsvundne og findes ikke i det store Familiearkiv, som Quirina samlede. Antagelig kan man i denne totale Forsvinding se et Vidnesbyrd om den ringe Interesse, Skuespillene har vakt.

Samme Aar som J. F. Schouw, sidst i Oktober Maaned, passerede Maleren J. L. Lund Siena og noterede i sin Dagbog: „Dann wollten wir Mocenni aufsuchen, fanden ihn da nicht, er ist auf dem Lande“²⁶. Lund er heller ikke anført i Gæstefortegnelsen fra 1818, men af hans Udtryks- form i Dagbogen er det tydeligt, at Mocenni var ham velbekendt, og Lund var jo ogsaa en gammel Italiensrejsende. Da han i Selskab med Thorvaldsen og Grev A. C. Rantzau-Breitenburg den 12. Juli 1819 igen aflagde Visit hos Enrico, var denne hjemme og sikkert umaadelig glad og stolt over Thorvaldsens Besøg. De prominente Gæsters Navne er naturligvis indført paa Listen, men desværre har ingen af dem gjort Gengæld ved at skrive et Par Ord om den hjertelige Modtagelse, de fik. Thorvaldsen var paa Vej hjem til Danmark, og hans Rejse formede sig som et saadant Triumftog, at Enricos Hyldest kun var en Draabe i det Begejstringens Hav, der overalt slog ham imøde.

Aaret 1819 maa have været overvældende selv for den gæstfri Enrico. Ialt var det 21 Rejsende, der besøgte ham, og de Navne, man finder i Fortegnelsen, hører til Blomsten indenfor Aands- og Fødselsaristokratiet i Datidens Danmark. Nævnet er allerede Konsulatssekretær Rudolph Bay og Grev Lunzi (den 28. Marts), Thorvaldsen, J. L. Lund og Grev Rant- zau-Breitenburg (den 12. Juli). Kort før Bay's Besøg havde den unge Historiker H. F. J. Estrup hilst paa Mocenni, og skønt intet kan oplyses derom, er der Grund til at tro, at den livfulde, modtagelige Estrup havde Fornøjelse af Mødet med en saa ejendommelig Figur som den køben- havnske Sieneser.

Den 31. Marts aflagde ikke mindre end fem Adels- og Hofmænd Visit hos Mocenni i Selskab med Arkæologen P. O. Brøndsted, der den- gang var Danmarks diplomatiske Agent ved Pavehoffet i Rom. Det var Grev A. C. Rantzau-Breitenburg, der som ovenfor sagt faa Maaneder senere vendte tilbage sammen med Thorvaldsen, – Kammerherre, Amt-

mand Cai Verner Ahlefeldt, Kaptajn Jørgen Conrad de Falsen, Kammerjunker Emil v. Scholten og Kunsthistorikeren Baron Carl Friedrich Rumohr²⁷. Et Besøg af den Art var naturligvis ret formelt, med Udveksling af Høflighedsfraser fra begge Sider, og Mocenni følte sig uden Tvivl bæret over, at saa fornemme Gæster viste ham Opmærksomhed. Man kunde have ventet i Brøndsteds Breve eller Indberetninger fra hans Embedstid i Rom at have fundet nogle Ord om den Betydning, det Mocenni'ske Hjem havde for de danske i Italien, men skønt han gentagne Gange har passeret Siena, og man ad anden Vej ved, at han ogsaa kendte Quirina personligt²⁸, synes han aldrig at have omtalt Familien. Maaske var Grunden den, at Brøndsteds aristokratisk-akademiske Form ikke harmonerede med Mocennis borgerlig-ligefremme Væsen, saa at de ikke følte gensidig Sympati. Af de mange fine Gæster fra den 31. Marts var der kun een, der havde nærmere Tilknytning til Husets Vært, og som snart skulde blive hans intime Ven. Det var Kammerjunker Emil v. Scholten, og det blev et Venskab, som kom ham dyrt at staa. Hans Forbindelse med v. Scholten er en saa kompliceret Affære og strækker sig over saa lang en Aarrække, at den maa behandles for sig selv²⁹.

To Maaneder efter dette Besøg kom en enligt Trækfugl fra Norden, som ogsaa opsøgte Mocenni, dog uden at træffe ham hjemme. Selvom de to Mænd saaledes ikke fik Lejlighed til at lære hinanden at kende, blev hans Navn indført paa Gæstelisten for den 24. Juni: „Philologen B. Ingemann“. Enrico plejede kun at notere dem, han virkelig havde været sammen med, men i dette Tilfælde har han villet bevare Erindringen om Ingemanns forgæves Visit. Titulaturen „Philolog“ kunde tyde paa, at Enrico ikke kendte videre til hans poetiske Arbejder, men han havde dog sikkert af danske Turister hørt saa meget om den unge sværmeriske Digter, at han gerne havde gjort hans Bekendtskab. Ingemann var i Juni paa Vejen hjem, og skønt han ikke mere kom til Italien, vedblev Enrico med Interesse at følge hans Forfatterskab. I 1830 skrev han til Biskop Münter, at han, hvis det ikke var for ubeskedent, vilde bede om ved Lejlighed at faa tilsendt „Ingemans Helte Digt, hvorom jeg har saa meget hørt tale om, for at see om det var mueligt at oversætte den paa Italiensk, men jeg maatte have tillige et Lexicon af det Nordisk Mythologie“³⁰. Münter sendte Brevet videre til Ingemann, der i sit Svar gør Rede baade for sit Kendskab til Mocenni og sit Syn paa en mulig Oversættelse. „Jeg har vel ikke den Fornøielse at kiende ham personlig; jeg søgte ham forgjeves i Siena 1819; men hans levende Interesse for Danske og dansk Litteratur er mig bekjendt; af hans Brev seer jeg ogsaa, at han ret godt forstaaer Dansk, om han end ikke skriver det fuldkommen

rigtigt. Ved det Heltedigt af mig, som han har tænkt paa at oversætte, mener han dog udentvivl min „Valdemar den Store og hans Mænd“. Skjøndt jeg nu rigtignok troer, det vil blive ham saare vanskeligt at oversætte dette Digt og at Romanen Valdemar Seir baade vil blive ham lettere at oversætte og maaskee finde lettere Indgang i den italienske Litteratur, vil jeg dog bede Deres Høiærværdighed at tilsende ham begge disse Skrifter, som vil blive Dem tilstillede fra min Forlægger Major Seidelin, hvem jeg derom idag har tilskrevet. Maaskee følger et Exemplar med af mit Program over den vendiske Mythologie, dersom der endnu er eet tilbage“³¹.

Enrico fik saaledes sit Ønske opfyldt og har antagelig med Fornøjelse læst Ingemanns poetisk-patriotiske Skildringer af Danmarks Middelalder, men han har ogsaa hurtigt forstaaet, at en Oversættelse af Digtet laa langt over hans Evne, og at baade det og Romanen var den italienske Læseverden for fjernt og uvedkommende. Han gjorde derfor næppe Forsøg paa at bearbejde Ingemanns Værker, og en trykt Oversættelse er i hvert Fald ikke fremkommet. Trods det negative Resultat er hans Henvendelse til Münter et Bevis paa den vaagne Interesse, hvormed han stadig fulgte dansk Litteratur og paa hans Ønske om at gøre den kendt i sit Hjemland.

Tre Uger efter Ingemann fulgte Thorvaldsens Besøg, og fire Dage senere, den 16. Juli noterer Enrico, at han har haft Visit af Kammerjunker Peder Brønnum Scavenius og Løjtnant Jacob Scavenius Fibiger, men begge disse fortsatte straks til Rom og har ikke udtalt sig om Besøget. Ligesaa tavs er Konsul A. C. Gierlew fra Tunis, der paa Hjemrejsen til Danmark opsøgte Mocenni den 22. Juli, sikkert under Tilskynelse af deres fælles Ven, Konsulatssekretær Bay fra Algier, med hvem han havde tilbragt nogen Tid i Rom³².

Aaret 1819 havde været usædvanlig rigt paa Besøg, og det skulde faa en særlig glansfuld Afslutning. Den danske Tronfølger Prins Christian Frederik og hans Gemalinde Caroline Amalie var paa deres Udenlandsrejse naaet til Italien og gjorde den 19.–20. December Ophold i Siena paa Vejen til Rom. Skønt de rejste incognito under Navnet Grev og Grevinde Oldenburg, kunde deres Identitet ikke holdes hemmelig, og de blev overalt fejrede med festlige Modtagelser. I Siena havde Bankieren Bernardino Mocenni, Enricos Farbroder, stillet sin Ekvipage til deres Raadighed³³, og den kunstinteresserede Fyrste besøgte ikke blot Domkirken, men ogsaa Akademiet for de skønne Kunster samt flere Malerisamlinger³⁴. Bandinis Dagbog giver en pittoresk Skildring af Begivenheden, af Prinsen, som er „Nevø af Kongen af Danmark“ og „klædt

paa fransk Manér“, og af Prinsessen „en smuk Kvinde, bleg, høj, med Haar som spundet Guld . . . iført en mørk kipret Silkekaabe, der uden Krave gik fra Halsen helt ned til Fødderne . . . hun bar store Ørenringe“. Videre hedder det: „I Aften giver Guvernøren en Fest i sit Palads med udsøgte Forfriskninger . . . Kaptajn Enrico Mocenni, som har været i Kongens Tjeneste, har man ikke set meget sammen med Prinsen, med mindre han, som man siger, har været henne at hilse paa ham“³⁵.

Denne lidt skadefro Bemærkning kan heldigvis suppleres fra Prins Christians egen Rejsedagbog, hvori han den 19. December har skrevet: „Forrige Capt. i dansk Tieneste Mocenni som nu boer her og Divisions Adjoudant Scholten modtog os. Førstnævnte er meget ægte dansk i Sind og Hierte“³⁶. – Om v. Scholten tales der ikke, heller ikke nævnes Bankieren og hans Ekvipage, men Prins Christian har altsaa faaet et umiddelbart sympatisk Indtryk af Enrico Mocenni. Han maatte ellers beskedent træde tilbage for Byens Adel, der kappedes om at hylde Fyrsteparret, men han var dog sikkert til Stede ved Guvernør Bianchis Fest den 20. December om Aftenen, baade i sin Egenskab af tidligere dansk Officer og som en personlig Ven af Guvernøren. Om Festen har Prins Christian ogsaa skrevet et Par Linjer i sin Dagbog: „I Selskabet hos Gouverneuren vare Marchese Mocenni og hendes Søster Marchese Fiorelli, begge fødte Piccolomini. De glædede sig til at høre Tidender fra Grev Vargas, som var nøje kiendt med deres Moder. – Grev Santarigo kendte ham ogsaa og han synes at have mange Venner i Siena“³⁷.

Man ser her Prins Christian blandt Sienas adelige Damer, af hvilke Markisen Mocenni var gift med Enricos Fætter Giustiniano, og med særlig Interesse lyttede han til deres venlige Omtale af Grev Vargas. Den spanske Greve havde været Genstand for mange Skumlerier, da han i 1809 var kommet til Danmark fra Italien, og man ikke havde nogen sikker Viden om hans Slægt, men Prinsen havde straks haft Sympati for ham, en Sympati, der var vokset til Tillid og Venskab³⁸. Det kunde derfor kun glæde ham at mærke, hvor velkendt og vellidt Grev Vargas var i Sienas højaristokratiske Cirkler. Som tidligere omtalt var Vargas en gammel Ven af Teresa Mocenni og havde i København mødt hendes Søn med Hjertelighed og Hjælpsomhed³⁹, saa Enrico vilde have frydet sig, hvis han havde kunnet læse denne Dagbogsnotits, dog endnu mere, hvis han havde kendt Prinsens venlige Ord om ham selv. – Skønt Prins Christian naturligvis ikke aflagde Visit i via dei Rossi blev han indført paa Gæstelisten sammen med de øvrige Herrer af Følget: Hofmarskal Clauson-Kaas og Kabinetssekretær J. G. Adler. Mærkeligt nok er Baron Herman Schubart, der ogsaa ledsagede Prinseparret, ikke anført sammen

med de andre, og han var dog Familien Mocennis gode Ven. Maaske var Baronen saa optaget af de høje Herskaber og den sienesiske Adel, at han negligerede den borgerlige Købmand, saa at Enrico ikke brød sig om at mindes hans Navn i denne Forbindelse. Da Schubart fra Rom skrev til Udenrigsminister Rosenkrantz og fortalte om Opholdet i Siena, beskrev han udførligt Festen hos Guvernøren, hvor alle Byens kønne Adelsdamer havde været til Stede, men han talte ikke om Prinsens Møde med den tidligere danske Officer, skønt det dog øjensynligt havde været en smuk lille Oplevelse for dem begge⁴⁰. Det er i det hele taget lærerigt at sammenligne Prins Christians kortfattede Dagbogsnotitser med Schubarts Indberetning. Prinsen nævner kun de Ting, der virkelig havde haft Betydning for ham, – den dansksindede og dansktalende Italiener og de venlige Ord, han havde hørt om Vargas, – medens Schubart med Forkærlighed dvæler ved Festarrangementernes ydre Glans.

Den 21. December begyndte Hverdagen igen i Siena, men for Enrico skulde Besøget faa glædelige Følger. I det kommende Aar blev hans militære Titel forhøjet fra Kaptajn til Major, og selv om det skete efter hans egen Anmodning, kan man nok gaa ud fra, at Mødet med Prins Christian Frederik paa en eller anden Maade har støttet hans Ønsker. Maaske har han selv bragt det paa Bane overfor Prinsen og faaet det Raad at sende en Ansøgning direkte til Kongen. Generalmajor Frantz v. Bülow, der var Frederik VI's almægtige Raadgiver, har da antagelig underhaanden faaet tilstillet nogle velvillige Udtalelser fra Prins Christian om Mocenni. Alt dette er ganske vist kun Formodninger, men de begrundes af den Omstændighed, at Enrico allerede 1. Januar 1820, ti Dage efter Fyrstebesøget, indsendte sin Ansøgning, og at denne omgaaende blev bevilget. Hans Ønske om titulært Avancement lyder saaledes:

„Endskiønt at det er over ni Aar siden jeg nødsagedes ved Tiderne at forlade Dannemark og Deres Majestæts Tieneste, har jeg dog aldrig et Øyeblik ophørt at være ægt dansk, og som saadan at være Deres Majestæt hengiven med heele Hiertets Fylde, og at elske et Land, hvori jeg har tilbragt min Ungdoms bedste Aar. – Min nærværende Stilling gjør det serdeles ønskeligt for mig at have Majors Karakter, og vover jeg derfor allerunderdanigst at fornye det Forhold, som i 16 Aars Tieneste har været imellem Deres Majestæt som Konge og Fader, og mig som Deres Majestæts allerunderdanigste Undersaat og oprigtigste Tiener bedende Deres Majestæt om allernaadigst at faae den Afskeed, som jeg Aaret 1811 fik med Capitains Karackter forandret med en ny med Karackter som Major af Infanteriet“⁴¹. Paa Brevet er skrevet med Blyant „bevilges en nye Afskeed som Major, som strax udfærdiges og sendes

Mocenni“, og den kgl. Resolution faldt den 20. Februar 1820⁴². Under samme Dato meddelte Generalmajor Frantz v. Bülow Mocenni, at Kongen havde bevilget hans Ansøgning⁴³, og den 26. Februar afgik „den for Major Henrich Virgil Mocenni udfærdigede Afsked“ til Siena⁴⁴.

Denne Udmærkelse var en fortjent Belønning for Enricos Trofasthed mod Danmark. Netop i Foraaret 1820 satte han sig i en stor Gæld for at hjælpe Kammerjunker v. Scholten ud af en alvorlig Pengeforlegenhed⁴⁵, og samtidig fortsatte han sin Gæstfrihed mod de Rejsende, der opsøgte ham. I Maj 1820 kom Professor Christian Molbech til Byen, og han fortæller i sin Rejsebeskrivelse om Besøget hos Mocenni: „Jeg ilede strax i Siena hen til en Mand, som i Vertshuset enhver kiendte, da jeg nævnede hans Navn. Man viste mig til hans Bolig, der i London kunde gielde for et Slot; Klokken var neppe otte, Manden endnu ikke opstaaet og hans Familie paa Landet. I Værelset, hvor jeg imidlertid traadte ind, faldt mit Øie strax paa Frederik den Siettes Billede af Clemens, en Grundtegning af Kiøbenhavn, danske Prospector og Nationaldragter. Jeg vilde ikke have troet mit Syn – hvis jeg ikke havde vidst, hvem Eieren var. Snart kom han ind til mig med en stor Meerskums-Pibe i Haanden, og med en dansk Hilsen – det var Capitain Mocenni, længe vor Medborger, og endnu alle Danskes Ven. Med ham gav jeg mig paa en Vandring omkring i Staden, saavidt Heden og den korte Tid tillod det“⁴⁶.

Naar Molbech var saa imponeret af Huset i via dei Rossi, at det næsten forekom ham som et Slot, maa det tilføjes, at det ganske vist var et stort Komplex, Familien Mocenni ejede, men at den ikke beboede det helt alene. Foruden Ansanos Lejlighed paa første og Enricos paa anden Sal var der to fremmede Familier som Lejere i Huset⁴⁷. I Siena blev Ejendommen dog ogsaa betragtet som meget herskabelig og kaldtes almindeligvis palazzo Mocenni. Den omtales endog i en Fører over Byens Seværdigheder fra 1815, hvori det specielt fremhæves, at Huset har en Hvælving med et Freskomaleri af Siena-Maleren Liborio Guerrini, og et Privatkapel med en Altertavle, forestillende den hellige Teresa og malet af Grevinde d'Albany⁴⁸.

Molbech blev altsaa ogsaa ført rundt i Byen af Enrico, en Vandring denne havde maattet gøre mange Gange med fortravlede Turister. Han fortsatte velsagtens dermed i de følgende Aar, men sin Liste over besøgende førte han ikke mere saa omhyggeligt. I hvert Fald bliver Antallet af Gæster langt mindre og for enkelte Aar nævnes slet ingen, hvad der forekommer usandsynligt. Rejsestrømmen fortsatte utvivlsomt støt og stigende. Efter Molbechs Navn i Maj 1820 følger for August 1822 Søljøntnant Frederik v. Scholten, en Broder til Kammerjunkeren, der havde

laant Penge af Enrico. Da dette Mellemværende endnu ikke var ordnet, var det saa meget mere rørende, at Broderen blev venligt modtaget og vistnok plejet i Hjemmet under en heftig Febersygd. Frederik v. Scholten omtaler i et Brev til P. O. Brøndsted sin 14 Dages Feber: „Jeg kan ellers ikke noksom rose mine gode Huusfolks Omsorg for mig; jeg kunde ingensteds være bleven pleiet med mere Omsorg og Hjærtelighed. Virkelig finder jeg de gode Senesere at være de bedste Mennesker jeg hidindtil har lært at kjænde; de have taget en Andeel, en Interesse i min Sygdom som jeg ikke kunde have smigret mig med, og da Ulykken nu eengang skulde skee maae jeg være glad ved at være kommet i blandt saa gode Mennesker“⁴⁹.

Scholten nævner ikke Mocennis Navn, men da han fra samme Maaned er anført paa Listen over dennes Gæster og desuden Aaret i Forvejen havde boet i Huset i ti Dage sammen med sin Broder⁵⁰, er det muligt, at „de gode Huusfolk“ er Enrico og hans Kone. I hvert Fald har de sikkert været indbefattet blandt „de gode Senesere“, der havde vist ham Interesse under Sygdommen. Den eneste, han omtaler med Navn, er Byens elskværdige og dygtige Guvernør Bianchi, hvis Dinéer „er særdeles gode“. – Man vilde have fundet det mere nærliggende, om den danske Søløjtnant i et Brev til den danske Agent i Rom havde nævnet den danske Major Mocennis Navn og ikke udtrykt sin Taknemmelighed saa anonymt.

Faa Maaneder efter v. Scholten, i Oktober 1822, kom Dr. phil. Niels Bygum Krarup paa sin treaarige Studierejse gennem Siena og besøgte Mocenni, men han har ikke efterladt sig Udtalelser derom. Halvandet Aar senere, i April 1824 er Just Matthias Thiele anført paa Listen over Gæster og forsaavidt med Rette, som han blev modtaget i Hjemmet af Fru Mocenni, medens Enrico „uheldigvis var taget ud paa Landet“. Thiele havde kun haft to Timers Ophold, men var straks gaet hen for at hilse paa „den danske Capt. Mocenni“, – hans Kendingsnavn blandt Italiensrejsende⁵¹. – I August samme Aar kom Bibliotekar Carl Moldenhawer med sin Svoger Conrad Weidemann til Byen⁵². Moldenhawer havde, som tidligere omtalt, faaet en indtrængende Opfordring fra Toldkasserer Heilmann til at opsøge Mocenni og bringe ham en Hilsen. Enrico benyttede Lejligheden til gennem sine to Gæster, der var paa Hjemrejse, at sende Biskop Münter et langt Brev vedrørende Sagen med Kammerjunker Scholten⁵³, og dette Brev fra 1824 blev Indledningen til en Brevveksling, der varede lige til Münters Død, og som blev til Glæde for dem begge.

Januar 1825 kom Legationssekretær Lars Ammitzbøll fra Tunis paa

Visit, og i samme Maaned, muligvis i Selskab med ham, en vis „Mahnefeldt, Botanicus“, som det ikke har været muligt at identificere. Sidst af alle anførte Gæster staar Artillerikaptajn C. J. de Meza, den senere General i de slesvigske Krige. Han besøgte Enrico i Februar 1826, men hverken han eller Legationsraad Ammitzbøll har efterladt nogen Omtale af Besøget.

Hvorfor Listen standser paa dette Tidspunkt, er det umuligt at sige. Enricos Følelser for Danmark var stadig de samme, og hans Gæstfrihed blev næppe heller mindre. Fra Brevene til Biskop Münter er bevaret Erindringen om en Visit den 12. April 1827, da Lægen J. J. A. Schönberg „i stor Hast“ passerede Siena paa Vejen fra Napoli til Wien⁵⁴, antagelig fordi han netop var blevet udnævnt til Cheflæge for østrigske Tropper, der var stationerede i Kongeriget Napoli. Det er ogsaa gennem et Brev til Münter fra August 1828, at man oplyses om Kaptajn Christian Tuxen Falbes Besøg samme Aar. Falbe var Generalkonsul i Tunis, men desuden en dygtig Arkæolog og Numismatiker og havde som saadan Interessefællesskab med Biskop Münter. Han maa være kommet igennem Siena paa Rejsen hjem og synes at have opholdt sig der lidt længere end sædvanlige Turister, maaske for at besøge Volterra og Chiusi. Enrico sender i hvert Fald Biskoppen „tusind Hilsener“ gennem ham og siger, at „han er en retskaffent og fortreffeligt Menneske, som har bevist mig mange Tjenester med den største Velvillighed“⁵⁵.

En Efterskrift i samme Brev omtaler endelig det Besøg, der maaske mere end noget af de mange andre fyldte Enricos Sind med Stolthed: „Ogsaa Prindsen Friderick en Søn af H. K. H. Prinds Christian under Navnet af Grev af Vagria bærede mit Huus med sin Nærværelse paa hans Giennemreise til Rom; hvilken ærefuld Begivenhed til evig Erindring for min Familie har jeg i en Marmorplade ladet gravere“. Prins Frederik var i 1826 blevet forlovet med Frederik VI's Datter Wilhelmine, og for at han før Brylluppet kunde faa Lejlighed til at uddanne sig i Sprog, Statsvidenskab og Historie, blev han under Grev Rantzau-Breitenburgs Ledelse sendt paa en Udenlandsrejse. Opholdet i Genève blev det længste og mest vellykkede. Den senere Rejse til Italien kedede Prinsen ubeskriveligt, og han længtes blot hjem. Interessen for Arkæologi var endnu ikke vaagnet hos den kun 20aarige unge Mand, og for Kunsten havde han ingen Sans. I Firenze var hans bedste Oplevelse, at han hos Grev de Bombelles „spidste danske Pannekager . . . hvilke hvirkeligen smagte meget godt“⁵⁶. Til Siena kom han den 23. Marts 1828 og noterede i sin Dagbog, at han saa Katedralen, Universitetet og „de tre Venusser“, d. v. s. den berømte antike Gruppe af de tre Gratier⁵⁷. Mocennis

m. 10. 1796
 di Rangello,
 o sia Capitano
 della Piazza

Abbiamo un nuovo Rangello, ridotto
 del Bandelloni, passato Capofquadra
 a Monte Pulciano, ed il Capofquadra
 di Monte Pulciano Antonio M. Gallig
 si entrato Rangello si può qua in-
 tero

Partimo:
 - conio a
 - fano il p. 1796

Lunedì parti il N.° Federico Macenni
 Capoguardia e fano il Milione
 di Monte Pulciano di Capofquadra Macenni
 e fano il p. 1796

Bandinis Dagbog, 13. 1. 1796,
 om Mocennis Afrejse til København.

SUA · ALTEZZA · REALE
 IL · PRINCIPE · FEDERIGO · DI · DANIMARCA
 SOTTO · IL · NOME · DI · CONTE · DI · WAGRIA
 QUESTA · CASA
 ONORÒ · DI · SUA · AUGUSTA · PRESENZA
 IL · DI · 23 · MARZO · 1828.
 A · GRATA · MEMORIA · DI · TANTO · OSPITE
 ENRICO · MOCENNI
 QUESTO · MONUMENTO · RICONSCENTE · POSE

Marmortavle i Enrico Mocennis Hus, Siena,
 sat til Minde om Prins Frederiks (Frederik VII's) Besøg 1828.

Navn nævnes overhovedet ikke. Men hans Ledsager Grev A. C. Rantzau-Breitenburg, der flere Gange tidligere havde besøgt Mocenni, og som antagelig mente, at det kunde mere Prinsen at træffe den forhenværende danske Officer, fortæller i sine Rejseoptegnelser saaledes: „Den 23en Marz passierten wir in Siena wo wir Muscenna [sic!] besuchten, den ich auch von meiner vorigen Aufenthalt in dieser Stadt kannte. Er brachte den Mittag bei uns zu und begleitete den Prinzen in die Comödie. Am Vormittag hatten wir die Cathedral, die verstümmelten Chorpartein welche beim Bau der Kirche in die Erde gestürzt sind, die Stadt und ihre Umgebung nicht zum grossen Vergnügen des Prinzen besehen“⁵⁸.

Det er forstaaeligt, at Prins Frederik kunde blive træt af det Bombardement af Indtryk, han paa den lange Rejse var udsat for, men det er mindre forstaaeligt, at Mødet med den muntre og djærve Dansk-Italiener ikke fremkalder blot een Linje i Dagbogen. Denne Ligegyldighed var Enrico heldigvis uvidende om, og han sagde senere, at Prinsen havde været „overmaade naadig mod mig og min Kone“⁵⁹. Marmoravlen til Minde om det fornemme Besøg findes stadig indmuret paa den smalle Vindeltrappe i Huset Mocenni, lige før man naar til anden Sal, hvor Enricos Lejlighed var. Indskriften lyder i Oversættelse saaledes: „Hans kgl. Højhed Prins Frederik af Danmark bærede under Navn af Greve af Wagria dette Hus med sin ophøjede Nærværelse den 23. Marts 1828. I glad Erindring om en saadan Gæst satte Enrico Mocenni taknemmelig denne Mindetavle“.

Huset Mocenni bærer forøvrigt endnu en Marmorplade, som Enrico har ladet opsætte, og som findes paa Facaden ud mod via dei Rossi. En pietetsfuld Følelse overfor hans Moder inspirerede ham til paa den Maade at mindes hende og hendes Digtervenner, Tragikeren Alfieri og Improvisatoren Gianni. Da han ikke i Indskriften kunde medtage Faderens Navn, fordi han var fuldkommen udenfor Teresas spirituelle Vennekreds, er Tavlen vel først blevet sat efter Ansanos Død 1822. Ordene er formet med en lapidarisk Knaphed, der vilde have glædet Alfieri: „Vittorio Alfieri – Francesco Gianni – besøgte dette Hus som kære Venner af Teresa Regoli Mocenni“. – De to Mindetavler giver i koncentreret Form Hjemmets Historie fra Teresas berømte Salon i de sidste Aartier af det 18de Aarhundrede til den lange Periode, hvor det gennem Enrico fik Ry som et altid aabent Fristed for den danske Nation.

Efter Prins Frederiks Besøg fandt de Rejsende sikkert fortsat Vejen til Mocenni, men da han ikke længere noterede deres Navne, og da hans Breve til Biskop Münter standsede ved dennes Død 1830, kendes de

ikke. Ved et mærkeligt Tilfælde er der dog bevaret en Skildring af det sidste Besøg, han kort før sin Død modtog af en dansk Mand. Det var hans Ven fra de unge Dage, den tidligere Konsulatssekretær Bay i Algier, med hvem han havde danset saa lystigt om Bord paa en Fregat i Livornos Havn, og som senere havde besøgt ham i hans Hjem. Bay var nu Kantor ved Holmens Kirke i København, men havde faaet Mulighed for at gense sit elskede Italien ved at paatage sig at ledsage en sindssyg ung Mand paa en Udenlandsrejse. Om denne Rejse har han skrevet en udførlig Beretning, og den 2. December 1842 fortæller han saaledes: „I Siena toge vi ind i Hotellet „Aquila“, og jeg besluttede strax at benytte de Par Timer, vi havde, til at besøge min gamle Ven Mocenni. Jeg lod mig vise hen til ham, men Herregud, hvor forandret! Han laae nemlig paa sin Sotteseng temmelig liig et Cadaver, dog kjendte han mig strax, og hans Øie glimtede endnu af den gamle Begeistring ved at see sine kjære „Landsmænd“, som han kaldte os „Danske“. Jeg maatte fortælle ham vidt og bredt om Danmark, og jeg fik ham virkelig ganske oprømt. Vi talte naturligviis Dansk, og jeg mærkede tydeligen, hvor godt det gjorde ham at tale og høre dette hans kjære, gamle Sprog, som han vidste at spække med energiske og kuriøse Phraser. Da jeg rakte ham Haanden til Afsked, var jeg overbeviist om, at jeg var den sidste Danske, der hilsede ham. Jeg modtog ogsaa snart efter Efterretningen om hans Død“⁶⁰.

Kun to Maaneder senere, den 3. Februar 1843 døde Enrico. Som en Belønning for et langt Livs Trofasthed kom dette sidste Besøg af en gammel Ven. Endnu engang fik han Lov til at tale det Sprog, han med saa megen Kærlighed havde bevaret gennem 30 Aar, og endnu engang hørte han Nyt fra sit Ungdoms Land. Det varme Haandtryk, hvormed han og hans Ven tog Afsked med hinanden, bragte ham ogsaa Danmarks Farvel, og de følte det begge.

5. Sagen mod Emil v. Scholten

De danske Gæster i Enrico Mocennis Hjem var næsten alle Trækfugle, der efter en lille Rast fløj videre mod Nord eller mod Syd. Kun een slog sig ned for lang Tid og sluttede sig saa nær til Familien, at han vandt dens Venskab og fulde Tillid. Og han blev den eneste, der paa det groveste udnyttede og skuffede Enricos ubegrænsede Hengivenhed for Danmark.

Artilleriløjtnant Frederik Carl Emil v. Scholten var født 1786 som Søn af Oberst Casimir v. Scholten, Guvernør paa St. Thomas. Takket være sin adelige Byrd avancerede han hurtigt, blev 1808 Premierløjtnant,

1812 Ridder af Dannebrog og 1814 Kammerjunker. 1813 var han Divisionsadjutant hos Prinsen af Hessen og deltog i Kampene ved Grænsen i Slesvig, 1815 ledsagede han Frederik VI til Kongressen i Wien. I 1816 traadte han tilbage fra aktiv Militærtjeneste og blev sat à la suite¹, og han begyndte nu den omflakkende Tilværelse, der 1819 førte ham til Siena. Han og Enrico maa have kendt hinanden allerede i København, for han er opført paa Listen over de Venner, denne maatte forlade². Tjenesten i Hæren gav dem ikke direkte Forbindelse, da Scholten tilhørte Artilleriet, men som Frimurere i samme Loge har de i hvert Fald truffet hinanden. v. Scholten blev optaget som Medlem den 13. Marts 1811³, medens Enrico var indvalgt den 27. Februar samme Aar, og to saa nye Brødre har sikkert søgt hinandens Selskab.

v. Scholten kom til Siena første Gang den 31. Marts 1819 i fornemt Selskab og paa en kort Visit⁴, men i Juli vendte han tilbage⁵ og slog sig nu ned hos Enrico i næsten et Aar. Den oprindelige Aarsag til det forlængede Besøg var et Feberanfald, der hindrede ham i som planlagt at fortsætte til Konstantinopel. Han blev omhyggeligt plejet i Mocennis Hjem og blev saa knyttet til Familien, at de i Efteraaret foretog en Rejse i Fællesskab til Napoli. Om deres Feries Varighed har intet kunnet oplyses, men den 18. November vendte de tilbage⁶. v. Scholten var derfor sammen med Enrico, da de en Maaned senere modtog Prins Christian, der i sin Dagbog nævner begges Navne, dog uden Kommentar til v. Scholten⁷. Naar denne stadig blev i Siena, var det, fordi han afventede en Ordre fra Danmark, og den 20. Maj 1820 fortsatte han omsider den planlagte Rejse over Konstantinopel til Rusland⁸. Han var da saa blottet for Penge, at hans gode Vært maatte træde hjælpende til, men herom og om Sagens videre Udvikling vil det være bedst at lade Enrico selv fortælle. Gennem hans Breve faar man baade en klar Fremstilling af alle Enkeltheder, og desuden et Indtryk af hans Smerte ved at blive skuffet af en Ven, og tilmed en dansk Ven.

Det var som tidligere omtalt et Besøg af Bibliotekar Carl Moldenhawer og hans Svoger Conrad Weidemann, der gav Stødet til Mocennis lange Brev til Biskop Münter med vedlagt Ansøgning til Frederik VI⁹. Ansøgningen har antagelig foreligget færdig og blot ventet paa en Lejlighed til sikker Befordring, men Brevet til Münter, eller rettere Brevene, er skrevet i stor Hast, fordi de to Rejsende skulde videre. Enrico har affattet den første Beretning paa Italiensk, som naturligvis faldt ham lettest, og da han fik Tid, tilføjede han et nyt Brev paa Dansk, hvori han dels gentog, dels supplerede de forrige Oplysninger. Det italienske Brev er dateret den 17. September 1824¹⁰ og beder Biskoppen overrække

Kongen medfølgende Memorial, men fortsætter derefter med en mere privat Fremstilling af Forholdet til Scholten. Denne havde opholdt sig i Enricos Hjem fra April 1819¹¹, til han den 20. Maj 1820 rejste til Konstantinopel. „Da han var ganske uden Penge og Midler førte jeg ham til en vis Hr. Pietro Pavolo Cecchini, Bankier i denne By, som paa min Kaution gav ham 1800 frcs., og han udstedte en Veksel paa samme Sum hos Finansraad Hoppe i Paris og rejste samme Dag. Efter en Maaned kom Vekslen tilbage, protesteret, og jeg bad Hr. Cecchini forny den for tre Maaneder, for at jeg imedens kunde give Hr. Emil Meddelelse, og med det Formaal skrev jeg til Constantinopel, men uden Virkning; jeg skrev til Wien, jeg skrev til København, endelig vender han selv tilbage i April 1821 med sin Broder Søløjtnanten og opholdt sig ti Dage i mit Hus. Jeg lod ham se, at Vekslen af Fornyelsen hver tredje Maaned allerede var steget til 2790 Lire, han svarede mig, at han vilde betale mig, naar han kom tilbage fra Napoli. Den 24. Juni vendte han tilbage¹² og opholdt sig i mit Hus til den 28. Han forsikrede mig, at naar han kom til Wien, vilde han betale mig, saasart han havde indkasseret sine Diæter og Rejsseudgifter hos Hans Excellence Grev Bernstorff, Danmarks Minister i Wien, som havde Ordre til at betale alt. Saa rejste han og lod mig tilbage med Haabet. Fra dengang til nu har jeg ikke faaet nogen Meddelelse fra ham, undtagen et Brev i September 1822 fra Krakau, i hvilket det lod til, at han havde til Hensigt at betale mig; men denne hans gode Hensigt har ikke haft nogen Virkning. Imidlertid gik Maanederne hurtigt, Forfaldstiderne og Fornyelserne af Vekslen var kostbare, saa da jeg var kommet til November 1822 og havde set, at jeg ikke havde mere at haabe, besluttede jeg for at gøre en Ende paa de Henstillinger, jeg fik fra Bankieren, der begyndte at gøre Vrøvl, at sælge et Hus for at betale denne Gæld, der i 30 Maaneder var steget til 3661 Lire. Jeg behøver ikke at sige den Sorg, jeg føler ved dette Tab, og hvor stor min Smerte er over at blive saaledes forraadt af en Ven, af en Dansker. Saa høj var den Forestilling, jeg havde dannet mig om Danskernes Loyalitet, at jeg ikke kan forklare mig denne Utaknemmelighed. Jeg har i Danmark modtaget saa mange Eksempler paa Velvilje og Venskab, og særlig paa Kong Frederiks Naade, at jeg havde gjort mig det til en Pligt at gengælde i Italien efter min Evne overfor de fremmede Danskere det gode, som jeg havde modtaget i Danmark, og er jeg ikke blevet stygt forraadt? det synes mig umuligt, og det forekommer mig stadig som en Drøm.

Vedlagt dette Brev sender jeg Dem den første originale Veksel underskrevet af Hr. Emil med Protest fra Hr. Hoppe i Paris, og fem Breve

fra Hr. Emil, som bemyndigede mig til at forny Vekslen. Hr. Moldenhawer har lovet mig at overgive Dem alle disse Papirer, og jeg vover at bede Dem være saa god i mit Navn at overrække den vedlagte Memorial til Hans Majestæt og at støtte den med Deres virkningsfulde Formidling. Jeg sætter min Lid til Deres Intercession, til Hans Majestæts Godhed og til min retfærdige Sag. General F. Bülow, Baron Schubart, Marskal Kaas er fuldt ud underrettede om denne grimme Affære, men ingen har villet love mig noget. Jeg smigrer mig med, at den udmærkede Biskop Münter vil bevæges til Medlidenhed og beskytte den, som ikke har haft andet Formaal end at hjælpe og at være taknemmelig mod den danske Nation, som jeg elsker saa højt.

Med stor Agtelse og Ærbødighed

E. Mocenni.

P. S. I et af de indesluttede Breve vil De finde en meget grov, ja ligefrem infam Fornærmelse mod min Søster, som bor i Firenze. De maa vide, at Hr. Emil, hver Gang han har været i Firenze, er blevet modtaget i min Søsters Hus som min Ven, med alle de Hensyn, der skyldes hans Stilling; og han har til Gengæld forstaaet at laane 130 scudi af hende, som hun ikke smigrer sig med at faa igen¹³.

Mocennis vedføjede danske Brev bringer yderligere Oplysninger: „Til det i Hast italiensk skrevne Brev, beder jeg være mig tilladt at tilføje, at Herr von Scholten efter vor Afregning den 19. Maij 1820 var bleven mig skyldig for Logis, Opvartning, Spise, Staldrom og Foder til sin Hest i ti Maaneder To Hundrede og fire Scudi. Hans hastige Reise til Constantinopel gjorde det vanskeligt at sælge Hesten med Anstændighed, og jeg af oprigtig Venskab mod Ham, tog Hesten imod for fuld Betaling, og dermed var vi quitt . . . Hvad meest har været krænkende for mig er, at Han flere Gange har reist til Florentz, har stedse boet hos min Søster (som i Betragtning af at Han var min Ven, har viist Ham alle muelige Artigheder), og har lokket fra Hende 130 Scudi, som Han lovede at tilbagegive Hende om kort Tid, og siden ei allene har været uforskammet nok at nægte for mig Sagen, men endogsaa at bagtale Hende for mig paa det skammeligst. – Jeg forbigaaer den frekke og grove Maade hvormed Han har søgt at forføre og endog voldtage i mit Huus min gode Kone, som Han var ganske forelsket i.“

Paany opregnes de danske Embedsmænd, til hvem han forgæves havde henvendt sig om Støtte, og han nævner denne Gang ogsaa Professor P. O. Brøndsted. Men nu stolede han paa Münters „retskaffne og retsindede Sindelav . . . Deres Forbøn anraaber jeg, for at faae af Kongen, som stedse har været for mig en sand Fader, heller end en Konge, nogenlunde Erstatning for det alt for stort Tab, jeg for min gode Villie

har maattet lide. – Og dog med alt dette, saa meget elsker jeg de Danske, at jeg i lige Tilfælde ikke kunde nægte nogen min Bistand endogsaa under Faren af at blive narret igien.“

Den sidste Sætning er en saa uforbeholden Kærlighedserklæring til det danske Folk, at Enrico ikke med Urette er blevet kaldt „Danmarks fanatiske Ven“¹⁴. – Rent stilistisk er Brevet et Vidnesbyrd om, hvor forbavsende godt han kunde udtrykke sig paa vort Sprog, baade grammatisk, syntaktisk og ortografisk. Han havde ikke behøvet at slutte med at sige: „Jeg skriver slet Dansk, og Deres Godhed vil nok tilgive mig det“.

Den hele Sag forekommer saa klart retfærdig, at man kun kan beundre Enricos Langmodighed, naar han ventede i tre Aar, før han rejste sin Anklage. Quirina havde langt tidligere sat sig i Bevægelse for at faa sine Penge tilbage. Da v. Scholten sidste Gang var i Siena, i Juni 1821, fik han gennem hendes Broder Gældsbeviset præsenteret med Krav om Udbetaling. Han nægtede at skyldte hende noget og bad om at faa Papiret udleveret, da han saa i Firenze vilde drøfte Sagen med hende. Enrico var dog allerede paa det Tidspunkt begyndt at nære Mistro og skrev til Søsteren, at v. Scholten „ikke gjorde en god Figur“. Foreløbig vilde han nu prøve at ordne sit eget Mellemværende med den upaalidelige Ven, der i hvert Fald ikke bestred sin Gæld til ham, og derefter vilde han skaffe Quirina hendes Penge tilbage¹⁵. Men hun vilde ikke vente og tog Sagen i sin egen Haand. Aaret efter skrev hun personlig til v. Scholten og sendte Brevet til P. O. Brøndsted i Rom. Han lod Brevet gaa videre til Udenrigsminister Niels Rosenkrantz og bad ham gennem General F. v. Bülow finde frem til Emil v. Scholtens Opholdssted¹⁶. Samtidig meddelte Brøndsted Quirina, hvad han havde gjort for at hjælpe hende, og hun sendte ham et taknemmeligt lille Brev, der viser deres personlige Bekendtskab og desuden giver Udtryk for hendes bitre Følelser mod Bedrageren: „jeg vil virkelig være ked af at blive tvunget til at offentliggøre hans Opførsel, men jeg har taget min Beslutning, og jeg haaber, at han selv vil undgaa Skandalen,“. Hun lover at sende Brøndsted den aftalte Olive og Vin og tilføjer „intet kunde fornøje mig mere end Deres Glæde ved at drikke min Skaal i den toskanske Vin, som jeg husker, De holdt saa meget af“¹⁷.

Quirinas Trusel om en offentlig Skandale blev ikke til Virkelighed. v. Scholten havde netop i Juni 1822 taget sin Afsked fra den danske Hær og var rejst til Østrig¹⁸, saa selv om hendes Brev naaede ham, reagerede han næppe. Han var nu udenfor den danske Stats Rækkevidde og Magtmidler. Og da Enrico to Aar senere løb Storm mod den forstokkede Skyldner, gik det ham ikke bedre end Søsteren. Biskop Münter svigtede

ganske vist ikke hans Tillid og sendte baade Ansøgning og Bilag til Frederik VI, men General v. Bülow tilbagesendte Sagens Akter med følgende Skrivelse, der baade retfærdiggør Kongens Holdning og giver yderligere Bidrag til v. Scholtens Karakteristik.

„Hans Majestæt Kongen, som efter at have læst den (3: Ansøgningen), befalede mig at remittere Deres Højærværdighed de med Ansøgningen fulgte 10 Bilage, hvilke hermed følge, samt tilkjendegive Dem, til videre Bekjendtgjørelse for Major Mocenni: at Hs. Majestæt beklagede ikke at kunde forhjælpe Majoren til nogen Erstatning af den Sum, han saa velvilligen har laant Kammerjunkers, Major Ridder Emil v. Scholten, siden bemeldte Major ei mere staaer i dansk Krigstjeneste, men havde for nogle Aar siden ansøgt og erholdt sin Afskeed, og siden den Tid ikke været her i Landet, og da han kun erholdt Pension paa 3 Aar, som nu ere udløbne, saa har han intet mere her i Landet, hvortil man kunde holde sig i Henseende til at faae Fordringen betalt.

Efter Rygtet skal E. v. Scholten have etableret sig i Egnen af Lemberg i Gallicien, og der have erhvervet sig Formue; Jeg formoder at naar Major Mocenni tilskrev ham og gjorde sin Fordring gjeldende, vilde v. Scholten vist betale samme, om ikke strax, dog successive. Emil v. Scholten har efterladt 2de Døttre her, som han desværre intet giver, og som vilde være udsatte for den største Nød og Elendighed, hvis vores iegode Konge ikke havde taget sig af disse 2de smaae Børn, men Han er saa naadig at have sat den Ældste aldeles paa Sin Regning i Jomfrue Lindes Institut og giver den anden en aarlig Understøttelse, indtil hun ved forefaldende Vacance ogsaa kan komme i dette Institut“¹⁹.

Bülows Brev viser til Evidens, at v. Scholten var en ligesaa daarlig Fader som Ven. Skønt Enrico senere prøvede at naa ham gennem den østrigske Gesandt Grev de Bombelles²⁰, lykkedes det ikke, og v. Scholten, der i sit tredje Ægteskab med Frk. Blankovic var blevet Ejer af Herregaarden Cicklini i Galizien²¹, tilbagebetalte aldrig den Æresgæld, han skyldte sin Ungdomsven. Enrico var naturligvis af Münter blevet underrettet om Sagens Udfald, men hans Svar herpaa er ikke bevaret. Først 1827 synes Korrespondancen mellem de to at være genoptaget. Münter maa da have refereret en Samtale, han havde haft med Frederik VI, og Enricos Svar viser, at der ikke var Skygge af Bitterhed i hans Hjerte overfor hans gamle Konge: „De kan ikke troe de mange Slags Følelser, De har opvakt i mit Hjerte ved at læse at De har talt med Kongen om mig, og at Kongen erindrer mig endnu; Gud evig velsigne Ham den gode Konge, Han har været for mig en sand Fader i Ordets strengeste Forstand, i den Tid jeg var forladt af alle, og hver Gang jeg seer Hans

Billede i mit Sovekammer Taknemligheds Taarer rinde af mine Øine“²².

Enricos Holdning i hele denne Sag viser, at han havde et adeligere Sind end den adelbaarne Kammerjunker. Det følelige Pengetab, han havde lidt, og den beske Erfaring om svigefuldt Venskab forandrede ikke hans Sindelag mod Danmark. Saa meget glædeligere var det, at det omsider lykkedes paa anden Maade at skaffe ham Oprejsning.

Botanikeren, Professor J. F. Schouw, der i 1818 havde opholdt sig nogen Tid i Siena og faaet megen Sympati for Enrico²³, rejste i Aarene 1829–30 paany til Italien og besøgte da antagelig atter det gæstfri Mocenni'ske Hjem. Han maa ved dette Møde have faaet en udførlig Beretning om Affæren med v. Scholten, og hans redelige Karakter var blevet oprørt over et saadant Forræderi. Ikke blot var en grov Uret begaaet mod en god, dansksindet Mand, men det føltes som en Skam, at Danmark ikke havde raadet Bod derpaa. Da Schouw var vendt hjem, gik han derfor med vanlig Energi og Konsekvens i Gang med at rejse en Bevægelse blandt alle Italiensvenner for at skaffe Enrico den tabte Pengesum tilbage. Han affattede en Skrivelse, der i Afskrift blev rundsendt til forskellige Mænd, som hver i sin Kreds skulde forsøge at indsamle det mest mulige til Sagens Fremme. Ved et lykkeligt Tilfælde er det Eksemplar bevaret, der har tilhørt Peder Hjort. Som Lektor ved Sorø Akademi havde han paataget sig at skaffe Bidragydere derfra, og Listen over disse findes ogsaa. Skønt Schouws Skrivelse i og for sig ikke meddeler noget nyt, giver den en saa smuk Karakteristik af Mocenni og en saa fin Begrundelse for den paatænkte Støtte til ham, at den bør kendes i sin Helhed.

„I Siena lever en Mand, der efter at have tilbragt en Deel af sine Ungdomsaar i Danmark, alt for en Snees Aar siden er vendt tilbage til sit Fødeland, – nemlig Mocenni, Major i dansk Tieneste. Denne Mand har en saa varm Hengivenhed for Danmarks Konge, en saa enthusiastisk Kierlighed til det danske Folk, at neppe nogen Udlænding og maaskee faa Danske have det i høiere Grad. Enhver Dansk er velkommen i hans Huus og alt i det første Møde lærer man, hvor gierne han taler om Danmark, hvis Sprog han baade taler og skriver med Færdighed. – Landsmænd af ham have, uden at han var tilstede, fortalt mig om hans Forkierlighed for Danmark og yttret, at hvis man kunde sætte fuldkommen Lid til hans Udsagn, maatte de danske være det første Folk i Verden.

Men netop denne Mandens Kierlighed til alt hvad der er dansk, har paadraget ham et saare føleligt Tab. For omtrent 10 Aar siden besøgte ham en dansk, hvis Fødsel, Opdragelse og især Stilling i Staten maatte bortfjerne al Tanke om i ham at finde en Bedrager. – Mocenni modtog

ham som Giest og havde ham i 10 Maaneder som saadan i sit Huus. Ved Afreisen aabenbarede han for Mocenni, at han var i Penge-Forlegenhed og ikke uden Laan kunde fortsætte Reisen. Mocenni erklærede, at han ikke selv kunde laane ham Penge, men han paatog sig at gaae i Caution for ham hos en Kiøbmand, der imod en Vexel gjorde ham et Laan. – Vexlen udløb, uden at Skyldneren lod høre fra sig, og Mocenni fik Kiøbmanden overtalt til flere Gange at fornye den. – Skyldneren kom endnu engang til Siena, og ved at forevise Papirer, i Følge hvilke han reiste paa offentlig Bekostning, fik han den troskyldige Mocenni overtalt til, endnu en Gang at fornye Vexlen og lade ham reise. – Vexlen, som imidlertid var steget betydeligt, kunde endeligen ikke længer blive fornyet, og den arme Mocenni maatte, for at indfrie sin Caution, sælge sit Huus. – Han har siden ikke kunnet faae det ringeste, hverken af Skyldneren eller af andre. – Hans Tab er omtrent 550 Species, uden at regne Renter af Pengene eller det større Tab, som han leed, ved at maatte sælge sin Eiendom.

Et saadant Tab er tungt for en Mand, der ingenlunde er formuende; – men dybt maae det krænke enhver Dansk, at Aarsagen til Mandens Ulykke er hans Kierlighed til Danmark, der selv efter dette Stød, ikke er kiølnet. – Gielden, saa synes mig, er derfor en National-Gield.

Da, for en 40 Aar siden, Cardinal Borgia, ved politiske Conjunctioner blev berøvet sine Indtægter, saa gjorde de danske et Sammenskud, som de tilbød ham, som Beviis paa deres Erkiendtlighed for den Iver, hvormed han havde taget sig af de danske Reisende i Rom. Dette Træk af de danske fandt man smukt; – og dog var der ikke saadan Anledning som her.

Skulde ikke endeel Landsmænd, over denne Sag tænke som jeg og give deres Skiærv til at erstatte Mocenni hans Tab? Summen er vel ikke liden, men mange smaae Bidrag kunne dog bringe den tilveie. – Jeg vover da at indbyde hertil. – De Bidrag hvorfor man tegner sig, ville kun blive affordrede under Forudsætning af at den hele Sum tilveiebringes eller i det mindste en Sum, der ikke meget maatte fjerne sig fra den fulde Erstatning af den tabte Capital.

Kiøbenhavn d. 24. Marts 1831.

J. F. Schouw. Prof. Bot.²⁴

Med denne Skrivelse har Schouw i Grunden givet Enrico Mocenni det danske Ridderslag, han ikke fik paa anden Maade, og den varm-hjertede Appel fandt da ogsaa Genlyd hos mange. Listen over Bidragyderne fra Sorø omfatter især Akademiets Lærerstand, men da Giverne næsten alle var beskedent lønnede, kunde de ikke yde store Summer, og

det indkomne Beløb blev kun 24 Specier²⁵. – C. F. Wegeners Navn er det eneste paa Listen, der er understreget, og man spørger uvilkaarligt hvorfor. Ligesom de fleste andre havde han tegnet sig for en Specie, og Understregningen kan muligvis antyde det forbavsende i, at ogsaa denne ret paaholdende Mand havde ladet sig overtale til at være med. Fortegnelsen var jo kun til privat Brug, saa at P. Hjort kunde tillade sig en saadan Spøgefuldhed. Han har desuden paa sin Kopi af Rundskrivelsen tilføjet en lille personlig Bemærkning: „Jeg erindrer, at han (∴ Mocenni) stod ved et af Livregimenterne, med lyse, gule Rabatter, og at han paa Gaden paafaldt Folk ved Modsætningen imellem den høje gule Krave og hans helsorte Bakkenbart“. – Et flygtigt Glimt af den flotte italiensk-danske Officer paraderende paa Østergade!

At samle 550 Specier var ikke saa let en Sag, men det lykkedes. I November 1831 kunde Schouw skrive til P. Hjort, at det var gaaet langsomt, men meget heldigt, og at han nu havde omtrent 400 Specier. Kongen havde vist sig gunstig stemt for Sagen og vilde vistnok supplere det manglende, saa nu kunde Hjort godt begynde at indkassere Pengene i Sorø²⁶. I December Maaned var hele Summen tilvejebragt, og den 3. Februar 1832 blev Pengene afsendt²⁷.

Det varede længe, før Enrico kunde skrive og takke, saa længe, at en tysk Avis naaede at faa fat i Historien og fortælle den, inden hans Brev kom frem. Det tyske Referat byggede aabenbart paa Schouws Skrivelse, sat om i en folkelig Stil, og var i det hele korrekt med enkelte nye Oplysninger. Det meddeles saaledes, at Prinserne Christian og Frederik havde tegnet sig for et anseeligt Beløb, og at Frederik VI skulde have sagt til Professor Schouw: „Jeg takker Dem ret meget, fordi De ved denne Lejlighed ogsaa har tænkt paa mig og givet mig Lov at tage Del i den smukke Handling“. – Beretningen om den tilbagebetalte Nationalgæld er i den kortfattede Fremstilling blevet en sand Solstraalefortælling, og saare nydeligt slutter Avisen med at sige, at „den ærlige Sieneser altsaa ikke uden Grund havde stolet paa Danskernes Bravhed“²⁸.

Enrico fik den glædelige Meddelelse sidst i Februar 1832, men en haardnakket Influenza, der hjemsøgte hele Toskana, hindrede ham i at takke før midt i April. Til Gengæld er hans Brev, som er skrevet paa Dansk, stemt i de højeste Toner.

„Inholdet af Deres ærede Skrivelse er af saadan en Natur, at jeg umueligen kunde beskrive Dem den overordentlige Indtryk, som det har gjort i min Siæl. Efter at have forsøgt paa alle muelige Maader men stedse forgjæves paa at tilbage erholde hvad jeg af en utaknemlig Ven med al Ret kunde fordre, havde jeg givet mig endelig tilfreds med min

onde Skiebne, medens De, ædle Mand, men sand philanthropisk Virksomhed og utrættelig Iver i Stilhed arbejdede paa at iverksette og fuldføre en Handling, som ingen Nation, den danske undtagen, var i Stand til ei allene at gjøre men ikke engang at tænke paa. Dette høyst ædle og skønne Træk, hvoraf jeg tilfældigviis er Gienstanden, giver det tydeligste Beviis paa, hvormeget den sande Fædrelands Kiærlighed kan udrette hos en Nation, som anseer et privat Uret som sit eget, og paa den ædelste Maade gienopretter det, uden anden Tilskyndelse end en bestemt og eenstemmige Villie i ukrænket at vedligeholde sin bekjendte Redelighed og Retsindighed; og fra denne Synspunkt betragtet tager jeg ikke i Betænkning paa at fremstille det for den cultiverede Europa som et rart Exempel af den danske national Tænkemaade og Delicatesse, ellers saa skammeligen miskiendt ved Traktaten i Kiel.

Imidlertid beder jeg Deres Godhed at være min Tolk, og nedlægge for H. M. min allernaadigste Konges Fødder mit Hiertets varmeste Følelser af Taknemlighed og oprigtige Erkiendtlighed for dette ny Beviis paa Hans faderlige Naade og Bevaagenhed. Vel ønskede jeg endnu engang at kunne see Ham og bevidne Høystsamme mundtlig min Agtelse og oprigtige Hengivenhed, og det bliver tungt for mig at udraabe med Wessell: det er ilde ei at kunne hvad man vilde. De samme Følelser beder jeg Dem at udtrykke for mig til H. K. H. Prinds Christian til hvilken Høysamme har jeg i Beredskab Fortsettelsen af Samlingen af de klassiske Malerstykker af den Senese Skole udstukne i Kobber, hvortil Han naadigst vilde subscribere paa Hans Reise giennem Siena i Aaret 1820; dog jeg tager Feil, thi jeg nu erindrer vel at det var H. H. Prinds Friderik som subscriberede paa den omtalte Collection, og som var saa naadig at ville bæere mit Huus med sin høye Nærværelse den 23. Martz 1828. Jeg beder at have mig anbefalet til Høysammes naadigste Bevaagenhed, og ærbødigst underrette Ham at saasart Samlingen bliver sluttet skal jeg ufortøvet oversende Ham den.

Iligemaade i mit Hiertets ømmeste Udgydelse aflægger jeg min inderligste Tak til alle velsindede og uegennyttige danske Mænd, som saa ædelmodigen have bidraget i at fuldføre en saa ædel som ærefuld Handling; og Dem især, beskedne Menneskeven og min Velgiører, som første Anstifter af denne Sag hvad skal jeg sige til? At giengielde Dem for al det Gode, som De har forskaffet mig, uden sand Fortieneste, er og bliver for mig en aldeles umuelig Ting; den gode Gud skal evig lønne Dem for denne ædle Gierning, og en Mand, som De, behøver ellers ingen Tak, thi: ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces²⁹.

Velsignet, evig velsignet være det Land som frembringer slige Børn!

Danmark leve! Jeg beder endelig at formelde Deres Fru min Hilsen og til Dem ogsaa paa min Kones Vegne, og at tilgive de mange Sprogfeiler som De vil nok finde i dette Brev, dog beder jeg at betænke at siden min bedste Vens Biskop Münters Død jeg er ud af al Øvelse i at skrive det danske Sprog. Deres med sand Agtelse og oprigtige Hengivenhed
Enrico Mocenni³⁰.

I al sin konfuse Ubehjælpssomhed var det et rørende og ægte følt Brev, der bragte Enricos Tak til Danmark. Man mærker, at han har været overvældet af Glæde og Taknemmelighed, og at det har været svært at faa det udtrykt. Hans sydlandske Temperament farver de stærke Ord, og en naiv Barnlighed giver dem deres rene Tone. Brevet har uden Tvivl moret, bevæget og glædet Professor Schouw, og han har atter følt, hvor retfærdig den Sag var, han havde antaget sig. Han havde i Sandhed ogsaa vist, at hvor der er en Vilje, er der en Vej.

6. Biskop Friederich Münter

Münter kom ikke til at opleve, at den Sag, han ikke selv havde kunnet gennemføre, omsider blev bragt til en lykkelig Afslutning. Det vilde dog sikkert have glædet ham, for hans Sympati for Enrico Mocenni var af gammel Dato. Forbindelsen mellem dem kan ikke bestemt tidsfæstes, men den gaar i hvert Fald tilbage til Soldateraarene i København. I sit første Brev til Biskoppen titulerer Enrico ham: „Høye og Velærværdige Herr Biskop“¹ og først senere tillader han sig at skrive: „Høystærede Ven“². Men han paaberaaber sig, som tidligere sagt, fra Begyndelsen „det Venskab og hiertelige Velvillie“, som Münter altid havde vist ham i den Tid, han havde opholdt sig i Danmark, og som gav ham Mod til at henvende sig til ham i Sagen vedrørende v. Scholten³. Senere mindes han ogsaa „de glade Timer jeg tilbragte i Deres Selskab med at spille Skak“⁴. Broderskabet som Frimurere var yderligere et Baand imellem dem, og Enrico kunde give Biskoppen Oplysninger om Logernes Forhold efter Napoleons Fald: „Her i Italien er alting gaaet overstyr, ligesaa og i Østerrig og Rusland; i Danmark dog, haaber jeg, fortsette de uforstyrret deres Arbejder, og en fornuftigere Politik seer ikke deres Loger an som Huler, hvor der spindes Regieringernes og Tronernes Omstyrting“⁵.

Kun sjældent omtales fælles Bekendte i København, bortset fra de stadige ærbødige Hilsner til Kongehuset. Han spørger engang til sin tidligere Chef ved Norske Livregiment „den gode General Lorentz“ og sender ham en Hilsen⁶. En anden Gang er han mindre heldig, da han skriver:

„Grev Vargas lever endnu? Ifald De kiender ham beder jeg at hilse ham fra mig“⁷. Denne Hilsen blev afgjort ikke bragt videre, og Enrico vidste aabenbart ikke, at Vargas havde været forlovet med Münters Datter, og at Følgen var blevet et skarpt Brud mellem de to tidligere nært forbundne Venner⁸. Selv om Rygterne havde haft meget travlt med Affæren i København, var de altsaa ikke naaet til Siena.

Trods fælles Minder og Frimurerbroderskab spørger man sig, hvilke gensidige Interesser, der i det lange Løb kunde forene den højlræde Biskop og den sienesiske Købmand. Af Korrespondancen mellem dem er kun Enricos Breve bevarede, men i dem finder man Svaret paa, hvad det var, de to Mænd kunde give hinanden. Münter havde med vanlig Sans for at drage Nytte af sine Forbindelser anmodet Mocenni om, hvis det var muligt, at skaffe sig etruskiske Antikviteter. Sienas Beliggenhed nær Volterra, Cortona og Chiusi skulde give gode Chancer for den Slags Erhvervelser, og Enrico satte sig straks i Forbindelse med Antikvitethandlerne i de paagældende Byer. Det lykkedes ham at faa fat i „5 hele smaa etruske Urner i god Tilstand med Laag og Indskrift derpaa og to Fragmenter af en Urne og af en Tegola alt med hetrusisk Skrift“. De blev afsendt via Livorno sammen med d’Elci’s Satirer, som Münter ogsaa maa have ønsket sig. Enrico anbefalede samtidig, at man til Kongens Bibliotek skulde anskaffe det nylig udkomne Værk af Francesco Inghirami: *Degli antichi monumenti etruschi*, som indeholdt flere hundrede Kobberstik⁹. – Det følgende Brev fra August 1828 udtrykker hans Glæde over at høre, „at Urnerne lykkeligen ere ankomne til deres Bestemmelse og alt indmurede. De skulle evigt vidne om min oprigtige Høygættelse mod Dem, og, om De saa vil, om min uforanderlige Hengivenhed til den danske Nation“. Nogen Betaling vilde han ikke have og lovede saa vidt muligt at skaffe yderligere Genstande til Forøgelse af Münters Samling. Beskedent tilføjede han: „De setter alt for megen Priis paa disse Smaating, som nok blive rundeligen betalte med den gode Erindring som de skaffe mig om min Person hos ædeltænkende og skiønsomme Mennesker“¹⁰.

Enrico var dog ikke mere uselvsk, end at han paa anden Maade gerne vilde have en Smule Belønning for sine Udgifter og sin Ulejlighed. I samme Brev som det ovenfor citerede forsøgte han, som det tidligere er nævnt¹¹, gennem Münter at opnaa „en simpel Titel, eller hvilken som helst Tegn, hvorved jeg kunde blive anset for at tilhøre iblandt den kongl. Oldenborgske Stammes trofasteste og mest hengivne Tienere“. Han vilde ikke direkte ansøge Kongen derom, men haabede, at Münters Venkab og Velvilje maaske kunde skaffe ham denne Glæde: „Maalet

af alle mine Ønsker“. – Sandsynligvis forespurgte Münster, om hans Ønske var gennemførligt, og maatte i sit Svar skuffe hans Forventninger.

Enrico fik alligevel nogen Gengæld fra Danmark. Han havde straks foreslaaet Biskoppen, at de skulde oprette en Slags Tuskhandel med „de gjensidige Landes Produkter“¹², og medens han skaffede etruskiske Antikviteter, sendte han en Liste over de Ting, han selv gerne vilde have fra Danmark. Listen fortæller ikke blot noget om Enrico personligt, men ogsaa, hvad en Italiener kunde bruge af danske Produkter, og har derfor en vis kulturhistorisk Interesse. Den omfatter følgende Genstande:

“Et lille Stykke Dreiel til Mynster for at see hvorledes den væves til Fierdyner.

En tre Etagers Jern Kakkelovn med alt Tilbehør, og en lille dito til et Kabinet, tilligemed Anvisning hvorledes den kittes sammen og gives den sorte Farve uden at den skal smitte.

Et Exemplar af min Italiensk Grammatik hos Brummer, og 1 ditto af min Haandbog af det Italienske Sprog og Litteratur hos Schubothe, item L. Ilders Handbuch der Franzosische, Englische, Spanische Sprache.

Det fortrinligste af hvad er blevet trykt om Veterinair Konst.

1 Skieppe Graa Erter.

1 dito Sukker Erter.

½ dito Kløver Frøe.

½ dito Boghvede.

Lidt Sæd af Sellerie, og Underretning paa hvad Maade man kan erholde Selleriknopper saa store.

Lidt Sæd af Kørvel og Rødkaal.

En lille Fierding med hvid Krid, som sælges i Urteboderne.

Et topographisk Kort af Kiøbenhavn.

Et Dusin trykte og illuminerede Blade af Gnavspil.

Et par Flasker god Soja“.

Den noget omfangsrige Liste var ikke kostbar at fremskaffe, bortset fra Kakkelovnen, men Enrico sluttede dog med at sige: „Af alt dette vil De see hvor uforskammet og ubeskeden jeg er mod Dem; Tilgiv mig, og betænk at saadan en Leilighed kommer ikke saa snart igjen“¹³.

De senere Breve viser, at Münster opfyldte Enricos Ønsker, og af en Skrivelse fra Sognepræsten P. E. de Fischer i Helsingør kan man se, at Forsendelsen blev ordnet paa gunstige Betingelser med gratis Skibstransport til Marseille¹⁴. Den kuriøse Tuskhandel har da sikkert været til Fordel for begge Parter. Men desværre blev det efterhaanden vanskeligere

at skaffe etruskiske Genstande. I sit sidste Brev fra 1830, skrevet halvanden Maaned før Münters Død, beklagede Enrico, at talrige Rejsende nu søgte at opkøbe Antikviteter: „den hellige etruskiske Jord bliver gennemrodet paa alle Leder og Kanter“. Blandt andet havde den russiske Fyrste Gagarin faaet en anseelig Samling og ligesaa Fyrst Canino (Lucien Bonaparte). Den italienske Etruskolog Giovanni Vermiglioli, med hvem Enrico havde sat sig i Forbindelse, havde lovet at gøre sit yderste for at skaffe de Ting, Münter ønskede, men i Øjeblikket var det umuligt¹⁵.

Det er i samme Brev, Enrico beder Münter om at faa tilsendt Ingemanns Heltedigt, og det blev Münters sidste Vennetjeneste, at han skrev til Ingemann derom¹⁶. Hans Død afbrød Forbindelsen mellem Bispegaarden og palazzo Mocenni, en Forbindelse, der gik helt tilbage til Münters Besøg hos Enricos Forældre 1785¹⁷. Der havde været lange Pauser, men Kontakten var blevet bevaret, og selv om der afgjort laa personlige Interesser bag Brevvekslingen mellem de to Mænd, var der ligesaa afgjort en levende gensidig Sympati. Da de begge helst vilde undgaa et økonomisk Mellemværende og i Stedet foretrak en Gaveudveksling, var det naturligvis netop, fordi de ikke vilde risikere, at det gode Forhold blev forstyrret af Penge. Enricos Forsøg paa at faa en Orden forringer ham heller ikke, navnlig ikke, da han trods Skuffelsen uforanderlig bevarede sin Kærlighed til Land og Folk. Den Beskedenhed, der ofte kommer til Orde i hans Breve, er sikkert ægte nok. Naar han senere omtalte Biskop Münter som „sin bedste Ven“¹⁸, skal det ikke forstaas alt for bogstaveligt. Han var stolt af, at denne europæisk berømte Mand ogsaa havde ham blandt sine talrige Korrespondenter, men hans Følelser for Münter udtrykkes nok bedst ved den Underskrift, hvormed han engang sluttede et af sine Breve: „Med fuldkommen Høagtelse forbliver jeg Deres hengivne Tiener og Ven“¹⁹. – Agtelse, Tjenstvillighed og Venskab er Grundakkorden i Enricos Forhold til Biskop Münter.

7. De sidste Aar

Der havde været mange tunge Tider i Enrico Mocennis Liv. Han havde været fattig, ensom, forstødt af sin Slægt, forvist fra sit Land, syg, forpint af Samvittighedskvaler. Men dengang var han ung, og selv om han ofte var dybt fortvivlet, behøvede han kun en lille Straale af Haab for at flamme op i Livsvilje og Begejstring. Saa fik han omsider Lov at leve sine Manddomsaar i sit Hjem og at fortsætte Slægtens Gerning. Der var Vanskeligheder og Sammenstød med Familien, men han

stod endnu midt i Livet og havde Glæder af sit Hjem, sin By og af Besøgene fra Danmark. Underligt er det saa at mærke, hvordan han efter 1830 ligesom trækker sig ind i sig selv. Han var dog dengang kun godt 50 Aar gammel. De tilrejsende danske interesserede ham ikke mere saa meget, at deres Navne blev noterede, han blev ikke mere inspireret til Sonetter eller Satirer, Brevene til Quirina standsede, og til Danmark findes kun Takkebrevet til Professor Schouw fra 1832.

Det eneste, man ved om de sidste ti Aar af hans Liv, er hans virksomme Deltagelse i de dramatiske Selskaber og i Sienas Musikliv. Antagelig fandt han i Kunsten Glemsel for de voksende økonomiske Bekymringer, der trykkede hans Sind. Saa længe Faderen levede, var alt gaaet taaleligt, fordi den gamle Købmand beholdt Roret i sin Haand, og ved hans Død 1822 overtog Enrico sikkert en velfunderet Virksomhed med rigelig Kapital. Da han kun skulde yde Bidrag til Fabios Enke Carlotta, maatte der være gode Eksistensmuligheder for ham, og han kunde ikke undskylde sig med, at det var vanskelige Tider. I et Brev fra 1822 skildrer Frederik v. Scholten Toskana som „et af de lykkeligste Lande som maaskee findes. Her hersker en almindelig Velstand; ingen pialtede, forsultne Mennesker, men alle ere velklædte, og see fornøiede og sunde ud“¹. Det var en Følge af Storhertug Leopold I's liberale, initiativrige Regering, der var fortsat i samme Aand af hans Søn og Sønnesøn. Naar man betænker de stormfulde Krigsaar, Ansano havde gennemlevet med stadige Skatteplyndringer af skiftende Herskere, saa havde Enrico anderledes Magsvejr at styre sin Skude i. Men er man en udygtig Kaptajn, gaar det galt alligevel. Han var aabenbart aldeles ikke egnet til at drive sine Gaarde og udnytte deres Produkter, og værre var det, at han aldrig havde Overblik over sine økonomiske Forhold. I sin Ungdom havde han bestandig gjort Gæld, og senere klagede Ansano over hans luksuøse Vaner. Da Faderen var død, følte Enrico sig for første Gang i sit Liv som sin egen Herre og indrettede sig uden Tvivl med en Levfod, der langt oversteg hans Indtægter. Der var Festglans over Aarene efter 1822, og der var en aandelig Opstemthed, som blandt andet gav sig Udslag i de mange Digte og muntre Satirer. Efter 1830 blev han tavs.

Om der ogsaa har været private Skuffelser i hans Liv og blandt hans nærmeste, ved man ikke, kun at han døde 1843 som en falleret Mand². Takket være hans Hustrus Privatformue kunde det gamle Hjem i via dei Rossi dog bevares, og der var Raad til at holde baade en mandlig og kvindelig Hushjælp³. Efter det tidligere Liv i Lüksus og selskabelig Omgang med Byens fornemste Familier maa den reducerede Tilværelse have været en trang Afslutning. Har han saa desuden mistet adskillige

Venner paa Grund af sin kaade Pen, som maaske ogsaa bevirkede, at han blev trængt ud af al Deltagelse i Byens kommunale Styre, er det ikke mærkeligt, at han i sine sidste Aar vilde leve en Privatmands stilfærdigt ubemærkede Liv. For en Mand med Enricos Selvhævdelse var det sikkert svært at være afhængig af sin Hustrus Midler, og hans deprimerede Stemning kan føles i det Brev, han 1838 skrev til Quirina i Anledning af hans Niece Ernestas Bryllup. Han beklager her, at han ikke kan sende den mindste Gave, „fordi jeg er endt i Elendighed“⁴. Det er det sidste bevarede Brev fra ham til Søsteren, og det bringer altsaa de samme Klager som Brevene fra hans Ungdom. Men nu var der ikke mere noget Haab eller nogen Fremtid, nu var det bitter Alvor, naar han endte med at sige: „lev lykkelig, farvel, Enrico“.

Maaske blev denne Hilsen virkelig hans Afsked med Søsteren, – man har det Indtryk, at der næsten ingen Forbindelse var imellem dem tilsidst, og det er vemodigt, at de varme Følelser fra de unge Aar saa helt kunde slukkes. Om Enricos Sygdom og Død i Februar 1843 ved man intet, heller ikke hvor han blev begravet⁵. Et omtumlet, lidenskabeligt Menneskeliv var afsluttet og tilsyneladende hurtigt glemmt. Alligevel ikke sporløst forsvundet. Endnu et halvt Aarhundrede senere kendte man i Siena hans vittige Satirer og huskede hans markante Fysiognomi i Byens Historie⁶. Og i Danmark fortjener han at mindes, fordi han, som J. F. Schouw udtrykte det, havde „en saa entusiastisk Kierlighed til det danske Folk, at neppe nogen Udlænding og maaskee faa Danske have det i høiere Grad“. I Enrico Mocennis Hjem var der bevaret et Stykke Danmark, hvor hans kære „Landsmænd“ havde et Tilflugtssted i det fremmede, og hans Byesbørn maatte tidlig og silde høre Lovsange over hans andet Fædreland. Med fuld Ret kan han derfor regnes blandt de Udenlandsdanskere, der er vort Lands bedste Sønner.

10. KAPITEL

ENRICO MOCENNIS PERSONLIGHED

Skønt det Portræt, der er bevaret af Enrico Mocenni, langt fra er noget Kunstværk, har det formaaet at fange et Udtryk i hans Ansigt, som maaske er Nøglen til hele hans sammensatte, problematiske Karakter. Ansigtet er baade stærkt og svagt, præget af et heftigt Temperament, men uden Fasthed i Linjerne og med et vigende, mistroisk Blik, der paa

een Gang er følsomt og spottende. Spejdende iagttager han sine Omgivelser og flygter for at gemme sig, utryg, usikker, med altfor megen hemmelig Viden om de andre og om sig selv. Det er, som ser man hele Enricos Barndom og Ungdom genspejlet i disse Øjne.

Muligvis havde han fra Fødselen et vanskeligt Sind, som allerede under Svangerskabet var paavirket af Moderens Forpinthed over det dobbelte Forhold til den Mand, hun elskede, og den Mand, hun havde giftet sig med. Og saa snart han kunde skønne, blev hans barnlige Trang til Ømhed mødt med afvisende Kulde, saa at hans Væsen maatte forskanse sig i Selvforsvar. Det er vist ikke for meget sagt, at Enrico under hele sin Opvækst blev sjæleligt mishandlet og fik en Følelse af Mindreværdighed, der blev afgørende for hele hans Fremtid. Som en naturlig Reaktion mod det indre og ydre Pres, han levede under, udviklede der sig en Række uheldige Egenskaber, og Drengen gav utvivlsomt Grund til alvorlige Bekymringer ved sine større og mindre Udskejelser i de første 15 Aar af sit Liv. Den Maade, man straffede ham paa, mærkede ham saa atter for Livet. Han lærte at isolere sig, at forstille sig og at hade sine Medmennesker, og alt dette paa et Tidspunkt, hvor det bløde unge Sind trængte til Tillid og Kontakt. Saaledes kom han da 16 Aar gammel til Danmark.

Det var sikkert sundt, at han kom hjemmefra, og takket være sin altfor tidlige Modenhed klarede han den haarde Skole, der ventede ham i Militæruddannelsen. Den har næppe skadet ham, men det fattige, ensomme Liv i det fremmede Land gjorde ham endnu mere bitter og tillukket. Det er paa Baggrund af disse mange Aars forhungrede Følelsesliv, man skal bedømme hans ofte eksalterede og ekstatiske Breve til Søsteren. Den Maske, han havde lært at skjule sig bag, var efterhaanden blevet hans anden Natur, og da det oprindelige varme Temperament fik Lov at bryde igennem, blev Resultatet et kaotisk Udtryk for en splittet Sjæl, snart manisk, snart depressiv, aldrig i Ligevægt.

Enrico Mocenni var en rigt begavet Natur, intelligent og fantasifuld, følsom og kritisk, ypperligt udrustet med Kundskaber og med vidtspændende Interesser. Man mærker det i hans Breve, i hans Dagbog og i hans litterære Forfatterskab. De faglige Arbejder er dygtigt gennemførte, prægede af personlig Smag og Dømmekraft, uden Hensyntagen til hævdivundne Traditioner. At ville tænke selvstændigt er et udtalt Karaktertræk hos ham, og han bøjede sig ikke for ydre Autoritet, der ikke havde indre Kerne. Tydeligst kommer det frem i hans Digte, de alvorlige saa vel som de satiriske. Maaske var denne radikale Respektløshed det lødigste i Enricos Personlighed, en Arv fra hans Moder, udviklet ved

Iagttagelse, Refleksion og Skepsis. Hans stejlt uafhængige Holdning overfor Forhold og Personer vilde dog have været mere værdifuld, hvis den havde haft et positivt Modstykke i den Indsats, han selv ydede. Men saadan blev det ikke. De mange Interesser og Evner gav ikke den Høst, de forjættede, det blev kun til spredte Blomster langs Vejen.

Vil man nu spørge, hvorfor en saadan Mand, der tidligt blev tvunget til at staa alene, ikke paa mere frugtbar Maade forstod at udnytte sit Livs Muligheder, da maa man vistnok vende tilbage til hans Ungdoms-portræt og atter prøve at fange hans Øjne. Det er ikke et aabent, mandigt Blik, man møder, – Udtrykket er sky, næsten lurende, som hos et Menneske, der ikke tror paa nogen eller noget. Her er intet af den selv-sikre Officer og spotske Satiriker, den joviale Selskabsbroder og letsindige Ødeland, alle de forskellige Fremtrædelsesformer, der skulde dække over hans indre Usikkerhed. Billedet viser ham, som han var, naar han var alene med sig selv og vidste, at hans Sind fra Barndommen var uheldredeligt forgiftet. Denne bitre Selverkendelse skimter man nu og da i Brevene til Quirina, som naar han siger: „Frygteligt er det at være en Fortvivlelsens Søn“. Kun 32 Aar gammel kaldte han sig selv et ormstukkent Cembalo, hvis Strengene var rustne. Det var dengang Udtryk for en øjeblikkelig Depression, men dybest inde slap den ham aldrig. En stærkere Natur end hans havde maaske magtet at overvinde Barndommens og Ungdommens onde Aar, men trods sin ydre Haardhed var Enrico veg i Marven. Derfor fik hans Evner ikke deres fulde Udfoldelse, hans Personlighed ikke en harmonisk Vækst, – derfor blev han et af Skovens vrang Træer.

1. KAPITEL: HJEMMET I SIENA

1. Brev af 16. 6. 1769 (P. C. Schumachers Arkiv, A. I, 3). R. A. – 2. Lettere. Slægtstavlen. – 3. Smst. S. 101, 111 f. – 4. Vitt. Alfieri, Opere, IV (1928), S. 60. – Om Alfieri i Siena se Lettere, S. 83 ff. – 5. Lettere, S. 273, 279 ff. – 6. d'Albany I–III. – 7. d'Albany I, S. 1. – 8. Smst. S. 227 f. – 9. Smst. S. 195, 376, 384. – 10. Smst. S. 196. – 11. Leg. M. D 86. – Den ældste trykte Overs. af „Sophie“ til Italiensk er vistnok saa sen som 1887. – 12. Leg. M. D 94. – Er antagelig identisk med G. S., Gent., The father's Legacy to his children, 1711 (British Museum). – 13. d'Albany II, S. 8 f. – 14. Fr. Münter, Aus den Tagebüchern I, (1937), S. 249. – 15. d'Albany I, S. 43, 77, 111, 407. Smst. II, S. 2 f. – 16. d'Albany I, S. 316. – 17. Smst. S. 108. – 18. Smst. S. 70 f., 74, 270. – 19. Smst. S. 323 f., 326 f. Grevinden havde til dette, nu forsvundne Maleri faaet Hjælp af den franske Maler F. X. Fabre, der i en lang Aarrække boede i Alfieris palazzo i Firenze. – 20. Smst. S. 30, 32, 43. Dette Portræt ejedes endnu 1916 af Enrico Mocennis Sønnedatter Enrichetta Simoncini, der boede i Familiens Ejendom i via dei Rossi. Det blev solgt ved hendes Død og synes nu at være gaaet ud af Slægtens Eje. Portrættet er gengivet i Monte, S. 194, hvorfra det her bragte Fotografi er taget. – 21. Lettere, S. 173. – 22. d'Albany II, S. 36, 79. – 23. Bandini, 8. 11. 1796. – 24. Lettere, S. 137, 140. – 25. Smst. S. 141. – 26. Smst. S. 156. – 27. Smst. Slægtstavlen. – 28. Leg. M. D 3⁴. Brev af 30. 12. 1802. – 29. Lettere, S. 101 ff. – 30. d'Albany II, S. 22. – 31. Han ejede eller forpagtede adskillige Gaarde i Omegnen, havde desuden Ejendomme i selve Siena. – Forretningen, der laa lige ved Piazza del Campo (Raadhuspladsen). blev solgt 3. 1. 1809 (Bandini). – 32. d'Albany I, S. 202. – 33. Smst. S. 240, 371. – 34. Leg. M. D 3²¹. Brev af 13. 3. [1800]. – 35. Smst. – 36. Smst. Brev af [1. 8. 1802]. – 37. Smst. Brev af 16. 7. 1800. – „L'Onanisme“ af Tissot udkom 1760. – 38. Leg. M. D 3²². Brev af 29. 7. [1802].

2. KAPITEL: ENRICOS BARNDOM OG FØRSTE UNGDOM TIL 1796

1. Lettere, Slægtstavlen. Ved sin Indtræden i Frimurerordenen 1811 (jvfr. S. 98) opgav han denne Dato som sin Fødselsdag. Fadder var Grev Luigi Conventati di Macerata, repræsenteret ved Abbed Candido Pistoï, Professor i Matematik ved Sienas Universitet (Lettere, S. 115). – 2. Leg. M. D 3⁴. Brev af 20. 9. 1802. – 3. Smst. Brev af 30. 12. 1802. – 4. Jvfr. S. 79. Klosterskolens Arkiv er ikke bevaret i Volterra, hvor Skolen nu er en Statsskole. Det findes heller ikke i Firenze ved det derværende Collegio dei Scolopi. For venlig Hjælp ved Eftersøgningen takker jeg padre Mazzantini, Firenze. – 5. Efter Enricos Angivelse opholdt han sig i Volterra 5 Aar fra 1787–92, men en Fortegnelse over Kostskoleleverne paa en Vægtavle i Skolen oplyser, at han kun var i Kostskolen 1787–89. Sandsynligvis har han da derefter logeret i Byen og fortsat sin Uddannelse paa den Maade. Givet er det, at han ikke kan have ophørt med sin Skolegang 1789, da han var 10 Aar gammel. – 6. Repetti, Dizionario geografico storico della Toscana, V, 1843, S. 174. Da Klostret har været nedlagt to Gange, 1810–15 og 1866–77 er en stor Del af Arkivet gaaet til Grunde. Et Register over Breve og Dekreter vedr. San Vivaldo fra 1794–95 findes i Klostret San Francesco, Firenze, men indeholder kun Navne paa gejstlige, ikke paa verdslige straffede.

For stor Hjælpssomhed takker jeg Chefen for Franciskanerordenens Arkiv. padre Giovanni Maria Montano.

3. KAPITEL: AARENE I DANMARK 1796–1800

1. Jvf. S. 9. – 2. Jvf. S. 12. – 3. Sjæll. Infanteriregiment, Stambog, Af- og Tilgangsprotokol 1791–1806, 11. Maj 1796 ved „Compagnie Hvervning“. (H. A.) – 4. Leg. M. D 3⁴. Brev af 20. 9. 1802. – 5. Smst. Brev af 28. 6. 1803. – 6. Smst. Brev af 29. 5. 1805. – 7. Smst. Brev af 22. 12. 1806. Jvf. S. ?? – 8. Smst. Brev af 10. 12. 1808. – 9. Vargas, S. 32 ff. – 10. Han blev hvervet som Musketer, men da han tre Aar senere skulde avancere, kaldtes han „Underofficer paa avantage“, hvilket vil sige, at hans Kundskaber og Dannelse hurtigt viste, at han var egnet til at aspirere til Officer. (Fr. VI, S. 160). – 11. Gen. G. K. Indkomne Kommandosager, April 1799, Nr. 70. – 12. Smst. Maj 1799, Nr. 41. – 13. Gen. G. K. Kgl. Resolutioner 14. 6. 1799, Nr. 6. Jfr. Mem. Br. XXXIV, S. 76, hvor der tales om „den gamle Instrux . . . hvori det hedder: „ein Fähndrich muss ein grosser langer Lümmel sein“. – 14. Da. Kancelli, Koncepter og Indlæg til Naturalisations-Patenter, 31. Maj 1799. Smst. ligger Mocennis Ansøgning fra 29. April 1807 om at faa Patentet gratis. (R. A.). Han fik det 5. 5. 1807. 15. Kiøbenhavns Adresse-Contoires Efterretninger 26. 9. 1798, S. 1. Signeret M-i. 16. Folketællingen 1801. (R. A.). – 17. Kjøbenhavns Vejviser. – 18. d'Albany I, S. 93. – 19. Mem. Br. III, S. 40. – 20. Smst. S. 46. – 21. Marinens Arkiv, Hvervningschefens Journal over udgaaede Skibe i Kbh. 1800. (R. A.) – I Waterskout-Protokol 1799–1801, S. 90^r (L. A.) findes Besætningens 9 Mand navngivne, men ingen Passager omtales. – 22. Bandini 6. 9. 1800. – 23. Parole-Befaling 1799–1801. (H. A.). – 24. Jfr. S. 43. – 25. Sjæll. Infanteri Regiment, Ekstrakt af Ordre 1/1 1800–31/12 1804, Patent 20. 2. 1801, Nr. 38. (H. A.) – 26. En hjertelig Tak til Kaptajn Gordon Norrie, med hvem jeg har drøftet dette Problem, og som har fremsat den her anførte Løsning.

4. KAPITEL: I SIENA 1800–1801

1. Leg. M. D 3⁴. Brev af 30. 12. 1802. – 2. d'Albany I, S. 317. – 3. Smst. S. 318. – 4. Smst. S. 322, 327. – 5. Om Toskanas Historie fra denne Tid se Antonio Zobi, Storia civile della Toscana, III, 1851. – Carlo Tivaroni, L' Italia 1789–1815, II, 1889. – A. v. Reumont, Geschichte Toscana's, II, 1877. – Om Sienas Historie i Aarene 1799–1800, se E. A. Brigidi, Giacobini e Realisti, 1882, og Monte dei Paschi di Siena, VII, 1909, begge i Biblioteca Comunale, Siena. – 6. Tivaroni. anf. Værk, S. 15. – 7. Brigidi, S. 264. – 8. Smst. – 9. d'Albany I, S. 180. – 10. Brigidi, S. 384 ff., 420 f. – 11. Smst. S. 434 ff. – 12. Zobi, anf. Værk, S. 387. – 13. d'Albany I, S. 188 f., 191 f. – 14. Bandini 23. 7. 1799. – 15. Monte, S. 387. Zobi, anf. Værk, S. 329. – 16. d'Albany I, S. 236, 238. – 17. Bandini 7. 1. 1800. – 18. d'Albany I, S. 250, 252. – 19. Monte, S. 396, 399. d'Albany I, S. 246. – 20. Monte, S. 415. – De haarde Domme blev dog alle tilbagekaldt 9. 1. 1801 ved et Dekret fra Firenzes Regering, se Zobi, anf. Værk, Appendiks, S. 209. – 21. Monte, S. 387. – d'Albany I, S. 223, 225. – 22. d'Albany I, S. 181, 222. – 23. Smst. S. 186. – 24. Smst. S. 187. – 25. Smst. S. 252–311. – 26. Bandini 6. 9. 1800. – 27. Lettere, Slægtstavlen. – 28. Smst. – 29. d'Albany I, S. 132 f., 165. – 30. Leg. M. D 3²¹. [Brev af 13. 12. 1801]. – 31. d'Albany I,

S. 315, 319. – 32. Smst. II, S. 121. – 33. Smst. S. 294, Note. – 34. Lettere, S. 87. – 35. Smst., Slægtstavlen. – 36. d'Albany I, S. 439 ff. – 37. Smst. S. 294, 403. – 38. Smst. S. 40. – 39. Smst. S. 61. – 40. Leg. M. D 3²¹. Brev af 10. 8. 1800. – 41. d'Albany I, S. 292. – 42. Leg. M. D 3²². Brev af 14. 12. 1801. Smst. D 3²¹. Brev af 16. 7. 1800. – 43. d'Albany I, S. 260. – 44. Leg. M. D 3¹. Brev af 11. 9. 1809. – 45. Smst. D 3²². Brev af 14. 12. 1801. – 46. d'Albany I, S. 420. – 47. Smst. III, S. 75. – 48. Brigidi, S. 424 ff. Naar Begivenheden her henlægges til 1799 i Stedet for 1800, er det en Fejldatering, der skyldes, at Brigidi bygger paa mundtlig Overlevering. – 49. Museumskonservator P. Kannik, Tøjhusmuseet, har underkastet Billedet en grundig Vurdering, og jeg takker ham meget for de meddelte Oplysninger. – 50. Brigidi's Bog udkom 1882. – 51. Tilhører Ingeniør Giuseppe Mocenni, Firenze. – 52. Ureglementerede Uniformer var dengang hyppigt forekommende, se Fr. VI, S. 171 f. – 53. Dansk biografisk Leksikon, VIII, 1936, S. 57. – 54. Leg. M. D 3²¹. Brev af 10. 8. 1800. – 55. d'Albany I, S. 327. – 56. Smst. S. 325. – 57. Smst. S. 332. – 58. Domenico Giannini, Diario, Oktober-Dec. 1800, Libro di Memorie. (Archivio di Stato, Siena). – 59. Tivaroni, anf. Værk, S. 25 f. – 60. d'Albany I, S. 325. – 61. Smst. S. 374. – 62. Leg. M. D 3² [1803]. Kopi af Brev fra Ansano til Quirina. – 63. d'Albany I, S. 374. – 64. Smst. S. 383 f. – 65. Smst. S. 385, 401. – 66. Smst. S. 365, 390. – 67. Smst. S. 394. – 68. Smst. S. 393. – 69. Jfr. S. 44. – 70. Bandini 28. 7. 1801.

5. KAPITEL: OFFICER I KØBENHAVN 1801-1805

1. *Det første Aars Vanskeligheder*

1. Gen. G. K. Indkomne Kommandosager, Januar 1802, Nr. 80. – 2. Gen. G. K. Kgl. Resolutioner 27. 1. 1802, Nr. 49. – 3. Fr. VI, S. 172. Mem. Br. III, S. 77. – 4. 1 scudo var 1801 omtrent $1\frac{1}{3}$ Rd., men sandsynligvis oversætter Mocenni 1 Rd. = 1 scudo. S. Bruun, Haandbog til Brug ved inden- og udenrigsk Mynt, Maal og Vægt, 1807. – 5. I Følge Fr. VI, S. 166 f. fik en Fændrik 114 Rd. i Aarsløn, naar Afgifterne var trukket fra, hvad der nogenlunde stemmer med Mocennis Angivelse. – 6. Leg. M. D 3⁴. Brev af 12. 1. 1802. – 7. Kiøbenhavns Adresse-Contoires Efterretninger 17. 11. 1801, S. 5, og 8. 1. 1802, S. 6. – 8. Pol. 1. Forhørsprotokol 1801-03, Nr. 12, 9. 1. 1802, S. 267 f. – Sjøll. Inf. J. 26. 2. 1802. – 9. Pol. 1. Domsprotokol, Nr. 8, 16. 1. 1802, S. 107 ff. – 10. Smst. og Sjøll. Inf. J. 1. 3. 1802. – 11. Pol. Politidirektørens Journal 1802, Nr. 4437 og 4479. – 12. Pol. 4. Forhørsprotokol 1801-02, Nr. 3, 7. 12. 1802, S. 505 ff. – 13. Pol. 4. Domsprotokol 1801-04, Nr. 1, 13. 12. 1802, S. 392. – 14. Jfr. S. 21. – 15. Leg. M. D 3⁴. Brev af 20. 9. 1802. Ifølge Mocennis Dagbog fandt Duellen Sted 31. 8. 1802.

2. *Teresa Mocennis Død. Quirinas Ægteskab*

1. Lettere, Slægtstavlen. – 2. d'Albany II, S. 2. – 3. Bandini 8. 11. 1796 og 21. 9. 1802. – Grevinde d'Albany taler dog om (II, S. 15 og 59), at baade Maria Luisa og Vittorio har samme gule Farve, saa at det snarere har været en Slægts-ejendommelighed. – 4. d'Albany II, S. 15. – 5. Domenico Giannini, Diario, 4. og 9. September 1802, Libro di Memorie (Archivio di Stato, Siena). – 6. Bandini 12. 8. 1802. – 7. d'Albany II, S. 2. – 8. Smst. S. 2, 121. – 9. Bandini 12. 8. 1802. – 10. d'Albany I, S. 429 f. – 11. Smst. II, S. 36, 42, 45, 48, 63. – 12. Smst. S.

54, 56, 65, 77 f., 100 f. – 13. Leg. M. D 3⁴. Breve af 20. 9. 1802 og 12. 1. 1803. – 14. Smst. Brev af 10. 12. 1808. – 15. Smst. Brev af 14. 9. 1811. – 16. Leg. M. D 1¹. Testamente, udstedt af Svigerfaderen Camillo Magiotti 10. 3. 1806. – 17. Leg. M. D 3⁴. Brev af 20. 9. 1802. – 18. d'Albany II, S. 5 ff. – 19. Smst. S. 11, 18. – 20. Leg. M. D 3²².

3. *Dagligt Liv i København. Sagen mod Musketer Georg og Madam Ranck*

1. Leg. M. D 3⁴. – 2. Kaptajnens Navn nævnes ikke i Brevet, men en Bataljons Liste fra det Sjællandske Infanteriregiment over Officerernes Fordeling af 31. 12. 1802 (H. A.) angiver Mocennis Kompagnichef som Kaptajn v. Sommerschildt. – 3. Leg. M. D 3⁴. – 4. 1 Zecchin = ca. 2½ Rd. (S. Bruun, Haandbog til Brug ved inden- og udenrigsk Mynt, Maal og Vægt, 1807). – 5. Leg. M. D 3⁴. Brev af 12. 1. 1803. – 6. A. v. Reumont, Geschichte Toscana's, II, 1877, S. 264 ff. – 7. Leg. M. D 3⁴. – 8. E. Holm, Danmark-Norges Historie 1720–1814, VI, 2, 1909, S. 618. – Fr. VI, S. 166 ff., 180 ff. – 9. d'Albany II, S. 31. – 10. Smst. S. 36, 79. – 11. Leg. M. D 3² [1803]. Kopi af Brev fra Ansano til Quirina. – 12. Leg. M. D 3⁴. Brev af 28. 6. 1803. – 13. Frederik Vilhelm Philip, Hertug af Würtemberg-Stuttgart, dansk General. – 14. Grev Baudissin var paa det Tidspunkt dansk Gesandt i Berlin. – 15. Gen. G. K. Commando- og Justitssager, Protokol over udgangne Breve, 11. 6. 1803, Nr. 1137. – 16. Leg. M. D 3⁴. Brev af 14. 1. 1804. – 17. Smst. Brev af 14. 2. 1804. – 17. I E. del Cerro, Epistolario di Ugo Foscolo e di Quirina Mocenni Magiotti, 1888, S. 38 omtales et nyt Ægteskab efter Teresas Død, men Oplysningen er ganske vag og kædet sammen med andre Unøjagtigheder. – I „Atti di morte“ i Kirken S. Pietro a Ovile, Siena, kaldes Ansano Mocenni ved sin Død „Enkemand efter Teresa Regoli“, et afgørende Bevis for at han ikke blev gift igen. – 18. Sjæll. Inf. J. 21. og 25. 4. 1804. – 18a. For Læsning af denne Sætning, skrevet med en hartad ulæselig Skrivershaand, takker jeg Overarkivar Bro-Jørgensen, Rigsarkivet. – 19. Smst. 28. 4. – 20. Jfr. S. 67 ff. – 21. Dagb. Liste over „Behagelige og ubehagelige Erindringer“. – 22. Sjæll. Inf. J. 1. 6. 1802. – 23. 5. Bat. Kronprinsens Regiment, Justitsprotokol 1798–1809. (H. A.). – 24. Højstk. A. Indkomne Sager, 1804, II, Nr. 1201. – 25. Smst. Nr. 1214. – 26. Jvf. S. 54. – 27. Fr. VI, S. 115. – Mem. Br. IX, S. 149 ff. Smst. XII, S. 167 ff. – 28. Mem. Br. XXV, S. 103. Smst. IX, S. 152. –

4. *Tre Digte*

1. Mem. Br. X, S. 40. – 2. Minerva 1804, IV, S. 324 f. – Dagen 7. 1. 1805, S. 4.

5. *Sagen med Løjtnant Braes*

1. Mar. Reg. J. 14. 1. 1805. – 2. Sjæll. Inf. J. 6. 2. 1804. – Højstk. A. 1804, Kopibogen, Nr. 9, 26, 34, 37. – 3. Mar. Reg. J. 28. 1. 1805. – 4. Han benævnes overalt i Forhørene som Pisang, og i Mem. Br. XI, S. 28 kaldes han ogsaa saaledes. Hans Bopæl er Grønnegade 222, paa Hjørnet af Kristen Bernikowsstræde. Men i Folketællingen 1801 opføres samme Sted en Værtshusholder Joseph Bresang, 65 Aar, med Kone og to Steddøtre. I Vejviseren findes hverken Pisang eller Bresang. – Maaske har han ikke kunnet skrive, og hans Navn er da blevet forkert opfattet af den, der har noteret det til Folketællingslisten. – 5. Mar. Reg. J. 12. 2. 1805. – 6. V. Richter, Den danske Landmilitæretat, I, 1896, S. 66. – 7. Ansøgning-

gen er ikke bevaret, men refereret af Lemming i Skrivelsen til Kongen. Højstk. A. 1805, Ekstraktbog, I, Nr. 423. – 8. Gen. G. K. Kgl. Ordre og Resolutioner 1805, Nr. 114. – 9. Smst. Nr. 169. – 10. Gen. G. K. Indkomne Kommandosager, April 1805, Nr. 98. – 11. Jvf. S. 24.

6. Familien Frey

1. Pol. 1. Forhørsprotokol 1805–06, Nr. 21, 23. 4. 1805, S. 13. – 2. Pol. 2. Forhørsprotokol 1805–06, Nr. 22, 19. 7. 1805, S. 99, 104, 165. – 3. Pol. 2. Domsprotokol 1804–07, Nr. 9, 29. 8. 1805, S. 124 f. – 4. Jvf. S. 56 ff. – 5. Leg. M. D 3⁴. Brev af 22. 12. 1806. – 6. Frantz Waldeyer kom til Kbh. 1802 og virkede ved det østrigske Gesandtskabskapel til sin Død 1. 6. 1805, da han var 45 Aar. Som Dødsarsag angiver Begravelsesprotokollen: Krampeslag, altsaa ikke Selvmord. – Ifølge venlig Meddelelse fra St. Ansgarkirkens Regnskabsfører Johs. Hansen. – 7. Bernhard Holtzförster, født i Paderborn 1736, kom til Danmark 1778. Var i 10 Aar Præst ved Hammermøllen, Helsingør, lønnet af Grev Ernst Schimmelmänn (Schimmelmännns Papirer, Pakke 71, R. A.) Jvf. Mem. Br. II, 51. – Var fra 1794 Kapellan i det østrigske Gesandtskabskapel i Kbh., fra 1801 Sognepræst ved Kapellet i Bredgade. Død i Kbh. 1816. – Ogsaa her takker jeg Regnskabsfører Johs. Hansen for gode Oplysninger. – 8. Hof- og Stadsrettens Forseglingsprotokol 1802–03, 5 A, Bilag til Sag Nr. 103, 12. 4. 1802. (L. A.) – 9. Smst. Sag Nr. 103, 13. 4. 1802. (L. A.) – 10. Hof- og Stadsrettens Behandlingsprotokol 1802–03, 5 A, Sag Nr. 103, 22. 4. 1802, S. 42. (L. A.) – 11. Se Note 8. – 12. Hof- og Stadsrettens Forseglingsprotokol og Behandlingsprotokol 1804–05, 5 B, Sag Nr. 611, 13. 8. og 26. 8. 1805. (L. A.) – 13. Jvf. S. 56 ff. – 14. Pol. 4. Forhørsprotokol 1803–06, Nr. 7, 22. 1. 1806, S. 509. – Regnskabsfører Johs. Hansen har gennem St. Ansgarkirkens Arkiv velvilligst kunnet meddele, at Madam Frey døde 1808 af „tærende Syge“, men om Datteren Catarina forelaa ingen Oplysninger.

6. KAPITEL: LÆRER I KØBENHAVN 1805–07

1. Dansk-italiensk Grammatik

1. Leg. M. D 3⁴. Brev af 29. 5. 1805. – Om Baron Schäffer har intet kunnet oplyses. – 2. Smst. Brev af 25. 7. 1805. – 3. Da. Kancelli, Universitets- og Skoledirektionen, Referat- og Resolutionsprotokol, 13. 6. 1807, Nr. 407. (R. A.) – 4. G. W. Müller, Kurze italiänische Grammatik, 1799 (ikke paa Kgl. Bibl.) – 5. S. 82. – 6. S. 50 f. – 7. S. 94 ff. – 8. S. 85, 88 f. – 9. S. 60. – 10. S. 34, 58, 63, 82. – 11. S. 15. – 12. R. Rask, Italiänsk Formlære, 1827, S. 33, 35. – 13. En Gennemgang af samtlige Tidsskrifter og Aviser har ikke kunnet finde en Recension af hans Arbejde. – 14. Anf. Værk, Forord. – 15. Det 72de Brev taler om en fornem Franskmännns hovmodige, parvenuagtige Optræden, modsat Skik og Brug i Persien, hvor en Fyrste er høflig og venlig mod sine Underordnede, men dog formaar at hævde sin Værdighed. Meningen maa være, at Italiensk saaledes kan hævde sig overfor Latin og Fransk, men det er en haartrukken Parallel. – 16. En Note henviser først til J. J. Rousseau, Dictionnaire de Musique, I, 1781, S. XIII, hvor Rousseau hævder, at det har været nødvendigt at anvende de mange „ved Brug helligede“ italienske Musikbetegnelser. – Dernæst til A. L. Thomas, Oeuvres, II, 1774, S. 263, der priser den italienske Retorik som en skøn Musik, men rigtignok fortsætter med at kalde den overfladisk, fordi den er uden Tanker

og sand Lidenskab. – 17. Enciclopedia Italiana II, 1929, S. 420. – 18. Smst. XVI, 1932, S. 964. – 19. Jvf. S. 102.

2. Undervisning. Universitetet

1. Digte. – 2. Smst. – 3. Leg. M. D 3⁴. Brev af 25. 7. 1805. – 4. Smst. – 5. Smst. Brev af 12. 10. 1805 – 6. Smst. Brev af 28. 6. 1806. – 7. Smst. Breve af 12. 10. 1805 og 28. 6. 1806. – 8. Smst. Brev af 28. 6. 1806. – 9. Smst. Brev af 13. 7. 1806. – 10. Smst. Brev af 12. 10. 1805. – 11. Smst. Brev af 13. 7. 1806. – I Kataloget over Rahbeks Bibliotek fra 1830 findes der intet Eksemplar af Gianni's Poesier, men han ejede Mocennis Grammatik fra 1805. – 12. Leg. M. D 3⁴. Breve af 12. 10. 1805 og 28. 6. 1806. Flere af Bøgerne ønskede han i 2–3 Eksemplarer. – 13. Smst. Brev af 22. 12. 1806. – 14. Smst. Brev af 12. 10. 1805. – 15. Smst. Brev af 28. 6. 1806. – 16. Smst. Brev af 13. 7. 1806. – 17. Danske Kancelli, Universitets- og Skoledirektionen, Referat- og Resolutionsprotokol, 13. 6. 1807, Nr. 407. (R. A.) – 18. Smst. 25. 6. 1807.

3. Forsoning med Faderen

1. Leg. M. D 3⁴. Brev af 22. 12. 1806. – 2. Jvf. S. 69 f. – 3. Leg. M. D 3⁴. Brev af 13. 7. 1806. – 4. Leg. M. D 3⁵. Brev af 7. 10. 1806. – At Mocenni er kommet i nærmere Forbindelse med Præsten, viser de flg. Breve, – den 16. 6. 1807 kaldes han „en uforlignelig prægtig Mand“ og den 18. 8. 1809 fortælles det, at han har laant Mocenni 12 Rd. (Leg. M. D 3⁴). – 5. Leg. M. D 3⁴. Brev af 22. 12. 1806. – 6. Smst. Brev af 16. 6. 1807. – 7. Smst. Brev af 22. 12. 1806. – 8. Smst. Brev af 16. 6. 1807.

7. KAPITEL: OFFICER I KØBENHAVN 1807–11

1. Bombardementet 1807

1. Gen. Kgl. Ordre og Resolutioner, 15. 1. 1808, Nr. 24. – 2. Fr. VI, S. 52 ff., 72 ff. – 3. Leg. M. D 3¹. Brev af 22. 8. 1808. – 4. Smst. – 5. Dagb. 13. 8. 1811. – 6. Gen. 1. Dep. Indkomne Landmilit-Sager, Oktober 1807, Nr. 49. – Jeg takker Overarkivar Bro-Jørgensen for Hjælp ved Læsningen af enkelte vanskelige Ord. – 7. Smst. Expeditionsprotokol, 1807, Nr. 1540. – 8. Smst. Indkomne Landmilit-Sager, November 1807, Nr. 23. – 9. G. B. Specielt udsøndrede Sager, Feltkommissariatet, Kopibog 1808, Nr. 37. – 10. Gen. Kgl. Ordre og Resolutioner, 15. 1. 1808, Nr. 24. – 11. Fr. VI. S. 91. – Trykt Liste fra 1808 over Officerernes Fordeling ved de annekterede Bataljoner, forhen Landeværnet. (H. A.) – 12. Konduite Liste fra 1807 over Officererne af Nordre Sjællandske Landværn Regiments 1., 2., 3. og 4. Bataljon. (H. A.) – 13. Liste over de ved det Nordre Sjællandske Landværn Regiment, udi Deres Kgl. Højheds Fraværelse, ansatte interimis Officerer. (H. A.) – 14. Leg. M. D 3³. Brev af 24. 8. 1808. – 15. Smst. Brev af 22. 2. 1808.

2. Anklagedigtet mod England. – Sara Lind

1. De to andre udkom i Italien, se S. 153 og 155. – Vergil, Æneiden, lib. II, 535. – 3. Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, IX, 1808, sp. 358. – 4. Quadernarierne har en Afart af rima alternata, Terzinerne rima incatenata, se S. 153. – 5. Helligaandskirkes Kirkebog, Døde, 29. 7. 1807. (L. A.) – 6. Peter Lind, i Københavns Vejviser 1809 anført som Forgylder. – 7. Hof- og Stadsrettens Forseglingsproto-

kol 1806–07, 5 B, Sag Nr. 611 plus Bilag. – Behandlingsprotokol 1806–07, 5 A, Sag Nr. 611, S. 407. (L. A.) – 8. Leg. M. D 3⁴. Brev af 18. 9. 1811. – De boede ifølge Københavns Vejviser 1810 Gl. Mynt 167, 1811 Vognmagergade 73.

3. *De spanske Tropper*

1. Leg. M. D 3³. Brev af 24. 8. 1808. – 2. Smst. – 3. Herom henvises til J. Kornerup, Spanierne i Roskilde, 1886 og K. Schmidt, De fremmede Troppers Ophold i Danmark, 1901. – 4. G. B. Specielt udsøndrede Sager IV, 1808. Vedk. 1. Division, Indkomne Sager, Nr. 1098. – 5. Smst. Feltkommissariatet, Kopibog, 1808, Nr. 945. – 6. Schmidt, anf. Værk, S. 305. – 7. Mem. Br. X, S. 98 ff., 107 ff. – 8. Schmidt, anf. Værk, S. 79. – 9. G. B. Specielt udsøndrede Sager, IV, 1808. Vedk. 1. Division, Indkomne Sager, Nr. 1098. – 10. Smst. Feltkommissariatet, Kopibog 1808, Nr. 945 og 967.

4. *Fremtidsplaner og dagligt Liv i København*

1. Leg. M. D 3³. Brev af 24. 8. 1808 og Leg. M. D 3⁴. Brev af 10. 12. 1808. – 2. Collegium Philosophorum et Medicorum, Archivio di Stato, Siena. – 3. Leg. M. D 3³. Brev af 24. 8. 1808. Martin Bonaccina skrev 1624 sin berømte Theologia moralis. – 4. Leg. M. D 3¹. Breve af 22. 8. 1808 og 11. 9. 1809. Quirina lovede at støtte Vittorios Studierejse saa vidt muligt. – 5. Jvf. S. 141 f. – 6. Bardini 3. 1. 1809. – 7. Dagb. „Behagelige og ubehagelige Erindringer“. – 8. Leg. M. D 3⁴. Brev af 18. 8. 1809. – 9. Leg. M. D 3¹. – 10. Leg. M. D 3¹. Brev af 21. 9. 1809. – 11. Fr. VI. S. 207. Mem. Br. III, S. 114 f. – 12. Dislokationsprotokoller for Norske Livregiment, 1808–09. (H. A.) – 13. Leg. M. D 3³. Brev af 16. 12. 1809. – 14. Københavns Vejviser. – 15. Gen. 2. Dep. Indkomne Infanterisager, August 1810, Nr. 139; September 1810, Nr. 137. – 16. Konduiteliste over samtlige Officerer af det Norske Livregiments 3die Bataljon, 1809. (H. A.) – 17. Leg. M. D 3³. Brev af 16. 12. 1809. – 18. Fr. VI. S. 140. – 19. Leg. M. D 3⁴. Brev af 18. 8. 1809. – 20. Smst. Brev af 4. 12. 1809. – 21. Vargas, S. 31 ff. – 22. Jvf. S. 22 f. – 23. Vargas, S. 112 ff. – 24. Leg. M. D 3⁴. Brev af 4. 12. 1809. – 25. Jvf. Vargas, S. 34, om et Møde mellem ham og Quirina. – 26. Leg. M. D 3⁴. Breve af 26. 1. og 26. 3. 1811.

5. *Danske Venner*

1. Dagb. – 2. Biografiske Oplysninger om de i det flg. nævnte Personer kan i Reglen findes dels i Dansk biografisk Leksikon, 2. Udg., dels i personalhistoriske Fagværker som V. Richter, Den danske Landmilitæretat 1801–94, I–II, 1896–97, – Carøe, Den danske Lægestand 1786–1838, 1905, – Falk-Jensen og Hjorth-Nielsen, Candidati og examinati juris 1736–1936, 1954–58. – 3. Jvf. S. 186 ff. – 4. Jvf. S. 46. – 5. Københavns Adresse-Contoires Efterretninger 13. 7. 1810, S. 2. – 6. Smst. 14. 7. 1810, Tillæg, S. 1. – 7. Nyere Brevsamling, Dansk, 2 R. Brev af 26. 3. 1824. (Kgl. Bibl.) – 8. Smst. Brev af 8. 5. 1822, hvor han beder om at faa tilsendt Streng til Harpe, Violin og Violoncel. – 9. Leg. M. D 3⁴. Brev af 6. 4. 1811. – 10. Muligvis er I. Abrahamson identisk med Joseph Abraham, død som Købmand i Odense 1872, 92 Aar gammel, og Friderich Meyer kan være Student J. C. Frid. Mejer, der 18 Aar gammel blev immatrikuleret 1800 (Kjøbenhavns Universitets Matrikel, III, 1912, S. 509). – 11. Jvf. S. 12. – 12. Jvf. S. 51. – 13. Nk S. 1698 X, 2⁰. Breve af 17. 9. 1824 og 14. 4. 1827. – 14. Ritzau, St. Joh. – Zorobabel

og Frederik til det kronede Haab, 1882. – 15. Meddelelsen herom er velvilligst givet mig fra Frimurerordenens Arkiv, hvorfor jeg bringer en hjertelig Tak. – 16. Leg. M. D 3⁴. Brev af 18. 9. 1811.

6. Haandbog i den italienske Literatur

1. Anden Udgave udkom 1827. – 2. Enciclopedia Italiana, XXXV, 1937, S. 190. – 3. Enchiridio, S. 298. – 4. Smst. S. 211. – 5. L. Ideler, Handbuch der italienischen Sprache, II, 1802. (Bogen findes ikke paa Kgl. Bibl. eller Universitetsbibl.) – 6. Jvf. S. 76. – 7. Enchiridio, S. 254. – 8. Jvf. Vargas, S. 67 f. – 9. Mærkeligt nok synes heller ikke Antologien at være blevet anmeldt i Datidens Aviser og Tidsskrifter. – 10. Chr. Molbech, Reise, III, 1822, S. 183. – Nk S. 1698 X, 2⁰. Brev af 4. 9. 1827 til Münter. – 11. Nk S. 1529, 2⁰. Brev af 16. 4. 1832 til J. F. Schouw.

7. Vittorios Død. – Forberedelser til Hjemrejsen

1. Jvf. S. 92. – 2. Leg. M. D 3¹. Breve af 22. 8. og 21. 9. 1809. – 3. Smst. Brev af 10. 6. 1810. – 4. Leg. M. D 3². – 5. Archivio della Società delle Pie Disposizioni, Siena. Domande dell' anno 1810 relativo agli alunni Biringucci. – Direktricen for Archivio di Stato, Siena, Dr. Giuliana Cantucci Gianelli, som meddelte mig denne vigtige Oplysning, men som nu er bortrevet af en altfor tidlig Død, bevarer jeg i taknemmelig Erindring. – 6. Leg. M. D 3². Brev af 26. 12. 1810. – 7. Bandini 30. 12. 1810. – 8. Leg. M. D 3⁴. Brev af 22. 1. 1811. – 9. Smst. Brev af 26. 1. 1811. – 10. Leg. M. D 3⁴. Brev af 26. 1. 1811. – 11. Fr. VI. S. 161 f., 173 f. – 12. G. B. Indkomne Sager, 1811, I, Nr. 589. – Ansøgningen er dateret 31. 1. 1811. – 13. Leg. M. D 3⁴. Brev af 16. 2. 1811. – 14. G. B. Indkomne Sager, 1811, I, Nr. 589. Mocennis Erklæring er dateret 2. 2. 1811. – 15. Gen. 1. Dep. Indkomne Kommandosager, 1811, Februar, Nr. 19. – Det latinske Pas er udstedt 13. 2. 1811 og findes i Gen. 1. Dep., Kongelige og ad mandatum regis udfærdigede Ekspeditioner, 1811, S. 17. – 16. Norske Livregiments Justitsprotokol 1805–12, 7. 1., 12. 1. og 21. 1. 1811 (H. A.) – 17. Om Tonen blandt Officererne, selv i Kongens Nærværelse, se Mem. Br. III, 152 f. – 18. Leg. M. D 3⁴. – 19. Smst. Brev af 26. 3. 1811. – 20. Leg. M. D 3¹. Brev af 25. 1. 1811. – 21. Smst. Brev af 22. 2. 1811. – 22. Leg. M. D 3⁴. – 23. Smst. udateret Brev af [1. 6. 1811]. – 24. Dagb. – 25. Leg. M. D 3⁴. Brev af 29. 9. 1811. – 26. Smst. Breve af 26. 3. og 6. 4. 1811. De i R. A. beroende alfabetiske Navnelister over Medlemmer af nogle af Datidens Livsforsikringselskaber har hverken Mocennis eller Sara Linds Navne. – 27. Leg. M. D 3⁴. Brev af 18. 9. 1811. – 28. Jvf. S. 135.

8. KAPITEL: HJEMREJSEN 1811

1. København–Paris

1. I det flg. gives kun Henvisninger, naar Oplysningen er fra andre Steder end den paagældende Dato i Dagb. – Denne tilhører Dr. Aldo Mocenni, Firenze. – 2. Gesta Romanorum. – 3. Baade denne og de foregaaende Sentenser er anført paa Latin. Dagbogen er iøvrigt skrevet paa Italiensk. – 4. Leg. M. D 3⁴. Brev af 26. 3. 1811. – 5. Dagb. 8. 9. 1811. – 6. Leg. M. D 3⁴. Brev af 19. 7. 1811. – 7. Dagb. 8. 9. 1811. – 8. Smst. – 9. Leg. M. D 3⁴. Brev af 19. 7. 1811. – 10. Dagb. 4. 9. 1811. – 11. Komponisten er Méhul, Forfatteren Duval. Jvf. Th. Over-

skou, Den danske Skueplads, IV, 1862, S. 452. – 12. Mem. Br. XXXII, S. 122 ff – Oehlenschläger, Breve 1798–1809, II, 1945, S. 182 ff.

2. Paris

1. Dagb. 18. 7. 1811. – 2. Dagb. 5. 9. 1811. – 3. G. Bertin, Madame de Lamballe, 1888, S. 331 ff., 341, 343, 346. – 4. Leg. M. D 3⁴. Brev af 3. 8. 1811. – 5. Smst. Brev af 7. 8. 1811, ikke bevaret. – 6. Smst. Brev af 8. 8. 1811. – 7. Smst. – 8. Smst. Brev af 21. 8. 1811. – 9. Smst. Brev af 14. 8. 1811. – Dagb. 10. 8. 1811. – 10. Det drejede sig om en fordelagtig Pengetransaktion i Siena, som Ansano ønskede, at Enrico skulde søge gennemført i Paris, da det var et Spørgsmaal om at faa Kirkegods inkorporeret i Kronens Gods. Jvf. Leg. M. D 3¹, Brev af 22. 2. 1811. – 11. Dagb. 12. 8. 1811. – 12. Jvf. S. 83 f. – 13. Mem. Br. III, S. 74. Smst. XXV, S. 90, 104. – 14. Mem. Br. XXXII, S. 116 f., 128. – 15. Leg. M. D 3⁴. Breve af 14. og 21. 8., 14. og 17. 9. 1811. – 16. Smst. Brev af 21. 8. 1811. – 17. Smst. Brev af 14. 9. 1811. – Et Møde med den unge Pieri fra Siena, der som Sekondløjtnant skulde til Spanien, og som havde fortalt, at hans Regiment var reduceret fra 400 til 13, skulde ikke gøre Mocenni ivrig efter Militærtjeneste. – 18. Smst. og Brev af 17. 9. 1811. – 19. Smst. Brev af 21. 8. 1811. – 20. Smst. Brev af 14. 8. 1811. – 21. Smst. Brev af 21. 8. 1811. – 22. Leg. M. D 3². Brev af 22. 8. 1811. – 23. Leg. M. D 3¹. Brev af 2. 9. 1811. Brevet er bevaret som Kopi i Brev til Quirina. – 24. Smst. – 25. Smst. – 26. Leg. M. D 3⁴. Brev af 8. 9. 1811. – 27. Smst. Brev af 14. 9. 1811. – 28. Smst. – 29. Dagb. 23. 8. til 9. 9. 1811. – Lægen J. L. Nauche var en af Tidens dygtigste Medicinere, Præsident for Societé galvanique i Paris. – 30. Smst. 4. og 5. 9. 1811. – 31. Smst. 4. 9. 1811. – 32. Smst. 13. 9. 1811. – 33. Leg. M. D 3¹. Breve af 9. 9. og 2. 10. 1811. Smst. D 3⁴. Breve af 6., 7., 8., 22., 24. September. – 34. Leg. M. D 3⁴. Breve af 29. 9. og 2. 10. 1811. – 35. Smst. Brev af 18. 9. 1811. – 36. Smst. 31. 8., 14. 9., 2. 10. 1811. – 37. Smst. Brev af 8. 9. 1811. – 38. Smst. Brev af 21. 9. 1811. – 39. Smst. Breve af 31. 8. og 21. 9. 1811. Brancadori var Embedsmand i Siena og steg senere til ledende Stillinger, blev Guvernør, Kammerherre og Ridder. Mocenni maa have været afgjort Uvilje mod ham, og den blev ikke mindre med Aarene, jvf. S. 160. – 40. Smst. Brev af 2. 10. 1811. – 41. Smst. Brev af 9. 10. 1811. – 42. Smst. Brev af 18. 9. 1811.

3. Paris–Firenze

1. Dagb. 20. 10. 1811. – 2. Smst. 25. 10. 1811. – 3. Smst. 30. 10. 1811.

9. KAPITEL: ITALIEN 1811–43

1. Slægt og Hjem

1. Dagb. – 2. Leg. M. D 3⁴. Brev af 14. 9. 1811. – 3. Jvf. S. 47 f. – 4. d'Albany II, S. 175. – 5. Smst. S. 177. – 6. Smst. S. 179. – 7. Leg. M. D 1³⁰. Testamentet blev oprettet 15. 10. 1806, men ændret 1808. Quirina skulde nu arve en Kapital paa 1200 scudi med deraf flydende Rente, desuden Sølvtøj, Linned og to Brillant-ringe. Colli døde 1809. – 8. d'Albany II, S. 183. Colli havde været gift med Alfieris Søster, og Grevinden har altsaa ikke yndet sin Svoger. – 9. Han fik Pension fra Napoleon, se Biographie Universelle, VIII, 1844, S. 594 f. – 10. Leg. M. D 3⁴

Brev af 14. 9. 1811. – Den danske Ven, der var død, er sikkert Kaptajn F. C. Gerstenberg, jvf S. 96. – 11. Smst. Brev af 9. 12. 1811. – 12. Scuola Medica a Siena. Processi verbali, 1811 (Archivio di Stato, Siena). – Disciplinerne var Patologi, Kemi, Hygiejne, juridisk Medicin, intern Medicin m. m. – 13. Smst. Processi verbali degli Esami, 1811. – Bogen er paa 19 Sider, findes i Biblioteca comunale, Siena. – 14. Smst. 1813. Fem af Dommerne stemte for, to imod Antagelsen. – Dissertazione sopra le fratture in generale, 1813 (Biblioteca comunale, Siena). – 15. Leg. M. D 3¹. Breve af 11. og 21. 9. 1809. – 16. Jvf. S. 104. – 17. Leg. M. D 3¹. Brev af 25. 1. 1811. – 18. Smst. Brev af 6. 10. 1811. – 19. Lettere, Slægtstavlen. – 20. Leg. M. D 3¹. Brev af 11. 11. 1811. – 21. Leg. M. D 3⁴. Brev af 4. 12. 1811. – 22. Leg. M. D 3¹. Brev af 2. 10. 1811. – 23. Leg. M. D 3². Brev af 8. 11. 1811. Enrico blev i Firenze til den 14. 11. (Dagb.). – 24. Leg. M. D 3². Brev af 8. 11. 1811. – 25. Smst. Brev af 4. 11. 1811. – 26. Leg. M. D 3⁴. Breve af 4. og 9. 12. 1811. – 27. Smst. Brev af 4. 12. 1811. – 28. Smst. – 29. Smst. Brev af 9. 12. 1811. – 30. Jvf. S. 41. – 31. Bandini 15. 2. 1813. – E. Romagnuolo, Biografia degli uomini illustri di Siena (Manuskript i Biblioteca comunale, Siena), se Artiklen om Teresa Mocenni. – 32. Bandini 19. 6. 1813. – 33. Jvf. S. 171, 176. – 34. Det italienske „pallone“, der kræver megen Styrke og Smidighed. – 35. Leg. M. D 3¹. Brev af 21. 8. 1812. – 36. Smst. – 37. G. B. 1812, Indkomne Sager, III, Nr. 1048. – 38. Gen. 1. Dep. Kgl. og ad mandatum regis udfærdigede Expeditioner, 30. 5. 1812, Nr. 41. – 39. H. Schubarts Arkiv, Pakke 26, Brevjournal: „a Mocenni a Sienne avec son Congé et attestat d'état libre“. (R. A.) – 40. Bandini 15. 2. 1813. – 41. Dagb. – 42. Bandini 14. 5. 1813. – 43. Leg. M. D 3⁴. Brev af 4. 12. 1811. – 44. Smst. Brev af 15. 12. 1811. – 45. Leg. M. D 3¹ Brev af 30 7. 1810. – 46. Stato dell' Anime (Mandtalstlisten) i Sognet S. Pietro a Ovile, 12. 7. 1813. (I Kirkens Arkiv). I Ejendommen boede desuden 2 fremmede Familier paa ialt 11 Personer – 47. Bandini 19. 6. 1813. – 48. Stato dell' Anime, San Pietro a Ovile, 20. 7. 1814. – 49. Leg. M. D 3¹. Brev af 3. 5. 1813. – 50. Giulio Bianchi, jvf. S. 149 f. – 51. Leg. M. D. 3¹. Brev af 24. 8. 1814. – 52. Smst. – 53. Smst. – 54. Døtrene fik kun deres Medgift, men havde desuden Krav paa en Andel af Mødrenearven. – 55. Leg. M. D 3²³. Gaetano Sodi: Parere legale sul questionario Mocenni [1813]. – 56. Leg. M. D 3². Ansano Mocenni: Memoria per la divisione dei Beni fra i propri figli [1813]. – 57. d'Albany II, S. 31. – 58. Bandini 10. 6. 1819. – 59. Smst. – 60. Leg. M. D 3⁴. Brev af 24. 11. 1816. – 61. Smst. Brev af 4. 3. 1818. – 62. Smst. Brev af 24. 5. 1824. – 63. Smst. – Den 23. 2. 1838 lod Carlotta gennem en Notar i Siena indkræve 229 scudi hos Enrico (Leg. M. D 3¹⁶). – 64. Leg. M. D 3⁴. Brev af 24. 5. 1824. – 65. Ved Quirinas Død 1847 arvede Giulio, der dengang var Toldembedsmand i Firenze, 1800 scudi foruden Sølvtoj, Møbler og Linned til en Værdi af 935 Lire. Han fik ogsaa et Portræt af sin Fader, en indrammet Blyantstegning, der nu synes tabt. – Quirinas to Søstre Guglielma og Luisa (Gigia) fik hver kun 50 scudi. (Leg. M. D 1⁶⁻⁷). – 66. Udateret Seddel, der fejlagtigt er lagt sammen med Brev af 9. 12. 1811 (Leg. M. D 3⁴). Indholdet viser tydeligt, at den er skrevet efter Gigias Bryllup Oktober 1819. – 67. Leg. M. D 3¹. Brev af 13. 5. 1816. – 68. Epistolario di Ugo Foscolo e Quirina Magiotti, per cura di E. del Cerro, Firenze, 1888 (i Biblioteca comunale, Siena). Der er senere udkommet andre Udgaver af deres Breve. – 69. Epistolario, S. 52. – 70. Smst. S. 57. – 71. Smst. S. 61.

2. Virksomhed i Siena

1. Jvf. S. 92. – 2. Jvf. S. 15. – 3. Leg. M. D 3¹. Brev af 13. 5. 1816. – 4. Leg. M. D 3⁴. Brev af 4. 3. 1818. – To Aar tidligere havde denne Præst besøgt Quirina i Firenze og var blevet saa hjerteligt modtaget, at han ikke vidste, hvordan han skulde gengælde Ansano den Venlighed og Høflighed, hun havde vist ham. Hele Præsteskabet ved Kirken Provenzano lykønskede Ansano til denne „kærlige, patriotiske Datter“, og for ikke at gøre hende hovmodig, vilde Faderen ikke gentage „den umaadelige Ros“, de havde givet hende. Leg. M. D 3¹. Brev af 13. 5. 1816. – 5. Leg. M. D 3⁴. Brev af 27. 7. 1821. – 6. Bandini 31. 1. 1822. – 7. Jvf. S. 144, Note 63. – 8. Leg. M. D 3⁸. Brev af 4. 12. 1850 fra Giuseppe Fanfani i Città di Castello. Han var Søn af Guglielma, Enricos Halvsøster, og mente at have Krav paa Arv efter sin Mormoder, Ansanos første Hustru, men vidste, at „Enrico Mocenni mori decotto“ (fallit), og at han havde efterladt en stor Gæld. – 9. Governo francese, Serie I, Prefettura, Decreti, Guardia Nazionale, gennaio 1814 (Archivio di Stato, Siena). – 10. Bandini 4. 2. 1814. – 11. Jvf. S. 140. – 12. Indsat bag i Bandini 1814. – 13. Jvf. S. 140. – 14. Han fortsatte som Guvernør til sin Død 1824 („Raccolta di notizie riguardanti le famiglie nobili di Siena“, Archivio di Stato, Siena). – 15. I Mangia 1819 staar han anført som gonfaloniere for Murlo siden Dec. 1816. – 16. A. v. Reumont, Geschichte Toscana's, II, 1877, S. 459. – 17. Dec. 1819–Dec. 1822 var nob. L. G. Sani Borgmester for Murlo (Mangia 1821). – 18. 1821 er han i „Cancelleria di Rapolano“ sammen med 6 andre Kommunalembetsmænd, 1825–26 Prior af anden Klasse i Siena, 1827–28 Prior for Asciano, lille By nær Siena (jvf. Mangia). Derefter synes han at være gledet ud af kommunal Virksomhed. – 19. Medlem 1812, ifølge Akademiets Arkiv. Dette fik sin Konstitution 1531. – 20. Jvf. S. 176 f. – 21. Indicatore della città di Siena, 1838. – 22. Jvf. S. 157 f. – 23. Costituzioni della Società Filo-Drammatica Senese, 1828 (Biblioteca comunale, Siena). – Han blev Medlem 23. 4. 1823. – 24. Jvf. S. 177. – 25. Indicatore della città di Siena, 1838. – 26. Costituzioni 1837 (Biblioteca comunale, Siena).

3. Forfatterskab

1. Tilhører Dr. Aldo Mocenni, Firenze. – 2. Fra 1816. – 3. Bandini 3. 8. 1824. – 4. Anden Strofe er skrevet i to Redaktioner, som det kan ses i „Digte“. I det trykte Eksempel, som er bevaret i Bandini 1826, kan man se, hvilken Form Myndighederne valgte til Offentliggørelse. – 5. Bandini 27. 8. 1826. – 6. Smst. 24. 4. 1827. – 7. Smst. 20. 11. 1827. Han karakteriseres her som „en fremragende Mand, ikke blot i den Disciplin, han repræsenterede, men ogsaa i de skønne Kunster, og ingen Videnskab var ham fremmed“. – Valeri har da sikkert været Enricos Medbroder i flere litterære Selskaber. – 8. Villa di Poggio, nær Firenze, bygget til Lorenzo il Magnifico. – 9. il Manto = Mantovano, om Vergil, der er født i Mantua. – fora = sarebbe. – 10. Leg. M. D 3⁴. – 11. Ettore Romagnuolo, Biografia degli uomini illustri di Siena (Manuskript i Biblioteca comunale, Siena). Enrico omtales i Artiklen om Teresa Mocenni, hans poetiske Evne fremhæves „particolarmente alla Bernesca e satirica“. – 12. Brigidi, S. 159 f. – 13. Mangia 1825. – Mancini efterfulgte Zondadari. – 14. Smst. Brancadori var Guvernør fra 1824 til sin Død 1828. Om Enricos Følelser for ham, jvf. S. 127. – 15. Smst. Hospitalsforstander til 1829, Ridder af San Stefansordenen 1825. – 16. Hans Moder var en Piccolomini. Hans Fader var Direktør for Postvæsenet i Provinsen

Siena, en Onkel var General og Guvernør i Livorno, dennes Søn blev 1833 Overintendant i Provinsen Siena, en Stilling, der var ligesaa betydelig som at være Guvernør. („Raccolta di notizie riguardanti le famiglie nobili di Siena“. Archivio di Stato, Siena). – 17. Jvf. S. 149. – 18. Bandini 17. 5. 1828. – De fik dog 1829 en Søn, som døde 1840. For denne Oplysning takker jeg Dr. Giulio Prunai, Archivio di Stato, Firenze. – 19. Ridder, Greve Girolamo Spannocchi anføres endnu 1845 som Medlem af Bestyrelsen for Monte dei Paschi, Siena (Almanacco Toscana, 1845). – 20. Det ene findes i Biblioteca comunale, Siena, er udateret, men angiver Mocenni som Forfatter. – Det andet er indbundet i Bandinis Dagbog fra 1824, er dateret Siena 1824, men har intet Forfatternavn. – 21. 1818 var Spannocchi Major og Ridder af Josefsordenen, 1824 blev han Oberstløjtnant og fik Grevetiteln. (Almanacco di corte, 1818 og 1824, Archivio di Stato, Firenze). – 22. Jvf. S. 197.

4. Danske Gæster

1. Mem. Br. XXXII, S. 195. – 2. R. Nyerup, Magazin for Reiseiagttagelser, I, 1820, S. 346. – I Mocennis Dagbog er dette Besøg fejlagtigt henlagt til 24. 7. 1816. – For Henvisningen til Nyerups Udgave af Oldelands Rejsejournal takker jeg Bibliotekar Daniel Preisz, Det kgl. Bibl. – 3. Eckersbergs Dagbog over Rejsen Paris-Rom. Afskrift 1865 efter nu tabt Original, Kunstmuseets Bibliotek. – Additamenta 1138 a, 4°, Kgl. Bibl. har ingen Optegnelser om selve Rejsen, og Brevene fra 1813 indeholder heller ikke den her citerede Beretning. – 4. Jvf. S. 122. – 5. Jvf. S. 79. – 6. Mem. Br. XXXII, S. 190. – 7. Leg. M. D3⁴. Brev af 24. 11. 1816. – 8. Olinto dal Borgos Arkiv, II, dal Borgos Hustru, Breve fra hendes Mand 1811–23. (R. A.). Brev af 27. 10. 1816. – 9. Schimmelmans Papirer, Pakke 40. (R. A.). Udateret Brev 1816, fra dal Borgo til Charlotte Schimmelmans. – 10. Mem. Br. XXXII, S. 192 ff. – 11. Jvf. S. 96. – 12. Mem. Br. XXXII–XXXIV. – 13. Nyerre Brevsamling, Dansk, 2 Rk. Brev af 8. 5. 1822 fra Heilmann til J. A. Bølling. (Kgl. Bibl.) – 14. Jvf. S. 151. – 15. Nyerre Brevsamling, Dansk, 2 Rk. Brev af 26. 3. 1824. (Kgl. Bibl.) – 16. Mem. Br. XXXII, S. 194. – 17. Smst. XXXIII, S. 100. – 18. Statskalenderen 1817. – 19. Om hans senere mærkelige Skæbne se Mem. Br. XXXII, S. 85. – 20. Nyerre Brevsamling, Dansk, X. Brev af 21. 2. 1817. (Kgl. Bibl.) – I Mocennis Dagbog er dette Besøg fejlagtigt henlagt til April 1816. – 21. Maaske Matthias Friis, Kaptajn i holstenske Landeværnsregiment, Afsked 4. 1. 1808 med 200 Rd. i Pension. – 22. Nk S. 1529, 8 a, 2°. Brev Maj 1818. – 23. Smst. 8 b. Brev af 8. 6. 1818. – Naar Schouw omtaler Mocenni som Adelsmand, skyldes det vel en Sammenblanding af den borgerlige og adelige Gren af Slægten. – 24. Jvf. S. 192 ff. – 25. Lettere 94 ff. – Bandini taler ofte om Skuespil, der opføres hos Guvernøren Bianchi. – 26. Nk S. 2055 f., I, 4°. – 23. 10. 1818. – Den næsten ulæselige Haandskrift er tydet af Bibliotekar Kaare Olsen, det kgl. Bibl., og jeg takker ham for hans Hjælp. – 27. Jvf. Mem. Br. XXXIII, S. 101, 110, hvor flere af disse omtales under deres Besøg i Rom. – Rumohr opholdt sig adskillige Gange i længere Tid i Siena, men hverken hans Breve eller Bogen „Drei Reisen nach Italien“ nævner Mocenni. – 28. Jvf. S. 190 – 29. Jvf. S. 186 ff. – 30. Nk S. 1698 X, 2°. Brev af 24. 2. 1830. – 31. Smst. IX, 2°. Brev af 18. 3. 1830. – 32. Mem. Br. XXXIII, S. 39, 107. – Scavenius og Fibiger omtales smst. S. 101, 103. – 33. Bandini 20. 12. 1820. – 34. Dep. f. u. A. Begge Sicilier II, Depecher fra Schubart 1810–19. Brev af 25.

12. 1819. – 35. Bandini 20. 12. 1820. – 36. Kongehusets Arkiv, Chr. VIII's Arkiv. (R. A.). – Dagbog 1819. – 37. Smst. Der tales desuden om Rumohr, der var fulgt med Fyrsteparret for „at være os til Tieneste i Siena, hvor han er nøje kiendt med alle Kunstmærkværdigheder“. – 38. Vargas S. 177 ff. – 39. Jvf. S. 95. – 40. Dep. f. u. A. Begge Sicilier II, Depecher fra Schubart 1810–19. Brev af 25. 12. 1819. – 41. Gen. G. B. Indkomne Sager 1820, Protokol III, Nr. 252. – 42. Gen. Kgl. Ordre og Resolutioner 1820, Nr. 460. – 43. G. B. Kopibog 1820, Nr. 456. – 44. Gen. 1. Dep. Protokol over udg. Breve vedr. Commandoen, 1820, Nr. 288. – 45. Jvf. S. 186 ff. – 46. C. Molbech, Reise, III, 1822, S. 183. – 47. Stato dell' Anime abitanti nella Cura di S. Pietro a Ovile 1820. (I Kirkens Arkiv). – 48. G. Faluschi, Breve relazione delle cose notabili di Siena, 1815, S. 139. (Biblioteka comunale, Siena). – 49. Nk S. 1545 II, 2°. August 1822. – 50. Nk S. 1698 X, 2°. Brev af 17. 9. 1824. – 51. Nk S. 4139, 4°. Brev af 30. 4. 1824. – 52. Mocenni skriver kun C. Weidemann, men det er sikkert Grosserer, Bogholder Conrad Weidemann, hvis Broder Poul Frederik W. var gift med Julie Moldenhawer. (H. Hjorth-Nielsen, Danske Prokuratorer, 1935, 344). – 53. Jvf. S. 187 ff. – 54. Nk S. 1698 X, 2°. Brev af 14. 4. 1827. – 55. Smst. Brev af 11. 8. 1828. – 56. Kongehusets Arkiv, Fred. VII's Arkiv. (R. A.) Rejsedagbøger m. m. 1826–28. 21. 3. 1828. – 57. Smst. 23. 3. 1828. – 58. Kongehusets Arkiv, Fred. VI's Arkiv. (R. A.) Konrad Rantzau-Breitenburg, Sager om Rejsen med Prins Frederik (VII), I, 1826–33. – Jeg takker Overarkivar Bro-Jørgensen, Rigsarkivet, der har hjulpet mig at dechiffere Rantzau's næsten ulæselige, stenogramlignende Skrift. – 59. Nk S. 1698 X, 2°. Brev af 24. 2. 1830. – 60. Mem. Br. XXXIV, S. 52.

5. Sagen mod Emil v. Scholten

1. V. Richter, Den danske Landmiliteret, II, 1897. – Meddelelser fra Krigsarkiverne, VII–IX, 1896–1902. – H. K. Eggers, Die von Scholten, 1883. – 2. Dagb. – 3. Ritzau, St. Joh. – Zorobabel og Frederik til det kronede Haab, 1882. – 4. Jvf. S. 178. – 5. Dagb. 16. 7. 1819. – 6. Dep. f. u. A. Begge Sicilier II. Depecher 1817–23. Brev af 16. 11. 1819. – 7. Jvfr. S. 180. – 8. Dep. f. u. A. Tyrkiet. Depecher 1812–20. Breve af 26. 6., 11. 7. og 25. 7. 1820. Han blev opholdt i Konstantinopel en hel Maaned paa Grund af kontrære Vindforhold. – 9. Jvf. S. 183. – 10. Nk S. 1698 X, 2°. – 11. Mocenni angiver her Tidspunktet for v. Scholtens første, korte Visit i Stedet for Juli, da denne kom tilbage og blev boende, men da han senere taler om de 10 Maaneders Ophold (Juli 1819–Maj 1820), beregner han rigtigt. – 12. Nk S. 1545 II, 2°. Brev af 12. 6. 1821 fra Scholten til P. O. Brøndsted, hvori han meddeler, at han har faaet Ordre fra Danmark til via Wien at vende hjem. Skrevet i en meget friskfyragtig Tone. – 13. Til allersidst skriver Mocenni: „Deres Afhandling har jeg rigtig oversat, og jeg takker Dem meget for den gode Erindring, De har om mig“. – Denne Afhandling har jeg ikke kunnet finde, hverken trykt eller i Manuskript. – 14. Mem. Br. XXXIII, S. 100. – 15. Leg. M. D 3⁴. Brev af 27. 7. 1821. – 16. Private Breve til N. Rosenkrantz fra P. O. Brøndsted 1822. (R. A.). Brev af 8. 5. 1822. – 17. Nk S. 1546, Udlændinge, II, 2°. Brev af 13. 5. 1822. – 18. Meddelelser fra Krigsarkiverne VII, 1896, 253. – 19. Nk S. 1698 III, 2°. Brev af 19. 12. 1824. – 20. Nk S. 1698 X, 2°. Brev af 14. 4. 1827. – 21. H. K. Eggers, Die von Scholten, 1883. – Saa sent som 1842 synes der at være rettet en Henvendelse til ham vedr. Gæld i Danmark, og han svarede med et undvigende, uklart Brev til Christian

VIII (Kongehusets Arkiv, Chr. VIII's Arkiv, Brev fra E. v. Scholten af 2. 10. 1842). (R. A.) – 22. Nk S. 1698 X, 2°. Brev af 4. 9. 1827. – 23. Jvf. S. 175 f. – 24. Breve fra J.F.Schouw til P. Hjort. (R. A.) – 25. Blandt Bidragyderne findes: Lektorerne J. H. Bredsdorff, H. F. Estrup, C. Hauch, R. J. F. Henriksen, B. S. Ingemann, O. V. Kielsen, L. A. Rothe, C. E. Scharling. – Adjunkterne C. H. Lorenzen, C. E. M. Mundt, A. J. C. Sibbern, C. F. Wegener. – Gymnastiklærer, Løjtnant C. F. Jung, Godsforvalter S. Kierulff Povelsen, Landskabsmaler H. G. Smith Harder, Konferensraad J. Mandix, Konferensraad C. J. Harhoff, Ringsted, Stadsmægler Witter, København. – 26. Breve fra J. F. Schouw til P. Hjort. (R. A.). Brev af 18. 11. 1831. – 27. Smst. Brev af 20. 12. 1831. – Schouws Meddelelse til Mocenni var dateret 3. Februar, Nk S. 1529, 2°, Brev af 16. 4. 1832. – 28. Pressburger Aehrenlese zur Belehrung und Unterhaltung, 8. 3. 1833, S. 80. – 29. Citat fra Silius Italicus. – 30. Nk S. 1529, 2°. Brev af 16. 4. 1832.

6. *Biskop Friederich Münter*

1. Nk S. 1698 X, 2°. Brev af 17. 9. 1824. – 2. Smst. 14. 4. 1827. – 3. Smst. 17. 9. 1824. – 4. Smst. 14. 4. 1827. – 5. Smst. – 6. Smst. 11. 8. 1828. – 7. Smst. 14. 4. 1827. – 8. Vargas, S. 164 ff. – 9. Nk S. 1698 X, 2°. Brev af 19. 12. 1827. – 10. Smst. 11. 8. 1828. – 11. Jvf. S. 168. – 12. Nk S. 1698 X, 2°. Brev af 14. 4. 1827. – 13. Smst. – 14. Nk S. 1698 V, 2°. Brev af 1. 8. 1827. – 1830 blev Kakkelovnen sendt, jvf. Nk S. 1698 X, 2°. Brev af 24. 2. 1830. – 15. Smst. Brev af 24. 2. 1830. – 16. Jvf. S. 178 f. – 17. Jvf. S. 12. – 18. Jvf. S. 196. – 19. Nk S. 1698 X, 2°. Brev af 19. 12. 1827.

7. *De sidste Aar*

1. Nk S. 1545 II, 2°. Brev August 1822. – 2. Jvf. S. 148. – 3. Stato dell' Anime abitanti nella Cura di S. Pietro a Ovile 1837 ff. (i Kirkens Arkiv). I 1837 var Sønnen Giulio flyttet hjemmefra, antagelig paa Grund af sit Ægteskab med den adelige Rosa Tommi Bruschieri. Han blev Toldembedsmand i Firenze, men beholdt Ejendommen i Siena, og hans eneste Barn, Datteren Enrichetta, der var to Gange gift (1. med Kaptajn Franchetti, død 1895, 2. med Oberstløjtnant Simoncini) boede i via dei Rossi til sin Død i 1916. – 4. Leg. M. D 3⁴. Brev af 8. 6. 1838. – 5. Atti di morte, Kirken S. Pietro a Ovile. 3. 2. 1843. (Kirkens Arkiv). Ingen Angivelse af Dødsårsag eller Begravelsesplads. Han er ikke begravet paa Byens ældste Kirkegaard, Cimitero della Misericordia, hvis Arkiv er bevaret, og den nyere kommunale Kirkegaards Arkiv gaar ikke saa langt tilbage. – 6. Brigidi S. 160 f., 424 ff.

AD AMICUM GEORGIUM KOËS PROFICISCENTEM. 1810.

I valide, intonsus tibi semper et adsit Apollo
Præpositasque notet flava Minerva vias.
Teque pererrantem mea vota ubique sequentur,
Hoc tibi sit nostrae pignus amicitiae.
Et Romam inspicies septemplete fronte superbam,
Cui sibi nil superest quam superesse dolor.
At tibi Pieridum sedes jam Thessala ridet
Tellus, et audacem littora graeca tenent.
Hoc precor Idaeas cum tu peregrinus ad oras
Ibis, aliquando tunc memor esto mei.
Et, si non aliter, Zephiro committe salutem,
Incolumem nobis dicat et ille: Vale.

IN MORTE DI GIUSTINIANO MOCENNI,
seguita in Siena il 24-4-1827.

Sonetto.

Vista del Veglio remator la barca
Del torbo Stige da la manca riva
Che queta e lenta lenta ne veniva
Siccome d'Ombre oltre l'usato carca.

Curiose di saper ch'il guado varca
Corser l'altre Ombre a salutar chi arriva,
E un fioco bisbiglio fra lor si udiva
Mentre che queste il Veglio a terra sbarca.

Muta guatando ver l'opposto lito
Di Giustiniano l'ombra ultima scese
Sclamando alfin: per me tutto è finito!

Quando un' Ombra ver lei la destra stese
E disse: teco è il tuo Luigi unito.
Contenta allora al fato suo si arrese.

PERSONREGISTER

- Abraham, Joseph, Købmand (1780–1872). 210.
- Abrâm, Francesco, italiensk Politiker (1799). 29, 32, 34.
- Adler, J. G., Kabinetssekretær (1784–1852). 180.
- Ahlefeldt, Cai Verner, Amtmand (1770–1829). 178.
- Alamanni, L., ital. Digter (1495–1556). 161.
- d'Albany, Luisa, f. Prinsesse af Stolberg-Gedern, ital. Grevinde (1752–1824). 10 ff., 15, 25, 28, 31, 33 ff., 40 ff., 46 ff., 52, 56, 104, 130 f., 135, 142, 182, 212.
- Alexander den Store, Konge af Makedonien (356–323 f. K.). 166.
- Alfieri, Vittorio, ital. Digter (1749–1803). 10, 12 ff., 31, 35 ff., 46, 76 f., 79, 98, 100 f., 104, 177, 185, 204, 212.
- Algarotti, F., ital. Forfatter (1712–64). 74, 76, 79.
- Almiss, Christian, Divisionskirurg (1761–1835). 98.
- Amager, Andreas Jensen, Musketer (1811). 107.
- Ammitzbøll, Lars, Legationssekretær (1792–1842). 183 f.
- Anglès, Jules, fransk Embedsmand (1778–1828). 121, 123.
- Antisthenes, græsk Filosof (450–370 f. K.). 165.
- Ariosto, L., ital. Digter (1474–1533). 76, 87.
- Aristoteles, græsk Filosof (384–322 f. K.). 164.
- Assunta, ital. Tjenestepige (1812). 138 f.
- Bacci, Arcangelo, ital. Præst (1790). 19, 79.
- Bacciocchi, F., ital. Fyrste (1762–1841). 121.
- Baggesen, Jens, Digter (1764–1826). 61.
- Ballet, fransk General (1799). 29, 32.
- Bandini, Antonio, Borger i Siena (ca. 1765–ca. 1838). 13, 20, 92, 137 ff., 143, 155, 163, 176, 179 f.
- Bang, N. F., Præst (1704–efter 1734). 73.
- Bastian, C. F., Proviantforvalter (1773–1813). 96, 113.
- Baudissin, Carl, Rigsgreve, Officer (1756–1814). 20 ff., 27, 51, 69, 81, 91.
- Bay, Rudolph, Komponist, Konsulatssekretær (1791–1856). 120, 173 ff., 179, 186.
- Beccaria, C., ital. Jurist (1738–94). 76.
- Beck, Hans, Officer (1752–1823). 91, 94.
- Berni, Francesco, ital. Digter (1497–1535). 159.
- Bernstorff, A. P., Greve, Statsmand (1735–97). 22.
- Bernstorff, Joachim Frederik, Greve, Gesandt (1771–1835). 188.
- Bertola, A., ital. Filosof (1753–98). 76.
- Bianchi, Giulio, ital. Guvernør (1769–1824). 140, 149 f., 161, 180 f., 183, 215.
- Bianchi, Mario, ital. Litterat (1756–96). 12 ff., 18, 20, 35, 149.
- Biering, Anna Marie, f. Meisler (ca. 1767–1837). 25.
- Biering, C. F., Officer (1757–1826). 23, 25.
- Blankovic, østrigsk Adelsdame (1824). 191.

- Boccaccio, G., ital. Digter (1313–75). 75 ff.
- Bombelles, L. P. de, østrigsk Greve, Diplomat (1780–1843). 184, 191.
- Bonaccina, Martin, ital. Teolog (1585–1631). 92, 210.
- Bonaparte, Elisa, Storchertuginde af Toskana (1777–1820). 121.
- Bonaparte, Joseph, Konge af Spanien (1768–1844). 90.
- Bonaparte, Lucien, fransk Politiker (1775–1840). 199.
- Bonde, M. R., Brændevinsbrænder (1805). 69.
- Bondi, C., ital. Digter (1742–1821). 76, 99.
- Borghese, Luigi, ital. Greve (1800–26). 155 f.
- Borgia, Stefano, ital. Kardinal (1731–1804). 193.
- Borgo, Louise dal, f. Wesselhöft, adopteret Schimmelmänn (1790–1844). 172.
- Borgo, Olinto dal, Diplomat (1775–1856.) 172.
- Bottoni, G., ital. Forfatter (1771). 79.
- Braes, Peter Enevold, Officer, Postmester (1779–1829). 63 ff.
- Brancadori, Giuseppe, ital. Embedsmand († 1828). 127, 160, 212, 214.
- Bredsdorff, J. H., Naturvidenskabsmand og Sprogmand (1790–1841). 217.
- Bresang, se Pisang.
- Brignole, ital. Markise (1811). 119.
- Brock, Julius Gustav, Kopist (1802). 45.
- Bro-Jørgensen, J. O., Overarkivar (* 1902). 207, 209, 216.
- Bruschieri, Rosa, se Mocenni.
- Bruun, R. E., Mediciner (1790–1819). 175.
- Brøndsted, P. O., Arkæolog (1780–1842). 77, 177 f., 183, 189 f., 216.
- Busekist, Joachim, Officer (1728–1809). 20 f.
- Bülow, E. H., Officer (1761–1845). 85.
- Bülow, Frantz, Officer (1769–1844). 181 f., 189 ff.
- Bülow, Johan, Hofmand og Mæcen (1751–1828). 175.
- Bærens, J. H., Assessor (1761–1813). 96.
- Bølling, J. A. Biblioteksmand (1792–1862). 174.
- Camillus, M. F., romersk Feltherre († 365 f. K.). 164, 166.
- Cantucci, Giuliana, se Gianelli.
- Carl af Hessen, Prins (1744–1836). 42, 187.
- Carletti, Francesco, ital. Greve og Statsmand (†1803). 50.
- Caroline, Arveprinsesse (1793–1881). 103, 108.
- Caroline Amalie, Prinsesse, senere Dronning (1796–1881). 179 f.
- Castberg, Peter Atke, Læge (1779–1823). 98.
- Casti, G. B., ital. Digter (1724–1803). 76, 102.
- Castiglione, B., ital. Forfatter (1478–1529). 76.
- Cecchini, Pietro Pavolo, ital. Bankier (1819). 188.
- Cesarotti, M., ital. Digter (1730–1808). 76, 79.
- Christian VII, Konge (1749–1808). 24, 43, 50, 67.
- Christian Frederik (Chr. VIII), Prins (1786–1848). 179 ff., 184, 187, 194 f., 216.
- Ciaccheri, Giuseppe, ital. Abbed (1723–1804). 10.
- Clausen, D., Købmand (1817). 175.
- Clauson-Kaas, C. F., Hofmarskal (1782–1853). 180, 189.
- Clemens, J. F., Kobberstikker (1748–1831). 182.
- Colli, Michele, ital. Officer (1760–1812). 130 f., 212.
- Conventati di Macerata, Luigi, ital. Greve (1779). 204.
- Correggio, A., ital. Maler (ca. 1489–1534). 98.
- Corsini, Neri, ital. Statsmand (1771–1845). 119 f.

- Corticelli, P. D., ital. Filolog (1690–1758). 79.
- Cæsar, G. J., romersk Statsmand (ca. 100–44 f. K.). 164 f.
- Dalgas, Susanne, se Schouw.
- Damas, Roger de, fransk Greve, General (1765–1823). 40.
- Dante Alighieri, ital. Digter (1265–1321). 75 ff., 87, 157.
- Dass, Jørgen, Officer (1781–1825). 58 f., 61.
- David, J. Nathan, Grosserer (1758–1830). 97.
- Davila, E. C., ital. Historiker (1576–1631). 76
- Denina, Carlo, ital. Historiker (1731–1813). 101.
- Desaugiers, Auguste Felix, fransk Diplomat (1770–efter 1815). 105.
- Dini, Benedetta, se Spannocchi.
- Diogenes Laërtios, græsk Historiker (3 Aarh. e. K.). 11, 79.
- Ditzendorff, August, Korporal (1805). 63 ff.
- Due, Christian, Kancellisekretær, Købmand i Italien (1764–1843). 79, 172.
- Duval, A., fransk Forfatter (1767–1842). 211.
- Dørup, Knud, Traktør (1802). 45.
- Eckersberg, C. W., Maler (1783–1853). 171, 215.
- d'Elci, A. M., ital. Satiriker (1754–1824). 197.
- Ennius, romersk Digter (239–169 f. K.). 75.
- Epaminondas, græsk Feltherre og Statsmand († 362 f. K.). 165.
- Epiktet, græsk Filosof (ca. 50–120). 79.
- Esmann, J. C., Snedkermester, Brandkaptajn († 1815). 97.
- Estrup, H. F. J., Historiker (1794–1846). 177, 217.
- Fabre, F. X., fransk Maler (1766–1837). 204.
- Fabroni, Angelo, ital. Historiker og Udgiver (1732–1803). 100 f.
- Falbe, Chr. Tuxen, Officer, Arkæolog (1791–1849). 184.
- Falsen, Jørgen Conrad de, Officer (1785–1849). 178.
- Fanfani, Giuseppe, ital. Embedsmand (1850). 214.
- Fanfani, Guglielma, f. Mocenni, ital. (1772–1847). 34, 213 f.
- Ferdinand III, Storhertug af Toskana (1769–1824). 20, 29, 39, 150, 152 ff., 162, 168, 200.
- Fernow, K. L., tysk Filolog (1763–1808). 73.
- Fibiger, Jacob Scavenius, Officer (1793–1861). 179.
- Filangieri, G., ital. Retslærd (1752–88). 76.
- Filippi, Angiolo, ital. Dr. (1819). 144 f.
- Filippi, Maria Luisa (Gigia), f. Mocenni, ital. (1798–efter 1847). 34 f., 135, 138, 141, 144 f., 206, 213.
- Fiorelli, ital. Markise, f. Piccolomini (1819). 180.
- Fischer, Christian, Officer († 1819). 23 f., 26.
- Fischer, P. E. de, Præst (1785–1862). 198.
- Fontenelle, B. de, fransk Filosof (1657–1757). 37.
- Foscolo, Ugo, ital. Digter (1778–1827). 101, 145 f., 152.
- Franchetti, Eusebio, ital. Officer († 1895). 217.
- Franck, Hans, Inspektør ved Søkrigshospitalet († 1830). 96, 113.
- Francke, Christian Gottlob, Bogholder (* 1766). 44 ff.
- Frederik VI, Konge (1768–1839). 21, 42, 44, 59 ff., 64, 79, 83, 85, 89, 94, 103, 106 ff., 113, 122, 127, 137, 153, 173 f., 181 f., 184, 187 ff., 191 f., 194 ff.
- Frederik (VII), Prins (1808–63). 184 f., 194 f.
- Frederik II, den Store, Konge af Preussen (1712–86). 101.
- Frederik Vilhelm Philip, Hertug af Württemberg–Stuttgart, General (1761–1830). 53.

- Frese, Postmester i Bremen (1811). 97, 111.
- Frey, Anne Marie Cathrine, f. Lange (1759-1808). 56 ff., 67 ff., 81, 208.
- Frey, Johan Simon, Skomager (1756-1804). 69 ff.
- Frey, Maria Catharina (* 1788). 56 ff., 68 ff.
- Frey, Charlotte (* 1791). 68 f., 71.
- Friese, M. v. (1817). 175.
- Friis, Matthias, Officer (1808). 215.
- Fririon, F. N., fransk Officer (1766-1840). 90.
- Frugoni, C. I., ital. Digter (1692-1768). 76.
- Gagarin, russisk Fyrste (1830). 199.
- Gandellini, Francesco Gori, ital. Litterat (1738-84). 10.
- Gatteschi, Giuseppe, ital. Fysiker (1799). 29.
- Georg, Carl, Musketer (* 1784). 56 ff., 61, 69, 71.
- Gersdorff, N. M., Baron, Officer (1725-1802). 39.
- Gerstenberg, F. C., Officer († 1810). 21, 46, 96, 131, 213.
- Ghitton, ital. Postembedsmand (1811). 108.
- Gianelli, Giuliana Cantucci, ital. Dr., Direktrice for Sienas Arkiv († 1962). 211.
- Gianelli, P. L., Medaillør (1767-1807). 88 f.
- Gianni, F., ital. Digter (1750-1822). 74, 76, 79, 102, 152, 185.
- Gierlew, A. C., Konsul (1774-1845). 179.
- Gillies, John, eng. Historiker (1747-1836). 36.
- Giorgi, ital. Officer (1816). 172.
- Giusti, Carlotta, se Mocenni.
- Giusti, Luigi, ital. Regnskabsfører (1812). 137.
- Gluck, C. W., tysk Komponist (1714-87). 115.
- Goldoni, Carlo, ital. Digter (1707-93). 100, 176.
- Gordon, ital. Officer (1814). 140, 150.
- Guerrini, Liborio, ital. Maler (1750-1825). 182.
- Guicciardini, F., ital. Historiker (1483-1540). 76.
- Gustaf II Adolf, Konge af Sverrig (1594-1632). 164.
- Goethe, J. W., tysk Digter (1749-1832). 145.
- Haderup, Erhard, Forvalter ved Holmen (1757-1832). 96.
- Halck, Styrmand (1804). 57 f.
- Hammond, Jeremias, Officer († 1833). 96, 113.
- Hansen, Johannes, Regnskabsfører ved St. Ansgarkirken (1963). 208.
- Harder, H. G. Smith, Landskabsmaler (1792-1873). 217.
- Harhoff, C. J., Jurist (1785-1871). 217.
- Hauch, Carsten, Digter (1790-1872). 217.
- Heilmann, C., Toldkasserer (1779-1840). 96, 173 f., 183.
- Hein, M. F. A., Officer († 1835). 64 f.
- Hellmann, Benjamin, Bogholder (1777-1860). 97.
- Helvetius, C. A., fransk Filosof (1715-71). 37.
- Henrichsen, R. J. F., Filolog (1800-71). 217.
- Herodot, græsk Historiker (ca. 480-425 f. K.). 36.
- Hertz, J. M., Præst (1766-1825). 61 f., 77.
- Hjort, Peder, Kritiker og Skolemand (1793-1871). 192, 194.
- Holberg, Ludvig, Forfatter (1684-1754). 150 f., 169, 175 ff.
- Holtzförster, Bernhard, kat. Præst (1736-1816). 69, 81 f., 208 f.
- Homer, græsk Digter. 76, 157, 164.
- Hoppe, J. H. C., Generalkonsul (1775-1836). 188.
- Høyer, Christian, Maler (1775-1855). 78.
- Ideler, C. L., tysk Litterat (1766-1846). 76, 99, 102, 198.

- Ingemann, B. S., Digter (1789-1862). 178 f., 199, 217.
- Inghirami, F., ital. Arkæolog (1772-1846). 197.
- Jacobsen, J. C., Regimentskirurg (1780-1852). 96.
- Jagemann, C. J., tysk Filolog (1735-1804). 73, 75.
- Jessen, Claudius, Jurist (1775-1830). 45.
- Josef II, Kejser af Østrig (1741-90). 102.
- Josefine, Kejserinde af Frankrig (1763-1814). 167.
- Juel, Niels, Søofficer (1629-97). 88.
- Jung, C. F., Gymnastiklærer, Løjtnant (1831). 217.
- Justa, fransk Restauratør (1811). 119, 122.
- Kalleberg, A., Tømrermester og Løjtnant (1811). 97.
- Kannik, P., Museumskonservator (* 1914). 206.
- Karl Emanuel II, Hertug af Savoyen (1634-75). 129.
- Katerina II, Kejserinde af Rusland (1729-96). 102.
- Kielsen, O. V., Lektor i Matematik (1775-1843). 217.
- Klauman, Peter, Officer (1759-1828). 84.
- Klee, Heinrich Gottlieb, Officer (1785-1829). 44.
- Kleiber, (østrigsk?) Minister i Firenze (1816). 147.
- Knudsen, Søkaptajn (1816). 173.
- Koës, Georg, Filolog (1782-1811). 77 f.
- Kornerup, Peder Pedersen, Købmand (1769-1847). 97.
- Koss, J. A. v., Diplomat (1787-1858). 96.
- Krarup, Niels Bygum, Skolemand (1792-1842). 183.
- Kruse, Lauritz, Forfatter (1778-1839). 171.
- La Fontaine, J. de, fransk Digter (1621-95). 102.
- Lamballe, Marie, fransk Prinsesse (1749-92). 117.
- Langberg, E. L., Jurist (1791-1834). 175.
- Lange, Anne Marie Cathrine, se Frey.
- Lemming, Hans Zeuthen, Officer (1744-1825). 43, 54, 59 ff., 66 f., 83.
- Lenzini, Francesco, ital. Præst (1799). 29 f.
- Leo X, Pave (1475-1521). 164.
- Leonidas, Konge af Sparta († 480 f.K.). 164 f.
- Leopold I, Storhertug af Toskana, senere østrigsk Kejser (1747-92). 20, 154, 200.
- Leopold II, Storhertug af Toskana (1797-1870). 154 f., 200.
- Lind, Henriette Charlotte (* 1781). 89.
- Lind, Marie (* 1776). 89.
- Lind, Niels, Forgylder (1754-1807). 89.
- Lind, Peter, Forgylder (* 1783). 89, 209.
- Lind, Sara Dorthea (* 1788). 89, 94, 96, 109, 127, 135, 211.
- Linde, Vilhelmine C., Institutbestyrerinde (1789-1847). 191.
- Lindenfels, J. B., Officer (1762-1833). 98.
- Lindgreen, C. N., Auditør (1772-1817). 44.
- Linné, Carl v., svensk Naturforsker (1707-78). 62, 88.
- Lisberg, Joh. Frid., Student (* 1770). 45.
- Livius, Titus, romersk Historiker (59 f. K.-17 e. K.). 11, 36.
- Lodoli, ital. Læge (1808). 103.
- Lodovico (Louis) I, Konge af Etrurien (1773-1803). 50.
- Lorentz, D. C., Officer (1749-1832). 98, 137, 196.
- Lorenzen, C. H., Forfatter (1807-59). 217.
- Louis XIV, Konge af Frankrig (1638-1715). 164.
- Louis XVIII, Konge af Frankrig (1755-1824). 102.

- Lund, Andreas, Hofmedikus (1772-1832). 97.
- Lund, J. L., Maler (1777-1867). 175, 177.
- Lunghetti, Antonio, ital. Købmand (1808). 92.
- Lunzi, N. Conrado de, Greve, Konsul (1798-1885). 174, 177.
- Luther, Martin, tysk Reformator (1483-1546). 75.
- Luti, Ansano, ital. Præst (1736-1807). 11, 28 f., 40, 42, 47, 52 f., 131.
- Lyders, E. H., Officer, Postmester († 1870). 64 f.
- Machiavelli, Niccolo, ital. Statsmand (1469-1527). 11, 76.
- Maffei, S., ital. Digter (1675-1755). 76.
- Magiotti, Camillo, ital. Officer († før 1839). 47 f., 55, 130.
- Magiotti, Ferdinando, ital. († efter 1847). 47 f.
- Magiotti, Quirina, f. Mocenni, ital. (1781-1847). 11, 16 ff., 21, 27, 34 f., 37, 46 ff., 60, 69 ff., 78 ff., 89, 91 ff., 97, 105 ff., 112, 118 f., 121 ff., 126 ff., 143 ff., 158, 172, 177 f., 189 f., 200 f., 210, 212 ff.
- Mahnefeldt, Botaniker (1825). 184.
- Mancini, Giuseppe, ital. Ærkebiskop (1777-1855). 160, 214.
- Mandix, J., Nationaløkonom (1758-1831). 217.
- Marchi, Anton, ital. Læge (1780-1838). 29, 33.
- Marianna Carolina, Storhertuginde af Toskana († 1832). 154 f.
- Martelli, ital. (1800). 35.
- Martelli, Ernesta, f. Mocenni, ital. (1814-92). 144, 201.
- Martini, Vincenzo, ital. Guvernør (1800). 33.
- Mascagni, Paolo, ital. Anatom (1755-1815). 29.
- Massigli, Poldo, ital. (1811). 127.
- Matros, se Mortensen.
- Mazzantini, ital. padre (1961). 204.
- Méhul, E. N., fransk Komponist (1763-1817). 211.
- Meisler, Anna Marie, se Biering.
- Mejer, J. C. Frid., Student (* 1782). 210.
- Metastasio, P., ital. Digter (1698-1782). 76, 100 f.
- Meza, C. J. de, Officer (1792-1865). 184.
- Miollis, F., fransk General (1759-1828). 40.
- Mocenni, Aldo, ital. Dr. (* 1901). 211, 214.
- Mocenni, Alessandro, ital. Godsejer (1813-91). 151
- Mocenni, Ansano, ital. Købmand (1740-1822). 9, 12 ff., 18 ff., 25, 27 ff., 40 ff., 44, 46 f., 49, 51 ff., 81 f., 85, 89 ff., 103 ff., 118 ff., 122 ff., 126 f., 129, 132 ff., 147 ff., 185, 200, 207, 212 ff.
- Mocenni, Bernardino, ital. Bankier (1756-1845). 151, 155, 179 f.
- Mocenni, Carlotta, f. Giusti, ital. (1793-1867). 137 ff., 143 ff., 148, 200, 213.
- Mocenni, Enrichetta, se Simoncini.
- Mocenni, Ernesta, se Martelli.
- Mocenni, Fabio, ital. Læge (1789-1819). 34 f., 92, 104 ff., 108, 131 ff., 137 ff., 141 ff., 148.
- Mocenni, Girolama, f. Piccolomini (* 1792). 155, 180.
- Mocenni, Giulio, ital. Toldembedsmand (1812-1888). 137, 139 f., 144, 176, 213, 217.
- Mocenni, Giuseppe, ital. Ingeniør (* 1905). 206.
- Mocenni, Giustiniano, ital. Godsejer (1787-1827). 155 f., 180.
- Mocenni, Guglielma, se Fanfani.
- Mocenni, Isabella, f. Romualdi, ital. (1793-1877). 136 ff., 145, 171 ff., 176, 183, 185, 189, 196, 200 f.
- Mocenni, Maria Angiola, f. Pescetti, ital. (1770). 9, 142, 214.
- Mocenni, Maria Anna Giuseppa, ital. Nonne (ca. 1750-ca. 1830). 133, 135.

- Mocenni, Maria Luisa (Gigia), se Filippi.
- Mocenni, Quirina, se Magiotti.
- Mocenni, Rosa, f. Tommi Bruschiari, ital. († 1892). 217.
- Mocenni, Silvestro, ital. (1771-1809). 14, 27 f., 34 f., 54, 92 f., 141 ff.
- Mocenni, Teresa, f. Regoli, ital. (1752-1802). 9 ff., 20, 22, 25, 27 ff., 40 ff., 46 ff., 52, 56, 81, 95, 117, 131, 141 f., 147, 168, 180, 185, 202, 214.
- Mocenni, Vittorio, ital. Læge (1784-1810). 15 f., 27 f., 34 ff., 40, 48 f., 52, 54, 81, 92 f., 103 ff., 108, 132, 134, 141 ff., 206.
- Molbech, Christian, Historiker og Sprogmand (1783-1857). 182.
- Moldenhawer, Carl, Biblioteksinspektør (1795-1870). 96, 174, 183, 187, 189.
- Molière, J. B., fransk Digter (1622-73). 176.
- Montaigne, M., fransk Filosof (1533-92). 75.
- Montano, Giovanni Maria, ital. padre, Chef for Franciskanerordenens Arkiv (1961). 205.
- Montesquieu, C. de, fransk Forfatter (1689-1755). 75.
- Monti, V., ital. Digter (1754-1828). 76, 100 f.
- Mortensen Matros, Søren, Skriver (1805). 63 ff.
- Mundt, C. E. M., Matematiker (1802-73). 217.
- Murat, J., fransk Officer, Konge af Napoli (1767-1815). 165.
- Müller, G. W., tysk Filolog (1767-1829). 73.
- Münter, Friederich, Biskop, Arkæolog (1761-1830). 12, 20, 97 f., 168, 178 f., 183 ff., 187 ff., 196 ff., 216.
- Møller, Urtekræmmer (1804). 64, 66.
- Moevius, romersk Digter. 62.
- Napoleon I, Kejser af Frankrig (1769-1821). 28, 40, 95, 101 f., 113, 116 f., 120 f., 129 f., 131, 141, 146, 149 f., 152 ff., 161, 164 ff., 168 f., 196, 212.
- Nauche, J. L., fransk Læge (1776-1843). 124, 212.
- Nelli, Silvia, ital. Dame (1769). 9.
- Nina, ital. Dame (1811). 135 f.
- Norrie, J. W. Gordon, Kaptajn (* 1886). 205.
- Oldeland, F. C. Emil, Officer (1790-1815). 171.
- Oldenburg, A. A., Officer, Vinhandler (1773-efter 1830). 110.
- Olsen, Kaare, Førstebibliotekar (* 1906). 215.
- Opitius, S. C., Officer († 1845). 63 ff.
- Ossian, keltisk Barde (3 Aarh. e. K.). 76, 79, 164.
- Otte, C. D., Grosserer (1809). 97, 109.
- Ovid, romersk Digter (43 f. K.-17 e. K.). 163.
- Paisiello, G., ital. Komponist (1741-1816). 115.
- Palladio, A., ital. Arkitekt (1508-80). 167.
- Parini, G., ital. Digter (1729-99). 76, 99.
- Passeri, Giuseppe, ital. Mediciner (1810). 104.
- Passeroni, G. C., ital. Digter (1713-1803). 99.
- Paulsen, Peter, Marinesoldat (1805). 68.
- Paulus Æmilius, romersk Feltherre (230-160 f. K.). 166.
- Perrin, fransk Bankør (1811). 118.
- Petrarca, F., ital. Digter (1304-74). 75 ff., 86 f., 150, 152, 154, 157 f.
- Piccolomini, Girolama, se Mocenni.
- Piccolomini, O., ital.-tysk Feltherre (1599-1656). 164.
- Pieri, ital. Officer (1811). 212.
- Pignotti, L., ital. Fysiker, Digter (1739-1812). 74, 102.
- Pisang, Joseph, Værtshusholder (* 1736). 63 ff., 207.
- Pistoi, Candido, ital. Abbed (1736-81). 204.
- Plutarch, græsk Forfatter (ca. 46-120). 11, 36.

- Povelsen, Søren Kierulff, Godsforvalter (1789–1861). 217.
- Pram, C. H., Forfatter (1756–1821). 96, 98.
- Preisz, Daniel, Bibliotekar (* 1907). 215.
- Provedi, Biagio, ital. Jurist (1799). 29.
- Prunai, Giulio, ital. Dr., Superintendent for Toskanas Arkiver (1962). 215.
- Rahbek, Knud L., Forfatter (1760–1830). 62, 79, 209.
- Ranck, Elisabeth, Enke (* 1770). 59 ff., 71.
- Rantzau Breitenburg, A. C., Rigsgreve, Statsminister (1773–1845). 177, 184 ff.
- Rask, Rasmus, Sprogforsker (1787–1832). 74 f.
- Rawert, J. H., Arkitekt (1751–1823). 26.
- Regoli, Teresa, se Mocenni.
- Repholtz, I. F., Hofmalermester († 1820). 97.
- Rinieri de Rocchi, Antonio, ital. Hospitalsforstander († ca. 1829). 160 f., 214.
- Rolli, P., ital. Digter (1687–1765). 74, 76.
- Rollin, Charles, fransk Historiker (1661–1741). 36.
- Romana, P. C. de la, spansk Marquis og Officer (1761–1811). 90.
- Romanelli, Giuseppe, ital. Præst (1799). 32.
- Romualdi, Isabella d'Angelo, se Mocenni.
- Romualdi, Luigi, ital. Agronom og Administrator (1812). 136, 139 ff.
- Rosenkrantz, Niels, Diplomat, Udenrigsminister (1757–1824). 181, 190.
- Rothe, L. A., Filolog (1795–1879). 217.
- Rousseau, Jean-Jacques, fransk Forfatter (1712–78). 11, 16, 208.
- Rumohr, C. F. von, tysk Kunsthistoriker (1785–1843). 178, 215 f.
- Ruscelli, G., ital. Forfatter († 1566). 79.
- Sabatier, Antoine, fransk Filosof (1742–1817). 37.
- Santarigo, ital. Greve (1819). 180.
- Sarpi, P., ital. Historiker (1552–1623). 76.
- Scavenius, Peder Brønnum, Godsejer (1795–1868). 179.
- Schall, Claus, Musiker (1757–1835). 78.
- Schantz, Andreas Michael, Officer (1783–1862). 57.
- Scharling, C. E., Teolog (1803–77). 217.
- Schimmelmann, Ernst, Greve, Minister (1747–1831). 172, 208.
- Schimmelmann, Louise, se Borgo.
- Schneider, Karl, østrigsk Friherre, Officer (1777–1846). 32.
- Scholten, Casimir W. v., Officer, Guvernør (1752–1810). 186.
- Scholten, Emil v., Officer (1786–1873). 96, 178, 180, 182 f., 186 ff., 216.
- Scholten, Frederik v., Officer (1796–1853). 182 f., 188, 200.
- Schotil, Lauritz, Korporal (* 1778). 63 ff.
- Schouw, J. F., Botaniker (1789–1852). 175 f., 192 ff., 200 f., 215.
- Schouw, Susanne, f. Dalgas (1798–1844). 196.
- Schröder, Heinrich, Snedker (1804). 57, 69 ff.
- Schrödersee, Lorenz, Officer (1749–1829). 83 ff.
- Schubart, Herman, Baron, Diplomat (1756–1832). 95, 122, 171 ff., 180 f., 189.
- Schumacher, P. C., Diplomat (1743–1817). 9, 20.
- Schythe, Frederik, Kirurg (1781–1866). 45.
- Schäffer, østrigsk Baron (1805). 72 f.
- Schönberg, J. J. A., Læge (1782–1841). 184.
- Seidelin, Andreas, Bogtrykker (1777–1840). 179.
- Semenzi, Nicolò, ital. Mediciner († 1812). 29.
- Seneca, L. A., romersk Filosof (3 f. K.–65 e. K.). 110.

- Seyer, Adolph Gabriel, Officer (1768–1823). 96, 98.
- Shakespeare, W., eng. Digter (1564–1616). 101.
- Sibbern, A. J. C., Lektor (1801–76). 217.
- Simoncini, ital. Officer (1900). 217.
- Simoncini, Enrichetta, f. Mocenni, ital. (1845–1916). 204, 217.
- Skrike, J. S., Sekretær i Dep. for udenl. Sager (1786–1859). 96.
- Soave, Fr., ital. Pædagog og Litterat (1743–1806). 100.
- Sodi, Gaetano, ital. Advokat (1813). 141 ff.
- Sommer, Morten, Filolog (1768–1832). 73, 75.
- v. Sommerschildt, G. F., Officer († 1826). 49, 207.
- Spang, P., Værtshusholder (1803). 64.
- Spannocchi, Benedetta, f. Dini, ital. Grevinde (* ca. 1788). 163.
- Spannocchi, Girolamo, ital. Greve og Officer (1781–efter 1845). 161 ff., 215.
- Stasi, ital. Handelsmand (1801). 43.
- Stein, J. H. M., Regimentskirurg (1768–1823). 96.
- Stuart, Charles Edward, eng. Tronpræ-tendent (1720–88). 10.
- Suhm, P. F., Historiker (1728–98). 24.
- Sulthana, Akvavitskænker (1802). 45.
- Tasso, T., ital. Digter (1544–95). 76.
- Themistokles, græsk Statsmand (ca. 528–ca. 462 f. K.). 166.
- Thiele, Hans Henrik, Bogtrykker (1787–1839). 97.
- Thiele, Johan R., Bogtrykker (1736–1815). 97.
- Thiele, Just M., Forfatter (1795–1874). 183.
- Thomas, A. L., fransk Forfatter (1732–85). 208.
- Thorvaldsen, Bertel, Billedhugger (1768–1844). 177.
- Thrane, J. L., Muremester, Løjtnant (1811). 96.
- Thukydid, græsk Historiker (ca. 460–395 f. K.). 36.
- Tidemann, Politikommissær. (1811). 111.
- Tiraboschi, G., ital. Litteraturhistoriker (1731–94). 76.
- Tissot, S. A., fransk Læge (1728–97). 16.
- Tommi, Pietro, ital. Mediciner (1810). 104.
- Tordenskjold, Peter, Søofficer (1690–1720). 88.
- Turenne, H., fransk Feltherre (1611–75). 120, 164.
- Vahl, Martin, Botaniker (1749–1804). 62 f., 88.
- Waldeyer, Frantz, kat. Præst (1760–1805). 69, 208.
- Valeri, Giovanni, ital. Jurist (1775–1827). 156, 214.
- Wallich, Arnold, Teatermaler (1779–1845). 91, 107, 119.
- Wallich, Wulff Lazarus, Købmand (1756–1843). 91, 95.
- v. Waltersdorff, E. F., Greve, Officer (1755–1820). 83 f., 120.
- Vargas, Edouard, Greve, Mineralog (1768–1847). 22 f., 95, 180 f., 197.
- Vauban, S., fransk Ingeniørofficer (1633–1707). 120.
- Wegener, C. F., Historiker (1802–93). 194, 217.
- Weidemann, Conrad, Grosserer († 1864). 183, 187, 216.
- Veneroni, J. V., ital. Filolog (1642–efter 1700). 73.
- Vergil, romersk Digter (71–19 f. K.). 76, 86, 157, 163, 214.
- Vermiglioli, G. B., ital. Etruskolog (1769–1848). 199.
- Verri, A., ital. Digter (1741–1816). 76, 79, 101.
- Wessel, Johan Herman, Digter (1742–85). 195.
- Vignola, G., ital. Arkitekt (1507–73). 167.
- Vignolle, M. de, fransk Greve, General (1763–1824). 29.

- Wilhelmine Marie, Prinsesse (1808–91). 184.
- With, J. P., Politiker (1791–1854). 175 f.
- Witter, C. F., Stadsmægler (1776–1847). 217.
- Wulff, Giovanni, ital. (1803). 53.
- Xenofon, græsk Historiker (ca. 430–354 f. K.). 36, 164.
- Xerxes, Konge af Persien († 465 f. K.). 88
- Yoldi, Alfonso, spansk Greve, Hofmand (1764–1852). 53.
- Young, E., eng. Digter (1683–1765). 79.
- Zenon fra Kition, græsk Filosof (336–264 f. K.). 163.
- Zipelius, Skræddermester (1805). 69.
- Zondadari, A. F., ital. Ærkebiskop (1740–1825). 30, 32, 55, 127 ff., 214.
- Zweyer, Carlo, østrigsk Baron, Officer (1799). 32.
- Oehlenschläger, Adam, Digter (1779–1850). 62, 98.